

# CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
MIHU DRAGOMIR: Acropole tresaltă . . . . .	5
VALERIA BOICULESII: O zi din August . . . . .	7
CONSTANȚA TUDORACHE: La Concursul Căminelor Culturale . . . . .	9
MIRCEA BONDA: Grâu spre Indii . . . . .	11
A. TVARDOVSCHI: Cuvântul scriitorilor sovietici către tovarășul Stalin (In românește de Eugen Jebeleanu) . . . . .	13
NICOLAI TIHOVNOV: In cartierul muncitoresc din Lahor (in românește de E. Pietraru) . . . . .	15
TE-GHI-CEN: Coreea luptă (In românește de Virgil Teodorescu) . . . . .	17

★

AUREL MIHALE: Ogoare noi (Roman, III) . . . . .	23
---	----

★

MIHAIL LUCONIN: Ziua de muncă (In românește de Al. Ionașcu și Tiberiu Utan) . . . . .	161
--	-----

## OAMENII ȘI FAPTELE ZILELOR NOASTRE

NICOLAE MORARU: Prin R.S.S. Bielorusă . . . . .	215
---	-----

## TEORIE ȘI CRITICĂ

MIHAI GAFIȚA: Exemplul literaturii sovietice . . . . .	248
EUGEN CAMPUS: Aici s'au înfruntat două lumi . . . . .	266
DESPINA MLADOVEANU: Dante Alighieri . . . . .	291

## RECENZII

SORIN ARGHIR: In lagărele morții . . . . .	305
ION MANOLE: Poezia electrificării . . . . .	310
H. ZALIS: Invingătorii deșertului . . . . .	314
BIBLIOGRAFIE . . . . .	319

## ACROPOLE TRESALTĂ...

Acropole tresaltă de 'njurături yanchee.  
Prin țară trece-un fluviu de sânge și dolari.  
Stau tancuri lângă temple străvechi și propilee,  
și bocănesc pe stradă, zi-noapte, mercenari.

Ca'n Grecia să prade, opriți de nimeni, hoții  
s'o care, de se poate, întreagă peste-ocean,  
poruncă dau bancherii: — Să piară patrioții!  
Și-o noapte grea și 'ntinse lințoliul ei dușman.

Cresc lagărele morții. Spânzurători. Cătușe.  
Regalul colb de pradă își strânge-averi, tihnit.  
America deschide Atena, ca pe-o ușe  
prin care vrea să intre mai iute'n Răsărit.

— Să piară comuniștii! Stârpiți-i, fără milă!  
Să piară Beloiannis și frații buni ai săi!  
Și-apleacă-areopagul urechea-i prea servilă,  
și dă sentința morții. Se pregătesc călăi.

Dar, peste ei, grăește cel ce-i trimis la moarte:  
— « Chiar pus la zid, știu bine că voi veți fi înfrânți! »  
Și 'n glasul lui se-anunță că nu e prea departe  
o zi când libertatea va străluci pe frunți.

De ce vi-i fața ceară, și vocea gângăvită,  
judecători de paie, cu ceasul numărat?  
Se mișcă 'ntreaga țară — și mâna vi-i oprită,  
se mișcă 'ntreaga lume — și v'ați cutremurat.

Zadarnic vreți la ziduri să împușcați lumina !  
Vă intre bine'n minte tot ce-auziți acu:  
din glasul lui Vâșinschi, din Pind, Carpați, și China  
se strânge o furtună, un singur strigăt : NU !

Voi veți pieri, cum pierе în vântul cald zăpada,  
și Beloianis iarăș va fi cu noi, luptând.  
Vedem de-acuma ziua când, liberă, Elada  
pe-Acropole va 'nfige un steag de neînfrânt.

## O ZI DIN AUGUST

Cât ai scruta înaltul, nici un nor ;  
nici o suflare 'n arșiță să steie !  
Doar ochiul de-l slobozi, rătăcitor,  
pe-ogoarele mărunte, o femeie

se-apeacă, se ridică: leagă snopi.  
— Secara-i pe din două cu neghină. —  
Se poticnesc picioarele, ca 'n gropi,  
de sub basma sudorile se'mbină !

N'au vreme ochii să mai plângă. Dar  
în loc de lacrimi, au tăișul urii:  
Boierul, munți de saci are 'n hambar, —  
ea, doar cenușa de pe cerul gurii !

Stă 'n loc: mijlocu-și simte-acum încins  
și-o taie o durere, ca o coasă.  
Din piept un geamăt greu i s'a desprins:  
Va naște oare-aici, pe glia arsă ?

Și par'că ceru' ntreg s'a prăbușit  
și 'n blestemu-i furtuni s'au răsturnat !

.....  
Intr'un târziu, amurgul liniștit  
se apleca spre pruncul de pe hat !



O zi de vară. Soare. (De atunci  
trecură ani: rîd holde-acum pe hat !)  
Au gîngurit, din scutece, câți prunci  
acelei albe încăperi din sat ?

Nu poți cu gândul să-i aduni: zâmbești!  
Ți-i inima de cântecul lor plină.  
Și dacă viața asta o 'ndrăgești  
e că de mult o așteptai să vină!

Din grâul pân' la piept apleci un spic,  
fți joacă 'n palmă boabe. Sub broboadă  
a strecurat lumina borangic  
în părul alb al șefei de brigadă!

În holda asta pârguită, crește  
pe-atâtea mese, rumenita pâine!  
Din soarele ce spicuri aurește  
cât soare străluci-va 'n inimi, mâine?

Și ochii tăi, ca să cuprindă-ar vrea  
— cu inima ce-ți bate în cuvinte,  
oceanul holdelor, ce 'n țara ta  
vor crește mândre, peste ani 'nainte!

Iar dacă gându-ți peste vreme cată,  
tu știi: sunt mulți, ce stavili au să spargă!  
și nu-s furtuni, din cale să abată  
svâcnirea soarelui pe bolta largă!

## LA CONCURSUL CĂMINELOR CULTURALE

Pe scena inundată de lumină,  
Stă fata 'n mândrul port ardelenesc:  
In versul ei dă clocot și suspină  
O doină de pe timpul haiducesc...

Ea cântă doina dintr'o simplă frunză,  
Ce-i ruptă de pe-o creangă din păduri.  
Pădurea asta-a noastră știe însă  
De Horia, de Iancu, de panduri.

Ce liniște domnește-acum în sală!  
Spre fată cată ochii tuturor;  
Prin glasul ei puternic dă năvală  
Durerea veche, dorul arzător...

Căci de plecat nu s'a plecat norodul,  
Cum nu se pleacă munții în furtuni.  
Prin doina lui, el prevestea prohodul  
Stăpânilor — și-aceasta din străbuni!

Eri, colindat-a cântecul restriștii  
Pe tainice cărări, din sat în sat,  
Luptând i-au dat aripe comuniștii,  
Și la Doftana dârz a răsunit...

Azi, slobod sună sus, în vârf de dealuri,  
Și pe câmpii 'n Căminele sătești;  
Il poartă bucuria vieții 'n valuri  
Peste mormântul lumii boerești...

Iar miile de sate și orașe  
 Din munți și plaiuri — și-au trimis feciori,  
 Din cei mai buni alesu-și-au, fruntașii,  
 Ca să-și măsoare măestria lor.

E liniște în sală ca 'n grădină  
 Când noaptea viersuiesc privighetori.  
 Dar doina, doina curge tot mai plină  
 Și-acum e vesel și pot de izvor...

Iar glasul fetei ce cânta de jale  
 Acuma urcă 'n sbor de ciocârlii  
 Și cântă mândra, scumpa noastră cale  
 Prin șapte ani de aspre bătălii.

În glasul fetei cântă noua doină,  
 Răsună codrul des în freamăt viu,  
 Tractoare duduie prin arșiță, prin moină,  
 Feșnesc întinse, holdele de grâu...

Desferecat izvor de frumusețe  
 Țâsnind șuvoi din fiecare sat, —  
 Trezitu-s'au puterile mărețe  
 Și 'n cântul fetei, vii, s'au adunat...

Răsună fluer ciobănesc, răsună naiuri,  
 Răsună cântecul tot mai întreg.  
 Sunt coruri multe-aici — și 'n multe graiuri:  
 Dar versul ăsta toți îl înțeleg.

Precum se 'nalță șoimu 'n zări albastre,  
 Svâcnește imnul de nebiruit:  
 Aduce călăuzei vieții noastre  
 Prin os de dragoste, Partidului iubit...

Tresaltă inimile 'n sală. Mii de oameni  
 Dau doinei un ecou puternic, plin:  
 Alt cântec nu-i, cu care să-l asameni:  
 E-un imn de slavă marelui Stalin!

## GRĂU SPRE INDII

Alene iese un vapor din Bombay,  
Lăsând în urmă dăre 'nvolburate...  
Sirena parcă 'n șuer svârle suliți,  
Sfidări spre zări albastre aruncate.

În cală duce tungsten și magneziu  
Și-atâtea mirodenii coapte 'n soare,  
Ce povestesc de oameni storși de vlagă.  
În cală duce sânge și sudoare.

Pe punte, la I-a, domni cu lustru,  
Sorb delicat licheur și plictiseală.  
Un boss vestit și un rajah în smoking  
Ciocnesc pahare 'n dulce ameteală.

Privirea lor ușor înceteșată  
Prin port își plimbă mulțumirea mută.  
Sub răsuflarea soarelui în flăcări  
Stol de catarge parcă îi salută.

În șiruri lungi, hamali încovoiați,  
Fără odihnă, duc poveri spre vase.  
Spinări curbate, lucii, asudate,  
Spinări muncite, piele doar și oase.

Dar voinicește despicând oceanul  
Pătrunde 'n radă sprinten alt vapor.  
Palmierii, portu'ntreg parcă tresare  
Bătut de-un vânt de viață dătător.



Și de pe vas, spre țărmu 'ncins de piatră,  
Ce dă binețe 'n larga dimineață,  
Privese matrozi cu ochii calzi și ageri,  
Vitejii luptători pentru viață.

Și 'n sber timonierului îi trece  
Lumina unui gând ce-l năpădi:  
In port nu-l știe nimenea pe nume —  
Tovarăși are, totuși, mii și mii.

La masa lor și bossul și rajahul,  
Arși ca de bici, tresar numaidecât.  
Licheurul auriu sorbit din cupe  
Li se așează ca un nod în gât.

Pe mal, hamalii s'au oprit din lucru.  
Respiră-adânc, a libertate.  
Spinările-și îndreptară, și în ochi  
Zărești țării de veacuri adunate.

Ce s'a 'ntâmplat în port aici, de parcă  
Fereastră largă s'a deschis spre mâine?  
... In radă a intrat un vas sovietic  
Ducând cu el un suflu ncu, și pâine.

Spre roșul steag cu pânza 'nvălurată,  
Salută mii de pumni muncitorește.  
Din ei, și parcă 'n ei vezi India toată —  
Zărești și-aici Octombrie cum crește.

## CUVÂNTUL SCRIITORILOR SOVIETICI CĂTRE TOVARĂȘUL STALIN

*(Citit la ședința festivă dela Teatrul Mare al U.R.S.S. de către  
A. Tvardovski la 21 Dec. 1949)*

În lume sunt cuvinte-adânci, de preț,  
Sunt și simțiri ce nu 'nceap în cuvinte.  
Dar dragostea poporului măreț,  
În vorbe s'o cuprinzi nu-i chip. — Părinte,

Părinte drag, iubit conducător,  
Nu vorbe vin spre tine, ci iubirea,  
Cu omenescu-i foc dogoritor,  
Ce nu-și găsește 'n lume-asemuirea.

Iubirea celor ce-au cutremurat,  
Pământu 'ntreg, cu fapte mari, sublime,  
Cei ce lui Lenin i-au încredințat,  
Și ție, - al țării mers și-a' lor destine.

Iubirea ce, ca zorile 'n șuvoiu,  
Ca tinerețea vie și-oțelită,  
Se 'ndreaptă spre acel, prin care noi,  
Suntem azi lumea cea mai fericită;

Spre cel ce-a arătat al țării drum,  
Prin care viața crește mai înaltă, —  
Și nu-i pe lume slavă, nicidecum,  
Să-i încunune uriașa faptă.

Dela noroadele ce le simțim,  
Aici, cu noi, la astă sărbătoare,  
Noi, fiii tăi îți spunem: mulțumim!  
Un mulțumim sburând din zare 'n zare.

Îți mulțumim că ne-ai călăuzit  
Din bezne-adânci spre viață și lumină,  
Și c'ai salvat acest pământ iubit,  
In ceasul greu, din ghiare de jivină.

Și că și-acum, când vor din nou, turbând,  
Pământu 'n foc să-l năruie dușmanii,  
Nădejdea păcii, pururi luminând,  
Se cheamă *Stalin*, scump tovarăș Stalin !

Venit-am toți spre a-ți mărturisi  
Ce nesfârșit de drag ești omenirii —  
Și 'n ce fel, an de an și zi de zi,  
Mai credincioasă-i calda-ne iubire.

Primește-urarea 'ntregului popor,  
In care 'ntreaga-i dragoste străbate,  
Și-urarea noastră: 'ntru mulți ani cu spor,  
Cu fericire și cu sănătate !

Și peste păru 'n lupte 'ncărunțit,  
Prin viața ta, ce-i lumii cea mai dragă,  
Mari primăveri, în șir fără sfârșit,  
Cu flori și frunze pururi verzi, să treacă.

Primește pentru tot ce ai făcut,  
Dela republicile 'n sărbătoare,  
Din partea liberatelor popoare,  
Din focul dragostei, mereu crescut,  
Din partea fiilor, un cald salut.

In românește de Eugen Jebeleanu

IN CARTIERUL MUNCITORESC DIN LAHOR

Nu în vis, ci ieri, avea,  
Am pătruns, călcând tăcut  
Intr'un mic bordei, o groapă  
Din îndepărtatul Sud.

Goi, de lut, pereții-apasă;  
Lut întins e și pe jos.  
Ciobul mic, de boltă-albastră,  
Greu să-l vezi, de praful gros.

Țes de zor păianjeni plasa.  
Paie'n colț s'au ghemuit.  
Om să steie'n hruba asta  
Nici măcar n'ai fi gândit.

Poate, doar, milogul, care  
A orbit de foame grea.  
Nu. Mormântu, 'ntristătorul,  
Cuib de muncitor era.

Și, privind, gândeai, că, poate,  
Cel ce stă'ntre-acești pereți  
Din robia lor să scape  
Nu mai speră'n veci de veci.

Că zdrobit de disperare  
Și de foame măcinat  
Din robia'ngrezitoare  
Să mai iasă nu-i e dat.

Când, de-odată, muncitorul  
Cu mânie'n ochi de-çtel,  
Spuse: — Aproape tot poporul  
Stă ca mine'n gropi la fel.

Dar e'n lume o nădejde;  
Mare-i! Iată fața ei...  
Și-am simțit că năvă ește  
Vântul proaspăt în bordei.

Pe perete, sus, în soare,  
— Mai senin ca raza sa —  
Il zării pe-acel, pe care  
Inima-îmbrățișa.

Și din nou privii spre fața  
Muncitorului. Părea  
Că din bezna și din ceața  
Noptii, către zori pășea.

Imi vorbi: — Privește, iată-l.  
Drag ni-i Stalin tuturor.  
El popoarelor e tatăl,  
Tată și îndrumător.

Soare-i el — și-o să alunge  
Intunericul dușman.  
Iată, stând în colț ce-mi spuse  
Omul dârz din Pakistan.

Iată ce-auzii, ca oaspăt,  
Dela omu-aproape gol:  
Adevărul veșnic proaspăt,  
In crașul vechi Lahor.

In românește de E. Pietraru

## COREEA LUPTĂ

## I.

Nu 'ntârziați: deschideți harta lumii  
 Toți oamenii cinstiți depe pământ.  
 Uitați-vă! Coreea e în flăcări,  
 In nori de fum vălătuciți de vânt.

Zadarnic căutați în țara mea  
 Orașe mișunând de viață, sate.  
 Sunt drumurile țării sfârtecate,  
 Orașele ruini întunecate.

Grădinile-au pierit. Pe la fântâni  
 Zdrobite-s ghizdurile reci, de piatră.  
 Și groaza te cuprinde: nu găsești  
 Nici un crâmpei din uliță, din vatră.

Cât vezi cu ochii peste văi și munți  
 Doar scrumu 'n care pâlpâe scânteia.  
 Și soarele se 'neacă 'n mări de sânge...  
 Tovarășe, e-un rug aprins Coreea.

## II.

Dar coreenii n'au pierit. Mai dârzi  
 In lupte-s azi. Mai aprigi peste toate.  
 E o șosea pe-aici. In noapte-auzi  
 Casmale forfotind, înfrigurate.

---

\*) Poet coreean.

Se-aruncă moartea de gâtlejul vieții?  
Trântesc dușmanii bombe, cu lopata?  
Străbatem îndârjiți peste primejdii  
Și 'ntr'o zi, două — e șoseaua gata.

Un camion se-apropie. Șoferul  
Intreabă: « Pot să trec? » (Oprește 'ndată)  
Un glas răsună, limpede, în besnă:  
« E liber drumul ». (Glas curat de fată.)

Noapte de noapte dincoace de front,  
Oriunde cauți, munca e în toi.  
Uniți, neistoviți, înflăcârați,  
Cu uriașe forțe, luptăm noi.

### III.

Și dacă 'ntr'adevăr a rânduit  
Zile și nopți, din ceruri, dumnezeu,  
Privind ce face noaptea coreeanul,  
Cum și-o petrece — cred că-i vine greu !

Mașina isbucnește val-vârtej  
Și trece ca un fulger scurt prin noapte.  
Auzi cum sună roțile pe drum,  
Și clinchete și tropote și șoapte !

Sub pașii viguroși, răsar scânteii  
Din pietrele întinse pe șosea.  
Al cui e oare pasu-acesta iute  
Care fărămă 'n cioburi noaptea grea?

E un detașament de muncitori?  
Sau sunt soldați în marș? E greu de spus.  
Să moară-s gata, pentru țara lor:  
De somn aminte nu și-au mai adus...

Cu larmă de mașină, de ciocan,  
Voi besna răscoliți până vin zorii.  
Și împlețiți, cu degete fierbinți,  
Vestmânt apropiatelor victorii.

## IV.

El singur a rămas pe înălțime.  
 Tovarășii-au pierit uciși de fier.  
 E'n zori de zi. Zăpadă deasă. Vântul  
 I-aruncă 'n față vâlvătăi de ger.

Nici drumul nu-l cunoaște. Da, e singur,  
 De dușmanul hain împresurat.  
 I-aude-aproape, urletul sălbatic.  
 Să se predea? Nici gând. Parcă-a mișcat...

Iși încleștează mâna pe grenadă. /  
 Țintește îndelung, cu ochi aprins.  
 Se socotește bine cu dușmanul,  
 Căci iată-a treia oară l-a respins.

Dar dintr'o dată saltă, ca un val,  
 Colina. Ceru-aleargă, nebunește!  
 Grenada sare 'n pulberi. După dâmb  
 Din nou dușmanul la atac pornește.

...Când luarăm înălțimea cu asalt  
 Printre cadavre de dușmani, străpunse,  
 Era și el, iubitul nostru frate  
 Cu ochii înghețați, cu buze strânse.

Legănători cădeau pe fața lui  
 Fulgi de omăt, domol, ca un alint...  
 Păduri ale Coreii! Trecători  
 Tăiate-adânc prin munții de argint,

Fără sfârșit sunteți! Și câți eroi  
 Au stăvilat dușmanii pe poteci!  
 Viteji fără de moarte! Voi pașiți  
 Acoperiți de glorie, pe veci.

Pentru Coreea! Pentru Kim-Ir-Sen!  
 V'ați avântat în lupte, îndârjit.  
 Dușmanu-ați sfărâmat fără răgaz  
 Și pentru slava țării ați pierit.



## V.

Tu, care aperi pacea în Coreea,  
 Ostașule, cu inima 'n piept trează,  
 Răspunde-mi: cum luptai pe ger și arșiți?  
 Răspunde-mi: cum veghezi când stai de pază?

La ce gândeai când fluviu-și înălța,  
 Sub bombele dușmane, cu grămada,  
 Ca niște stâlpi de piatră, unda grea?  
 Când te-aruncaai sub tancuri, cu grenada.

Tu la Matrosov te gândeai atunci.  
 În fața ta era: cu pieptu-i lat  
 Acoperind blindajul cazematei...  
 Neiertător luptai, înflăcărat!

Ni-s pleoapele uscate. Noi nu plângem.  
 E numai ură în privirea noastră.  
 Dușman hain! Te-om mistui în ură  
 Te-om asvârli curând în marea-albastră!

N'o să sfârșim, vezi bine, cu-un oftat  
 Căci ura crește 'n lupte îndârjite.  
 Poporul luptă; Noi aducem jertfă  
 Intreaga viață patriei iubite!

## VI.

Voi oameni simpli aflători în lume,  
 Priviți pe hărți hotarele Coreii:  
 E linsă, țara mea de flăcări lungi.  
 O ard pe rug, o jefuesc yancheii.

Pe drumuri pustiite, prunci plângând  
 Stau agățați de sânul sfârtecat  
 al mamei moarte. O să tragi și 'n ei  
 Cu glonțul ucigaș, yancheu turbat!

Și doar ar fi putut să crească mari  
 Iar mama să răspundă cu mândrie:  
 « Copilul meu are atâția ani »,  
 Sglobii să treacă prin copilărie.

Femeie coreeană ! Când pășești  
 Spre eșafod, în trup cu răni adânci  
 Urăște-l pe yancheu, fii fără teamă  
 și luptă împotriva-i și atunci !

Voi, oameni simpli din întreaga lume  
 Luptați să nu mai fie 'n veci război,  
 Luptați ca fără teamă ochii-i negri  
 Iubita să-i ridice către voi !

Să nu mai fie bombe ucigașe !  
 Dușmanul crud, cu-apucături de fiară,  
 Purtând în locul svasticei, o bombă  
 Atomică prinsă la piept — să piară !

## VII.

În numele copiilor uciși  
 Și-al mamelor — chemarea mea v'adună.  
 Căci fiarele de peste-ocean venite  
 Le vom sdrobi mai repede 'mpreună.

O, cât ar vrea cu sacul de dolari  
 Să stăpânească lumea, s'o omoare !  
 Voi, partizani ai păcii, vă uniți  
 Să spulberăm călăii de sub soare !

Prin jertfa milioaneilor de frați,  
 Prin sângele vărsat în lupta cruntă,  
 Coreea stă în apărarea păcii  
 De neclintit, eroică, ne 'nfrântă.

Și niciodată n'om putea uita  
 Că lângă noi au fost, neconținut,  
 Toți oamenii cinstiți din largă lume,  
 Să 'nfrângem pe călăii din Wall-Street.

Alătura, cu inima fierbinte,  
Poporul sovietic îl simțim.  
Cu noi e 'ntreaga Chină. Impreună  
Toți cei cinstiți, luptăm și biruim.

Cu 'nflăcărată 'ncredere 'n isbândă  
Coreea luptă neînfricoșată  
Să aibă fericire, libertate...  
Război să nu mai fie niciodată!

Februarie 1951.

In românește de Virgil Teodorescu

## OGOARE NOUI \*)

### VIII

#### I

Filică ieși din casă și își roti privirile pe cerul plumburiu, supărat de conținerea ploii. Apoi, trase căruța sub șopronul făcut în prelungirea grajdului și începu să se pregătească de plug. Incărcă tot dricul cu paie, de parcă s'ar fi temut să nu se sdruncine rotilele și grindeiul. Peste ele, cocoță în fundul căruții, două pluguri. Potrivise așa, ca brazdarele să-și arate luciul cormanelor întoarse cât mai de sus. Peste toate acestea, așază toate foile de grapă pe care le avea, desfăcute cât mai larg. Se trase câțiva pași înapoi și-și privi căruța; zâmbi. Se părea într'adevăr, c'ar merge să răstoarne sirgur pământurile Bărzganului și că din toate, cea mai mare grijă a lui este să nu rămână cu locurile pārloagă. Plecă apoi către hambare și în scurt timp, aduse de-acolo, pe rând, trei saci plini până la gură cu grăunțe. Pe primii doi îi așază în picioare peste paie, de se vedeau mai mult de jumătate din lada căruții; pe al treilea, lungit peste aceștia — cam la înălțimea foilor de grapă. Se retrase iar mai într'o parte, privi și iarăși începu să-și zâmbească ascuns, dar mulțumit. — Să vadă tot satul, că nu-i vreme de-așteptat! — gândi el. Să între dihonă 'n sărăcime!

Deschise apoi porțile; pe uliți, în sus și 'n jos, se vedeau ici și colo câte doi, trei țărani, stând la sfat. Oamenii ieșiseră, scoși din case de grija însămânțărilor și-a aratului. Se întâlneau mai întâi cu vecinii, cu cei de peste drum și așa, grupulețele se uneau și se mutau la fiecare cap de uliță. — E prea de vreme! — cugetă Filică și se întoarse în ogradă cu gândul tot la căruță.

Trecu un timp și sosi și Mitu dela Ion Velicu.

— Ei? — întrebă scurt Filică.

— E gata și el; așteaptă să mai iasă sărăcimea la drum.

— Cum îi prin sat?

— Cred că poți pleca, sunt destui... Aduc caii?

Chiaburu-i făcu numai semn din cap și se apucă să descurce hamurile aruncate peste oiște. După ce înhămară caii, Filică urcă sus și puse

---

\*) Vezi «*Viața Românească*» Nr. 9 și 10, Octombrie 1951.

mâna pe hățuri cu dârzenie. Degetele-i osoase și sgârcite se încleșaseră ca o cange pe curele. Cu sfârcul biciului lovi scurt, cu sete, crupele cailor. Speriați, aceștia începură să joace în ham, frământând noroiul de sub picioare. Mitu alergă spre poartă și-o împinse și mai mult în lături ca pentru un convoiu de nuntă. Căruța porni și ieși în uliță, duduind pe podina de lemn. Chiaburașul închise porțile și fugi după căruță; sui din mers, alături de taică-său.

Filică o apucă nu în jos, pe unde ieșea mai de-a-dreptul în țarină, ci în sus, așa ca să treacă prin tot lungul satului. Sta bătos cu mâna înțepenită pe hățuri, oprind trapul cailor. Căruța mergea încet, caii jucau, plugurile-și zângăneau fierăria și ca niște sfinți, chiaburii nu priveau decât înainte; parcă defilau prin fața sutelor de priviri care-i urmăreau în derădere.

— A dat Filică de dracu, l-au scos comuniștii și pe ploaie la plug! — se bucurară unii.

— Da' unde mă-sa ară acum, că-s ogoarele numai noroiu?! — se întrebau minunându-se, alții.

— E, — se ivea câte unul filosofând, — are el cap, nu dovleac! Acum se seamănă, după ploaie; când vor începe căldurile, sămânța trebuie să fie în pământ.

— Da, da; să știi că ploile astea ne-au întârziat prea mult și el câștigă timpul...

— N'aveți grijă, știe el ce face! Dacă n'o face el tot mai multă recoltă ca noi... o să vedeți!

— Păi, cum să nu facă, dacă noi stăm și ne uităm la cer și 'n pământ, de parcă pământurile noastre s'ar ara singure? Na, uite om! — și arăta cu degetul în urma chiaburului. — Om cu grijă de pământ, care cunoaște rostul și-al aratului și-al semănatului, că d'aia a făcut atâta și eu am rămas sărac.

Așa se purta vorba în mijlocul celor care-l vedeau pe Filică ieșind la plug. Cu aceasta, grija oamenilor pentru pământurile înecate de-atâta ploaie, pentru însămânțările întrerupte și întârziate, creștea. Ei știau că toamna-ți umpli hambarul, dacă știi s'arunci sămânța în pământ, la timpul ei. Și timpul acesta al primăverii gonește, nici n'ai avut timp când să-ți lepezi cojocul și căciula, și-i gata vara; lanurile se undesc în soare și vânt, ca marea... bine n'țeles, dac'ai semănat la timp!

În fața celui mai mare dintre grupuri, Filică opri căruța. Intinse hăturile lui Mitu și el coborî, prefăcându-se că meșterește ceva la un ham încurcat sau înhămat greșit. Pălcul oamenilor își deschise laturile spre căruța. Cei mai mulți dintre dânși priveau plugurile, foile de grapă, sacii cu grăunțe, toate — bine rânduite. Până acum tocmai despre asta discutaseră, despre întârzierea adusă de ploaie însămânțărilor, despre timpul ce va trebui să usuce bine locurile, pentru că tractoarele nu puteau intra să se 'nfunde 'n glod. Când chiaburul dădu să se urce iar în căruța, din grupul oamenilor se desprinse Nică Crețu.

— Da' un' te duci, bre, nea Filică, pe vremea asta? — întrebă el nedumerit.

— Tu nu vezi, ce mai întrebi?... Să seamăn și să ar!

— Păi acuma, pe-un noroi ca ăsta?

— Unde vezi tu, noroi? Aici, în uliță? Pe câmp, apa s'a scurs în pământ sau a suflat-o vântul. Acuma-i bine de arat... eh, că nu pot începe și tractoarele, asta-i altceva! Ele or sta pân'or răsări toate semănăturile, c'altfel se înfundă, de nu le mai scoți. Calul însă calcă ici-colo, parcă neatingând pământul; tot plugulețu-i mai bun: ari când vrei și unde vrei... și mai ales, atunci când ai nevoie!

Chiaburul se întoarce și după ce-și scutură bocancii lovindu-i de capătul osiei, se urcă încet în căruță. În timpul acesta, Nică Crețu se scărpină la ceafă, pe sub căciulă, ridicând sprâncenele și umerii în fața oamenilor de parc'ar fi spus: — Ce să-i faci? Are dreptate! — Apoi vorbește iar:

— Cu aratul, cam așa e, dar n'o să te apuci acum să și sameni?

Filică luă hățurile din mâna lui Mitu, struni caii și răspunse în fugă, mai mult ca pe un lucru ascuns celorlalți:

— Prost mai ești, Nică; acuma se seamănă, mă! Când a căzut ploaia, bobul trebuie să fie în pământ. Nu l-ai pus atuncea, aruncă-l măcar acuma... e-aproape la fel.

— Lasă, că tot e mai bine să așteptăm, — se încăpățână Nică.

— Pe dracu... zise Filică aproape râzând. — Poate vrei să vină vara ca să semeni. Păi cei, timpul te-așteaptă pe tine, mă? Acum, astăzi, mâine, se mai poate semăna; pământul are apă; pe urmă, tot degeaba! Și-apoi am pierdut opt zile cu ploile, să mai pierd încă pe atâta până s'o usca pământul? Halal plugar!... Hii! — și slobozi hățurile. — Până atuncea, semănătura mea a și răsărit, mă!... Ha, ha! Halal, plugar!

Cele din urmă vorbe ale lui Filică însoțite de rânjetul său dușmănos, fură acoperite de duruitul căruței pornită în trapul cailor. Chiaburul gonea fără să se mai uite înapoi.

Oamenii însă, rămaseră în uliță muți, cu ochii după dânsul, cu gândurile zăpăcite. Parcă și mai puternică și mai grea le-apărea acum grija semănăturilor. Dar pământu-i încă moale și cerul tot a ploaie stă și totuși, cine știe — își spuneau unii, dacă Filică are dreptate! Ce altceva l-ar fi mânat pe el să plece la semănat, acum? De altfel, pe chiabur nici nu-l durea prea mult starea însământărilor, că d'aia a și plătit amendă pentru sabotaj. Să știi că are dreptate!

— Asta, da! — vorbea Nică Crețu uitându-se după Filică. — Mama lui, așa gospodar mai zic și eu, știe toate rosturile. Ce, ca noi, s'așteptăm până s'or trezi copiii-ăia dela tractoare din somn? Și ce dacă nu merg tractoarele? Inseamnă să rămânem fără bucate?

— Fugi, mă, Nică! — i se împotrivi unul de-alături. — Filică a ieșit de teamă. Mai ieri a plătit amenda și-i țâțâie noada...

— Dacă-i așa, — îl întrerupse altul, — putea să mai stea, tot a plătit; acum, ar fi avut motiv să aștepte cel puțin cât noi... nu?

— Da, să știi că are dreptate chiaburul; am întârziat destul, nu mai puteam aștepta nicio zi!

Când discuțiile ajunseseră aici, Nică plecă și se alătură altui grup de țărani, ducând aceleleași vorbe otrăvite. Răscolită și ațâțată, tot mai mult creștea grija oamenilor pentru semănături. Și parcă tot mai mult și mai în necaz se înnegura și cerul.

... Înainte de-a ieși din sat, Ion Velicu — care-și aranjase căruța în același fel și la fel trecuse pe uliță, în văzul stârnit al tuturor, se opri

la fântâna cea mai căutată. Dimineața adusesese aicea fel de fel de lume: femei și fete cu gălțile prinse în cobilițe după apă, bărbați și băetani — cu caii și vitele la adăpat. Coborât cu o căldare în mână, Velicu-și aștepta rândul înaintea celor. Grăbit, cercetă pe îndelete pe toți ceilalți și văzu că n'avea de ce se teme. Câtiva își întoarseră capetele spre dânsul, privind nelămuriți căruța. Tutuși, erau prea puțini; de aceea, Velicu sdrâră gâni căldarea și se repezi în cai, strigând:

— Ptru! Na... na, boală, na!

Toți cei din jur erau acum cu ochii la el.

— Doar nu te-oi duce la semănat, bre?! — îl întrebă o fetișcană zâmbind.

— Dar unde, la târg? — răspunse Velicu întărâtat, tare, să fie cât mai bine auzit. — De sigur că la semănat!

Oamenii tăceau și se uitau când la chiabur, când la noroiul din uliță care trecea de chișița cailor. Văzând aceasta, Velicu continuă parcă și mai supărat:

— Vouă, ce vă pasă? Vă ară și vă seamănă tractoarele! — Dar izbucni dintr'odată într'un râs, care la namila de om cum era dânsul, părea mai mult un mugăt. — Da' și cu tractoarele, pân'or putea ele să intre pe cgor, tot un drac! Eu am să ies la secerat atuncea, sau poate că pentru voi comuniștii o să țină în loc și primăvara... Ha, ha, ha!

Și tot așa sădise îndoiala și îngrijorarea în inimile oamenilor și Ion Velicu...

Chiaburii se întâlneau pe câmp, dincolo de sat. Nu putură pătrunde pe drumurile desfundate, nici măcar atâta cât avuseseră de gând. De acolo, își întoarseră căruțele înapoi, la sat, mulțumiți. Ceeace urmăriseră ei — să arunce deocamdată doar zăzania în sărăcime, — se înfăptuise. Trebuia acum să meargă și mai departe, să ridice pe oameni împotriva tractoarelor.

Intrară în sat pe drumuri mărginașe, ferite de vedere. Filică trecu de pe drumul câmpului prin fundul ogrăzii sale, printre salcâmi, din nou în cruce — încheind astfel ocolul ce-l plănuse toată noaptea. După ce deshăma caii și-i băgă în grajd, împinse cu Mitu căruța sub șopron, așa, încărcată cum era. Cine știe, poate va mai fi nevoie de-un drum?

După ce sfârși și cu asta, Filică cercetă cerul. Nu mai era așa de înnegurat, dar soarele stătea tot ascuns și nici vântul nu mai bătea. Porni să-și rădă în barbă, bucurându-se de încurcătura și întârzierea însămânțărilor. — Are să putrezească și pământul de atâta apă; plesnește sărăcimea de necaz. Acuma să-i vedem și pe ciocănari, și pe comuniști. E, pe unde 'or să scoată cămașa?... Haha, ha!

Andrei se întorsese de pe câmp și mai supărat. Dela niciuna din brigăzile pe care le controlase, nu putuse smulge niciun tractor. Toate erau prinse în luptă dârză, pe care fiecare brigadă trebuia s'o ducă pentru îndeplinirea planului dat peste cap de ploii. Ajunsesese acasă după prânz și rămăsese la fereastră așa noroi cum era, multă vreme. Se cuibăriseră

și într'insul teama și îngrijorarea. Și cu fiecare clipă, situația i se părea și mai încurcată și încă și mai grea de rezolvat. Parcă fără să vrea, căuta acele gânduri care-i aduceau în minte discuția ce-avusese cu Turcu despre contractările brigăzii a șaptea și în ajun — și-atuncea, la începutul campaniei. — Parcă a fost un făcut și cu factorul său tehnic! — gândi el. Se pare că a avut dreptate!... Adică, să fi greșit eu? — Se așează pe un scaun, întors dela fereastră. Lumina din casă era slăbită de înnegurarea de afară. Iși săltă ochii mari și albaștri, cu adâncimile adumbrite, undeva, într'un colț al tavanului. Iși trecu gânditor mâna-i negricioasă prin mătasea părului... Nu! nu se poate! Cum să fie asta o greșală?... Dar dacă m'am lăsat și eu antrenat de entuziasmul băieților? Să știi că Turcu tot a avut dreptate! — Două lucruri îl neliniștea pe Andrei: pe de o parte faptul — că sprijinită de dânsul brigada a șaptea sârise la un volum de lucrări mult prea mare — iar pe de altă parte, rezolvarea urgentă a situației dela Podeni. Mihai a plecat cu siguranță nemulțumit, îndoit. Poate nici nu se mai gândește la ajutorul nostru; părea că nu mai are această încredere. Să lăsăm să semene țărani, sau să renunțăm la o parte din contractări?... Nu, nu se poate! În primul rând, nu-i politic asta! Hei, dac'am avea acum câteva tractoare... când ar intra toate în pământurile dela Ploșor și Pănoiu, așa, într'o înșiruire largă... — Tresări, oprindu-și gândurile asupra unei idei noi: — Sigur, că da; brigada a șaptea a ajuns în situația aceasta și din cauza lui. Se suci și-și ridică privirile din nou spre fereastră.

— Ce-i Andreiaș, ce te frământă? — îl întrebă Ilenuța.

Secretarul tăcea, adâncit în clocotul gândurilor.

— Ai?

— Ia, cu campania asta; ploile ne-au răsturnat o serie de socoteli. Câteva brigăzi au o situație foarte grea, iar brigăzii fruntașe i se poate frânge planul tocmai acum... știi, a lui Mihai!

După câțva timp, Ilenuța reveni:

— Noi, adică ufedereul, nu v'am putea ajuta cu ceva?

— Cu tractoare... cât puteți de multe... aveți?

— Fuși încolo; credeam că vorbești serios!

Andrei se întoarse și înaintă spre cuer după șapcă. Ilenuța îi urmări mișcările și-l întrebă:

— Unde pleci?

— Până la Bădină, vreau să vorbesc cu el, să vedem, poate ne vor putea ajuta celelalte stațiuni.

Apoi deschise ușa.

— Vezi, că-i la Partid, avea o ședință.

Secretarul ieși, dar se întoarse repede, străfulgerat de-un gând:

— De unde știi?

Ilenuța văzu că se dăduse singură de gol.

— Am avut o ședință la U.F.D.R. cu activul plășii, — vorbi ea, codindu-se, — și-a fost și tovarășul Bădină. Am discutat tocmai despre sarcinile noastre din momentul acesta al campaniei...

— Parcă erai în concediu, nu?

— A fost importantă, Andrei; de-acuma însă, nu mă mai duc.

— Vasăzică, până acuma tot te duceai?!

— Mai treceam pe acolo, Andreiaș...



— Una vorbim și alta facem! — zise Andrei și plecă parcă și mai amar.

În urma lui, Ileanuța gândea mulțumită că totuși Andrei nu știa cum trecuse regulat pe la sediu, în fiecare zi. Când pleca el la stațiune, pleca și ea; se întorcea totdeauna înaintea lui. Ce, ar fi putut să stea o lună întreagă numai cu ochii pe fereastră? Dar lasă, mâine îi va arăta că nu putea face altfel...

Intr'adevăr, Andrei îl găsi pe Bădină la sediul comitetului de partid al plășii. Era singur. Înăuntru, se vedea că fusese ședință; scaunele erau lăsate în neorânduială, îngrămădite în jurul mesei, fumul încă mai stăruia ca un abur negricios înspre tavan. Când deschise ușa, Bădină se întoarse dela fereastra deschisă la care sta și-l întâmpină cu mâna întinsă:

— Stai, — îl îndemna el, — pe care-l vrei! — și-i arătă mulțimea scaunelor.

Andrei se așeză apăsător de gânduri și de griji. Calm, Bădină luă loc alături de dânsul, trăgându-și cât mai aproape scaunul. Iși netezi părul cărunțit din dreptul tâmplilor, privindu-l în acelaș timp cu ochii mari și adânci, gânditori. Simțise că Andrei se frământa.

— Te ascult Andrei, spune!

Secretarul îi arătă pe scurt care era situația stațiunii după ploile care abia sfârșiseră; întârzie mai ales asupra brigăzii lui Mihai. Îi dovedi că fără un ajutor din afară, această situație nu se putea îndrepta. Îi arătă de asemeni părerea sa asupra ajutorului pe care l'ar putea primi din partea celorlalte stațiuni.

— Da, — îl întrerupse Bădină, — numai că situația aceasta este generală, pe întreaga regiune. În celelalte stațiuni însă, care și ele s'au cam alămat la început, am reușit să facem față cu forțele proprii. Ca s'aducem de-acolo tractoare, e exclus; am cârpi într'o parte și s'ar rupe în alta... nu se poate.

Bădină se ridică, merse iarăși la fereastră și rămase acolo un timp, privind afară. Între ei se așternu o tăcere grea. Când se întoarse, vorbi apăsător, totuși calm, tovarășește:

— Andrei, voi v'ați făcut bine socotelile?

— Le-am făcut, tovarășe Bădină. Astăzi am fost pe teren, pe la brigăzi și eu și Turcu; el încă nu s'a întors. Am cercetat planul și forțele fiecărei brigăzi; poate reușeam...

— Poate?... așa nu merge. Însămânțările trebuiesc făcute la timp; deaceia era nevoie să cercetați cu seriozitate.

— Am cercetat, tovarășe Bădină. Am calculat pe zile și ore lucrul fiecărui tractor... nu se poate!

Bădină se mai uită un timp pe fereastră și apoi reveni pe scaun. Vorbi parcă în afară de chestiune, pentru sine mai mult:

— Celelalte tractoare ne sunt planificate în Iunie...

— Da, — confirmă Andrei.

— Era bine să le fi avut în Februarie sau Martie. Peste două luni e prea târziu... Eh, prevederea! Dacă ne-am fi gândit la timp, am fi putut schimba cu o regiune cu mai puține nevoi. Acum aveam tractoarele în stațiune...

Tăcu. Se lăsă cu coatele pe genunchi, cu bărbia sprijinită în pumn. Aerul din cameră se limpezise, răcorindu-se totodată. Lui Andrei i se părea că și această ultimă speranță fusese spulberată. El nu mai vedea acum nici o scăpare.

— Dar de ce tocmai brigada frunțașă are situația cea mai grea? — întreabă într'un târziu Bădină.

— Aici e buba, — își începu răspunsul Andrei; — se pare că tocmai aicea am greșit. Ei au contractat un volum de lucrări sporit cu sută la sută. Și-au luat angajamentul pentru două sarcini de plan.

— Până acum, eu încă nu văd greșeala.

— Uite, din cauza ploilor, ei au pierdut douăzeci de hantri; adică, au fost împiedecați să-i realizeze. Acum,ăștia trebuiesc făcuți în câteva zile, timpul trebuie câștigat, cursul lucrărilor adus la normal.

— După cum bănuiesc, greșeala constă în faptul că au contractat prea mult?

— Cam așa; adică, mai bine să vă povestesc...

Andrei îi vorbi apoi despre toată discuția ce-o avusese cu Turcu asupra acestora și la începutul campaniei și acum. Spre sfârșit, se opri mai mult asupra sa:

— ... se pare că eu am greșit; m'am lăsat antrenat de entuziasmul băieților și am stăruit să li se aprobe aceasta. Am socotit părerea lui Turcu, care arăta că din punct de vedere tehnic, brigada nu va putea face față sarcinilor asumate... Eh, dacă ploile nu țineau atât, băieții dădeau peste cap cele o mie de hectare... M'am gândit mai mult la aspectul politic al problemei.

— Și n'ai făcut rău, — îl întrerupse Bădină. Apoi, adăugă: — greșeala ta, Andrei, nu constă în faptul că te-ai lăsat antrenat de entuziasmul lor, că le-ai desvoltat și le-ai întărit avântul... Ei, tinerețe, tinerețe! — făcu Bădină, clătinându-și capul, zâmbind. — Tu ai greșit prin aceea că nu ai dat o bază materială acestui entuziasm... mai precis, că nu te-ai asigurat în întregime, ca el să nu se risipească în vânt. Înțelegi? Nu te-ai îngrijit ca acest entuziasm să aibă posibilitatea de a se manifesta din plin. Adică, nu c'ai nesocotit în întregime factorul tehnic, cum spune Turcu; dar că, gândindu-te în primul rând la oameni, la forța lor vie, la dragostea lor de muncă, de patrie, de partid, trebuia să te gândești că tehnica contribuie la obținerea succesului cam în aceeași măsură... Sunt clar?

— Da, — răspunse răspicat Andrei.

— Voi trebuia să-i dați lui Mihai, nu patru, ci cinci sau șase tractoare; adică dela începutul campaniei, dela defalcarea planului de producție, trebuia să vă gândiți, nu acum!

Andrei tăcea; Bădină se întoarse iar la geam, stătu o clipă și reveni zâmbind:

— De altfel, la fel aș fi făcut și eu; din punct de vedere politic, această soluție se impunea, chiar dacă nu aveam atunci posibilitatea de a mări capacitatea de lucru a brigăzii. M'aș fi gândit însă, să fac aceasta între timp.

Bădină se așeză iar pe scaun; cu mișcări încete își încheie bluza surie și-o trase în jos. În cameră, începu să se simtă mai puternic răcoarea înserării care venea. Își trecu o mână prin păr și-și întoarse ochii spre Andrei.

— Trebuie totuși să rezolvăm situația. Uite la ce mă gândesc: să pleci la București chiar în noaptea asta. Explici tovarășilor de acolo, adică la Direcția Generală a Stațiunilor de Mașini și Tractoare, care-i situația și ceri să rupă câteva tractoare din primul transport care pleacă dela « Sovromtractor » pentru alte stațiuni. Dacă poate să ne avanseze nouă acum tot numărul ce-l avem planificat în Iunie, cu atât mai bine; dar avansarea cotei planificate pentru stațiunea voastră trebuie în orice caz s'o obții! Înțelegi? Important este să ajungă aicea la timp!

— E clar, vorbi Andrei; — sunt sigur că cei dela București vor înțelege.

— Când pleci?

— Cu trenul dela miezul nopții.

Andrei Hurdea se ridică.

— Sper că știi cum să vorbești și să te porți, nu? — îl întrebă Bădină, strângându-i mâna.

— Nici o grijă! — îl asigură Andrei.

După ce ieși, Bădină îl urmări din cadra ferestrei deschise până ce umbra lui dispăru în înserare.

## 3

Mașinuța se înțepeni tocmai când se lăsasera pe drumul Adâncatei. De jur împrejurul ei numai noroi și apă. Turcu se sculă în picioare, sprijinindu-se cu mâinile de parbriz și privi înaintea lor. Avea uitătura întunecată, fața și fruntea umbrite de supărare. Vorbi fără să se întoarcă spre șofer:

— Mai pe stânga... încalecă șleaul și mergi c'o roată pe mijloc.

Bunea întărită motorul, suci de volan și mașinuța se smuci duduind, scoțând un fum negru și gros. După câțiva metri însă, se împotmoli din nou. Turcu se lăsă pe portieră și se uită dedesubt, la roțile din spate. Cauciucurile nu se mai vedeau din noroi.

— ... încearcă încăodată! — ceru el.

Șoferul schimbă vitezele și-i dădu drumul. La început, mașinuța tremură sub svâcnetul roților care se învârteau pe loc, duduind în gol. Apoi se bălăbăni asemenea unei bărci și porni să svârle noroiul în sus, ca într'o jerbă. Turcu urmărea cum ploaia de glod plescăind, cădea în apa drumului, iar Bunea înjura, zorind neîncetat motorul.

— Nu merge, — vorbi Bunea înciudat.

Turcu-și lăsă mâna pe umărul lui și-i făcu semn să oprească. Coborîră în drum; noroiul le trecu peste șireturile bocancilor. Șoferul rămase lângă portieră cu o mână pe volan, iar Ștefan Turcu trecu în dreptul roților din spate. Incepură să împingă, potrivit și și cumpănindu-și deodată eforturile. Reușiră s'o miște, când înainte când înapoi; dar ca s'o scoată din glod, nu.

— Nu e chip, — murmură Bunea și-i mai trase o înjurătură.

Directorul își săltă șapca pe creștet și-și șterse cu batista fața și fruntea colțuroasă, pline de nădușeală. Apoi începură să se plimbe în jurul mașinuței, gânditori. Pe toată câmpia nu se vedea nici țipenie de om. Numai pământuri bătute de ploaie aburind ușor, noroi și apă. Turcu uită pentru un

moment de mașinuță; se gândea cu teamă la situația de acum a campaniei. Brigăzile pe la care trecuseră aveau nevoie de toate tractoarele lor, nu putuse lua de nicăeri, nici măcar unul. Și nici aici, la Adâncata, nu putea fi altfel.

Se mai învărtiră ei pe lângă mașină, îi mai aruncară buruieniș sub roți, mai porniră încăodată motorul, dar tot degeaba. Turcu se întoarse în partea unde bănuia tractoarele, cu gândul să plece după tractoriști și să-l lase pe Bunea cu mașina în drum. În clipa aceea însă, de-acolo veneau spre dânșii șapte-opt țărani. Directorul ieși în fața mașinuței, bucurându-se. Lui Bunea, îi și trecu necazul; luă loc la volan, așteptând numai să fie împins.

Țăranii se apropiau în șir, pe marginea ogoarelor. Când dădură cu ochii de mașinuță se grupară mai strâns și grăbiră pasul. În fața lui Turcu se opriră:

— Noroc, tovarășe director! — strigară pe rând, scoțându-și căciulile.

— Noroc, le răspuse Turcu.

— V'ați împotmolit, ai? — întrebă unul dintre ei cu ochii la mașină.

— Ia, mă fraților, — strigă un altul, — hai să punem mâna!

Se risipiră cu toții pe lângă mașinuță și dintr'o singură opintire o scoaseră la drum bun. Motorul începu să duduie, să pocnească și să scoată fum. Bunea zâmbea, bucuros că scăpase din încurcătură.

Ștefan Turcu rămase între țărani. Observă că oamenii îl priveau cu înđoială, de parcă-i ascundeau ceva.

— Dar de unde veniți? — îi întrebă el.

— Eh, necazuri de-ale noastre... murmură unul mai amărît și cu privirile în pământ.

— Apoi, noi v'am scos din impas, — vorbi altul mai cu curaj, — rămâne să ne-ajutați și dumneavoastră acum...

— Să vedem, — răspuse Turcu gânditor.

— Pentru dumneavoastră nu-i greu... lasă!

Dintre ei, unul se apropie mai mult de Turcu și vorbi rar și așezat:

— Venim de la tractoare, tovarășe director. Ne-a mânat nevoia într'acolo, dar băturăm drumul de pomană... n'am găsit înțelegere...

— Se poate? — întrebă Ștefan Turcu.

— Zău așa; ca să vedeți de ce-am fost... Ce e drept, e drept; atuncea, astă iarnă, noi nu ne-am scris la tractor, în asociație... așa am socotit noi cu mintea noastră și-am ieșit prost... ne-au sucit vorbele ce-am auzit, tovarășe director... asta e!

— Așa e, tovarășe director! — murmurară țăranii.

— Acuma însă, — continuă celălalt, — ploile astea ne-au dat peste cap... Ce să te faci tu, singur, cu plugulețul și mârțoagele ce le-avem? Trebuie să ari și să sameni, într'o zi, în două... cum să te'mparți? Acolo însă sunt mulți, uniți să are în devălmășie; le-ați dat tractoare, semănători, băeți care se pricep. Noi, vai de păcatele noastre... o să rămânem fără bucate!

— Un tractor dacă ne dați, n'are ce alege din ogorașele la toți de-aicea...

— Numai să ne întoarceți pământu', acuma, cât mai e vremea lui... că de semănat, om semăna și singuri.

— Vreți adică să vă înscrieți în asociație? — îi întrebă Turcu.

— Vrem, tovarășe director! — răspunseră hotărîți țăranii.

Ștefan Turcu rămase pe gânduri. Iată, era pus în fața aceleiași situații pentru care se certase cu Andrei. Sarcina brigăzilor era și așa destul de grea. Tractoarele nu mai puteau face față contractărilor încheiate. Svântarea pământurilor va mai dura două-trei zile... dar oamenii cer să intre la tractor; au nevoie de ajutorul frățesc al clasei muncitoare... Ce să facă? Iși aduse aminte de cuvintele lui Andrei cu oarecare strângere de inimă: — ... «dacă nu vei putea primi decât optzeci dintr'o sută de țărani, ce vei face cu cei douăzeci, îi părăsești?» Nu! Va trebui ca toate brigăzile să facă ceea ce face acum a șaptea. Ii vom primi pe toți, pentru că în mod sigur tractoriștii nu-i vor părăsi!... Noi nu suntem centre de închiriat mașini... suntem Stațiuni de Mașini și Tractoare, create de partid și de guvern pentru ajutorarea țăranilor, pentru socializarea agriculturii... — Da, Andrei a avut dreptate! — își spuse cu tărie Turcu. A văzut mult mai larg, mult mai departe... în situația dela Podeni, el a întrezărit germeii viitorului...

Un timp, țăranii îl priviră îngândurați. Mănat de îndoială, unul îl întrebă încet, cu sfioșenie în glas:

— Nu se poate, tovarășe director?

— Băieții dela tractoare ce v'au spus? — îi cercetă Turcu.

— E, nu ne-au alungat ei... dar ne-au arătat că-i greu acum... poate mai târziu.

Turcu mai rămase o clipă pe loc, vânturat de gânduri. Iși aminti din nou de Andrei, de cumpăna în care se găsea campania, de tractoare și oameni, de toate. Era greu să-i mai primească și pe dânșii; totuși, își ridică privirile și spuse:

— Haideți într'acolo... pe afară nu vă lăsăm noi!

Și o porni către tractoare, înconjurat de țărani.

## 4

Când se întoarse dela brigăzi, Ștefan Turcu îl găsi pe Andrei în birou la dânsul. Secretarul avea pe masă hârtii peste hârtii, tablouri, carnetele de producție ale brigăzilor, harta cu aria de lucru a stațiunii, tabloul general de producție defalcat pe brigăzi și tractoare — toate rânduie într'o ordine cunoscută numai de dânsul. Pe carnețelul din fața sa, și nota pe îndelete cifrele, oamenii, comunele, suprafețele întoarse, timpul și locurile care-au mai rămas, mărimea ajutorului de care mai aveau nevoie. Gândea și calcula cu răspundere și grijă. Andrei își pregătea raportul pentru București.

Ștefan Turcu își trase un scaun mai într'o parte, aproape de masa la care sta secretarul și se așeză, ferindu-se de lumina din tavan. Era tăcut, cu uitătura posacă, îngândurat și trist. Privi la Andrei cu interes, dar nu-i trecu prin minte ceea ce făcea el și nici nu se grăbi să întrebe asta. Iși scoase o țigară, o aprinse și după ce trase un fum îl repezi apoi în pământ, oftând.

— Ce e? — îl întrebă Andrei cu ochii în hârtii.

Turcu îi răspunse scurt, ridicându-și umerii:

— N'am făcut nimic... Tu?

— Nici eu...

— Nu putem rupe de nicăeri niciun tractor, — reîncepu Turcu.

— Situația e aceeași peste tot. Abia am reușit să le organizez lucrul, în așa

fel încât să poată face față — cât de cât — cu forțele proprii . . . și asta, bineînțeles, numai dacă vom ridica oamenii într'o luptă îndârjită. Altfel, vom întârzia campania. Acum, și la brigada lui Ciobanu dela Adâncata, se mai simte nevoia unui tractor !

Directorul tăcu. Gândurile i se opriră la brigada aceasta, a lui Ciobanu. Ii venea greu să-i spună lui Andrei că tocmai datorită dispozițiilor sale situația ei se agravase. Inscrierea în întovărășire și a celorlalți țărani mărise și mai mult volumul de lucrări al brigăzii în acest moment de cum-până. Dar cum să recunoască în fața lui Andrei că greșise, când se ridi-case cu atâta tărie împotriva nouilor contractări ? . . . În fața lui, secretarul mai răsfoi încă odată hârtiile — controlându-și cifrele, și începu apoi să le strângă și să le vâre în sertare. Când termină, își împinse scaunul și mai aproape de Turcu și rămase gânditor, cu pieptul lăsat pe marginea biroului.

O vreme stătura așa, afundați în cugete, încordați. Directorul părea că-și ascultă o muștrare a gândurilor, un nemărturisit fior de îndoială a inimii. Parcă ceva strein de dânsul îl rodea în adâncul conștiinței, ca un cariu care găurește și golește lemnul cel mai prețios. Ceva neînțeleș îl împingea cu o tărie de nebiruit spre a se destăinui se-cretarului. Discuția de ieri îl urmărise și pe dânsul toată noaptea și mai ales astăzi, pe drumurile Bărăganului. Gândea să-i vorbească lui Andrei despre adevărul pe care-l descoperise atât de târziu în lupta lui pentru sporirea volumului de lucrări. Acolo, la Adâncata, grupul țăranilor să-raci care îi aținuseră calea și-i ceruseră să intre la tractor, îi dovedise cât de puternic este acest adevăr. Impotriva vechilor sale păreri, dăduse dispoziție brigăzii să-i primească în întovărășire, cu toate că situația ei era destul de grea. Dece ? . . . Verificase pe teren că Andrei a avut dreptate; numărul țăranilor întovărășiți va crește de-acum încolo cu miile, cu sutele de mii. Stațiunile, tractoriștii, toți acei care luptă și muncesc pentru socializarea agriculturii, trebuie să se aștepte la aceasta. Andrei descoperise viitorul fenomen de masă al pornirii masive a țăranilor spre tractoare și colectivizare, acum, în germenii lui !

Dar uite, nu știu cum îi venea, că parcă nu putea să-și plece cugetul în fața unui tânăr ca Andrei . . . care crescuse sub ochii lui . . . pe care și-l amintea așa cum venise în stațiune cu doi ani în urmă. Când gândea mai adânc la asta, vedea că dimpotrivă așa este just, că așa trebuie să facă și împotrivirea ascunsă i se destrăma pe nesimțite. Când dădea însă să-i vorbească, inima îl oprea. — Ingâmfare ! — se muștră în minte directorul.

Intre timp, Andrei își mai cercetă carnetelul și-apoi îl închise. Iși întoarse creionul și începu să bată cu el în tabla mesei, ritmic, ca într'o tobă. Secretarul își reamintea pe îndelete muștrarea dreaptă a lui Bădină; el judecase mai mult cu inima, furat de frumusețea luptei și de avânt. Greșise și Turcu, dar nu atât cât își închipuise el . . . va trebui să-i arate aceasta chiar acum.

Directorul își apăsă mucul de țigară în scrumieră, se ridică și porni spre fereastră cu mâinile în buzunare. În curte, clădirea *grupului social* înălțată până la acoperiș, se vedea întreagă sub lumina becurilor; canti-nierul se întorcea tocmai acum de pe câmp, unde fusese cu prânzul la brigăzi. Până la urmă, Turcu își opri privirile asupra lui moș Fane, care patrula tacticos și mândru prin fața remizelor.

Dar gândurile nu-l slăbeau deloc. Ce să facă? De ce să se ascundă de Andrei? De ce să nu recunoască cinstit în fața lui, că greșise?... Iată, viața i-a întâlnit aici, alături, tovarăși de muncă și de luptă! Ce rușinos este, să se teamă de înfruntarea lui! Cum îl va mai putea privi în ochi? Va trebui să-l ocolească, să fugă de el?... Nu, niciodată! Se întoarse încet, hotărît să-i vorbească. Dar în aceeași clipă, Andrei se ridicase de la masă și venea spre el. Hotărîrea lui Turcu se spulberă. Reveni iar la fereastră și încremeni cu privirile ațintite afară. Tresări. Simți mâna secretarului pe umăr, așezată blând. Andrei se opri alături de dânsul cu fața luminată, cu ochii mari și limpezi, cu inima deschisă.

— Dintr'un anumit punct de vedere, ai avut dreptate, Ștefane! — începu el. Vorbesc de angajamentele brigăzii a șaptea... teama ta de a nu putea îndeplini planul însămânțărilor s'a adevărit. Eu am lăsat îndeplinirea acestui plan numai pe seama entuziasmului. Noi n'am asigurat acestui avânt tineresc al tractoriștilor și forța materială cu care să se realizeze.

Când Turcu făcu ochii mari, surprins de simplitatea și seriozitatea cu care Andrei vorbea de greșelile lui, de felul deschis în care-și desvăluia aceste greșeli, secretarul tăcu. Ștefan Turcu pricepu încă odată cât de puternică era forța morală a acestui tânăr cu ochii ca cerul și părul de mătase.

— ... vreau să-ți spun, — reîncepu Andrei, — că era mai bine dacă credinței mele în succesul băcților, îi adăugam și puterea factorului tău tehnic...

— Stai, — îl opri directorul, — stai, că nu-i așa!

În tăcerea așezată între dânsii, doar răsufletul lor se mai auzea, prelung și rar.

— O fi și precum spui tu, — vorbi încet Turcu, — totuși, nu-mi iert că n'am putut înțelege nici atuncea și nici ieri însemnătatea *politică* — precum drept ai spus-o — a acestei acțiuni... Măi, frate Andrei, astăzi la Adâncata mi-am dat seama că ai avut dreptate! Țăranii săraci mi-au ațintit calea și mi-au cerut să intre la tractor. Cu toată situația grea a brigăzilor, am dat totuși dispoziție ca să fie primiți... Am văzut că nu se putea altfel!

Turcu continuă să vorbească din ce în ce mai aprins, din ce în ce mai adânc, frământându-se. Secretarul îl asculta cu privirile p'ecate, încercat de simțământul dragoste pentru schimbarea asta nouă a lui. În sine, se gândea la faptul că tocmai munca este aceea care transformă, care întărește și verifică oamenii. Și dânsul, și oricare dintre tractoriști, și uite și Ștefan Turcu — creșteau mereu pe măsura sarcinilor, în lupta ce o dădeau pentru îndeplinirea lor.

Aici, lângă fereastră, îi prinse miezul nopții.

Între Turcu și Andrei, izvorită din muncă, prietenia căpătase rădăcini noi...

În aceeași noapte, la timpul trenului de București, pe peronul gării micuțe din Bădeni aștepta un singur călător: Andrei Hurdea. Secretarul se plimba nerăbdător într-o parte și alta a felinarului cu patru fețe de geam, gândindu-se la cele ce discutase cu Bădină. Uneori, avea convingerea fermă că va reuși să obțină tractoarele cerute; alteori, parcă tot se mai îndoia. Dacă totuși nu va reuși, ce vor trebui să facă? Cum vor

putea îndeplini la timp campania de însămânțări? La asta, gândurile nu-i mai dădeau niciun răspuns.

Clopoțelul gării vesti apropierea trenului, repetându-și ritmic sunetele.

Curând, din inima nopții apărură ochii roșii și mari ai locomotivei. Creșteau. Aproape de tot, se desluși deodată silueta primelor vagoane.

Tresări când în spatele său pietrișul scrâșni scurt și înăbușit.

— Andrei, — vorbi gâfâind Ștefan Turcu, — trebuie să iei și hârtia aceea cu motorul electric, aprobarea; altfel, rămânem iar fără lumină. Grigore e în stare să ni-l ia înapoi!

Locomotiva trecu pe lângă dâșii pufăind, învăluindu-i în aburi.

— Atât, — zise Turcu, prinzându-l de braț; — hai, urcă!

Trenul porni, urnindu-se greoi, trosnind și scârțâind. Aplecat pe marginea ferestrei, secretarul asculta ultimele cuvinte strigate de director:

— Andrei, explică-le mă, băete... vor înțelege... Altfel... Succes, Andrei!

Pe peronul pustiu, Ștefan Turcu rămase multă vreme cu mâna fluturată stingher și cu ochii pironiți în urma trenului ce nu se mai vedea.

## 5

... când aprige se sbat valurile mării, crescând cât niște uriașe ziduri — când furtuna vârtejuește adâncimile, deschizând prăpăstii de moarte în deșertul apelor — când fulgerul cade pe vârf de catarg, măsurând largul întunecimilor — când din fundul mării și până'n țaria văzduhului e numai potop și vaer, — atuncea încă mai poți sta la cârma corăbiei... Iei, și valul, și apa, și vântul în piept, înfrunți cu credință nebunia urgiei, și ținându-te pe firul drumului, ridici corabia pe creste de spumă, spintecându-le.

Dar, când furtuna îți saltă corabia în gol și-o isbește cu dușmănie în colții de stâncă ascunși în adânc — când totul se sfarmă și rămâi singur să rătăcești pe ape — când valul te-aruncă istovit și învins la țarm — când toate sunt pierdute — atuncea, ce poți face?

... Aici se opriseră gândurile lui Mihai. Brigadierul înainta prin ploaie și noroi, în noapte, cu capul în piept. Plecase dela tractoare amețit, zăpăcit de deșertăciunea gândurilor în care căzuse. Nu mai vedea acum niciun drum deschis și nici forța de a-l căuta n'o mai avea. Se simțea neputincios în fața destrămării care-i cuprinsese mintea.

Se pomeni în curtea lui Lică Mătase, cu mâna pe clanța ușii. Pătrunse încet, în tindă. În geamul ușii din stânga era lumină. Intră. Frusinica sări de pe pat și încremeni cu mâna dusă la gură, înăbușindu-și șoapta:

— Mihai...

Brigadierul rămase lângă ușă cu privirile stinse și înfipte în pământ, cu fața descompusă, cu straele boțite și ude, pline de noroiu, cu șapca de pe care picura apa, pleoștită și strămbă. Gândurile Frusinicăi se întunecară. Parcă o prăpastie neagră și adâncă se deschidea înaintea lor. — S'a certat cu Buciu, — cugetă ea, — și cine știe... — Se întoarce și trase un scaun de lângă masă; apoi îi apucă mâna tremurând, cu răsuflarea întreruptă, cu inima înghețată și murmură:

— Șezi, Mihai.



Se așeză și ea pe pat, în fața lui, căutându-i cu înfrigurare ochii. Brigadierul căzu doborât, cu capul în poala ei. Frusinica îi luă șapca și rămase cu degetele înfipite în părul lui. Câteva clipe își fluturară veșnicia, adâncindu-i așteptarea, mărindu-i nerăbdarea și îngrijorarea. Apoi întrebă:

— S'a întâmplat ceva ?

Mihai își scutură capul, scurt, fără de cuvânt.

Frusinica răsuflă ușurată.

— Dar ce-i ?

— S'au dus dracului și munca și lupta noastră...

Răspunsul i se auzi încet, înăbușit. Frusinica tăcu; începu să-i mângâie fruntea, să-și poarte degetele cu dragoste prin părul lui. Noaptea din ochii ei își lărgi întunecimile. Acum pricepu că Mihai căzuse pradă propriei desnădejdi.

— Ploile astea ne-au dat totul peste cap...

— Vasăzică, asta era ! — vorbi Frusinica.

Capul brigadierului se clătină din nou. Frusinica își mai ținu un timp mâna pe creștetul lui, lăsându-l să se liniștească. Curând, îi simți răsuflarea din ce în ce mai ușurată. Ii apucă tâmpile între palme și-i săltă capul până ce privirile lor se întâlniră. Ochii de lăstun ai Frusinicăi erau cuprinși deopotrivă de dragoste și teamă, de blândețe și de îngrijorare. Mâna ei îi ridică o șuviță de păr care-i atârna pe-o tâmplă și-i alunecă ușor peste paloarea frunții.

— Cât m'ai speriat, Mihai ! — Apoi adăugă : — Și ce, pentru asta trebuie să desnădăjduiești... să te pierzi așa ?.. Mă, Mihai, mă...

Tăcură. Brigadierul înțelese că mai mult decât la dragăstoasa ei mângâiere nu se putea aștepta... dar și de aceasta avea acum — atât de mult — nevoie...

## 6

În zori, Andrei Hurdea coborî din tren în Gara de Est a Bucureștilor. Trecu prin săli mai mult împins de ceilalți călători, prins în șirul oamenilor care se risipeau afară dintr'odată, pornind pe străzi sau alergând după tramvaie.

După o ședere de patru-cinci ceasuri în cușca vagonului, răcoarea dimineții de primăvară îl mai înviorase parcă. În tren nu ațipise nici o clipită. Se gândise în fel și chip la convorbirea ce-o va avea cu tovarășii de la Direcția Generală a S.M.T.-urilor. Judecase în liniște, de alte repetate ori, situația din stațiune și mai ales dela brigada fruntașă. Își formulase în minte, concret și simplu, într'o expunere directă — toate problemele pe care-ar fi dorit să le ridice. Mai spre ziuă, i se păru că ar cere tovarășilor de acolo prea mult timp pentru a le arăta toate acestea într'o expunere liberă. De aceea, își scoase carnetelul și-și notă pe rând ideile principale; umpluse două pagini. Asta ar fi însemnat o oră de discuții; nu, e prea mult ! Trebuie spus mai scurt, principalul numai. Începu să unească problemele, câte două, câte trei. Întoarse fila și'n legănarea vagonului își scrisese încet și citeț, pe scurt, numai câteva idei. Când sfârși, reciti aceste ultime rânduri, își închise carnetelul și-l băgă mulțumit în buzunar... Traversând piața gării, se gândea acum tocmai la aceste

însemnări. Da, la punctul al doilea va trebui să arate mai pe larg cum au încercat să rezolve situația cu forțele proprii, dar n'a fost posibil.

Urcă în tramvai cu gândurile duse. Prin geam vedea orașul ca prin ceață, îndepărtat și șters, strein. Intors din inima Bărăganului, din liniștea și nemărginirea pământurilor, din miezul problemelor și al luptei pentru o recoltă bogată, se îndoia de primirea rece a așezărilor de piatră, înalte și tăcute. Și îndoiala aceasta îi pătrundea ca un spiriduș în inimă... Cine știe, poate a făcut degeaba atâta drum; poate până'n seară se va întoarce la Bădeni — neaducând nicio bucurie celor ce l-ar aștepta cu sufletul la gură. Sau poate, deși vor căuta să-i ajute, tovarășii de aici nu vor avea cum; la timpul ăsta poate nu vor fi tractoare... sau nu se va potrivi nici un transport nou, gata de drum. Cobori în bulevardul Republicii, în apropierea Direcției Generale a Stațiunilor de Mașini și Tractoare, cu inima strânsă. Dela primul chioșc își luă «Scânteia» abia sosită; pășind ușor, intră în clădirea mare, cu scările alb-strălucitoare și largi de marmoră.

Era prea de dimineață. S'ar mai fi putut plimba pe străzi — în sus și'n jos, sau rezezi printr'o grădină până la vremea serviciului. Ingrijorarea însă îl pironi pe banca din sala informațiilor, așteptând. Curând, începură să apară primii dintre funcționari. Intrau grăbiți, îmbujorați de mers și urcau în fugă scările albe. Câțiva îl priviră cu ochi cercetători, deschis. Când pașii lor se îndesiră, Andrei își desfăcu ziarul și se aplecă asupra lui, răsfoindu-l. Parcurse paginile fără a se opri anume asupra unei. Il luă dela început și urmări iar titlurile articolelor, parcă mai liniștit. Ochiul i se ațintiră dintr'odată asupra unei știri cuprinsă chiar în mijlocul primei pagini. La început nu-i veni să-și creadă vederilor, dar așa era. Scria de dâțșii, de stațiunea lor, de brigada fruntașă a lui Zaharia. Reporterul vorbea despre ședința tractoriștilor fruntași de pe întreaga plasă, ținută cu o săptămână în urmă... «*Tractoriștii fruntași ai brigăzii a șaptea dela S.M.T. Bădeni — condusă de brigadierul Mihai Zaharia, stau în fruntea tuturor. Ei au depășit și normele de 5,2 hantri la care s'au angajat, răspunzând la chemarea de întrecere a tractoriștilor dela Valul lui Traian. Traian Buciu, tractorist șef pe tractorul Nr. 1, face în medie, 6,5 hantri zilnic; nici un tractor nu face mai puțin de 5,2 hantri*»... — Eh, gândi Andrei, zâmbind în același timp cu amărăciune, — asta a fost odată... Buciu face acum șapte hantri și jumătate! Mai departe scria despre noua metodă a filtrării motorinei a lui Mihai Zaharia, despre inovația lui Mircea Guju, despre dragostea de tractoare și muncă a lui Marin Oproiu și despre lupta pentru o calificare mai înaltă a lui Pitcoace. Reporterul nu-l uitase nici pe Iliuță... «*tânărul ucenic care conduce singur tractorul, deși acuma a ieșit în prima campanie*»... Vorbea și despre ajutorul pe care l-a primit brigada din partea țăranilor săraci și mijlocași întovărășiți, despre lupta dusă împreună împotriva chiabarilor din sat. Știrea termina scoțând în evidență câteva lipsuri. Andrei Hurdea își scoase creionul și le sublinie: ... «*Colectivul de conducere al stațiunii trebuie să se îngrijească de progresul general al tuturor brigăzilor. Intre brigada fruntașe și majoritatea celorlalte brigăzi este o distanță prea mare... și deasemenea... în nici o brigadă și nici măcar la brigada fruntașă nu s'a pus încă problema luptei pentru economii*... Ochiul secretarului stăruiră încă multă vreme asupra sarcinei noi, abia acum înțeleasă de Turcu... este o sarcină de onoare a colectivului de conducere, să sprijine din toate puterile brigada

lui Mihai Zaharia, pentruca până la sfârșitul campaniei să-și îndeplinească cele două sarcini din plan contractate... Apoi continua: *aceasta va duce la întărirea luptei contra chiaburilor și la îndrăgirea tractorului de către țărani muncitori*... .

Aci, Andrei Hurdea se opri. Gândurile porniră să-i forfotească repede și neordonat în minte. Iși aminti de discuția de-aseară dintre dânsul și Turcu. — Da, bine c'a înțeles și Ștefan... uite și «Scânteia» e de aceeași părere! Și-apoi, să vezi cum o să-i miște pe oameni articolul ăsta! Trebuie să-l folosim pentru a da întrecerilor un nou avânt... în lupta pentru progresul general, al tuturor brigăzilor... pentru economii, pentru câștigarea timpului pierdut din cauza ploilor. Dar și aici, în fața tovarășilor dela Direcție, îmi va folosi. O să am un sprijin puternic... Uite, frate, «Scânteia» spune că suntem în fruntea tuturor, că trebuie să ajutăm brigada fruntașă spre a-și îndeplini angajamentul! — Se ridică și nerăbdător începu să se plimbe grăbit prin fața băncii, uitându-se din când în când pe ziar.

— Dumneavoastră ce doriți?

La întrebarea celui dela *Informații*, se opri.

— Aștept pe tovarășul director... sau subdirector, — răspunse grăbit, Andrei.

— Păi, tovarăși-s de-aseară aicea, nici n'au plecat.

— Ce spui, frate? — se minună secretarul, mulțumit.

— Da, — răspunse celălalt. — Acuma, în timpul campaniei, este mult de lucru la noi...

Andrei Hurdea începuse deja să urce scările.

— Stai, nu se poate așa! — îl opri celălalt. — Cine sunteți, de unde veniți și ce doriți?

Andrei se întoarse în fața ghișeului; îi spuse scurt cine este și adăugă:

— Am o chestiune foarte importantă cu tovarășul director.

Așteptară apoi, până ce la cererea lor, prin telefon li se transmise răspunsul afirmativ.

— Vă așteaptă... știți unde?

Andrei Hurdea însă urca scările, sărind câte două trepte. Când ajunsese sus, răsufală adânc de câteva ori. Bătu în ușile mari și înalte, capitate și întră fără să mai aștepte răspuns. Pe lângă directorul general, înăuntru mai erau subdirectorul Direcției și încă cineva pe care nu-l cunoștea. Andrei îi salută și le strânse mâinile pe rând, rămânând în picioare. La semnul directorului, se așeză pe un alt fotoliu, între ceilalți doi. Așteptă. Pe birou zări același ziar, cu articolul despre dânsii încadrat într'un chenar de linii roșii. Un zâmbet îndepărtat și reținut îi încercă colțul buzelor și-i aprinse ochii.

— Vorbeam de lup și lupul la ușă, — începu directorul. — Te ascultăm, tovarășe secretar.

Andrei își scoase carnețelul din buzunar și-și aruncă ochii peste fila pe care-și notase problemele. Când începu să vorbească, se trase pe marginea fotoliului de parcă sta să se ridice. Mai întâi, arătă care era situația campaniei înainte de perioada ploilor. Vorbi apoi despre volumul de lucrări al stațiunii, despre răspunderea brigăzilor, despre numărul și întinderea întovărășirilor, despre lupta tractoriștilor pentru îndeplinirea planului de însămânțări în bune condițiuni și la timp...

— ...situația aceasta era până atunci, exact așa cum o arăta articolul din Scânteia, — și făcu semn cu mâna către ziar, — când, din inițiativa secretarului de partid dela plasă, s'a ținut la noi la stațiune o ședință cu tractoriștii fruntași din întreaga plasă...

— Cum îl chiamă? — îl întrerupse cel de al treilea tovarăș, necunoscutul.

— Bădină... tovarășul Bădină, — răspuse scurt Andrei și continua, îndreptându-și ochii iarăși spre director: — E drept că primăvara începuse să fie secetoasă, cu praf și vânturi necurmate, cu pământul uscat înainte de timp, dar și când s'au pornit să curgă ploile... — Și așa, le arată care era situația de acum a desfășurării campaniei, creată de urgia apelor; le dovedi că în fața sarcinilor noi ivite, stațiunea nu mai putea face față *la timp*, îndeplinirii în bune condițiuni a planului de însămânțări. Stăruî cu deosebire asupra situației grele în care se afla brigada fruntașă.

— Tovarășe secretar, — îl întrerupse iar cel pe care nu-l cunoștea, — această situație este numai pe aria de lucru a stațiunii dumneavoastră, sau mai largă... vreau să spun, ploile au creat o situație grea cu caracter local — sau general?

— General, tovarășe... pe întreaga porțiune de mijloc a Bărăganului. Deocamdată, puține stațiuni au sesizat aceasta; dar comitetul de partid al plășii se așteaptă la o situație generală. Am sarcina de a arăta acest lucru și de a vă comunica propunerea tovarășului Bădină, pentru a preîntâmpina accentuarea acestei situații...

— Aha, — făcu necunoscutul, — poftim!

— În această situație, — continuă Andrei adresându-se directorului general, — noi n'am putea să îndeplinim planul campaniei de însămânțări decât cu întârziere, depășind termenele fixate de *Hotărîre*. De sigur, că ceea ce ne-ar trebui, sunt tractoarele. De fapt, noi și toate stațiunile din întreaga regiune avem planificate aceste tractoare, dar tocmai în Iunie. Noi propunem să schimbăm această ordine cu o regiune care fiind planificată să primească acum tractoare, nu ar avea actualmente o mai mare nevoie de ele decât noi. Cu o capacitate de lucru astfel mărită, noi putem să câștigăm timpul pierdut!

Când sfârși, tăcerea și căutătura celorlalți îl făcu să înțeleagă că ceruse un lucru nu tocmai ușor. Directorul general deschise o ușiță a biroului și scoase un dosar pe care-l răsfoi îndelung. Se opri apoi, împreună cu directorul adjunct, asupra unui tablou desfășurat pe aproape toată fața biroului. Necunoscutul se apropie gânditor de fereastră și privi un timp pe deasupra caselor și străzilor, depășind peste oraș. Când se întoarse, se opri lângă dânsul cu mâna pe spătarul fotoliului său și-l întrebă:

— Tovarășe secretar, dumneavoastră v'ați făcut *toate* socotelile... vreau să spun, sunteți convinși că nu se poate altfel?

— Da; altfel nici nu porneam încoace! — răspuse cu siguranță Andrei.

Pașii celuiilalt scârțâiră greoi, adâncind tăcerea. Din drumul spre fereastră, necunoscutul se întoarse și el lângă birou și-și alătură capul de capetele plecate ale celorlalți.

— E greu, — vorbi încet directorul general, arătând cu degetul pe hârtie; — chiar săptămâna asta sunt programate județele Romaniți și

Teleorman — regiuni de câmpie, cu nevoi la fel de mari. Mă tem să nu desorganizăm acolo...

— Transportul viitor — întrebă necunoscutul cu ochii măriți.

— Spre Vlașca și Argeș... peste două săptămâni.

— E târziu, tovarășe director general! — sări Andrei Hurdea. — Până atunci, semănătura trebuie să iasă din pământ... și c'o așa întârziere, cred c'am face față și noi — cu forțele de acum.

— Chiar nu se poate deloc? — întrebă necunoscutul cu insistență, pe cei doi directori; — cunoașteți bine nevoile de pe teren?

— Eu m'am întors zilele trecute din partea aceea, — răspuse directorul-adjunct. — Cunosc, nu se poate!

Tăcerea celorlalți creștea. Andrei Hurdea își oprise privirile asupra necunoscutului. Era un bărbat în puterea vârstei, spre patruzeci de ani, cu părul și sprâncenele negre, tăciunate parcă. Avea ochii mari și vioi, era calm în mișcări, gânditor. Când își întinse mâna să stingă în scrumieră mucusul de țigară, îi văzu palmele asprite de muncă, degetele groase, de om muncitor, îmbrăcămintea-i era îngrijită, curată; numai reverele hainei erau pătate de scrumul nenumăratelor țigări fumate o noapte întreagă. Il uimi și-l mulțumi în acelaș timp insistența pe care o depunea el pentru grabnica rezolvare a acestei situații. Il văzu apoi oprit în fața lor, întrebându-i cu deplină hotărâre în glas:

— Atunci?

— În cazul acesta, — începui Andrei Hurdea, — cred că totuși s'ar putea ca din întregul transport să se rupă câteva tractoare pentru stațiunea noastră. Avem situația cea mai grea; nu se poate să ne lăsați tocmai acum... Vine căldura, pământul mustește de apă, semănatul din această perioadă trebuie terminat în două-trei zile. Altfel...

— Da, și eu cred că acest lucru se poate face! — îl aprobă necunoscutul, întors spre ceilalți doi.

Directorii se priviră între dâșii, făcându-și socoteli necunoscute în gând. Răsfoiră iarăși dosarul, cercetară și alte tablouri, își mai înnotară ceva alătura, pe-un carnet de birou și-și ridicară apoi capetele, privind-se iar.

— Rămâne deci să luăm legătura cu « Sovromtractor »... să rupem din garnitură un vagon pe care să-l îndreptăm către Bădeni! — hotărî directorul.

Fața lui Andrei se însenină. Poate va reuși să obțină cel puțin atâta lucru. În acest caz, nimic nu i-ar mai putea opri în realizarea la timp a planului. Să vezi ce-o să se bucure Turcu, Mihai... ceilalți tractoriști... două tractoare vor merge la Podeni... celelalte la Adâncata sau Bojdeanca, la Năeni... unde va fi nevoie. Intre timp, directorul ceruse la telefon uzinele « Sovromtractor » dela Brașov. Aștepta în picioare, cu ochii îndreptați când asupra aparatului, când asupra tabloului pe care sublinia un șir de cifre c'un creion colorat. Necunoscutul își împinse fotoliul până lângă Andrei, se așază și începu să-l descoase cu glasul blând, răbdător:

— Ei, altceva ce ne mai spui, tovarășe secretar? Cum îi pe-acolo? Ce fac oamenii, cum o duc cu viața, cu munca? Ce greutate mai aveți?

— Pe la noi, mai toate-s bune, tovarășe! Și ploaia a fost bună; numai c'a ținut cât nu ne-a trebuit. La noi se muncește și se luptă pentru plan... cred că vom obține rod bogat anul acesta. Am ajuns să fim în frunte,

pentru că avem niște tractoriști — băeți cu trageră de inimă, năprasnici în luptă, ca vulturii! Dar sunt și greutăți... și lipsuri... viața e încă grea pe câmp, departe de stațiune și de sate. Am obținut ceva succese în îmbunătățirea traiului tractoriștilor, în ceea ce privește aprovizionarea, cazaarea și altele. Dar mai sunt multe de făcut... munca culturală încă nu merge tocmai bine, legăturile cu țărani întovărășiți trebuiesc și mai mult întărite, agitația pentru formarea gospodăriilor colective mai organizată. Apoi, iată și lipsurile semnalate de « Scânteia »... — Și astfel secretarul îi arată pe scurt întreaga situație a stațiunii. Sfârși, vorbind cu mândrie reținută: — ... până la urmă însă, tot vom reuși, ne vom strădui să mergem lucrurile cât mai bine, să înlăturăm și aceste lipsuri, să terminăm campania înainte de timp.

Necunoscutul își ridică palma și lovi cu ea de câteva ori, ușor, în brațul foliului. Apoi își săltă ochii spre dânsul și spuse:

— Da, da... am înțeles... înseamnă că pe voi dușmanul v'a lăsat în pace... sau te pomenești că l-ai lăsat voi pe el!?

Andrei pricepu repede unde voia să bată vorbele lui și se întoarse către dânsul, grăbit, împotrivindu-se:

— Ce să ne lase'n pace, tovarășe, c'acuma și-a scos colții mai dihai ca'nainte. Stau chiaburii numai la pândă și se reped și mușcă pe unde apucă, pe unde miroase! Spui că i-am lăsat în pace? Eh, duce-s'ar dracului de câini! Nu i-am lăsat... cum să-i lăsăm? I-am tot urmărit și strâns... și o să-i strângem pân'o să le crape firea! — Secretarul tăcu o clipă, se mai gândi și-apoi reîncepu îndoelnic: — Mai știi?! Poate tot s'ar fi putut să-i prindem și mai bine'n chingi!

Celălalt îi urmări o clipă frământarea și vorbi:

— Vedeți că nici acum, în fața situației acesteia — creată de ploi, n'or să stea degeaba. Trebuie să vegheați cu aprindere, cu ură, să-i aveți neîncetat sub ochi... să nu uitați asta, tovarășe secretar!

Venit lângă dânsii, directorul adjunct îl întrebă dacă el personal este mulțumit la Bădeni.

Andrei Hurdea întârzie cu răspunsul, vădit încurcat.

— Cred și eu că este mulțumit, — vorbi necunoscutul; — stațiunea poate deveni în scurt timp frunzașă pe întreaga țară, nu?

Celălți îi înțeleseră dintr'odată intenția și începură să râdă sgomotoși.

— Eu vorbesc serios, — reveni el.

— Bănuesc că am înțeles despre ce este vorba, tovarășe... răspunse Andrei, uitându-se totodată întrebător la directorul adjunct... Voia să-i spună cine este necunoscutul.

Dar în același timp telefonul sbârâni și directorul general ridică receptorul. Andrei Hurdea înlemni cu ochii și urechile ațintite spre dânsul. Explicația pe care directorul o dădea celor de la « Sovromtractor » i se păru prea lungă, chinuitoare chiar. Când acesta le ceru cele câteva tractoare, inima începu să-i bată cu putere, nerăbdătoare. Răspunsul uzinei nu-l auzi, dar înțelese din explicația directorului că lucrurile se încurcă și mai rău.

— Ce vorbești?! făcu directorul mirat. Apoi se întoarse spre dânsii și le comunică întristat, cu pâlnia receptorului ascunsă în pumn: — Transportul a plecat ieri de dimineață?

— Cine e? — întrebă necunoscutul.

— Chiar directorul.

— Dă-mi-l mie! — ceru el și se ridică.

— Allo! — vorbi directorul S.M.T.-urilor, — tovarășe director... uite, vorbește cu tovarășul Pârveu dela Comitetul Central al Partidului.

Andrei făcu ochii mari și privi spre Pârveu, bucuros. Și mai puternică crescă în el, încrederea.

Convorbirea care urmă fu următoarea:

— Tovarășe director, ai auzit care-i situația pe Bărăgan: ploile acestea-au întârziat însămânțările... Noi ne-am gândit la început să trimitem tot transportul acesta acolo. Mai apoi, am crezut că totuși vom putea rupe din el câteva tractoare... asta deocamdată. Dar așa, nu știu zău... nu ne puteți lăsa... ce facem?

— Eu nu înțeleg, — răspuse directorul «Sovromtractor»-ului, — de ce țineți neapărat să schimbați ordinea planificată a livrărilor noastre sau să descomplectați un transport?

— Cum nu înțelegeți, tovarășe? — vorbi Pârveu. — Să-ți mai explic și eu odată...

— Asta, nevoia o înțeleg, tovarășe Pârveu, — răspuse directorul.

— Atunci?

— Păi, noi vă putem da tractoare fără să mai desorganizăm și celelalte transporturi.

— Când, în Iunie?

— Acum, tovarășe... câte vă trebuiesc?

— Cota pe care o aveți planificată pentru centrul Bărăganului.

Pârveu făcu din ochi celorlalți. Andrei Hurdea doar că nu tremura de emoție. Directorii așteptau, sprijinindu-se pe marginile biroului.

Răspunsul întârziat veni.

— La sfârșitul săptămânii, toate tractoarele planificate pentru întreaga regiune vor fi în stațiuni. E bine?

— Auzi vorbă, — isbucni Pârveu; — dar ce, le faceți în noaptea asta?

— Le-avem... cel de-al 4000-lea tractor pe care trebuia să-l dăm la sfârșitul lui Mai, iese chiar astăzi din sala de montaj... cu aproape două luni înainte. Am depășit planul de producție, tovarășe Pârveu...asta e!

Pârveu acoperi iar pâlnia receptorului și comunică celorlalți vestea îmbucurătoare. Andrei Hurdea începu să zâmbească încălzit de fierbințeala ce-i cuprinsese trupul și-i aprinsese obraji. Se ridică și el din fotoliu și veni și mai aproape:

— Tovarășe Pârveu, poate că totuși pot să ne trimeată nouă mai degrabă.

— Ei, e bine cum spuneți dumneavoastră, — rosti Pârveu în găoacea negricioasă a receptorului; — dar vezi, situația este totuși și mai încurcată.

— In cinci zile, e bine, tovarășe Pârveu?

— Da... e și mai bine! Dar, uite, allo!... Ai citit ziarul de dimineață, îl ai pe birou... uită-te pe prima pagină, citește știrea dela mijloc... așa, așa... citește mai departe... Ei, tovarășii dela Bădeni ne cer un ajutor urgent; ploile le-au întrerupt și le-au întârziat însămânțările cu zece zile... înțelegeți? Au nevoie de tractoare, astăzi, mâine, poimăine... altfel însămânțările sunt compromise. Înțelegeți, nu? Cum facem?

— Rămâneți la aparat, revin imediat, — ceru directorul «Sovromtractor»-ului.

După un răstimp, pe fir se auzi un răspuns energic și hotărât:

— Peste două ore, va pleca de aici, din gară, un vagon platformă cu trei tractoare pentru Bădeni. Am aranjat cu tovarășii dela C.F.R. să fie atașat Personalului de București...

— Păi, se poate? — îl întrerupse Părvu.

— ... într'un mod cu totul excepțional! E gata... într'un sfert de oră vagonul va pleca din uzină... îl avem încărcat... allo! Rămâne să aranjați acolo, la București, să nu rătăcească prin gară... poate-l puteți atârna tot de-un personal și la noapte-i pe Bărăgan... Cred că e bine așa!

— E bine, tovarășe director... Allo! Vă mulțumim!... Da, da... să trăiești!

Părvu lăsă receptorul în furcă și arătă și celorlalți acest nou aranjament. Inveselit, trecu la fereastră; dar se întoarse repede către Andrei:

— Ei, ce zici? Se putea să ne lase pe noi tovarășii dela « Sovrom-tractor » E-e! Auzi, auziți mă fraților, ei au scos tractorul 4000! Te pomenești că până la 23 August îndeplinesc comanda celor 5000 de tractoare! Da, cu siguranță că o îndeplinesc!

Orice i-ar mai fi spus acuma lui Andrei, el auzea numai în parte, ca într'un vis. Bucuria aceasta aproape că-l zăpăcise; gândurile lui erau la stație, la frământarea celor care-l așteptau cu îndoială, apăsați de grija semănăturilor. Parcă nici nu-i venea că creadă că totul se aranjase atât de repede și atât de bine. Nici nu și-ar fi închipuit el, ca într'o singură zi problema aceasta să fie rezolvată. Și acuma, iată, muncitorii dela « Sovrom-tractor » le vin în ajutor — lor și țăranilor muncitori.

— Alte probleme mai ai, tovarășe secretar? — îi întrerupse directorul general gândurile.

— Una mai mică, tovarășe director... în legătură cu un generator electric, pe care l-am luat dela Centrul Mecanic, dar pentru care nu am primit încă aprobarea.

— Tot ce este în legătură cu inventarul, rezolvi alături. Altceva?

— Nimic.

Își strânsă mâinile bărbătește, încrezători.

Părvu îi reținu încă o clipă mâna în pumn. O încrucișare fugară de priviri înflăcărâte din adânc le vântură inimile; Andrei fu încercat de un sbor al gândurilor avântat spre culmi.

— Noi am făcut aici un steag, — grăi Părvu, — l-am pregătit pentru stațiunea care va fi frunțașă la sfârșitul campaniei... Ce zici? Ne-am bucura să fluture de-asupra Bărăganului. Vorbește cu tractoriștii... poate la 1 Mai ne întâlnim din nou, acolo.

Andrei zâmbi și răspunse demn, cu siguranță:

— V'ați putea lua bilete pentru tren chiar de acum, tovarășe Părvu!

După aceea ieși, urmărit de zâmbetele celorlalți. Rezolvă și problema generatorului electric și alergă apoi la gară de luă primul tren înapoi, către Bădeni.

Ștefan Turcu își ridică ochii de pe scrisoare și rămase cu ei la fereastră, cu gândurile îndreptate spre nemărginirea câmpiilor din țara lui Vania. Vedea aveau cum pe nesfârșitele ei ogoare, în dulceața primăverii de pe



Volga, de pe Don, sau din Cuban, sute și mii, zeci de mii de pluguri răscoleau acum adâncimea pământurilor, pentru o roadă cât mai bogată, pentru un trai cât mai îmbelșugat. Goneau în lung și'n lat, tractoarele; ca pulberea rămânea pământul mărunțit în urma lor. Peste marea negricioasă a arăturilor, semănătorile treceau în rânduri dese, înlănțuite în uriașe agregate. Și'n culcușul cald și umezit al țărânei, semințele se vor desfăta, vor svâcni spre viață, rânduite cu grijă de gospodar. Vor fi ploi și soare... lanurile se vor revârsa ca apele peste întinsul stepelor — înverzind pământurile. Și'n puține zile, împinse de căldură și legănate de vânt, vor crește până'n pragul verii — asemenea pădurilor. La vremea secerișului, holdele vor îmbrăca partea cea mai luminoasă a globului cu valuri mișcătoare, îngălbenite, de pâine nouă... Dintr'un hotar la altul, pace și belșug!

Turcu se rupse din vraja gândurilor și se aplecă din nou asupra scrisorii lui Ivan Ivanovici Petrov, dela Stațiunea de Mașini și Tractoare Jucovschi, din regiunea Rostov. În locul lui Mihai, căruia îi era adresată, scrisoarea fusese primită de dânsul. Alergase la școala elementară din localitate și într'o oră scrisese toată traducerea ei, dictată de profesoara de limba rusă. O citise și o răsцитise apoi și de fiecare dată își însemnase câte ceva. Mai întâi, eroul muncii socialiste îi saluta fierbinte, pe Mihai, pe membrii brigăzii sale și pe toți tractoriștii stațiunii. În tot restul scrisorii le povestea despre succesele sale în muncă, despre felul cum le-a obținut. Aici se opri Ștefan Turcu, căutând să vadă cum ar putea fi folosită experiența lui Vania și de tractoriștii stațiunii.

Dintre toate însemnările sale, întârziase cu deosebire asupra aceleia care arăta cum seamănă Vania cu cinci semănători deodată... «*agregatul celor cinci semănători*, — spunea scrisoarea, — *este realizat printr'un sistem de cuplaj care permite o astfel de rânduire a mașinilor încât, în urma lor, câmpurile însămânțate rămân alăturate, fără făși sau goluri nesemnate între ele...* » Directorul întoarse ultima filă a scrisorii și începu să cerceteze în amănunțime desenul unui astfel de agregat. — Destul de simplu și ușor de realizat, — gândi el. Sub desen, citi o însemnare făcută cu grijă de Vania... «*acest agregat poate fi tras de un tractor puternic, pe șenile; el însă se poate micșora și la trei semănători, după puterea tractorului* ». — Da, pentru I.A.R.-ul nostru un astfel de agregat cu trei semănători este cel mai potrivit! — Grăbit, Turcu începu să facă schița acestuia, uitându-se mereu la celălalt desen. Sistemul de cuplaj consta dintr'un triunghi de bare metalice care se agăța cu un vârf de cârligul tractorului, iar de celelalte două vârfuri se legau semănătorile laterale pe același rând; între acestea și înapoia lor, printr'o altă bară metalică se leagă cea de a treia semănătoare. — Ce simplu! — se minună directorul.

De aici, gândurile îi sburară la sutele și miile de tractoare răspândite pe Bărăgan și pe tot întinsul patriei. Dacă toate aceste tractoare care aleargă peste arături cu semănători după ele ar întrebuița această metodă a agregatelor, jumătate, cel puțin, ar putea fi întoarse cu plugurile în brazdă. Îi apărură astfel, mai multe ogoare, mai multe lanuri, mai multă pâine. Numărul țăranilor intrați în întovărășiri va crește și de asemenea belșugul din casele lor.

Dar metoda era și mai nimerită pentru dânșii acum, în această perioadă a vârfurilor de producție. Turcu reciti cu atenție rândurile care-i vorbeau

despre asta: — « ... folosind asemenea agregate în timpul însămânțărilor, adică într'o perioadă când se cere realizarea unui volum cât mai mare de lucrări în cât mai puține zile, vor fi reținute pentru semănat un număr foarte redus de tractoare. Celelalte vor putea fi astfel folosite la arături sau alte lucrări... » — Tocmai ce ne trebuia! — își zise directorul. — Dacă facem agregate de câte trei semănători, vom putea micșora timpul însămânțărilor cu aproape de trei ori... în câteva zile, pe întreaga arie de lucru a stațiunii vom termina cu semănatul din această perioadă... vom câștiga cu siguranță timpul pierdut! Iată, de pildă la Podeni: brigada lui Mihai are patru tractoare; cu două agregate, două dintre ele vor termina de însămânțat cele o sută de hectare dela Plopșor în cel mult două zile; celelalte două vor ara mai departe la Pănoiu... a treia zi, brigada-și va reuni iar tractoarele, toate la arat. Ce minunat. Cum se vor bucura tractoriștii când vor afla! Să-i telefonez lui Mihai... Nu! Astăzi pământul este încă moale, tot nu vor putea face nimic; în schimb, cuplajele vor fi construite în atelierul de fierărie și mâine, în zori, vom pleca spre Podeni cu ele și cu alte două semănători. După ce vom încerca agregatele acolo, vom răspândi metoda asta la toate brigăzile... Așa!

Ștefan Turcu se ridică și porni să spună și altcuiva, c'au scăpat de grija însămânțărilor, că uite, Vania Petrov i-a salvat. Trecu prin ateliere, prin remize, peste tot, dar nu găsi pe nimeni. În zori, ridicase toată stațiunea în picioare și-i trimesese pe toți pe teren în vederea reînceperii lucrului. Agronomii să cerceteze pământul și să hotărască ieșirea la semănat și arat. Șeful mecanic, echipa de reparații oprită în atelier, revizorul, normatorul stațiunii — toți fuseseră răspândiți pe la toate brigăzile, să mai revadă tractoarele, să le mai repare, să le pregătească asemenea începutului de campanie. Turcu prevăzuse toate acestea, pentru că o dată reintrate în brazdă, tractoarele să nu se mai oprească până la sfârșitul primăverii.

Singurul loc unde mai exista viață și muncă în stațiune, era atelierul de fierărie. Sgomotul nicovalelor se auzea neînterupt până dincolo de zidul îndepărtat al remizelor alăturate. Fierarii băteau de zor la ascuțitul fiarelor. Câteva nopți în șir n'au mai putut dormi; toate brigăzile își trimeseră acum cuțitele plugurilor; se pregăteau din timp pentru un început greu. Ștefan Turcu intră în atelier cu scrisoarea într'o mână și cu schița agregatelor în alta, grăbit, cu zâmbetul pe buze și în priviri. Ciocanele își opriră umbletul, tremurând pe marginea nicovalelor. Foalele rămaseră cu răsufletul întretăiat, ochii cărbunilor din vatră — scânteind.

— De-acum o să ne fie mai ușor, tovarăși... uite, vedeți, Vania Petrov ne-a trimis scrisoare!

Turcu vorbise mișcat, cu mâinile întinse în fața lor. Fierarii își părăsiră ciocanele și se strânseră în jurul lui într'un cerc viu de piepturi desgolite, înegrite, cu mușchii de piatră săltând. În semiobscuritatea încăperii, albul ochilor îndreptați spre dânsul părea și mai alb. Ștefan Turcu le arătă pe scurt noua metodă a tractoristului sovietic și sfârși întors spre șeful atelierului:

— Cum facem meștere? Trebuie să făurim și noi asemenea agregate.

— Făurim, tovarășe director, — răspunse șeful, înveselit; — acum chiar. Cu fiarele ce le-avem pe nicovale am terminat. Am trimis după camion, să vie să le încarce și să le repeedă la brigăzi.

Directorul plecă împreună cu unul din fierari, s'aleagă fier vechi din grămada de după atelier. Când se întoarse, cuțitele plugurilor erau încărcate în camion. Fierarii așteptau. La lumina din pragul ușii, el explică meșterului încăodată schița agregatelor și-i dădu și dimensiunile. În timpul acesta, barele de metal își încălzeau capetele în jarul cărbunilor.

Când reveni în atelier, meșterul trecu la nicovală. Luă ciocanul și bătu cu el în gol, cerând fiarele la nituit. Doi dintre ajutorii săi ridicară barele de metal și le așezară cap la cap pe nicovală. Turcu sări să le-ajute, apropiind mai mult laturile viitorului triunghi. Ciocanul porni să cadă des, cu putere și pricepere. În încăperea, sbucniră scânteii și cântecul de oțel al nicovalei stăpâni din nou întreaga stațiune...

Curând, fierarii aduseseră și a treia bară de metal. Turcu intră în centrul triunghiului încheiat și-l ținu cu un vârf sub loviturile care cădeau grăbite peste nit, turtindu-l. O puzderie luminoasă de scânteii mărunte săreau în jur, fulgerând fugar și cu întrerupere încăperea. Meșterul bătu pe nicovală în gol și directorul întoarse triunghiul pe cealaltă față. Loviturile cădeau acum și mai repezi, scânteerea se rărise, iar fierul devenea din roșu, vânt-albăstrui.

În clipa aceea năvăli înăuntru Andrei Hurdea.

—Măi, de când te caut, mă, Ștefane... isbucni el parcă supărat. Apoi adăugă repede, plin de bucurie, fălindu-se: —E gata: —S'a rezolvat!

—Da, am rezolvat problema! —zise Turcu, gândindu-se la metoăa agregatelor.

Lui Andrei Hurdea i se păru că Ștefan Turcu vorbise neîncrezător, mai mult așa, în zeflema.

—Da, da! —accentuă el cu toată hotărîrea. —În noaptea asta ne vin trei tractoare; până'n cinci zile, întreaga regiune primește tot cecece are planificat în Iunie!

—Ce spui?! —făcu plin de uimire Turcu.

Andrei îi povesti într'o clipă, cum a fost la Direcția Generală a Stațiilor de Mașini și Tractoare, cum a vorbit cu directorii, cu Pârvu și cum a obținut pe loc noile tractoare dela «Sovromtractor».

Ștefan Turcu rămase gânditor, cuprins de-o bucurie lăuntrică și vie, nestăpânită.

—Am terminat, tovarășe director! —vorbi din spatele lor fierarul.

Directorul se întoarse și trase unul dintre cuplajele încheiate până lângă Andrei.

—Nici nu m'ai întrebat ce fac! —vorbi el. —Ia te uită!

—Ce mai e și asta? —întrebă secretarul.

Dintr'un buzunar al hainei, Turcu scoase scrisoarea dela Vania și i-o întinse zâmbind:

—Citește!

Andrei o luă neîncrezător, o răsuci, îi pipăi hârtia și o privi fără interes până ce-i zări ștampila și timbrele. Atunci, bucuria-i lumină dintr'odată fața și ochii, înseninându-l.

—E dela Ivan Ivanovici! —exclamă el.

—Dela dânsul.

—Tii... și-ai tăcut atâta! Cum te-a răbdat inima?

Secretarul ieși grăbit în ușa atelierului. La lumina amurgului, descifră în fugă înțelesul cuvintelor, urmărind cu degetul fiecare rând.

Nerăbdător, întoarse prima filă. Lângă dânsul, Turcu aștepta cu zâmbetul pe buze. Odată cu lumina de pe fața celuiilalt, și zâmbetul său creștea. Curând, Andrei trecu la a doua filă. Aici se opri; sorbi din vedere, parcă dintr'odată, întreaga pagină. Turcu bănuie că ajunsese la explicația agregatelor de semănător. Bucuros ca un copil, Andrei se răsuci pe prag, cu ochii la ramele de metal.

— Astea-s cuplajele, nu? — întrebă el.

— Astea-s.

Un timp, rămaseră amândoi privind scrisoarea, gândind la Vania. În mîntea lui Andrei apărui aveau desfășurarea a zeci și zeci de semănători, înlănțuite câte trei, trecând în fugă peste ogoarele care așteptau sămânța.

— Deocamdată, am făcut numai două, — îl lămuri Turcu; — le încercăm mâine, la Podeni.

Andrei nu mai vedea să citească. Se apropie de cuplaje și începu să le pipăie, ca pe un lucru sfânt. Turcu reveni lângă dânsul, bucurându-se și mai mult de bucuria și încrederea lui. O vreme stătură așa, cuprinși de gândurile clipei acestea. După aceea, Andrei îi prinse brațul și-l trase spre ușă: — Să mergem... trebuie să-l chemăm și pe Mihai.

## 8

După atâtea zile mohorâte, umede și reci — cât ținuse ploaia — soarele se ivise în dimineața asta, mare și rotat, calduț, ca'n faptul zorilor din plină vară. Bolta cerului, sticloasă până'n adâncurile fără de fund ale văzduhului, era de-o limpezime albastră — înghețată parcă. O liniște ca după furtună stăpânea acum întinderile Bărăganului, ca și când toată firea dormita în leagănul luminii. Aprinse, razele băteau pieziș fața ogoarelor, iscând deasupra pământului o zăpușeală umedă. Pe linia orizontului, departe, poate tocmai spre apa Ialomiței, nouri ușori de aburi străvezii se ridicau alene într'o fumegare ștearsă. Dospite de apă, ogoarele răsuflau în voie, rumenindu-și coamele brazdelor, albînd. Țărâna se prindea într'o crustă subțire ca de lut uscat, sfărâmicioasă și aspră. Sub ea însă, până'n țăria pământului viu, apa încă mustea nescursă. Nici vânturile și nici căldura nu pătrunseseră mai mult în stratul arăturii.

Pe șleurile câmpului, noroiul încă mai stăruia, vâscos și negru, uscat pe-alocurea într'o bolovănire crudă. Puține căruțe îl frământaseră, tăindu-l cu șinele roților spre marginea ogoarelor. Prin locurile joase, prin câte-o urmă de copită sau fund de brazdă neacoperit, mai lucea în lumină fața câte unui ochi de apă.

Pe toată câmpia însă, soarele ardea, grăbind apusul primăverii.

În zori, brigada a șaptea se întorsese cu toate tractoarele și cu tot calabalacul iarăși la Ploșor. Peste noapte, Mihai fusese chemat la stațiune și în fruntea tractoriștilor rămăsese Buciu. Răsăritul soarelui îi găsisse aici, cu tractoarele pregătite, cu semănătorile remorcate în locul plugurilor. Până să vină sămânța dela sat, Traian Buciu intră cu tractorul său peste arătură, încercând moliciunea pământului. Ieșise cu greu la drum. Tractoriștii știau că la nevoie puteau începe și așa; dar semănătura va răsări mai prost și locurile s'or bate peste măsură de mult. Hotărîră să aștepte liniștiți sămânța și apoi alte câteva ceasuri, până spre prânz. Focul soarelui

va mai întări pământul, iar tractoarele și semănătorile, vor trece apoi mai cu ușurință peste el.

O parte dintre ei rămaseră lângă tractoare, învârtindu-se în jurul lor, ascultându-le mersul întrerupt de atâtea zile. Din când în când, motoarele tușeau spart, scuturându-se de apa ce le pătrunsese pe la încheeturi. Ceilalți se strânseră în capătul șirului lor, discutând:

— Frumoasă zi! Adevărat ca după ploaie, — zise Buciu, rotindu-și privirile către zările azurii. — De drag să semeni!

— Ei, dac'am putea, — vorbi cu ochii peste ogoare Marin Oproiu, — într'o zi, într'un ceas, să terminăm. Acum e timpul; pământul e reavăn, căldură-i din destul. În câteva zile, bobii și plesnesc.

Tractoriștii tăceau. Apăsăți de grija semănăturilor, gândeau încrunțați la timpul ce l-au pierdut și încă-l mai pierd. De câteva zile, frământarea aceasta îi întristase și-i amărăse, alungându-le încrederea și voia bună. Aveau privirile tulburi, împânzite și slăbite de ciudă și nesomn. Parcă fuseseră cu toții sub pedeapsă, așa arătau. Mircea Guju pătrunse mai adânc în arătură și se întoarse cu pământ în pumn.

— Se face cum îi mai bun, — zise el, arătându-le țărâna umezită.

— De-acuma, tot degeaba! — grăi posac Pitcoace.

— De ce, Pitcoace — îl întrebă Buciu. — Ce, te-ai pierdut cu firea, mă?

— Tot o să ne smulgă steagul... n'o să mai fim noi în frunte!

— Hm! — făcu scurt Oproiu. — Dacă n'o să luptăm ca să-l păstrăm, sigur că vom rămâne fără el!

— Cum o să ni-l ia — se întrebă Guju. — Gândește-te, Pitcoace, intrăm dintr'odată aici cu patru tractoare... până'n a treia zi am terminat. Apoi ne năpustim iarăși la Pănoiu; nu vom mai opri tractoarele, nici noaptea. Vom întârzia, e drept; dar până la urmă...

Tăcură. Pe drumul câmpului, venită dinspre sat, apăruse o îngrămădire de oameni și de căruțe pornite în convoi. Amestecul acesta peștriț înainta spre dânsii destul de încet. Din depărtare, parcă se zărea și o oarecare frământare și fierbere între oamenii ce veneau pe jos, agățați de care.

— Vine sămânța, — grăi unul dintre tractoriști.

— Vine... dar ce dracu-i cu atâta popor pe lângă care — se întrebă Oproiu.

— Să știi că moș Gheorghe a făcut mobilizare generală! — zâmbi Buciu.

— Doar n'o să semănăm cu mâna, să-i înșiruiem pe toți cu sacul în poală; cinci-șase oameni ne-ajung.

Tractoriștii se strânseră într'un semicerc deschis către convoi, întins de-a-curmezișul drumului. Așteptau. Căruțele se mai apropiaseră; se deslușeau acum și roțile, și caii, și oamenii. Parcă se auzeau și glasuri frânte în vorbe repezite de oameni întărați. Fetele tractoriștilor pâliră ca în fața unei primejdii. Ochii câtorva se micșorară ațintiți înainte, umbriți de sprâncenele lăsate. Pe fruntea lui Buciu se adâncea o tăietură dreaptă, trădând îngrijorarea.

— Drace, — zise el, făcând un pas în fața celorlalți; — asta-i ceartă curată, mă!... Ce s'o fi întâmplat?

Iată, ce se întâmplase.

... În zori, cu ajutorul unui grup de ufederiste aduse de Voiculeasa, moș Gheorghe Soare încercase în trei căruțe toată sămânța pregătită

pentru însămânțările dela Plopșor. Către sfârșit, năvălise în curtea cooperativei unde erau hambarele, un grup de băiețandri și de femei și chiar câțiva bărbați, gălăgioși, porniți pe sfadă și strigând cu o aprindere și cu o îndârjire de țî se făcea părul măciucă.

— Ce vreți, mă? — îi întrebă moș Gheorghe Soare din vârful carului.

— Vrem sămânța! — strigă unul din primul rând, cu sacul la sub-suoră.

— Ce, v'ați răsândit, nu măi semănați?

— Ba semănăm; da' vrem să ne-o împrăștiem singuri peste ogoare.

— Păi, noi ce facem acum, — îi întrebă oțărâtă Voiculeasa, care ieșise înaintea lor, — n'o ducem la tractoare?

Vorbele ei însă stârniră râsul celorlalți. Uu fior iscat dintre dânșii îi aprinse, involvorându-i ca pe un roi de flăcări — vânturile.

— Hea, tractoare... ptiu! — strigă unul, scuipând.

— Ruginesc degeaba pe câmp, împotmolite în glod...

— Cu ele nu mai mâncăm noi pâine.

— Dați-ne sămânța!

— Până la prânz noi ne-am semănat fiecare părticica lui... Nu mai așteptăm!

Grupul răsvrățiților înainta mereu spre care, fluturându-și sacii. Prin porțile deschise se mai strecurau și alții, câte doi-trei, veniți în fugă din sat. Cei nou sosiți treceau acum în primele rânduri și se repezeau parcă mai îndârjiți în Voiculeasa și'n moș Gheorghe care le-ațineau calea, înfruntându-i. Femeile din căruțe legau sacii la gură și se pregăteau de drum.

— Ptiu, tăculiță; ați înebunit, bre! — isbucni indignat moș Gheorghe

— Nu ne-o dați?

— Nu! — țipă Voiculeasa.

— Phă, parcă noi nu știm s'o luăm și singuri!

Un băietan țâșni dintre dânșii, trecu pe lângă moș Gheorghe și se înălță pe roate cu mâinile în saci. Bătrânul nu mai așteptă. Intoarse codriștea biciului și-l plezni pe toată lungimea trupului, icnind.

— Na sămânță, mă... spurcăciune! Să vie taică-tu s'o ceară, nu tu!

Lăsându-se pe spate, flăcăiașul se îndoi de usturime și-și pipăi cu mâna întoarsă urma vergelii de corn.

— Bă, porc bătrân! — se burzului el la moșneag și se retrase cu pașii târșiiți.

Aceasta însă, îi îndârji și mai mult pe ceilalți. Hărmălaia crescă și grupul înainta strâns către căruțe. Femeile părăsiră sacii și săriră jos, în rând cu Voiculeasa și cu Gheorghe Soare. Printre ele se găseau Gherghina Cucului, Ioana lui Lazăr Lungu, Frusinica și Floarea Voiculesei, toate — ufederiste. În fruntea lor, pași Gherghina Cucului cu lopata, cu care se vânturau semintele, ridicată.

— Ce e, mă, ce, aveți draci? — țipă ea înfuriată.

Cei vreo douăzeci de băiețandri, femei și câțiva bărbați care stăteau mai retrași în spate, tăcură ca prin farmec. Ei știa, că de-or intra în gura Gherghinei, nu se mai pot spăla nici cu aghiasmă — așa de-i porcește și-i bălăcărește, de le striga'n față tot, tot și dela obraz — de n'or mai putea ieși în lume ani întregi.

Frica aceasta intrase cu deosebire în femei.

— Stați, fa, — șopti vădana lui Costin celorlalte, — c'asta acuma-și pune poalele'n cap și desgroapă și morții!

Gherghina Cucului își coborî lopata și rămase între cele două grupuri ca un vâtaf.

— Spune-le, Voiculeaso, — grăi ea; — spune-le ce-i cu semănatul!

— La ăștia, ce să le mai spui la ăștia? — vorbea' tare supărat bătrânul. — Parcă-s turci, bre!

— Măi, tovarășilor, — îi luă cu binișorul Voiculeasa, — ce dracu nu'nțelegeți nici atâtica, mă?! — și le-arătă buricul degetului ridicat în fața lor. — Cum o să semănați voi cu mâna, mai bine decât cu mașinile împinse de tractoare? Și-apoi ogoarele au prins poighiță și sămânța asvârlită din pumn rămâne deasupra, ca pe sită; pe când mașina o vără la locul ei, în pământ, cu pricepere și socoteală. Asta-i drept, că ne-au apucat căldurile așa; dar toate tractoarele au trecut de azi la semănat și până'n trei zile au și terminat...

Ceilalți se mai liniștiră; se vedea că s'au înmuiat. Femeile se întoarseră la căruțe și se suiră peste saci. La prima, mâna caili Frusinica; în spatele ei stătea Gherghina Cucului cu lopata întinsă alătura. La a doua căruță, trecuseră Voiculeasa și Ioana lui Lazăr Lungu, iar la a treia, moș Gheorghie și Floarea Voiculesei.

Căruțele se urniră cu greu de pe locul umed și se înșiruiră spre poartă, scârțâind sub povara sacilor.

— Mergem și noi la câmp, — strigară câțiva din grup, — ca să vedem!

— Mergeți, dragilor! — le zise zâmbind și cu bunăvoință ascunsă Gherghina Cucului; — Măcar dac'ați fi mai mulți și-ați lua-o înainte, să ne bateți calea... dar lasă, poate va fi nevoie și-așa să ne împingeți!

Și convoiul celor trei căruțe porni cu zarvă și alai către tractoare. Nică Crețu însă pândise tâlhărește lângă gard. Și nu-și pierdu deloc cumpătul, când văzu că nu-i reușise întru totul încercarea asta. El porni grăbit prin sat și șopti pe unde putea că sămânța s'a dat înapoi sătenilor, să-și samene fiecare ogoarele, pentrucă tractoarele nu pot să mai biruiască. Așa se făcu, că'n urma căruțelor, sosiră și alți oameni în curtea cooperativei; când văzură hambarele golite, cu ușile date'n lături, porniră îngrijorați spre câmp.

Grupul acesta ajunsese căruțele aproape de tractoare. Trecu pe lângă ele și se oprî în mijlocul drumului, înaintea celei dintâi.

— Stați! — grăiră câțiva, cu palmele în sus.

Erau și oameni în toată firea. Ion Vârlan, care mai fusese odată pătit, (cu pământul prost arat de Buciu) ieși în față, cu gândul la semănat acum.

— Unde mergeți? — întrebă el. — Ce faceți cu sămânța?

Gherghina Cucului se ridică în picioare în vârful sacilor, proptită în lopată.

— La târg, ca să-o vindem! — răspuse ea, încrunțată; — Da' de ce dracu mai întrebi, bre, nu vezi? — și-i arătă în fund șirul tractoarelor.

— Lasă, că pân'or semăna tractoarele, ne iese părul prin căciulă; ne prinde vara cu sămânța'n saci.

— Vrem să ne luăm sămânța, să semănăm singuri... sări un altul.

— Mă, da' cine v'a aprins capsă așa... alde Filică, ai? Faceți pe voia chiaburilor!?

Oamenii tăceau.

Gherghina smulse hăturile din mâna Frusinicăi și biciui caili.

— La o parte! — strigă ea înfuriată.

Căruța trecu printre dânșii, hurducând.

Ageră, Ioana lui Lazăr Lungu îndemna caili și ținu aproape. Cea de a treia căruță nu se mai putu urni. Roțile se îngropaseră în drum și caili se sbăteau în hamuri în zadar. Și cei dintâi și cei de-acuma, care veniseră să-și ia sămânța, o înconjurară satisfăcuți.

— Stai așa; — strigă unul la Floarea Voiculesei.

— Ce, te-ai făcut stăpân pe sămânța noastră? — îl întrebară câțiva pe moș Gheorghe.

— Nu vi-i rușine obrazului! — îi înfruntă bătrânul. — V'am curățat-o, v'am triorat-o, v'am tratat-o așa cum a cerut agronomul și voi...

— Cine te-a pus?... Noi, nu!

— Lasă, nu te supăra, bre, — caută să-l liniștească pe moșneag una din femei; — o să-ți dăm un colac de pomană!

— Dă-te jos!

— Luați-l pe sus pe cotoroața asta bătrână... e c'un picior în groapă iar cu celălalt pe sacii noștri! — țipă o femeiușcă.

— Satane, nu alta! — blestema moș Gheorghe.

Băetanul, care la cooperativă încercase să se urce în car și simțise pân'la lacrimi usturimea biciului, îl apucă pe bătrân de glesnă și-l tot smucea să-l tragă către dânsul. Dar nu reuși nici măcar să-i scoată piciorul dintre saci, că se îndoi iar, țipând ca din gură de șarpe. Mai jos de șale, lopata Gherghinei îl lovise pe lat, bufnind înăbușit.

— Io-te-ai dracului, — țipă Gherghina Cucului învărtind lopata printre băetani, — vi s'a făcut de vânzoleală, ai? — apoi se întoarse către femei și oameni cu privirile și vorba schimbată: — Puneți mâna, bre! — și le-arată căruța: — Hai, s'o scoatem din glod!... Ce mai stai, fa? — se uită ea spre vădana lui Costin. — Vrei să ți se samene pământul singur!... Hai, nea Ioane!

Infrunțați dintr'odată de Gherghina, și Ion Vârlan, și vădana lui Costin, și alți câțiva, puseseră umărul pe tăcute alături de ea. Voiculeasa, care alergase din față, apucase caili de dârlogi și-i tot îndemna, trăgându-i pe urmele celorlalte căruțe. Floarea nu mai știa ce-i cu ea; se trezi smucită de căruța urnită din loc, bălăbănindu-se pe saci.

— Ptiu, spurcăciunilor! — se tânguia moș Gheorghe. — Nu mai e respect... deloc nu mai e! — Se legăna în car, ștergându-și cu o mână nădușeala de pe față, iar cu cealaltă ridica din când în când codiriștea biciului, învărtind-o în gol. — Na... na și ție, mă! Ia uite, bre... să feștiți voi obraz de om bătrân! Vino 'ncoace, mă... vino mai aproape! — și se întindea după câte-un flăcăiaș care rânjea, ca să-l pocnească.

Pe-aproape de tractoare, îi ajunse din urmă și Filică. Mergea la plug. Sus, peste paie și fân, avea grindeiul întors, grapa de fier desfăcută, roțile atârând. Trecu pe lângă dânșii în trapul cailor, privindu-i cu ochii galeși, ca un milostiv.

— Așa e'n cărdășie, mă! — vorbi el către argat. — Tragi în locul boilor... împingi... ca să-ți semene altul... cât o vrea și cum o vrea... Iți place?



— Lasă, nu le mai duce tu grija lor, — i-o tăie Lazăr Lungu; ... c'are cine!

— Cine, mă... comuniștii, nu? Ha-ha-ha!

Hohotele chiaburului se pierdură în urmă, întârziind ca un ecou în gândurile celorlalți.

Dar numai ce opriră carele în dreptul tractoarelor, că trecu pe lângă dânșii, tot în trapul cailor, și buhaiul de Ion Velicu. Acesta sta bătos, fără să privească nici în dreapta — nici în stânga. Dar nici tractoriștii, nici femeile, nici țăranii nu-l mai urmăriră. Ei se întoarseră cu fețele spre sat, așteptând. Pe drum, un șir întreg de căruțe veneau spre dânșii. Din fiecare, luceau în soare fiarele cormanelor răsturnate. Tractoriștii uitară de tractoare; de asemenea, cei veniți pentru sămânța părăsiră căruțele încărcate. Ieșiră cu toții ca la douăzeci de pași în față. În fruntea lor, pășiră Voiculeasa și cu Traian Buciu.

Așteptau.

În spatele lor, moș Gheorghe Soare încă mai bodogonea, întăritat — pe măsură ce timpul trecea, cu gândul mai mult la *rușinea* ce pățise. Nu se deslipi de lângă care; se plimba pe lângă ele neliniștit, ca o strajă încolțită.

Curând, Voiculeasa opri prima căruță ce căuta să treacă în sus, către ogoare. În ea, erau frații Cioacă — țărani din sărăcime, împroprietăriți acum, în '45, acolo, la Pănoiu.

— Un-vă duceți, mă? — îi întrebă Voiculeasa.

— Cum unde? La plug! — răspunse Gheorghe Cioacă, ridicat în căruță.

— Dar ce, n'aveți contract cu noi? — îi întrebă Traian Buciu.

— Avem! — răspunse celălalt, Tudose. — Dar în el scrie c'o să ne lucrati pământul la timp!

În spatele căruței lor mai sosiră și altele. Văzându-și drumul tăiat, țăranii săriseră jos și se apropiau de tabăra celor care-i opriseră.

— Ne-ați mințit! — strigă unul din cei abia sosiți, cu codiriștea îndreptată spre Buciu. — Am făcut contracte, numai așa, de florile mărilor... ca să ne prindeți la tractor!

— Trece primăvara... — vorbi un altul, — și noi nici n'am semănat. Arde soarele de se prăjește pământul fără de sămânță'n el. De-acuma ne-am lămurit și cu voi... tot noi ne vom ara!

— Măi, bade... tovarășe... — încercă Buciu să-i întrerupă, dar nu fu chip.

Grupul țăranilor înainta spre tractoriști, până ce-i prinseră în mijlocul lor.

— De ce-ați plecat cu tractoarele dela Pănoiu?

— Ce, astea-s tractoare?! Rugini, nu alta!

— Ne-ați părăsit acum, în toiul primăverii... Ce vă pasă?!

Unul mai pornit intră între Buciu și Voiculeasa și-i împinse cu brațele, înlături de drum.

— Lăsați-ne să trecem... vrem să ne arăm singuri pământurile!

— Dați-vă la o parte!

Și vorbele celor zece-cinsprezece țărani care ieșiră să bage plugurile în locurile înscrise în întovărășirea dela Pănoiu, curgeau mereu. Fiecare avea de spus câte ceva. Voiculeasa sări din nou în mijlocul drumului, înaintea lor și-l opri pe Buciu să le mai răspundă. Lăsați să strige singuri,

țărani își domoliră vorba încet, încet, încât ajunseră să mârje numai pe înfundate, fără de înțeles.

— Ei, ați terminat? — îi întrebă Voiculeasa.

Nu primi nici un răspuns. Cei mai mulți o priveau cu ochi străini, plini de îndârjire, dar și de grija ogoarelor încă neîntoarse.

Traian Buciu se gândea cu înfrigurare, că dacă nu-i va putea opri, întovărășirea dela Pănoiu îi gata... se sparge. Unu-doi dacă intră cu plugulețul în ea, e greu să-i mai oprești sau să-i întorci pe ceilalți. Tresări, chemat de Voiculeasa.

— Spune-le tovarășe tractorist, care-i situația!

Buciu pași între țărani cu înfrigurarea în inimă, dar hotărît să-i oprească într'un fel. Ochii lui albaștri prinseră a străluci, învăluți într'o lumină lăuntrică, vie, care-i încălzea și-i oțelea în acelaș timp. Țărani însă îl priveau chiorș, neîncrezători.

— Tovarășilor... fraților... — reîncepu el, — veniți și dumneavoastră mai încoace, — strigă mai apoi la cei care stăteau pe lângă carele cu sămânță. —... Așa!

Țărani celor două tabere se uniră, amestecându-se; tractoriștii se risipiră printre dânșii, împetrișându-le îngrămădirea. Lângă Buciu, afară de Voiculeasa, mai veniră și Marin Oproiu și Gherghina Cucului.

— Nu știu ce dracu'să mai înțeleg, — reîncepu Buciu; — parc'am fi vrăjmași, bre! Zarvă și ceartă, chiloman, pornire dușmănoasă... împotriva cui? A noastră? Știu că nu! Păi, noi vă socotim frați de-ai noștri și d'aia am venit aicea cu tractoarele, să v'ajutăm... se poate, dumneavoastră să ne dușmăniți?

— Pe dracu, — mormăi un țăran mai în vârstă; spune mai bine când începeți aratul!

— Și-aicea, semănatul, — strigă un altul.

— Așa, — continuă Buciu; — dumneavoastră știți că înaintea ploilor, aram și la Pănoiu și începusem și semănatul aicea, la Plopșor...

Le vorbi apoi despre grija semănăturilor care-i frământau și pe tractoriști ca și pe dânșii, despre greutatea ce le-aveau acum în urma ploilor, despre lupta ce-o dădeau pentru câștigarea celor zece zile pierdute, despre toate.

În timpul acesta, Voiculeasa o chemă pe Frusinica alături și-i șopti să plece după Alexe și Lică Mătase. Fata se furișă printre țărani și căruțe și nevăzută de nimeni, o luă la goană către sat.

Traian Buciu vorbea mai departe, stăpânind atenția oamenilor. Țărani care aveau ogoarele aici își repezeau câteodată privirile peste nemărginirea lor, mulțumiți de frumusețea cu care li se arătau alăturăte, unite în devălmășie, dar îngrijorați încă de întârzierea semănatului.

—... așa-i cu întovărășirea, — zicea Buciu, noi nu ne mai conducem după interesul fiecăruia în parte; dacă ar fi să ne gândim numai la pământurile dumneavoastră, până'n seară nici n'am avea ce lucra! Dar ce facem cu ceilalți, cu cele peste 1.200 de hectare pe care le-am contractat? Noi trebuie să avem grijă și să răspundem de toate, deopotrivă, fără de nici o alegere...

Învălmășeala asta de oameni, cai și căruțe, pluguri răsturnate, tractoare și mașini, care vârfuite de sacii cu grăunțe, vagonul de dormit al tractoriștilor, — toate dădeau întinderii dela Plopșor o înfățișare de

iarmaroc. De-atâta frământare, ogoarele fuseseră bătute într'un cerc larg de câteva zeci de metri în jur. Intr'o parte, oprite de multă vreme, tractoarele așteptau cu semănătorile la spate iar în alta, șirul căruțelor cu pluguri și grape, îndreptate spre întovărășirea dela Pănoiu.

—...deaceea, — continuă Buciu, — noi am hotărît ca mai întâi să intrăm cu tractoarele aicea, la Plopșor și să terminăm cu semănatul... și-apoi să ne întorcem iar acolo, la Pănoiu...

Hărmălaia izbucni pe neașteptate.

Linuștea care domnise până acum nu fusese decât tăcerea unei coarde întinse până'n clipa slobozirii. Țăranii nu se mai adresau tractoriștilor, ci se certau între dânsii, strânși în grupuri de câte doi-trei.

— Tractoarele trebuie să meargă la Pănoiu, la arat; acolo e mai greu! — strigau cei cu pământurile încă neîntoarse.

— Nu! — se împotriveau ceilalți. — Vor rămâne aicea, timpul semănatului a trecut; dacă nu semănăm azi, mâine...

— Lasă, că voi puteți semăna și singuri...

— Arați și voi singuri... sunteți și cu caii și cu plugurile! Plecați!

Impotrivirea dintre dânsii îi împărțise în grupuri care se înfruntau față'n față. Unii amenințau cu codiriștile ridicate, îndreptate spre Pănoiu; ceilalți, îndârjiți și gălăgioși, li se puneau deacurmezișul drumului cu sacii la subsoară și mâinile în șold.

—...mama voastră! Da'ce, voi sunteți stăpânii tractoarelor?... Merg cu voi!

—...nici vorbă! nu se mișcă nici un tractor de-aicea!

Unul mai înfuriat își plecă codiriștea și-l apucă de piept pe cel dinaintea sa.

— Mă!

— Ce mă, ce?

Ajunseră la îmbrâncire.

Urmată de Buciu, de Oproiu și de Gherghina Cucului, Voiculeasa pătrunse în rândurile lor, despărțindu-i. Gherghina flueră înfuriată și ridică lopata în sus.

— Tăceți!

— Da'ce ești tu, fă? — se repezi un țăran în Gherghina. — Tu ești statul, stăpânirea?

Tii, atât îi trebui Gherghinei!

— Care stat, mă?... porți degeaba nădragii!... Om ești tu?... cârpă!

Bondoacă și vânjoasă cum era, Voiculeasa sări și intră între dânsii. Numai puterea ei îi mai opri să se păruiască. După aceea se întoarse dintr'odată către unul dintre țărani, îl apucă de mânecă și-l întrebă scurt, drept în față.

— Matale, unde vrei să meargă tractoarele?

Tăcerea se reîntregi; nu se mai auzea nici un șgomot, nici o vorbuliță măcar. Oamenii așteptau răspunsul celuilalt, ca și când acesta ar fi hotărît cu dela sine putere, totul. Țăranul se uită când în ochii lor, măriți, — speriați de ce va spune dânsul — când la Voiculeasa și tractoriști — când peste ogoare. Intr'un timp prinse a zâmbi și porni să se scarpine încurcat pe sub căciulă.

— Aicea! — strigă cu hotărîre o femeie din spatele lui.

— Nu, acolo — îl înghionti un țăran de-alătura.

— Hai, spune, unde-ai vrea? — îl întrebă Voiculeasa, c'un anume gând. Cel întreat își coborî mâna și răspunse încurcat:

— Dracu'știe... că eu am și-aici pământ de însămânțat, și-acolo de întors!

Râsul se deslănțui ca o furtună. Pentru o singură clipită, oamenii uitară de grija însămânțărilor și râdeau cu poftă de încurcătura celui care strigase înainte, când cu unii, când cu ceilalți, fără să știe pentru ce.

— Așa, vezi; că nu mai înțelegem nimic! — începu Voiculeasa. — Mă tot întrebam cu cine dracu ești, că țipai și cu unii și cu alții? Acum m'am lămurit: tu vrei singur două tractoare... unul aicea și unul dincolo!

Râsul celorlalți reîncepu.

— Ce mai, — făcu Ion Vârlan, adresându-se celui întreat; — puteai s'o încasezi și dela unii și dela alții!

Și Voiculeasa și Buciu simțiră că primejdia trecuse. Voiculeasa se gândea cum să-i întoarcă pe cei cu plugurile în sat și cum să-i liniștească pe cei cu semănatul; dar nu mai avea timp. Gherghina Cucului tot își făcu de cap.

— La tractoare! — strigă ea celor ce veniseră cu carele cu saci. — Aduce-ți sămânța la semănători, c'aicea rămân!

Oamenii se despărțiră iarăși în două grupuri. Femeile și băetanii plecară după dânsa, năvălind asupra căruțelor. Cei mai în putere luau câte un sac și-l lăsau pe brațele altora care fugeau cu el și-l răsturnau în cutiile semănătorilor. Ceilalți, veniți cu plugurile, se repeziseră înaintea lor, luptându-se să-i oprească. În jurul mașinilor se produse din nou învălmășeală.

Moș Gheorghe Soare abia reușise să se urce iar în car. El stătuse de-o parte, supărat și îmbufnat, mormăind fără întrerupere împotriva acelor care-i nesocotiseră bătrânețile. Când îi văzu din nou cu mâinile pe saci, furia lui se deslănțui într'o pornire și mai înverșunată. Lovea cu codiriștea biciului și într'o parte și în alta, peste tot, fără să vadă unde.

— Stai, stai, împelitatule! — se năpusti el asupra aceluiaș băetan.

Cu o mână îl apucă de reverul hainei, iar cu cealaltă — îl tot ciocănea cu codiriștea, nesocotindu-i țipetele. Moșneagul își vărsa tot focul pe el. Dar numai ce pornise să-l lovească și altul îi și trase pe la spate sacul de sub picioare. Gheorghe Soare se răsturnă dintr'odată, icnind. În mână rămase cu o bucată din haina băetanului strânsă ca'ntr'o cange.

Hărmălaia crescă acoperită de țipete; cearta și îmbrânceala din jurul mașinilor se întăriră. Legăturile unui sac se rupseră și semințele umplură drumul. Cei mai mulți și mai în vârstă, țăranii cu mintea mai coaptă și tractoriștii, luptau acum pentru liniștirea lucrurilor. Dar cine dracu mai putea să știe asta?!

Deodată însă văzduhul se umplu de tunet de motoare.

Toți rămaseră pe locuri, așa cum erau: pe roțile căruțelor, cu sacii în spinare, risipiți între tractoare sau prinși în lupta de lângă semănători.

Pe drumul câmpului, înaintau spre dânsii în viteză maximă două tractoare urmate de semănători. Deasupra celui din față, o flamură roșie flutura în vânt, mișcată în rotocoale de o mână de femeie.

— Neică Buciuule, — strigă Iliuță, care nu coborise nici un minut de pe tractor, — îi tovarășul Mihai... și tovarășul Andrei!

— Ei sunt! — răspunse Traian Buciu și pași înainte.

Tractoarele băteau acum mai aproape, mai cu putere și mai întărâtate. Mai larg flutura deasupra lor flamura de mătase. Clocoteau împrejurimile de sgomot și până dincolo de întinsurile Podenilor câmpia fremăta ca un stup.

Mai întâi tractoriștii înlemniseră, pe-acolo pe unde erau, risipiți printre țărani. Ceva nelămurit și neașteptat se petrecea în mintea lor. Tractoare... de unde sunt? Cum au picat așa, chiar atuncea, în ultimul minut? Privirile lor erau încă reci și neîncrezătoare. Poate era o părere numai! Inșă, cu cât tractoarele se apropiau de dânșii, cu atât și fața lor se însenina mai mult, cu atât și zâmbetul ce li se înfiripase sfios pe buze și în priviri creștea, însoțit de-o bucurie neasemuit de puternică. Unul câte unul începură să facă pași mărunți și nesiguri, mergând înspre tractoare cu fruntea ridicată, cu ochii scânteind. Se grupară în spatele lui Buciu ca într'un front de luptă și înaintau odată cu dânsul întru întâmpinarea lor. Dela un timp, siluetele tractoarelor începură să le tremure, prinse ca într'o plasă jucăușe, aprinsă de lumina soarelui. Parcă veneau spre dânșii nu două tractoare, ci zeci și zeci de asemenea mașini, înlănțuite într'o desfășurare largă și adâncă, întinsă până la orizont... Ardea linia zării sub focul steagurilor ce fluturau deasupra lor... Un freamăt de luptă străbătea câmpia...

Inaintea tuturor alerga Iliuță.

— Ne vin în ajutor, neică Buciu! — strigă el.

Abia acum înțelesesă și țăraniile ce era. Neașteptata ivire a tractoarelor le tăiasă dintr'odată răsufllarea. Tăcuți, atrași mai mult de mișcarea tractoriștilor, porniră și ei în frunte cu Voiculeasa, îngroșându-le rândurile. Stăpân peste carele cu grăunțe, rămase iarăș Gheorghe Soare, ridicat în picioare în vârful sacilor. Cu palma întinsă deasupra ochilor, apărându-și de soare vederile-i împânzite de bătrânețe, scruta cercetător drumul către sat... Tractoare sunt, sau ce? — se întreba în gând, bătrânul. Și chiar când auzi destul de clar sgomotul lor, parcă tot nu-i venea să-și creadă ochilor. Gnerghina Cucului întârziase un timp lângă semănători până trecură toți ceilalți de dânsa. Avea basmauă sucită, o mânecă — din umăr sfâșiată. Porni în urma lor cu pașii cumpăniți, veghind cu aprindere ca nici unul să nu-și întoarcă nici măcar privirile spre mașini.

În față, îngrămădirea de țărani, femei și tractoriști, se despărți în două și tractoarele opriră în mijlocul lor, duduind. Din primul coborî Mihai Zaharia și cu Frusinica, din al doilea Andrei Hurdea, Sandu Alexe și Lică Mătase. Frusinica intră în rândul femeilor zâmbind, legându-și sub bărbie băsmuluța roșie. Alexe și cu Mătase pătrunseră între țărani.

Toți cei de față așteptau, dar niciunul dintre cei veniți nu scoteau o vorbă.

Tăcerea devenise grea.

Tractoarele băteau mocnit, ca minutarul unui uriaș ceasornic al pământului.

Brigadierul făcu un semn și câțiva tractoriști veniră lângă dânsul. Împreună, deslegară din sârme un triunghiu din bare de metal, întins peste semănătoarea din spate și-l agățară cu vârful de cuiul unui tractor. De acest triunghiu, prinseră în cele trei cârlige, trei dintre semănători.

— Sămânță, — ceru Mihai, deschizând capacele cutiilor de metal. Alți tractoriști aduseră în fugă trei saci cu semințe și-i răsturnară înăuntru.

Țăranii-i priveau nelămurii, urmărindu-le mișcările, uimiți. Când agregatul fu încheiat, tractoriștii pricepură că e vorba de o metodă nouă, cu ajutorul căreia un singur tractor trăgea deodată trei semănători. În pririle aprinse ale celor mai mulți dintre dânșii apărură din nou siguranța și încrederea, avântul dintru început; ba încă obrajii le ardeau mai viu... mai puternic le săltau sub salopete, piepturile.

— Ia-l în primire, Buciule! — hotări brigadierul.

Traian Buciu se ridică în scaun dintr'o singură săritură.

— Așteaptă, — îl opri Mihai. Brigadierul se întoarse apoi către Oproiu:

— Unde ție-e tractorul, nea Marin... trage-l alătura!

Bătrânul brigăzii își netezi mulțumit mustățile, trecu printre țărani și aduse și tractorul său tot în mijlocul lor. Tractoriștii și cu brigadierul făcură aceeași operație: luară al doilea triumphiu, îl agătară de cârlig și aninară de dânșul alte trei semănători. Când și cutiile acestora fură umplute cu sămânță, Mihai le controlă încăodată legăturile și ieși în fața lor cu mâna ridicată.

— E gata... puteți începe!

Tractoarele se urniră. Intinse de greutatea mașinilor, cuplajele barelor de metal trosniră și cele șase semănători porniră pe urmele lor, strâns alăturate. Grupul țăranilor se risipise larg peste ogoare; tractoarele trecură groaie, printre dânșii, legănându-se. În urma lor, pe o lățime de cinci-șase stânjeni, tuburile celor șase semănători trăgeau rânduri drepte, ascunzând în țărâna umezită semințele de soiu.

Țăranii priveau îndepărtarea lor din ce în ce mai uimiți. Venit dela căruță, Moș Gheorghe Soare ieși în fața lor, amenințându-i cu codiriștea. Era tot supărat, dar mândru și mulțumit de ceea ce făcuse. Ii întrebă cu oarecare mustare în glas:

— V'ați lămurit, mă, căpcăunilor? — Apoi făcu un semn cu degetul ridicat: — Ce știți voi? Asta-i tehnică... școală înaltă, bă!

Atunci ieși și din rândurile femeilor, Gherghina Cucului. Ea o apucă de mână pe vădana lui Costin și smucind-o o trase cu încăpățănare spre carele de saci.

— Vino, fa...vino, să-ți dau sămânța'n poală ca să sameni!

Vădana lui Costin însă, se opintea cu picioarele în pământ lăsându-se pe vine. Gherghina o mai smuci odată, de două ori, și-apoi îi dădu drumul. Femeia se rostogoli pe spate, încurcându-se în fustă.

— Acum nu mai vrei, ai? — o muștrului Gherghina, cu capul legănat.

Căzută jos, vădana lui Costin se răsuci și sări deodată în picioare rușinată, acoperindu-și pulpele albe, desgolite. Tractoriștii râdeau pe înfundate, ferindu-se și de Andrei și de bătrân. Țăranii însă mocneau sub mustrele cugetelor, privind mișcarea și mai îndepărtată a semănătorilor. Andrei Hurdea păși între dânșii și vorbi așezat, de parcă nu se întâmplase nimic până acum:

— Vrem să terminăm semănatul până mâine seară. Ne-ați putea ajuta, dacă cineva ar rămâne să care sacii cu semințe la mașini, să aibă grijă de semănători...

— Rămânem, rămânem cu toții... — se auzi dintre ei, ca un murmur.

— Lasă, că aranjez eu, tovarășe secretar, — sări Mătase. — O să facem echipe de câte șase, pentruca să nu ne pierdem cu toții timpul pe aici.

În vremea asta, brigadierul trecuse cu cel de al doilea tractor nou-nouț în fruntea celorlalte trei, ale brigăzii. Pe deasupra tunetului său, el strigă țărănilor care plecaseră în zori cu plugurile la Pănoiu:

— Noi mergem să arăm acolo cu toate tractoarele, ca la început. Să n'aveți grijă; vom termina și mai repede acum! Cine vrea, poate să vină cu noi... Apoi se întoarse către tractoriștii strânși în jurul tractorului ăsta nou, îndemându-i: — La tractoare, tovarășilor... plecăm!

Tractoriștii se risipiră în fugă, ca niște ostași la arme.

Într-o parte a tractorului lui Mihai, rămase Frusinica, iar în cealaltă, Iliuță. Fata se ridicase pe un picior peste cutia cu scule, până la înălțimea brigadierului așezat în scaun.

— Când vii, Mihai? Știi, să vorbim și cu tata...

Intunecimile ochilor ei de lăstun luciră într-o privire fugară, urmată de un zâmbet cald. Brigadierul îi prinse mâna agățată de volan și i-o strânse încet, cu dragoste.

— Mai vorbește cu maică-ta...

— Lasă, am eu grijă de asta... te-așteptăm!

Mihai îi ținuse mâna, până ce fata prinse pământul sub picioare. Din partea cealaltă, se ridică acum Iliuță. Ucenicul stătea lângă dânsul cu ochii plecați, gânditor, neîndrăznind să înceapă. În spatele lor, tractoarele duduiău întăritate de nerăbdarea tractoriștilor.

— Ce-i, Iliuță? — îl întrebă brigadierul.

Ucenicul își săltă ochii către dânsul, încrezător:

— Tovarășe Mihai, vreau să rămân și eu cu neica Buciu...

Brigadierul se ridică din scaun și coborî cu el de mână în fața celorlalte trei tractoare. Uitase de organizarea care trebuia dată acum brigăzii.

— Hei, Roibule... tractoriști! — strigă el tare, ca să-l audă toți ceilalți.

Motoarele își încetinară mersul, bătând înăbușit. Capetele tractoriștilor ieșiră curioase, afară din cabine. Cu mâna în pumnul brigadierului, Iliuță aștepta speriat.

—... de astăzi, — continuă brigadierul, — tovarășul Buciu fiind fruntașul brigăzii, a primit un tractor nou. Comanda tractorului unu o va avea Costică Roibu. Ucenicul Iliuță devine ajutor de tractorist, pe acelaș tractor... Am terminat!

Iliuță dădu să fugă spre tractor, dar fu repede oprit de mâna brigadierului. Mihai îi prinse palma micuță, i-o strânse emoționat, îl îmbrățișă cu căldură și-l sărută pe-amândoi obraji.

— Iți urez succes, Iliuță!

Ucenicul rămase mut. Doar obraji începură să-i ardă ca jarul ridicat în vânt. Tunetul motoarelor crescă din nou și mai întăritat. Iliuță plecă la tractor într'un pas bărbătesc, adâncit în gânduri.

Curând, șirul tractoarelor se întoarse și plecă spre întovărășirea dela Pănoiu. Țărăni le urmăriră tăcuți, până ce steagul care flutura pe creasta vagonului nu se mai văzu decât ca o batistă. Se urcară apoi în căruțe, le întoarseră și mână în trapul cailor înapoi, la sat.

Rămasă în mijlocul drumului, Frusinica își mișcă băsmăluța neîncetat, ca o tainică chemare de dragoste. Ea nu simțea îndepărtarea trac-

toarelor și-a lui Mihai; toate stăruiau în lumina unei vedenii apropiate, plăcut amăgitoare.

Când lucrurile se liniștiră, în jurul căruței lui moș Gheorghe se strânseseră Andrei Hurdea, Sandu Alexe și Lică Mătase. Deasupra unui sac desfăcut, bătrânul vântura o mână de grăunțe dintr'un pumn într'altul. Legați de oiște, caii stăteau cu hamurile pe ei și apucau liniștiți din fân. Soarele ardea mai puternic ca nicodată în primăvara asta. Peste ogoare, tractoarele trăgeau semănătorile înlănțuite de-a-lungul și de-a-latul, ca pe niște mașinării uriașe. Frusinica trecu grăbită pe drum, îndreptându-se spre casă.

— Fata asta ne-a scăpat, — vorbi moș Gheorghe celorlalți. — Ea v'a zorit de-ați venit tocmai la timp; altfel, praful s'alegea de toată muncuța noastră... rămâneam fără sămânță! Să știți că rămâneam!

— Pe noi ne-au prins tractoarele tocmai când ieșeam din sat; ea ne chemase. — Alexe se îndreptă apoi spre moșneag, zâmbind: — Ce, era de rău moș Gheorghe, ai?

— Ei, de rău! — făcu bătrânul, arătându-se ceva mai curajos acum. — D'apoi ce, s'a atins vreunul de căruța mea? Un bob n'ar fi luat. Auzi... niciunul!

Gheorghe Soare tăcu, lăsând să i se scurgă încet toate grăunțele din pumn. Apoi se mută pe alt sac, mai aproape de ceilalți trei:

— Eu însă, tot am să vă spun! — zise el și ridică în fața lor un deget sgârcit, mișcat odată cu legănarea capului albit. — Să știți c'asa nu mai merge! Chiaburii au întors poporul... au ajuns ca lupii, bre! Păi, de ce-mi treceau Filică și Velicu înaintea celor cu plugurile, ca niște vătafi? I-a prins dorul de muncă, sau numai așa, s'aprinde inimile!

Ceilalți trei tăceau și ascultau cu interes înfruntarea bătrânului. Știau că are dreptate. Moș Gheorghe bodogăni multă vreme, arătându-le bătrânește, cum greșiseră. Andrei se gândea acum la aceeași muștrare pe care Pârvu i-o făcuse la București.

## 9

Bădină aflase despre gâlceava țăranilor ridicați pentru sămânță sau ieșiți cu plugurile la aratul pământurilor alăturate, chiar în aceeași zi. Andrei Hurdea trecuse pe la comitet și-i povestise tot, cu deamănuntul. Secretarul îi arătase și temerile lui, legate de lipsa de organizare și de lămurire a țăranilor și-i povestise și despre muștrarea pe care i-o făcuse Pârvu la București. Tot el îi comunicase că astăseară, comuniștii din Podeni țineau ședință anume pentru asta.

În amurg, Bădină sări în sea și plecă în trapul calului către Podeni. Străjuind de pe bolta limpezită, soarele dominase întinderile Bărăganului până'n clipa asfințitului. Căldura de peste zi săltase în văzduh a zăpușeală umedă, încinsă. Inviorate, semănăturile tremurau mărunt, de parcă valuri de umbre trecătoare alunecau peste verdele lor. Arăturile prinseseră repede o crustă subțire și spongiosă și-și îndesiseră stratul țăranei bătută atâtea zile și nopți de ploaie. Pe drum, apele se scurseseră, noroiul începuse să se întărească, iar malurile șanțurilor să se svântă. Vântul continua să bată calduț, mângâietor. Se prevestea o noapte liniștită, senină și caldă.



După ce trecu de jumătatea drumului, Bădină domoli mersul calului și se lăsă în șea. Privirile i se opriră șterse în golul înegurat al zărilor cuprinse de înserare. Frăul îi alunecă din mâni până ce-și cumpăni curelele pe oblânc. Secretarul călărea purtat de cal, asemenea unui călăreț răpus de oboseală. Gânda. Vedeă acum clar cum greșiseră și ei, cei de la comitetul de partid al plășii, și organizația din sat. «Noi, cugetă el, ne-am îndreptat eforturile numai spre rezolvarea greutăților pe care ploaia le-a adus brigăzii... am mobilizat tractoriștii, am obținut tractoare noi, am aplicat metoda nouă sovietică de semănat cu agregate de semănători. Am uitat însă de sat. Țăranii întovărășiți au rămas să se sbată singuri, cuprinși de grija semănăturilor și roși de îndoiala pornită de la chiaburi... Fiecare dintre ei a acționat de unul singur. Unii au vrut să-și ridice sămânța, alții să iasă la plug... cei care li s'au pus împotriva au fost slabi. Aici la Podeni, problema lămuririi lor este condiționată acum de cea a organizării... Organizarea țăranilor întovărășiți — aceasta a lipsit!...»

Cu mișcări încete căută cu mâna pana frăului. Apucă strâns și din scurt curelele și smuci. Calul porni din nou la trap; el începu să se înalțe în scări, în ritmul pașilor lui. Peste întinsul pământurilor, înserarea se așezase de la o margine la alta. În fața calului, drumul îi părea destul de clar, slab luminat de licăritul primelor stele.

Când ajunse la Podeni, trecu mai întâi pe la Comitetul provizoriu de-și lăsă calul în grajdul sătesc și apoi se îndreptă spre sediul organizației. Aici, se opri o clipă în prag, în lumina lămpilor, surprins de mulțimea de popor dinăuntru. Cât timp stătuse așa, în sală se făcuse liniște. Fețele celorlalți se întoarseră spre dânsul pline de interes. Cuprinse într-o singură privire întreaga încăperă și apoi se așeză pe-o bancă din dreptul său, între Gheorghe Soare și Frusinica. După ce făcu semn celor de la masă să continue, se întoarse și strânse, pe rând, mâinile celor din jur. Din spatele său străbătura până la dânsul șoapte repetate: «...Bădină... Bădină... secretarul de la plasă»... «Oamenii încă nu mă cunosc» — se mustră Bădină de capul plecat.

Murmurul sălii se stinse iar. Vorbea Zăganu:

—...și-așa: de ce unii dintre noi mai trag cu coada ochiului la dealde Filică? Păi, mă fraților, dac'am făcut întovărășire și ne-am unit pământurile și sărăcia noastră la un loc, se cheamă că trebuie să și luptăm pentru ea... Acum, uite, tovarășii de la «Sovromtractor» ne-au trimis tractoare noi, ne-au sărit în ajutor într-o singură noapte. Tractoriștii au și trecut la semănat cu semănătorile înlănțuite după metoda aceea sovietică și mâine-s gata cele peste o sută de hectare... Este, tovarășe brigadier?

— Este, — răspunse Mihai din primul rând.

— Da' dacă noi om trage unii hăis și alții cea, — continuă Zăganu arătând cu mâna și într-o parte și în alta, — s'a dus dracului toată munca și lupta asta, a muncitorilor și a noastră...

De la masa la care stăteau Sandu Alexe, Lică Mătase și Ilie Zăganu, Bădină își purtă privirile peste fețele țăranilor rânduți pe băncile lungi. Privind la Gheorghe Soare de lângă dânsul, la Lazăr Lungu — de la celălalt capăt de bancă, la Gherghina Cucului care sta în primul rând, lângă brigadier și apoi la tineretul din jurul Frusinicăi, înțelese că organizația de partid chemase la această ședință deschisă și pe țăranii întovărășiți.

In dreapta sa, Moș Gheorghe se arăta mândru că i se făcuse o asemenea cinste. Bătrânul avea pletele albe proaspăt pieptănate, straietele curate, privirile pătrunse de-o lumină vie. O mână și-o sprijinea de toiag cam la înălțimea umărului, iar pe cealaltă și-o ridica din când în când la ureche, ca să audă tot. In partea cealaltă, Frusinica lui Mătase privea înainte, cu fruntea ridicată, cu umerii îmbrăcați de părul revărsat peste ei. Nu-i auzeai nici răsufierea, așa de liniștită și de atentă era. In cele din urmă, privirile lui Bădină se opriră la pumnii lui Lazăr Lungu, mari și ciolănoși, strânși cu putere și proptiți pe-o dungă pe genunchi. Toată voința și dărzenia argatului mocnea în frământarea acestor pumni de piatră.

Zăganu vorbea mai departe:

— Acum, trebuie să ne unim și în aceeace privește ținta și hotărîrea noastră. Să n'o mai țină fiecare numai cu a lui. Toți, ca unul singur: asta e!

Ilie Zăganu rămase o clipă cu degetul arătător ridicat în fața tuturor. Privirile lui Bădină se săltară odată cu ale celorlalți la degetul lui. Din spatele său, câțiva isbucniră:

— Așa-i!

— Până acuma fiecare era de capul lui!

— Păi, singur te rătăcești... pierzi mai repede drumul.

Țăranii își întoarseră fețele spre Ion Vârlan. Dimineța se ridicase și el pentru sămânță și deaceea vorbea de rătăcire. Când simți căutătura atător inși asupra sa, omul se ridică fâstăcit, se uită încurcat pe deasupra sălii și strigă:

— Să facem într'un fel... așa nu mai merge. Noi trebuie să știm cine răspunde de interesele noastre, cui cerem socoteală și de cine să ascultăm...

— De tractoriști, — strigă unul.

— E-te, na! — i-o întoarse altul. — N'ai vrea să-ți aibă grija și de nevastă?

Sub ochi lui Bădină, Frusinica își plecă fața îmbujorată. Secretarul începuse să zâmbească și se răsucea repede când într'o parte când în alta spre cei care vorbeau. Deodată auzi de-alături glasul lui Gheorghe Soare:

— N'avem conducere...

De la masă, Alexe prinse cuvântul și-l îndemnă cu toată hotărîrea pe bătrân:

— Zi-i, moș Gheorghe... ai cuvântul!

Gheorghe Soare se ridică sprijinindu-se în toiag, trecu pe lângă Bădină și eși în față. Secretarul îl urmări până ce se opri lângă masă și apoi cercetă înfașșarea țăranilor care încremeniseră cu ochii la moșneag. — « Alexe a prins pulsul ședinței, — gândi el, — a știut unde s'o îndrepte »...

— Sunt un om bătrân, — începu Gheorghe Soare, — și-am avut timp să îndur multe în viața mea, dar rușinea de astăzi n'am mai pățit-o nici odată... Păi, așa ne-am înțeles, ca eu să port grija seminței. Eu am adunat-o, am triorat-o, am tratat-o, toate ca la carte le-am făcut, așa cum a cerut agronomul... și când colo, ce să vezi? Unii s'au repezit și mi-au feștelit obrazul... E drept asta? Nu e drept! Da' cum să-i opești pe turbați, că fiecare nu vedea în față decât sămânța și ogorul lui! De soarta

întovărășirii uitaseră. D'aia zic, că ne trebuie o conducere care să se gândească la toți deopotrivă. Ea să ne gospodărească și treburile și tot ea să ne reprezinte și în fața tractoriștilor... de ea să ascultăm, să nu mai sară tineretul, ca băiatul ăla de azi...

— Nu-s toți la fel, moș Gheorghe — strigă Frusinica.

Privirile celorlalți se întoarseră dela bătrân spre ea. Abia acum îi observă Bădină ochii mari și negri, profilul liniar și fin. Fata se simți stingherită, dar nu se fâstăci. Își săltă capul cu semeție și privi înainte.

— Așa, așa, — sări Alexe, — ia vino 'ncoa !

Frusinica se ridică și porni grăbită spre masă. Nu mai răsuflă decât când ajunse lângă Gheorghe Soare, prelung și cu buzele strânse. Din primul rând, brigadierul o privea pe sub sprâncene, cu bărbia sprijinită în pumni. Parcă n'o mai recunoștea; fata căpătase o siguranță de sine încă necunoscută. Ușoara ei încăpățănare de totdeauna se transformase într'o hotărâre dâră. Mihai îi zări mâna care se încheștase de colțul mesei și îi auzi apoi vorbele repezite:

— Vreau să vorbesc despre tineret, tovarăși, — zise ea către cei din sală; apoi se întoarse spre Gheorghe Soare: — iartă-mă, moș Gheorghe, că te întrerup... E-adevărat că au fost și dintre noi câțiva care s'au lăsat mânați de șaptele chiaburilor și-au venit cu sacul în subsuoară după sămânță...

— Cine-a fost? — întrebă unul din fund.

— Să iasă în față.

— Vrem să-l vedem.

— Lipsesc dintre noi, — continuă Frusinica, — poate le-a fost rușine să-și arate nasul în adunare... dar nu asta voiam să spun... Frusinica tăcu o clipă, căută privirea lui Mihai, tresări și apoi își pironi ochii în ochii lui Bădină... vreau să spun, tovarăși, că noi fetele și flăcăii, tineretul din Podeni, vom lupta să păstrăm întovărășirea încheștată, să-i ajutăm pe tractoriști...

— Așa, să-i ajutăm... auzi Mihai!

— Măi, ce cântăreață !

— La toamnă s'o alegem deputat...

Când adunarea se liniști, Frusinica se întoarse spre cei dela masă și vorbi scurt :

— Atâta am avut de spus, tovarăși !

În urma ei, Gheorghe Soare reîncepu :

— Asta e, întovărășirea noastră n'are cap și unde nu-i cap, vai de picioare... astăzi picioarele au mers singure... și-au rătăcit... au rătăcit drumul...

Ascultându-l pe Gheorghe Soare, Bădină înțelese și mai bine care erau lipsurile muncii în cadrul întovărășirilor agricole. « Nu avem încă o formă precisă de organizare a întovărășirilor, — cugetă el — și nici anumite norme după care ele să funcționeze. Asta trebuie să arăt mai departe, pe linie de partid». În aceeaș clipă, își scoase carnețelul și aplecându-se pe genunchi, scrise mărunț câteva rânduri pe una din filele lui.

După Gheorghe Soare mai luă cuvântul alți câțiva. Vorbise și unul din frații Cioacă, — Tudose — arătând cum au ieșit ei cu plugurile, mânați de grija pământului și de asemenea una dintre femeile care se bătuseră pe carele cu sămânță. La sfârșit, se ridică și Bădină. Secretarul

ieși calm dintre bănci și se opri lângă perete, întors către țărani, sub lampa atârnată în cui. Ochii săi mari și adânci, blânzi dar pătrunzători, cuprinseseră dintr'o singură privire întreaga sală. Lumina îi bătea tâmplile încărunțite, de parcă i le pudra cu argint. Răsuciți spre el, țăranii încremeniră, așteptând.

— S'a amintit aicea, despre drumul țăranilor întovărășiți... înțelepte cuvinte au fost acestea! — începu el. — Da, țăranii întovărășiți au decuma un drum al lor... e drumul luptei pentru o viață mai bună. Despre acest drum vreau să vorbesc, tovarăși! El nici n'a început și nici n'a sfârșit cu întovărășirea în care v'ați unit. El începe cu lupta de veacuri pe care ați dus-o pentru pământ, dinainte și după 907. El începe și din momentul când ați căpătat pământ — în primăvara lui 45, și trece prin întovărășirea de acum mai departe, spre zile și mai fericite... Da, drumul țăranilor întovărășiți duce la fericire și belșug.

S'a mai spus în această adunare că unii au rătăcit acest drum... poate n'o fi chiar așa. Un lucru însă este destul de sigur: rătăcești drumul pe care nu-l cunoști sau dacă te abați dela linia lui, împins de dușman. Printre dumneavoastră sunt unii care și-au alăturat pământurile încă de astă toamnă, cei mai mulți și le-au alăturat în primăvara asta. Ați vrut să vă cultivați pământul laolaltă, și trecând peste haturi, ați făcut din ogorașele dumneavoastră ogoare mari și noi. Ați folosit tractoarele stațiunii laolaltă, v'ați semănat laolaltă...

Pentru un timp Bădină tăcu, adunându-și gândurile. Liniștea din sală nu era întreruptă decât de sfârâitul lămpilor. El mai vorbise încă de multe alte ori țăranilor, dar parcă niciodată nu fusese ascultat cu atâta interes. Bănuie că era motivul: țăranii se așteptaseră ca el să-i certe pentru gâlceava lor nesăbuită. Le vorbea însă de drumul întovărășirilor, de felul cum vor trebui să muncească și să lupte mai departe.

— ... dar nu trebuie să vă opriți aicea, — continuă Bădină. — Dumneavoastră trebuie să trageți toate foloasele de pe urma tractoarelor și a întovărășirii. De ce să nu vă faceți și celelalte munci agricole, până la cul, tot laolaltă? Pământul, vitele, uneltele și toate cele legate de plugărit, rămân ale dumneavoastră. Se cheamă că numai munciți în comun, că vă într'ajutorati, atâta.

— Da' noi vrem să facem colectiv, — îl întrerupse unul.

— De ce colectiv? Mai întâi să vedem cum merge asta, asociația.

— Liniște, — strigă Gherghina. — Tăceți!

— Tovarășe secretar, — se ridică hotărît cel care vorbise întâi, — da' dacă vrem să facem colectiv, așa ca la « Drum Nou », nu se poate?

— Se poate, — răspunse Bădină.

— E, eu la colectiv vreau să mă'nscriu... în întovărășire stau de astă toamnă.

— În întovărășire, reluă Bădină, trebuie ca aratul, semănatul, îngrijirea culturilor, strângerea recoltei, treeratul păioaselor — toate să se facă în comun... adică de toți cei care și-au alăturat pământurile la un loc. Întovărășirea nu trebuie să se mai desfășoare niciodată, ca să vă puteți împărți pământul în tarlale mari și să le lucrați așa cum spune agronomul, ca la carte... Asta nu însemnează că cei care vor nu se pot uni în gospodărie colectivă! Unii vor vedea foloasele întovărășirilor și vor trece singuri la colectiv. Acolo socoteala se schimbă: și pământul, și vitele,

și uneltele mari : plug, căruță, grapă — toate astea, se colectivizează, se strâng laolaltă...

— Așa, acum știu ce și cum, unde mergem...

— Eu zic, că tot la colectiv... să trecem dintr'odată!

— Treci tu... noi vrem să rămânem anul ăsta în întovărășire, să vedem.

Bădină se depărtă de lângă perete și se aproprie de rândul băncilor până ce intră între țărani. Iși întoarse fața spre Gheorghe Soare și continuă :

— Moș Gheorghe spunea că vă trebuie o conducere... că de aceea a sărit astăzi fiecare de capul lui, cu gândul numai la sămânță și la ogorul lui... tot de aceea s'au și luat unii după chiaburi. Trebuie să fie cineva care să gospodărească treburile întovărășirii, care să răspundă în fața dumneavoastră de toate, de care să ascultați... adică, trebuie să v'alegeți un comitet. Bădină se întrerupse o clipă și cercetă în fugă fețele oamenilor. Înțelese că propunerea sa li se părea multora așa de simplă și de firească, încât trecu dintr'odată la nume : — Eu aș zice, să nu lipsească din acest comitet nici Moș Gheorghe Soare...

— E bun, se auzi o voce ; — el ne-a scăpat sămânța.

— Numai să aibă încredere în tineret, — strigă al lui Gănete.

— Altul... pe cine mai alegem ?

Bădină își mută privirile dela Gheorghe Soare la Frusinica. Ii plăcu uitătura ei cutezătoare, sinceră. Iși aminti și de hotărârea cu care vorbise în numele întregului tineret. Iși îndreptă degetul spre ea :

— ...și deasemenea, tovarășa Frusinica !

— Aaa ! — făcu sala prelung.

— Ea ține cu tractoriștii, — sări o fată.

— Lasă, că știe ea cum să-i întoarcă spre binele nostru.

— Mihai... auzi, Mihai !

După aceasta s'a trecut direct la alegerea comitetului de conducere al țăranilor întovărășiți. La vot, au fost acceptate propunerile lui Bădină și-au fost aleși și Gheorghe Soare și Frusinica. Cel de al treilea propus de biroul organizației și ales de toți țăranii a fost Ilie Zăganu. Noul Comitet a luat apoi loc la masa din față : Ilie Zăganu la mijloc, iar Gheorghe Soare și cu Frusinica în părți. Consfătuirea țăranilor întovărășiți a durat până târziu. Oamenii s'au înțeles cum vor munci mai departe pământurile alăturate, cum se vor într'ajutata, cum vor lupta împotriva chiaburilor, cum vor sprijini lupta tractoriștilor și cum vor veghea ca cele petrecute peste zi să nu se mai întâmple.

Intors dela adunare, Lazăr Lungu se opri un timp pe prispa casei. Ulițele satului se liniștiseră de zvoana celor ce trecuseră în jos. Luminată și caldută, noaptea părea tocmai bună pentru desfășurarea nestingherită a gândurilor care-l frământau. « Eh, — își spuse, — avea dreptate frațele Zăganu când zicea că partidul ăsta nou, comuniștii, sunt inima lumii. Ei îi împing pe toți oropsiții, pe săracii isplotați, la o altă viață. Ii învață cum să se organizeze și cum să lupte pentru această viață... » Lazăr își mai roti privirile pe cerul înstelat, își mai frecă pumnii ciolănoși și apoi se uită și spre un vecin și spre altul. Și Zăganu și Voiculeasa erau comuniști. El putea să fie ? De ce nu ? Acuma i s'a mai deschis și lui

mintea și le înțelege altfel pe toate... Se sprijini de stâlpul prispei și tăcut, rămase în liniștea nopții cu ochii pe cer și gândurile la lupta comuniștilor și la partidul lor.

În drum spre tractoare, Mihai Zaharia mai întârzie câteva clipe în poarta lui Lică Mătase. O adusese pe Frusinica până acasă ; el dădea să plece dar fata nu-l slăbea deloc cu întrebările :

— Auzi, Mihai, de ce m'o fi propus tovarășul Bădină pe mine ?

— Cum, de ce ? Pentrucă i-a plăcut cum ai luat cuvântul și știe c'ai să faci și treabă.

— De unde știe ?

— Cunoaște el oamenii, ce crezi !

Tăcură. Brigadierul îi cuprinse mijlocul și se aproprie și mai mult de ea. Ii simți dintr'odată svăcnetul inimii în coastă, și-i bănuî neliniștea de care era cuprinsă. O întrebă :

— Ce e ?

— Mihai, eu mă tem că n'am să pot face nimic.

— De ce să nu faci, ce, ai să fii singură ? L-aveți pe Ilie Zăganu cu voi ; el este un tovarăș bun.

— Dar ai să m'ajuti și tu, nu ? Dacă-o să fie ceva greu, greu de tot de dus la capăt, eu de unde să știu ?

Brigadierul începu să râdă.

— Lasă, n'avea grije, că nici n'am să vin la tine. Am să-l întreb pe Alexe și poate chiar pe tovarășul Bădină, doar el m'a propus... Trebuie să mă ajute !

Lui Mihai îi plăcu aceast ușoară răbufnire a ei, dar mai ales se bucura pe ascuns de interesul pe care-l arăta Frusinica pentru sarcina ce-o avea în comitet, de grija ce-o cuprinsese chiar de acum. Tăcut, îi sărută obrazii pe rând și dădu să plece.

— Nu rămâi să dormi la noi, Mihai ?

— Nu, răspuse brigadierul, trebuie să-i dăm zor, să câștigăm timpul pierdut.

După ce se îmbrățișară iar, Frusinica o sbughi înveselită în casă, iar Mihai apucă drumul câmpului către pământurile de la Pănoiu.

## 10

Trecuseră trei zile de frământări și de cercetări, în care organizația de partid și comitetul provizoriu căutaseră să dea de urma urzelilor chia-burești, dar până la urmă nu se putuse dovedi nimic în fapt. Țăranii, mulțumiți acum de mersul grăbit al campaniei, se porniră să întrebe din om în om cum au aflat vestea împărțirii semințelor, a retragerii tractoarelor dela Pănoiu și despre toate svonurile ce-i agitaseră atunci. Uneori, prindeau firul încâlcit al vorbelor, dar când căutau să meargă pe el, se îmfundau în cine știe ce ogradă de om sărac. Mulți auziseră, mulți vorbiseră ; dar dela cine plecase șoapta, nu se știa. Învățaseră însă că trebuie să fie cu ochii în patru de acum încolo. Înțeleseseră deasemenea, că serviseră pe dușman fără să bănuiască asta.

Numai o parte dintre cei care ieșiseră cu plugurile o țineau morțiș, că ei pe chiaburi i-au văzut întâi. Erau însă unii care încă mai credeau că numai grija pământurilor îi scosese din sat.

În amurg, Nică Crețu fusese chemat la comitetul provizoriu de către Sandu Alexe și Lică Mătase.

— Eu nu plec de-aici — vorbea Nică Crețu, cu o sinceritate care te dezarma ; — rămân la voi !

— Te pomenești că ai vrea să conduci chiar tu treburile de aici ! — îl întâpă cu asprime președintele.

— Nu, bre, nea Lică, — se apăra cu demnitate și respect, Nică. — Rămân în tindă, pe scări, în curte sau în dreptul ferestrelor, unde vreți. Acasă însă, nu mai plec !

Nică Crețu simți sfredelirea privirilor agere ale secretarului până'n creier. De data asta Sandu Alexe avea o încetineală bătrânească în glas și mișcări, era sgârcit la vorbă și neschimbat la față. Deaceea nici nu-i puteai bănui iuțimea gândurilor ce-i forfoteau în minte.

— Poate vrei să rămâi pe seama comitetului ? — îl întrebă el pe Nică.

— Zău c'aș vrea ! — își arată bucuria Nică. Păi ce, de fiecare dată când o să se întâmple ceva, când chiaburii vor încerca să facă una sau alta, tot eu o să răspund ?

— Să știi c'ai să răspunzi și tu ! — îl preveni secretarul.

— D'aia nu mai plec. Aicea sunt în siguranță : sunteți și voi cu ochii pe mine și nici nu mă mai căutați... mă aveți în mână !

Alexe se ridică și trecu la fereastră. Silueta-i subțire și scundă părea și mai micșorată de lumina serii care bătea înăuntru. Se uită pe uliță, gândindu-se la Nică. « Drac împelițat ! » — cugetă el. « Dar nici străin nu pare a fi de asta ; trebuie să veghem și mai mult asupra lui... poate vom putea prinde toată banda ».

În spatele său, lui Nică Crețu continua să-i trăncănească gura :

— ...c'ășa-i acum : dac'am ciupit în trecut dela dușman, sunt una cu el, cu Filică... dracu să-l ia ; nu l-am mai văzut de un an întreg ! Ce, sunt nebun să-mi vâr singur capul în ștreang ? Păi, Filică acolo m'ar împinge, la ocnă !

Secretarul se întoarse scurt la dânsul și-i porunci :

— Pleacă !

Nică Crețu așteptă pe loc, neîncrezător ; parcă dorea să fie gonit cu forța.

— Poți pleca, — repetă Lică Mătase — dar ține minte... — și făcu un pas spre dânsul cu degetul arătător al mâinii drepte ridicat ; — răspunzi la fel ca și chiaburii... pentru orice !

Un zâmbet ascuns, cât o tresărire numai, licări pe buzele lui Nică. Se uită apoi în jur, parcă ferindu-se de cineva și hoțește, făcu câțiva pași spre secretar, cu buzele țuguiate.

— Filică-i vinovat, — șopti el, — dacă n'o fi, îmi pun capul pentru asta !

— Știi ceva ? — îl întrebă scurt Alexe.

— Nu, dar simt eu, așa...

— Pleacă.

Nică Crețu ieși dela comitetul provizoriu zâmbind.

În urma lui, fusese chemat Filică. De cum primise înștiințarea, chiaburul porni să se frământa, muncit de gânduri. O spaimă nedeslușită îl încercă. Se simțea încolțit. Căuta el să-și mai facă o leacă de curaj, dar vedea că se simte singur și se lăsa și mai mult cuprins de frică. — «Acum ți s'a înfundat, Filică! — își zicea. — Dracu te-a luat... cum ai ajuns acolo îți pun mâna în gât și gata». . . Se mai suci, se mai învârti, își mai amână plecarea, dar n'avea ce face, trebuia să se ducă. Ieși în uliță parcă și mai cocârjat, cu obrajii și mai supti, îngălbenit. Doar ochii scufundați în orbite îi străluceau; din cenușii cum fuseseră, deveniseră vineți-întunecați, pământii.

Când pași pragul încăperii dela comitet și dădu cu ochii de Alexe și de Lică Mătase, începu deodată să se plângă înfuriat, repezindu-se :

— Spuneți mai bine că vreți să ne stârpiți sămânța !

— De asta, să fi sigur, — îl încredință Alexe, care sta cu spatele prop-  
tit de lemnul ferestrei și cu mâinele în buzunare. — Spune !

— Ce să spun? — întrebă chiaburul. — n'am ce ! Parcă eu n'am auzit ce se vorbește'n sat pe socoteala mea? . . . Tot una-i dacă ași spune că nu-i așa : ori cum ași da-o, tot un drac ! Dacă n'am ieșit atunci la plug, rău a fost, m'ați trecut la sabotaj și-am rămas și fără turma oilor ; dac'am ieșit acuma la plug, tot rău . . . ba încă și mai rău . . . dracu știe cum s'o mai dau . . . cum oi face, tot n'o scot la capăt cu voi !

— Vasăzică, nu știi nimic? — îl iscodi amenințător Lică Mătase.

— Nu știu.

— Dar dacă o să-ți dovedim?

Filică nu mai avu timp să răspundă; ușa trozni și'n încăperea slab luminată, cuprinsă de înserare, pătrunse Ion Leahu. Când îl văzu, picioarele începură să i se înmoaie, iar obrajii și fruntea să-i ardă de-o fierbințeală pornită din inimă. Se clătina; cu pași mărunți se trase ușor mai lângă ușe, ferindu-se. Un fior rece îl furnică acum în tot lungul spinării. Tremura. — «Gata, m'au prins. Să știi că m'a vândut tâlharul ăsta . . . mi-au întins o cursă. . . el». . . Gândurile i se încețoșară lipsite de stăpânire. I se păru că dinspre geam umbra lui Alexe se apropia de dânsul cu mâinile întinse ca niște ghiare. Curând își simți gâtulejul parcă prins de ele, suflarea întreruptă. Gâfăia. Cu o mână își desfăcu mecanic gulerul cămășii. În fața ochilor îi apăru din nou lumina din fereastră.

Ion Leahu șopti numai ceva la urechea lui Lică și porni înapoi, spre ușă. Din mers, căută să prindă privirile chiaburului, dar nu-i zări decât uitătura ștearsă, lipsită de viață. «Puțin dacă-l mai strânge, s'a terminat» — gândi el. Nu mai poate ascunde . . . i-au slăbit puterile . . . îl flutură teama ca pe o frunză vântul». Ii rămase în minte fața lui Filică, galbenă ca de mort. Ieși ametit. Doar răcoarea înserării îl mai învioră întrucâtva. În uliță se opri. Mănat de-o presimțire sumbră se îndreptă spre casă, să mai ascundă din cele ce i-ar putea trăda legăturile cu chiaburul. Uitase de Lazăr Lungu, pe care-l chemase de-acasă și pe care-l anunțase lui Lică. Il cuprinsese frica destăinuirii făcute — poate de Filică.

Sandu Alexe se întoarse dela fereastră și se opri în fața chiaburului, ochi în ochi cu dânsul. O clipă, privirile lor își încrucișară însulițările pline de ură. Alexe îi șopti printre dinți, apăsât:

— Gândește-te bine . . .

— N'am la ce, — răspunse scurt Filică.



Secretarul se apropie de ușa și rămase cu mâna pe clanța ei. Chiaburul îi urmărea mișcările cu răsufarea stinsă. Lică Mătase își trase scaunul mai sub el și-și întinse o mână peste masă, vorbind:

— Spune cu cine te-ai înțeles!

— Cu nimeni.

Filică simțise că ei nu cunoșteau nimic, că numai îl încercau. De aceea răspunsese mai cu putere, mai hotărât. Acuma era din nou stăpân pe sine. Părea că nu se mai teme de nimic. Tresări totuși, când Alexe deschise ușa și-l zori:

— Poți să pleci!

Chiaburul se uită neîncrezător la Alexe, încrețindu-și fruntea îngustă, micșorându-și și mai mult ochii cenușii. Își întoarse privirile și spre Lică, neîncrezător. După aceea se răsuși și plecă fără să mai spună ceva. Când să iasă de la Comitet însă, în poartă, se întâlnește cu Lazăr Lungu. Argatul trecu pe lângă el grăbit, cu ochii aprinși de ură.

Pe Filică îl apucă din nou spaima. « Să știi că ăsta tot a simțit ceva, — își zicea în gând, — acum mă dă în vileag! ». Il privi cu înfrigurare, până ce dispăru pe ușa. Pălise. Căutătura argatului îl răscolise până'n fundul sufletului. « Nu mai e nici o scăpare—cugetă el;—totu-i pierdut ».

Înăuntru, Alexe arată lui Lazăr Lungu un scaun, pe care argatul se așeză stângaci, doar pe marginea lui. Apoi îl întrebă deadreptul.

— Nea Lazăre, pe Nică Crețu l-ai mai văzut prin ușa chiaburului?

— Nu, — răspunse argatul; — ba încă, în nopțile astea din timpul ploilor, tot la chiabur am stat... c'a trebuit să-i fete vaca. Nici Nică Crețu, nici altcineva n'a mai fost... nu s'a simțit nici o mișcare.

Ceilalți tăceau; mai mult decât cu bănuelile lor nu puteau dovedi nimic din vinovăția chiaburului. Alexe scâpără un chibrit și-și aprinse o țigară. Lică Mătase asculta gânditor, lăsat mult pe marginea mesei. Întărindu-și vorbele, Lazăr Lungu își ridică un pumn ciolănos și-l așeză în fața lor, ca pe un pietroi.

— Trebuia să-mi spuneți mai din timp, ca să veghez. Poate până acum îi și puneam mâna în gât... dar lasă, dac'o fi ceva, nu-mi scapă!

Bolovănos, pumnul i se răsturnă pe masă.

— Acolo, înăuntru, în curtea și ograda chiaburului să nu mai duceți grija; eu răspund. Voi, afară să vedeți... și-aicea. Vasile Glonț nu minte; mereu îmi spune că atuncea, cineva dintre voi v'a vândut... a văzut cu ochii lui listele.

Lică Mătase își lăsă corpul și mai greu; sub pieptul său, masa scârțâi.

— O să vedem... — vorbi el gânditor; — dar atunci, cu plugurile, în ziua când a ieșit întâi... cum a fost? N'ai văzut, n'ai simțit nimic?

— Nimic, — răspunse argatul. Eram acasă, mă odihneam: pierdusem toată noaptea lângă Sâmbotina.

— Bine, tovarășe Lazăr; — îi vorbi cald Alexe. — Știi că asta se cheamă că lupti alături de noi?

— Știu.

Răspunsul hotărât al argatului le curmă pentru un timp convorbirea. Tăcerea se întinse în cameră ca o muștrare mută, făcută lor de către argat. Lazăr Lungu îi privea cu niște ochi în care-i puteai citi cu mândrie gândurile... « nu mai sunt așa, m'am mai luminat și eu... știu cu cine trebuie să fiu și împotriva cui luptăm. » Ceva, ca o lumină sfioasă dar

limpede, îi arăta curăţenia cugetului. Când ochii lor se întâlneau, Alexe simţi cu emoţie puterea asta nebiruită a sufletelor legate prin luptă.

Tocmai acum pică şi Leahu.

Când îl văzu pe Lazăr Lungu, înlemni pentru o clipă în prag.

— Hm! — făcu el către argat. — Ai venit înaintea mea... şi eu aşteptam afară!

Tăcerea celorlalţi îi întări fiorul care-i îngheţase trupul. Se așeză lângă Lică Mătase, țeapăn, ca de lemn. Ochii-i de viezure trecură într'o singură rotire dela unul la altul. Nu mai înţelegea nimic.

— Vorbeam despre chiaburi, nea Leahule, — începu Alexe într'un timp, întors către dânsul; — nu ştim ce dracu să facem cu ei... n'avem dovezi. Ce zici?

Ochiul secretarului dinspre Lică Mătase se strânse ușor, aproape neobservat.

— Dac'o s'aşteptăm să ne dea ei dovezile, nu-i mai prindem noi niciodată! Ce dovezi să mai avem? Dar ridicarea aia de popor, ieşirea la plug, la semănat, nu sunt dovezi? Hm! Ați fost moi, ați umblat cu mânuși! Dați-mi-i mie să-i strâng și lasă... or să spună și țâța dela care-au supt!

— Dar nu-i vorba numai de strâns, — grăi Mătase; — ci și de pământurile lor, care trebuiesc arate și semănite, lucrate la timp.

Ion Leahu simţi că i se întindea o cursă și tăcu.

— Eu zic, — își arată Alexe părerea, — că nu putem face nimic acum; o să le punem în vedere că-i aşteaptă judecata... și-om veghea!

— Cum vreți, da' eu nu sunt de părerea asta, — zise Leahu. Filică-i dușman și față de el nu merge mila; trebuie să-l lovim, nu să-l apărăm.

— Dar nu-l apăra nimeni, — îl înfruntă secretarul.

— Voi îl apărați... și partidul nu ne-a'nvățat așa! — vorbi Leahu răstit, ridicat în picioare. — Filică trebuie dat pe mâna miliției!

În mod intenționat, Ion Leahu căuta să întindă coarda bănelilor pe care le simțea îndreptate asupra lui; poate va pricepe cumva și gândurile celorlalți. Altfel, era pierdut.

— Și eu cred că rămâne să veghem mai mult, — grăi Mătase.

Dela președinte, privirile lui Leahu trecură asupra lui Alexe, care-l aproba tăcut, plecându-și capul.

— Nu; eu mă opun! — sări Leahu. — Nu-i drept! Eu nu cunosc hotărîrea voastră.

Leahu se ridică, se întoarce și plecă trântind ușa cu sgomot. În sinea lui însă, gândurile îi țipau de această neașteptată bucurie. Întorsătura lucrurilor îl prinsese nepregătit. Pleca cu credința că niciodată nu-l vor putea descoperi nici Alexe și nici miliția... nimeni.

— Mă, Lazăre, — îl întrebă Sandu Alexe pe argat, — p'asta nu l-ai văzut pe-acolo!

Lazăr Lungu privi un timp în urma lui Leahu și-apoi se întoarce către secretar, scuturându-și capul:

— Niciodată.

După ce Lică Mătase închise dulapul cu hârtiile comitetului provizoriu, plecară și ei. În uliță, se despărțiră. Lică o luă într'o parte, iar Alexe cu Lazăr Lungu în cealaltă.

Pe drum, Lazăr Lungu mergea îngândurat, adânc preocupat. Pricepu că acum e momentul să-i arate lui Alexe dorința sa. Din seara ședinței aceleia de la partid, îl tot frământa un gând nou, gând care nu-i dădea pace în nici un fel. Ii apăruse mai întâi așa, ca o luminiță a cugetului său de argat și de țăran sărac exploatat până la sânge în trecut; dar în curând această luminiță crescuse și-i umplu sufletul ca un dar ascuns, neprețuit de scump. Dorea să intre și el în partid; asta era! Nu se mai simțea bine în afara lui; parcă nu-și mai găsea locul; ar fi vrut să treacă și el în rândul comuniștilor. Pentru asta vorbise mai întâi cu Ilie Zăganu; citiseră și învățaseră amândoi mai multe cărțuții care vorbeau despre lupta comuniștilor. Acum voia să-l întrebe și pe Alexe, dacă-l vor putea primi și pe el în partid, dar încă nu îndrăznea.

Ajunseră astfel până'n dreptul căsuței sale. Aici, trebuiau să se despartă. Se opriră. Secretarul îi întinse mâna; Lazăr Lungu i-o reținu și îngăimă:

— Mă, Alexe...

Glasul i se frânse, parcă sugrumat. Tăcu.

Liniștea coborâtă peste sat părea și mai adâncă.

— ...vreau să intru și eu în partid, — continuă cu greu argatul; — tu mă cunoști, că doar aicea mi-am dus amarul zilelor!

Secretarul își trase palma din pumnul lui, pe nesimțite. Rămase cu privirile în pământ, gânditor. Lazăr Lungu amuți. Târziu, Sandu Alexe își ridică mâna pe umărul argatului și-și pironi ochii în ochii lui. Tăcea. Lazăr se simți dintr'odată deschis, de parcă-i cerceta comoara inimii. Îngăimă îngrijorat:

— Nu se poate!

— Bre, nea Lazăre, — începu Alexe, — trebuie să vorbesc și cu tovarășii de-aicea și cu comitetul de plasă de la Bădeni... Până atuncea însă, ține-te de noi. O să vedem, poate o să te primim și la unele ședințe...

Lazăr Lungu nu mai simți plecarea lui Alexe. Parcă ceva neasemuit de plăcut și de tulburător îl cuprinse și așa, parcă un vârtej îl smulse de pe pământ și-l purta pe sus, numai pe sus. Luceafărul de seară i se păru dintr'odată și mai frumos, și mai apropiat, și parcă spre lumina lui urca, sbura într'un nesfârșit și neîntrerupt suș.

## IX

### I

Liniștea de noapte a câmpiei cuprinsese și cuibul tractoriștilor. Adânci și nemărginite, ca însuși Bărăganul, erau și tăcerile lui. Pământurile adormite răsuflau ușurate de căldura de peste zi, într'o viață a lor, pe care numai cine le simțea adierea, o cunoștea. Doar stelele depe cer își pălpăiau luminițele îndepărtate, mereu, neîntrerupte. Sub ele, tractoarele brigăzii își odihneau mădularele, răspândind în jur, până dincolo de salcâmiu lui Pănoiu, mirosul de motorină și de ulei ars. În vagon, tractoriștii dormeau cu ușa deschisă, furați de dulceața odihnei. Numai Mihai se mai lupta și la vremea asta cu gândurile... « Da, —

își zicea el — brigada se găsește în pragul unor succese importante. Terminând semănatul la Ploșor, nu ne-a rămas de întors decât ceea ce avem aici. Pământul e moale, tractoarele-s bune și destule. Munca culturală merge bine. Se întăresc legăturile și cu cei dela « Frăția » și cu țăranii muncitori. În brigadă, a apărut ideea unei importante inovații în fabricarea celei mai delicate piese a I. A. R.-ului. Niciun tractorist nu face mai puțin de șase hantri zilnic. Va trebui să desfășurăm mai larg lupta pentru economii, să aplicăm propunerile « Scânteii »... Da, aceasta este ultima fază a campaniei. Asaltul ei trebuie bine chibzuit, bine organizat. Tractoriștii trebuie ridicați în lupta pentru terminarea înainte de 1 Mai a arăturilor »...

În zori, când tractoarele porniră duduind către ogoare, Mihai îl opri pe normator la bază:

— Rămâi la vagon, Moise; astăzi vom lucra împreună. Până mă întorc eu, tu pregătește-te... fă-ți toate socotelile. Vreau să cunosc situația până la ultima brazdă întoarsă, până la ultima picătură de motorină consumată...

Mihai plecă după tractoare, cu gândul la normator. Hotărît lucru, felul de muncă al lui Moise Coman putea fi de multă vreme îmbunătățit. De pildă, el era acela care trebuia să ridice dela început problema economiilor, să fi cerut cu îndârjire ca tractoriștii să lupte și pentru asta. Trebuia să urmărească consumul fiecărui tractor sau să facă propuneri pentru micșorarea lui. Dar Moise Coman nu era omul acesta. El nu se agita și nici nu ar fi putut agita pe alții pentru ceva. În felul lui era un om șters și nu părea capabil nici de însuflețire, nici de o luptă mai îndârjită. Dacă era însă bine condus, antrenat în muncă, Moise Coman făcea treabă bună; lucra meticulos, cu multă conștiinciozitate. Deaceia nu degeaba-i spuneau tractoriștii că este « fără capsă », fără scânteia care să-i dea o « aprindere proprie », care să-l împingă în muncă. Moise Coman trebuia activizat; era necesar să i se pună în sarcină răspunderea mai mari, să i se dea să conducă acțiuni care-l vor fura prin desfășurarea lor.

Brigadierul trecu pe la cele șase tractoare fără să se grăbească, așteptându-le pe rând în capătul locurilor. Tractoriștii le mânau într'un iureș încă necunoscut. Pământul devenise în urma ploilor ca untul, motoarele erau revizuite și curățate, cuțitele ascuțite. Răcoarea dimineții și buna dispoziție a oamenilor parcă le înaripaseră mersul. Mihai rămase un timp cu ochii după ele, privindu-le mulțumit roirea peste ogoare.

În urma lui, Moise Coman rostogoli un butoi gol până lângă vagon și-l răsturnă cu fundul în sus. Din dulăpiorul cu cărți își aduse carnetele de bord ale tuturor tractoarelor, planul de lucru pe brigăzi, schițele întovărășirilor și caetul cu consumul de carburanți. Le cercetă pe rând și începu să-și noteze șiruri întregi de cifre, să socotească, să controleze și apoi să-și însemne iar. Îl cunoștea pe Mihai din campania trecută. Nu i-a ieșit odată un litru de motorină la socoteală și ce l-a mai cicălit! Altădată, când încărcase din greșeală cu prea mulți hantri de arătură obligațiile către stațiune ale unui țăran, brigadierul făcuse un scandal care ajunsese până la director. Și nici acuma nu uitase; din când în când tot îi mai repeta: — « Moise, bagă de seamă, în cifrele astea stă munca oamenilor, mă... viața și lupta lor! »

Când s'a întors Mihai, Moise Coman terminase socotelile. Iși luară fiecare câte o cutie de scule, le răsturnară și se așezară pe ele lângă butoi, ca la o masă. Brigadierul își scoase creionul și carnetul și-l zori :

— Scurt, Moise ; zi-i !

Normatorul îi arată cum înaintaseră cu aratul săptămână de săptămână, îi dădu totalul suprafețelor întoarse, numărul hectarelor care așteptau de-acum încolo fierul plugului.

— ... cu săptămâna aceasta am trecut la realizarea ultimei treimi a sarcinilor noastre. Cred că până la 1 Mai vom termina campania...

— Cu motorina cum stăm ? — îl întrebă Mihai.

Moise Coman răsfoi printre hârtii și-i dictă apoi, pe rând, cantitatea de motorină adusă dela stațiune, motorina pusă în rezervoarele tractoarelor, consumul planificat și consumul realizat.

— ... avem ceva economii... două sute cincizeci de litri.

Și tot așa, brigadierul îl întreabă despre consumul de benzină, de ulei și de piese de schimb. Nu stăteau nici aicea prost ; dar economiile erau și mai mici. După aceasta, Mihai se apucă să-și facă niște socoteli, iar normatorul să-și strângă hârtiile. Brigadierul întinse mâna și-l opri ; din buzunarul salopetei își scoase numărul «Scânteii», cu articolul despre dânsii și scrisoarea lui Vania și i le întinse :

— Mai citește odată, Moise... vom discuta acum.

Normatorul le luă și le desfăcu ; tăcut, își aplecă peste ele fața prelungă, cu bărbia și nasul ascuțite, cu ochii mici. Stăruia mai ales asupra rândurilor subliniate apăsate de brigadier. Dealtfel și ziarul și scrisoarea tractoristului sovietic, trecuseră în cele două zile cât ținuse semănatul, din mână în mână, de mai multe ori.

Curând, Mihai termină socotelile ce și le făcuse pe carnet.

— Ei, ce-ai de zis, Moise ?

— E drept ce spune « Scânteia » — începu el cu mâna pe ziar, de economii noi nu ne-am îngrijit.

— Sigur că e drept, reluă brigadierul. Păi ce făceai tu până acum ? Socoteai motorina la suprafața arată de toate tractoarele și din asta scoțezi și consumul fiecărui tractor. Socoteala-i proastă ! Deaceea nici nu putem ști care tractor a consumat mai mult sau mai puțin, cine a făcut economii sau cine a risipit motorina.

Normatorul tăcea cu nasul în hârtii.

— ... economii se pot face — vorbi în continuare Mihai, — nu numai pe tractor, purtându-l mereu în brazdă sau înlăturând deplasările în gol, ci și la alimentare. Când motorina se toarnă direct din butoaie, se risipește ; când spală fiecare de capul lui filtrele, deasemenea ; uleiul se scurge dacă garniturile nu-s bune, dacă șuruburile nu-s strânse. Dealtfel, tu trebuia să te îngrijești de astea până acum. E timpul să punem ordine și în problema economiilor. Iată, ai aci scrisoarea lui Vania ; el ne arată cum luptă brigada lui pentru economii, după metoda economiilor complexe a stahanovistei sovietice Lidia Korabelnicova. La fiecare zece zile, tractoriștii brigăzii lui lucrează o zi, numai cu combustibilul economisit în acest timp. Cred că trebuie să aplicăm și noi această metodă, nu ?

— Trebuie, Mihai...

— Atunci, uite cum facem : în ședința din seara asta nu se poate, pentru că discutăm inovația lui Guju ; mâine seară însă, ridică problema...

Ai aici și ziarul și scrisoarea, cunoști și situația consumului de până acum... pregătește-te bine și dă-i drumul ! Să știi că de economii tu ai să răspunzi !

Moise Coman tăcea ; părea tare îngrijorat. Brigadierul știa că așa cum discutase cu dânsul, îl cam speriasse ; dorea însă să-l miște din amorțeala de până acum, să-l facă să simtă și răspunderea și importanța muncii. Și era sigur că va reuși.

— Cu asta am terminat, — reîncepu Mihai. — Acum trebuie să stabilim data până la care ne angajăm să încheem campania, că doar n'o să stăm aici până la 1 Mai... Ce zici, parc'ai făcut niște socoteli ? !

Moise Coman se gândi un timp, apoi întrebă :

— Tractoarele noi rămân la brigada noastră ?

— Numai unul ; pe celălalt trebuie să-l dăm brigăzii dela Bojdeanca, pe care avem sarcina s'o ajutăm în organizarea muncii și'n aplicarea metodelor noastre de lucru. Conducerea stațiunii a stabilit ca să lucrez cu ei o zi pe săptămână.

Se aplecară amândoi asupra carnetelor și începură să socotească iar. Primul care termină fu Moise Coman.

— C'o singură zi înainte de 1 Mai... zise el.

Brigadierul mai socoti ceva, apoi se ridică și dânsul.

— Da... dar e puțin ! Trebuie să discutăm și asta cu tractoriștii. Noi o să le cerem alt termen, cu cel puțin trei zile înainte de 1 Mai... Am să ridic eu problema. Cred că la ședința dela stațiune, sâmbătă, brigada noastră trebuie să-și ia acest angajament.

Mihai se ridică mulțumit și porni din nou către tractoare. Drumul brigăzii era acum destul de clar. Căpătase din nou siguranța luptei și a succesului urmărit. În curând vor recâștiga și timpul pierdut din cauza ploilor. Și până la urmă, tot vor reuși să-și îndeplinească planul, cu cei peste o mie două sute de hantri contractați... și chiar înainte de 1 Mai !

## 2

După ce termină, Mircea Guju își coborî mâinile în care ținea schițele noiei pompe de injecție, pe genunchi. Peste hârtia acestora, flăcările își tremurau lumina. Focul ardea acuma în toată puterea lui. Fețele tractoriștilor strânsi în juru-i, întoarse spre Guju, se vedeau și mai clare. Obrajii bătuți de dogoare le erau învâpăiați, iar ochii căpătaseră străluciri aprinse, metalice.

O vreme, schițele cu propunerile lui Mircea Guju trecură din mână în mână, pe la toți ceilalți. Tractoriștii le întorceau la lumina focului, se aplecau gânditori peste ele, le suceau, le învârteau, mai discutau între dânsii și apoi le dădeau mai departe. Era însemnat cecece cerea Mircea Guju. Îmbunătățirea pompei de injecție era de fapt îmbunătățirea tractorului I. A. R., pregătirea lui pentru a lucra și mai bine prin praful și vânturile Bărăganului. Noua pompă le-ar fi ușurat și lor munca, le-ar fi mărit încrederea și siguranța în mașină și ar fi costat și mai puțin uzina... Însemnat, tare însemnat ! — gândeau ei. Piesa nu va fi nici așa mare, nici așa de grea, nici așa de complicată. Toate se vor reduce la un sfert ; tamburul va fi doar o rotiță cu un mic gurgui care va împinge motorina în cilindri...

Cu toate astea, tăceau. Se uitau cu respect și admirație la Guju, cu mândrie. Se părea că nimeni nu mai are de adăugat nimic propunerii lui. Brigadierul însă nu-i slăbi :

— Zi-i, nea Marine, — îl îndemna el pe Marin Oproiu.

« Bătrânul » brigăzii își netezi mustața, se apropie și mai mult cu schițele de foc și începu să vorbească încet și grav :

— Tu ai să ajungi departe, Gujule... poate și inginer... să știi asta ! Ai cap, mă ! Partidul te poate trimite la școală... și ai să înveți, și-ai să ajungi om mare, și ai să știi cum să construiești tractoarele și mașinile ce ne trebuie nouă aicea, pentru că ești plecat dintre noi, de pe tractor, din inima Bărăganului...

Tăcerea celorlalți tractoriști se întărise și mai mult. Liniștea nopții calde nu era întreruptă de nimic. Numai licăritul îndepărtat al stelelor trăda mișcarea firii.

Oproiu continuă cu glasul stins, plin de tristețe :

— Și eu am vrut să fac școală, mă ! Simțeam eu că pot și cu siguranță că ajungeam ceva ; dar n'am avut cu ce. Meseria am învățat-o pe furate, îndurând mizerie și foamete, chinuri și sudălmii. Hei, măcar școala de meserii dacă făceam și altele ieșeau acum din mâinile astea ! — Și Marin Oproiu rămase cu mâinile în care ținea hârtiile, întinse în fața celorlalți. I se vedeau degetele groase și noduroase, bătucite de munca atâtor ani, în-negrite de unsori și sgură. — Fratele meu n'a avut parte nici de cele două clase pe care le-am apucat eu. Nu știa carte, dar îți făcea toate socotelile de pe pământ în minea numai, îți spunea o noapte întreagă câtece făcute de dânsul și născocea te miri ce și cum, din mica, mă ! Douăzeci de ani a slugărit la Dodè ! Până la urmă a țâcnit sub loviturile boerului ; a murit bătând înebunit drumurile Bărăganului... Ptiu, steaua ei de viață, că parșivă a fost !

Focul se mai domolise. Tractoriștii tăceau mai departe, mișcați de vorbele « bătrânului ». Iliuță încremenise cu gura întredeschisă, cu ochii ațintiți asupra lui Oproiu. Costică Roibu aruncă peste jar strujeni și vreascuri, burueniș uscat, adunate de pe ogoarele întoarse. O clipă, focul pâlpoi clipind în întuneric, luminând până'n vârful salcâmlor.

— Poate ai de făcut propuneri, nea Marine ! — zise Mihai.

— Am, — răspunse Oproiu. — Uite care-i neajunsul, Gujule : dacă ai o singură camă, ea va împinge pe rând motorina în cilindri și deci pistoanele nu se vor mai mișca în ordinea de acum a celor patru timpi... trebuie să te mai gândești, să vezi cum ai să'ndrești și asta.

După Marin Oproiu nu mai luă cuvântul nici un tractorist. Mihai Zaharia ceru schițele și se apropie cu ele de Guju, întors spre flăcări.

— Și eu am ceva, Gujule, — zise el ; — uite mă, tu ai gândit piesa ca o construcție în afară și ruptă de motorul pe care dealtfel îl servește. Tu nu ai ținut seama că ea trebuie să fie prinsă în angrenajul tuturor celorlalte piese ale motorului, că funcțiunile pe care le îplinește fac parte dintr'un lanț întreg de alte funcțiuni, fără de care ea nu poate exista... De aceea eu îți propun să te gândești, dacă n'ar fi mai avantajos ca locul pompei să nu mai fie în stânga motorului, ci deasupra lui, în capătul cilindrilor cărora le dă motorină...

Mircea Guju clătina mereu din cap, cu bărbia sprijinită în pumni, cu fruntea-i lată și senină luminată de jocul flăcărilor. Cele două propuneri

îmbunătățeau proiectul lui. Trebuia să vadă numai cum va reuși să le prindă în schițele de acum.

A doua zi, Mircea Guju se și afla cu Ștefan Turcu la Centrul Mecanic. Il găsiră pe Grigore Grigore în biroul său singur, răsfoind ziarele de dimineață. De cum îi văzu, directorul le zâmbi ironic, învăluindu-i în privirile-i calde, prietenești.

— Iar ne cereți ceva, Turculeț, — îi întâmpină el ; — voi numai ne cereți, mă !

— Ei, închipue-ți, Grigore, că de data asta am venit să vă dăm !

— Nu cred ; zău, nu cred ! — se împotrivi Grigore.

Zâmbiră și-și strânseră în acelaș timp mâinile. Se așezară apoi ; Grigore pe scaunul său din spatele biroului, cu fața la zidul de sticlă care-i despărțea de sala atelierelor ; Turcu și cu Guju, pe latura din stânga a aceleiași mese. Tractoristul își puse pe genunchi un sul de hârtii înfășurate într'o foaie de ziar. Grigore deschise cutia de lemn cu țigări alese pe care o avea lângă călimară și-o împinse în fața musafirilor.

— Uite de ce am venit, mă, Grigore, — începu Turcu cu mâna în țigări ; — inovatorul nostru n'a stat degeaba. Dela propunerea pe care v'am făcut-o atunci pentru recondiționarea tamburilor cu came, el a lucrat mai departe. Acum are propuneri concrete pentru construirea unei noi pompe de injecție, fără tambur...

— Ce vorbești, mă ! ? — făcu Grigore mirat. — Asta însemnează c'am feștelit-o cu recondiționarea... — și zâmbi, mișcându-și buzele carnoase, arătându-și dinții albi. — Păi, s'auzim !

Tăcut, Mircea Guju își desfăcu schițele din foaia de ziar și le întinse pe masă. În fața lui Grigore Grigore, apărură niște desene stângace, făcute cu creionul, cu liniile puțin destrămate de-atâta pipăit, cu albul hârtiei pătat de urmele a fel de fel de degete murdare de unsori și motorină. Tractoristul începu să vorbească încet, urmărind cu pricepere fiecare desen. Acolo unde schița era incompletă, punea mai mult dela dânsul, și astfel reuși să-i dea lui Grigore Grigore înțelegerea clară și vie a ceea ce gândise. La ultima schiță se ridică în picioare ; o împinse mai mult în fața lui Grigore și porni să vorbească aprins, cu patimă. Era proiectul inovației completat cu propunerile făcute de Mihai și Marin Oproiu.

Se părea că directorul Centrului Mecanic nu-l mai ascultă, ci se gândeste undeva, departe de hârtiile și de frământările tractoristului. Privirile-i urmăreau atente explicațiile date pe desen, dar odată cu acesta, adâncimile ochilor lui îi creșteau pline de gânduri. Într'un timp, se sculă de pe scaun cu degetul arătător la frunte : — Cap, nu glumă ! părea a spune gestul ăsta. Turcu-și aplecă numai pleoapele, aprobându-l.

Când Mircea Guju termină, Grigore își ridică țigarea stinsă și și-o aprinse iar. Se aplecă apoi asupra schițelor, suflă fumul într'o parte și rămase așa. Era greu să înțelegi desenul încălțat al tractoristului ; dar în urma explicațiilor lui, îl descifra acum cu destulă ușurință.

— Destul de important, — zise el revenind în scaun ; — foarte important ! Regret însă că nu vă putem ajuta prea mult... depășește posibilitățile noastre. Aici e vorba de o nouă construcție a piesei, de o parte a procesului de fabricație ; noi n'avem asta, nu putem...

— Atunci, ce facem ? — întrebă Turcu.



Mircea Guju clipea rar, cu ochii când la schițe, când la Grigore Grigore. Aștepta. Un fior de îndoială îl încerca. Totuși, ceva din vorbele lui Grigore îi întărea încrederea în aplicarea practică a propunerilor lui.

— Știi ce zic eu, — răspunse Grigore, — hai să trimitem toate astea, cu explicații, la Cabinetul tehnic pentru inovații și raționalizări dela « Sovromtractor ». Tovarășii dela uzină vor vedea și mai bine ce este de făcut... Ce zici, tovarășe Guju, ești de acord ?

— Sunt, — răspunse tractoristul.

Grigore Grigore se ridică, deschise un gemuleț spre hală și strigă un nume. Puțin după aceea pătrunse înăuntru șeful serviciului de planificare și proiectări. Grigore luă schițele și i le întinse :

— Fii bun și aranjează ca până la prânz să avem toate astea executate în tuș, pe hârtie de calc, cu explicațiile necesare și la dimensiunile respective. Le vom trimite la « Sovromtractor ». E vorba de o nouă pompă de injecție. — Apoi se întoarse spre tractorist : — Tovarășul Mircea Guju, autorul proiectului, vă va da toate explicațiile necesare...

În urma lor, directorii rămaseră tăcuți, sugându-și țigările. Grigore Grigore se întoarse mai apoi în fața geamurilor ce-l despărteau de hală și privi un timp forfota de dincolo. Sgomotul mașinilor ajungea până la dâșii destul de slab, înăbușit. Când reveni în scaun, spuse :

— Dă-mi-l mie pe Guju, Ștefan !

Ștefan Turcu tăcea.

— E vorba de promovarea unui om, mă... tânăr și capabil, — reîncepu Grigore. — La voi, mai mult decât atâta n'are ce face. Aici, o să lucreze în atelierul special pentru verificarea pompelor de injecție... Ce zici ?

Turcu rămase gânditor. După câțva timp răspunse încet, cu oarecare părere de rău :

— Ți-l dau, mă, dar după campanie. Mă gândesc la viitorul lui, că altfel nici vorbă nu putea fi despre asta !

## 3

Soarele după amiezii își sclipea aurul luminii peste arături. Semănăturile se desfătau în dogoarea lui, moleșite. În urma mașinuței, praful se ridica subțire, plutind un timp pe loc, ca într'o încremenire. În văzduh domnea liniștea.

Andrei își strânse și mai mult mâinile pe volan și răsucindu-l, îndreptă mașinuța pe lângă șirul salcâmlor în aceeași viteză. Alături de dânsul, cu'n coș învăluit într'un ștergar de borangic pe genunchi, ședea Tinca — mama lui Mihai. Femeia era îmbrăcată în rochie de sărbătoare, cu basma nouă pe cap, legată sub bărbie. Înțepenise cu mâinile pe toarta coșului ; sta dreaptă în scaun, puțin încruntată de năvala aerului care izbea parbrizul și-i înfiora părul tâmpelor. Când mașina opri, se aplecă dintr'odată repezit înainte și apoi reveni cu spatele pe pernă, zâmbind. Andrei coborî, trecu printre salcâmi și cu pasul grăbit se îndreptă către vagonul tractoriștilor. La umbra lui, îl găsi pe Mihai Zaharia răsfoind ziarele.

— Mihai, lasă-ți salopeta, ia-ți hainele curate și hai... te-aștept la mașină, dincolo de salcâmi.

Brigadierul se ridică și rămase cu ziarele în mâini, nelămurit.

— E ceva important, Mihai, — adăugă Andrei, ferindu-și zâmbetul. Apoi îi prinse brațul și-l împinse în vagon : — Imbracă-te !

Mihai își lăsa ziaarele pe un pat, își scoase salopeta și ieși grăbit afară, să se spele. Se întoarse ștergându-și fața din mers. Apoi își schimbă hainele de lucru cu costumul nou, abia acum cumpărat, în campania asta. Își luă și șapca nouă, sări din vagon pe deasupra scăriței și alergă către salcâmi. Când ajunse la drum, se opri lângă mașinuță, încurcat. Și Andrei și maică-sa stăteau tăcuți în scaune, cuprinși de-o prefăcută seriozitate. Mihai se apropie și prinse umărul Tincăi, îngrijorat :

— Ce e, s'a întâmplat ceva, mamă ?

— Te-ai dus pe copcă, Mihai, — sări secretarul zâmbind. — Așa m'a luat și pe mine, maică-ta : hai și hai... și nu m'a slăbit deloc... Haide, urcă-te !

Brigadierul însă rămase pe loc, și mai încurcat.

— Ia te uită la el, tovarășe secretar, — zise Tinca ; — parcă l-am duce la tăiere...

— Nu se știe !

Andrei și cu Tinca isbucniră în râs, plini de bucurie. Obrajii brigadierului se împurpurară, iar ochii începură să-i strălucească bătuti de soare. În minte îi apărură chipul Frusinicăi, mai frumos și mai apropiat ca nici odată. Murmură :

— Vasăzică, tot nu te lași, mamă ?

— Te pomenesti că nu vrei ! — îl înțepă Tinca.

Mihai zâmbi și urcă tăcut la spatele lor. Din sumedenia de gândur ce-l năpădiseră, nu reuși să se oprească asupra niciunuia. Toate îi forfoteau în jurul aceluiaș chip, al fetei cu ochii de lăstun și zâmbetul de lumină.

Intoarsă spre sat, mașinuța gonia de parcă voia să-i fure și răgazul ce-l mai avea să se gândească. Nu mai simțea decât sborul aerului ce-i mângâia fruntea și fața, mâinile și gâtul cald. Parcă plutea pe un drum al cărui capăt era învăluit în necunoscutul scâmoșat al fericirii...

— Am ajuns, — îl anunță Andrei.

Erau în fața casei lui Mătase. Mihai coborî și deschise portiera din dreptul maică-si. Când dădu să-i ia coșul de pe genunchi, auzi din spate vorbele Frusinicăi. Fata le alergase sprintenă în întâmpinare, nebănuind încă scopul vizitei lor.

— Lasă că-l iau eu, Mihai, — zise ea ridicând coșulețul.

Privirile fetei și ale Tincăi se întâlniră, pline de lumină.

— Unde-i tovarășul Mătase ? — întrebă Andrei.

— La comitet.

Tinca și Andrei rămaseră în scaune. Mihai prinse brațul Frusinicăi și o conduse spre casă, stingherit. În prag se opri :

— Hai, ce facem, — zise el parcă nedumerit ; — mama a venit să te pețescă și voi... tovarășul Mătase nu-i acasă, maică-ta...

La început Frusinica îl privi speriată, fără nici un gând. Parcă o putere neomenească îi oprise pentru o clipă desfășurarea vieții. Mai apoi, își simți obrazii arzând, învăpăiați de căldura ce i se ridica din trup, din inimă. Picioarele i se înmuieră, încordarea degetelor strănse pe toarta coșului slăbise. Frânturi de gânduri răslețe începură să i se înlănțue pe un fir nou, abia acum înțeles. Își explică astfel și vizita Tincăi — atuncea,

la brigadă, tăcerea ei, faptul că Mihai era îmbrăcat ca de sărbătoare și chiar prezența lui Andrei. — Nu mai încape nici o îndoială... asta e! socoti ea în cele din urmă.

— Ei? — o întrebă Mihai.

Ochii de lăstun ai fetei străluciră, zâmbetu-i de lumină licări aprins.

Murmurul motorului din uliță se auzea ca o șoaptă, ca un cântec îndepărtat de dragoste.

— Mamă... mamă... — strigă ea năvălind în casă; — mamă, Mihai a venit cu maică-sa...

Dela geam, de unde stătea cu ochii la mașina din drum, Leana lu' Lică se întoarse spre fata oprită în mijlocul casei, cu coșul în mâini.

— ...să mă ceară, mamă! — termină Frusinica, înveselită și îngrijorată deopotrivă.

— Aoleu! — exclamă speriată maică-sa și se așeză moale pe pat, cu mâinile în poală. Vestea aceasta neașteptată, pe care ea n'o admitea altădată nici măcar în gând, parcă-i tăiase picioarele. Nu se mai simțea în stare să le pună în pământ; un tremur neobișnuit o încerca. Albi cum erau, obrajii i se albiră și mai mult. Cu toate acestea, se ridică și începu să calce mărunt în jurul patului, aranjându-l. Apoi se întoarse spre fată, stropșindu-se:

— Ce-mi stai așa, înfiptă ca un par în mijlocul casei? ...Pune mâna!

— Ete, na... — îi răspunse râzând Frusinica; — doar n'ai vrea acuma să mă dau peste cap! Parc'ar veni niște străini, așa te sbați. Vine Mihai și cu maică-sa... mare lucru! Intră, le spui și matale că nu place și nouă brigadierul, — adică mie, că eu mă mărit, — și gata! Mă sui în mașină și plec!

— Ptiu, afurisito! — strigă indignată Leana lu' Lică.

Frusinica ieși ca să-și întâmpine musafirii, râzând de frământarea maică-si.

Leana lu' Lică se repezi la coșul lăsat în mijlocul casei și-i împinse până lângă masă; mai netezi odată marginea patului, îi aranjă un colț, îi așeză o pernă. Rândui în fugă cele câteva pahare și cărți ce erau pe masă, aburi și sterse cu un colț al șorțului oglinda din perete. Se retrase puțin spre ușă și privi dintr'o ochire întreaga încăpere. Totul era în ordine; numai pe jos, sub fereastră, Lică Mătase pătase puțin peretele cu noroi.

— Of, și cu asta... când ai nevoie de el, lipsește; de câte ori îl cauți, el e numai plecat; ba la partid, ba la comitet, ba... acuma, uite... na, mă găsește singură! Ce să le spun?... Adică și el zicea că n'o să oprească fata... Tii, afurisita, ei nici nu-i pasă... dă din călcăie numai!

Leana ascultă un moment sgomotul motorului care bătea neîntrerupt în uliță. Apoi i se păru că aude ușa dela tindă. Intraseră. Grăbită, deschise ușa cămăruței, pornită să-i primească așa cum se cuvine să primești musafirii cei mai așteptați ai fetelor. Dar nu era nimeni. Se întoarse în fața oglinzii și se privi mulțumită, îndreptându-și în fugă firisoarele de păr ieșite de sub basma. De aici se repezi la fereastră cu privirile îndreptate asupra mașinuții. Frusinica vorbea cu Tinca și Andrei făcând semne din mâini, râzând cu o nemaipomenită poftă.

— E dată'n tun de deșteaptă...mie-mi seamănă! — gândi Leana mândrindu-se. — Ii ține cu vorba acolo, până ce termin eu pregătirile... — și-și zâmbi mulțumită.

Afară însă, Frusinica râdea de glumele făcute de Andrei. Ea ajută Tincai să coboare din mașină și prinzându-i brațul, o conduse cu grije spre casă. Mihai venea cu pasul măsurat, gânditor. Andrei întoarse mașina și porni în goană la comitet, după Lică Mătase.

În pragul casei, Tinca se opri, așa cum era : înaltă, cu fața brăzdată de trăsături aspre, cu privirile vii, cercetătoare.

— Bună ziua, — zise ea bărbătește ; — bucuroși de oaspeți ?

— Bucuroși...bucuroși... — răspunse Leana lu'Lică făstăcindu-se. Apoi se repezi să deschidă ușile și mai larg.

În casă intră mai întâi Tinca, apoi Leana lu'Lică, iar la urmă — tinerii, prinși de mână. Tinca își roti ochii prin odaie și apoi, la îndemnul gazdei, se așeză pe pat. Leana rămase în picioare stingherită, neștiind ce să facă. Mihai cu Frusinica își zâmbeau și așteptau cuvântul mamei lor.

— Bine că se mai îndreptă și timpul ăsta, — începu sigură pe sine, Tinca ; — se porniseră ploile, ca toamna târziu...

— Da, — făcu Leana lu'Lică, bucuroasă ; dar tăcu repede, neputincioasă de a duce vorba mai departe.

Tinca își desfăcu nodul de sub bărbie al basmalei și-i flutură un colț, ca de zăduf. Apoi, adăugă :

— O să avem rod bun anul acesta...

— Da, o să avem, vorbi mai cu curaj Leana.

Mihai și cu Frusinica izbucniră în râs ; Leana se întoarse spre fată și-și coborî sprincenele, înfruntând-o.

— Păi, tot Mihai v'a arat ogoarele...

De data asta Leana lu'Lică scăpă de răspuns. În curte se auzi duitul de motor ; bucuroasă, sări să-l întâmpine și pe secretar. Andrei intră urmat de Lică Mătase, cu gluma pe buze :

— Am ajuns prea târziu, tovarășe Mătase !

Cei din casă se porniră pe râs.

— Bine ai venit...*cuscră*, — zise Lică Mătase către Tinca.

Tinca îi scutură mâna și-i răspunse apăsat :

— Bine v'am găsit...*cuscre* !

Leana se părăpălea ca pe foc, înciudată de graba asta a lui Lică Mătase... « Na — își zise ea în gând — au și început să se cuscrească, dintr'odată... nici o vorbă despre băiat, despre fată...că nu mai găsesc ei ca Frusinica, de-ar colinda întreg pământul ! »

Dar inimos cum era, cu mintea vioaie și limpede, Lică Mătase trecuse peste toate astea. Destupă o sticlă cu țuică adusă dela cooperativă și turnă din ea în niște păhăruțe ținute de Frusinica. Tinca coborî de pe pat și scoase din coșuleț, pe masă, două sticle cu vin și plăcinte. Lică îi întinse păhăruțul plin :

— Ia, cuscră !

Își luară și ceilalți păhăruțele lor. Andrei se opri în fața lui Mihai și a Frusinicăi, cu degetarul acela de pahar ridicat și ură :

— Pentru pace...pentru fericirea voastră... — Apoi se întoarse și continuă : — a noastră, a tuturor...noroc !

Odată cu înserarea, îngrijorarea și teama chiaburașului crescură. Stătuse o vreme în poartă, ascuns după uluci, cu ochii îndreptați pe uliță în sus, către comitetul provizoriu. De la prânz, de când chiaburul fusese chemat la comitet, Mitu nu făcuse nimic altceva; așteptase numai. Se temea să nu-l pornească pe Filică la Bădeni sau la Călărași, cu acte și dosare de dare în judecată. C'acum, pentru orice fleac îți și deschide proces! Cine știe cu ce i-a prins din nou în neregulă! Ar fi vrut între timp să meargă la Leahu acasă și să-i ceară să facă într'un fel, ca să-l libereze; dar se temea să-i spună de ce este atâta nevoie chiar astăzi de Filică. Asta nu trebuia s'o știe nici măcar Ion Leahu.

Când îl zări pe Alexe și pe Lazăr Lungu pe uliță, chiaburașul se pitulă după gard, cu răsufierea întretăiată. — «Aicea vin!» — gândi el. Un gând îl îndemna să se întoarcă în curte sau în casă, dar mâinile i se încleștară de uluci și rămase cu privirile în uliță, așteptându-i. Incet, apăsă și mai mult asupra zăvorului și-l înțepeni în cheutcri. — «Nu le deschid! — hotări în gând Mitu. — Facă ce-or vrea!» — Dar spre mirarea lui, ceilalți doi își văzură liniștiți de drum. Mergeau tăcuți, fără să scoată nici un cuvânt. — «Când trec pe aici, tac!» — gândi el despre dânșii. — «Sărăcia asta de Lazăr ne vinde. Dacă atuncea, în noaptea când a venit Leahu, tot a simțit ceva?... Oricum, dar trebuie să ne descotorosim de el; acum și ăsta e una cu comuniștii!»

După ce Alexe și Lazăr Lungu se depărtară, Mitu ieși din ascunzătoare. Privi iarăși drumul pierdut în întuneric, ascultă și se întoarse amărât în curte. Căinii îl primiră bănuitori, ridicându-se mârâind depe locurile unde erau risipiți. Cârduit de ei, făcu un ocol prin ogradă, cercetând întunecimile salcânilor din fund. Nu era nici o primejdie. Intră în cușmelie parcă ceva mai liniștit; în casă nu-i mai venea. Se săturase văzând-o pe maică-sa zile și nopți în șir, murmurând rugăciuni neînțelese și bătând mătânii sub candelă și icoane.

Înăuntru, pe plita rece și joasă ardea un felinar. Iși pâlăia flacăra ca o feștilă de lumânare. Lumina lui nu bătea decât pe plită și în jur, ca un opaiț. Fumul răspândit înegurase colțurile de sus, dinspre tavanul scund. Pulpana de suman care acoperea fereastra ascundea ca întotdeauna viața cușmeliei.

Mitu trase laița lângă plită, morocănos, mai mult în silă. Se așeză pe capătul ei cu fața spre felinar, aplecat asupra acestuia. Din pumnul-i desfăcut foșni o hârtiuță, scrisă cu puțină pricepere. O netezi în palmă și ceti: *Nene Filică, te-așteptăm în noaptea asta neapărat. N. D.*

Palma chiaburașului se strânse iarăși în pumn, mototolind hârtia. — Puteți să-l așteptați voi mult și bine! — își spunea Mitu. — Adică, de ce? Ce, el n'ar putea pleca în locul lui Filică? De ce nu? Poate conu Alecu are vești importante... mai știi? Vine războiul, se întorc lucrurile... tata-i mereu hârțuit, iar alde Nelu Durbac și Bodonea să tragă foloasele? Nu! — Așa se hotări Mitu să plece el la Adâncata în locul chiaburului. Ieși și se întoarse cu șeaua, cu pătura și cu frâul, cu coburii plini de grăunțe. Le înșiră pe toate pe laiță și începu să șteargă curelele de praf, redându-le luciul negricios. — Și apoi, — socotea în același

timp Mitu, — acum să-l vedem pe conu Aleculăeș cam ce poate... și cât! El l-a băgat pe taica în bucluc...

După ce sfârși, se ridică și privi mulțumit șeaua ce-și atârna scărițele într-o parte și alta a laitei. Le luă pe toate pe umeri și pe brațe și plecă la grajd. Prin întuneric, înșeuă șargul, îi puse frâul și-l lăsă cu botul în fân.

Afară, Mitu mai controlă odată curtea și ograda, cărăruia care ieșea printre salcâmi deadreptul în câmp și ascultă cu încordare liniștea nopții. Incremenise în umbra șopronului; de nicăeri nici un sgomot. O noapte mai liniștită ca asta, nici că se putea.

Se întoarse totuși cu teamă în grajd. Pleca pentru prima dată la un astfel de drum, peste câmp și în sat străin și nu putea ști ce-l așteaptă. Pipăi prin întuneric crupa calului și urmărindu-i șira spinării, înaintă pe lângă el, până la iesle. Îi deslegă și-l trase încet după dânsul până sub șopron. Aici, mai așteaptă o clipă; apoi apucă frâul din scurt, aproape de zăbăluțe și porni spre fundul ogrăzii, către salcâmi.

— Zdup!

Tresări. Săritura peste uluci se auzise scurt și înfundat. Căinii năvăliră în haită către porțile din față. Speriat, Mitu rămase în mijlocul bătăturii, ca un stâlp înfipt lângă cal. Inchipuirea-i aduse asupra-și toate nenorocirile din lume. Agățat de dârlogii calului, se chirci cu ochii într'acolo. — Comuniștii! — îi striga înfricoșat gândul. — M'au pândit până acum! Repede, svârli din pumn hârtiuța făcută cocoloș.

Dinspre poartă se apropia o umbră înconjurată de câini.

În fața lui, se opri Filică.

— Unde plecai, neghiobule? Pe mine mă freacă ăștia dela comitet de m'au trecut o sută de nădușeli și tu umbli după mueri, ai? Cu tine praful s'alege din tot ce-am strâns aicea!

— Da'taci odată! — îl opri chiaburașul când își veni în fire. — Știi numai să trăncănești!

Mitu plecă de lângă cal și se apropie de Filică. După ce privi în jur, îi șopti la ureche despre bilețel. Îi văzu astfel fața și mai suptă, gălbejită, năpădită de suriul murdar al bărbii.

— Te-au bătut? — îl întrebă el îngrijorat.

Filică sta întors spre întunecimea salcâmlor, gânditor. Răspunse apoi, domolit:

— Nu...dar au prins comuniștii mișcarea cu planul de cultură. Dracu știe cum! Acum trebuie să semănăm bumbac, sfeclă, floarea soarelui...

— Poate nu mai apucăm — murmură Mitu. — Trebuie să fie ceva, că nu venea degeaba conu Alecu.

— Lasă asta, — îl opri Filică. — Du-te mai bine și vezi dacă m'au urmărit cumva.

Mitu îi dădu frâul și plecă. În urma lui, chiaburul încercă să-și vâre degetele pe sub chingă, dar nu reuși; era bine strânsă. Netezi apoi pătura, curelele scărițelor și se întoarse către Mitu.

— Nimeni, — îl înștiință acesta.

— Plec eu, — hotărî Filică. — Ajută-mă.

Filică își îndoi piciorul și sprijinindu-l în palma lui Mitu întinsă pe genunchi, se aruncă în șea. Chiaburașul apucă de-o latură a frâului și conduse calul printre salcâmi, până la poarta din dos. După ce cerce-

tară drumul, Filică smuci hățul. Din curte trecu direct pe șleaul câmpului. Impintenat, șargul porni într'un trap întins, ascuns de întuneric. Curând, din partea aceea a câmpiei se auzea din ce în ce mai slab tropotul copitelor mișcate în galop.

La Nelu Durbac, Filică-i găsi pe ceilalți chiaburi strânși în cea mai tăcută și mai dosită dintre încăperi. Când deschise ușa, fu primit cu exclamații înnăbușite. Filică arăta destul de rău după spaima ce-o trăsesese la comitet. Deaceea și mulțumirea celorlalți, gemută mai mult, se transformă într'o uimire plină de teamă. Chiaburii rămaseră cu ochii măriți, cu sprâncenele ridicate, cu gurile întredeschise.

— Aaa! — se minună Bodonea.

— Ce ai? — îl întrebă în șoaptă Durbac.

Filică se opri la doi pași de prag, în fața lui Alecu. Se cocărijă, zâmbi hăit prin știrbitură și-i întinse boernașului mâna uscățivă.

— Să ne trăiești, coane Aleculăeș!

— Bună seara, — îi răspunse Alecu rece și scurt. Apoi privi spre o margine de pat și-i făcu semn: — Ia loc!

Filică trecu mai întâi prin fața celorlalți și le strânse mâinile. Aceștia erau așezați pe paturile lipite de doi dintre pereții camerei; printre ele se plimba Alecu Pănoiu. Până să se așeze, Filică-i observă mersul țanțoș, neliniștit, frământarea mâinilor prinse în pumn la spate, îmbrăcămintea curată și scumpă, de oraș. — « Arată ca'n vremurile când stăpânea moșia, — cugetă dânsul. — Ii merge bine! » — Și fără să vrea scăpă un oftat lung. Alecu își întrerupse plimbarea-i agitată, oprindu-se drept în fața lui:

— Ești bolnav?

— Nici vorbă, — mormăi Filică. — Vin deadreptul din ghiara comuniștilor.

— Cum? — îl întrebă speriat Alecu.

Nelu Durbac și Bodonea săriră de pe paturi, cuprinși de spaimă.

— Ce vorbă-i asta?

— M'au chemat din nou... de trei zile stau numai pe drumul comitetului. Cum am scăpat de acolo, am încălecat și am fugit încoace... Eh, nafura lor!

Ceilalți înlemniră. Durbac și cu Bodonea se așezară lângă Filică, cu ochii întrebători. Alecu își desprinse dreapta din strânsura celeilalte mâini și o vârî cu grijă în buzunarul pantalonului. Cu degetul mare pipăi piedica revolverului și-i mângâie țeava lucioasă.

— Ia ascultă, bre, — vorbi el, privindu-l pe sub sprâncene; — ești sigur că nu te-a urmărit nimeni?

— Sigur, — murmură Filică.

Chiaburii se mai liniștiră. Alecu Pănoiu își reluă plimbatul parcă și mai îngândurat. Când se opri, porunci gazdei cu tărie reținută:

— Vezi ce face ăla din curte... e de nădejde?

— Este.

— Să am un cal înșeuat, gata de drum. Căruța să fie pregătită; când terminăm, plecăm.

Durbac ieși să se îngrijească de toate astea. Filică începu să povestească celorlalți de ce fusese chemat la comitet și-acuma, și-atuncea când cu ploile.

— Cu mine s'a terminat, — se tângui chiaburul. — Sunt ca un iepure încolțit; orice mișcare aș face, mă împinge drept la ocnă. Mă tem că nu mai apuc și alte zile... ai, ce zici, coane Aleculăeș?

— Pe dracu... de ce să n'apuci? Acum începe războiul... vin ăia, englezii și americanii, și gata.

— Hee, — făcu neîncrezător Filică; — nu știu zău! Mă tem că-s numai vorbe!

Alecu tăcea. Chiaburii îl priveau cu interes cum se scotocește în buzunarul dela piept al hainei. Boernașul își scoase un carnetel pe care-l vâri desfăcut sub ochii lui Filică.

— Vorbe, ai?... Citește!

Filică nu apucă să silabisească decât cuvântul de început al rândului de sus:

— Le-ga-ția...

Carnetul se închise sub privirile uimite ale celorlalți.

— Astea nu mai sunt vorbe... — îl înfruntă Alecu, în timp ce le sucă legitimația și pe o parte și pe alta. — Am legături directe, dar... Și boernașul încremeni cu degetul arătător lipit de buze; — O șoptă... și gata! — Scos pe palma-i întinsă, revolverul își arată gura țevii ca un ochi al morții. — Ne-am înțeles?

Chiaburii-și plecară capetele ca într'un legământ.

— Asta-i acum, — vorbi Filică, parcă jignit de bănuiala lui Alecu; — ce dracu, doar suntem oameni, nu?

— Păi, pentru voi mă sbat pe acolo, — zise Alecu ciocănindu-și pieptul în dreptul carnetului cu nume de țară străină. — Ce interes aș mai avea acum, când nici pământ, nici casă, nici slujbă n'am?!

— Pentru noi, cucoane Aleculăeș... — mormăiră chiaburii.

— Numai că, doar eu fac... ce fac; voi, nimic! — Și Alecu Pănoiu începu să se repeadă dintr'odată în chiaburi. — Ce ați făcut voi în primăvara asta ca să opriți tractoarele, să întoarceți țărâtimea împotriva comuniștilor?

— Am făcut, coane Aleculăeș, — ridică glasul Filică. — Cum n'am făcut? Păi, fierberea aceea de oameni dela început, când cu cărdășia... cine-a pus-o la cale? Păi, frica de război și ura față de comuniști... cine-a răspândit-o? Păi, ridicarea sărăcimii împotriva tractoarelor, atunci când cu ploile, de m'au și băgat în sperieți... cine-a făcut-o?... Eu!

— Ai făcut... sări înfuriat Alecu; — ce-ai făcut, i-ai oprit?

— Asta cam așa e, — recunoscă chiaburul; — d'apoi, dracu știe, coane Aleculăeș... din toate astea, parcă tot comuniștii s'au întărit. Sărăcimea s'a mbulzit aproape toată la tractoare... toți, numai dela comuniști așteaptă și tot spre dânsii trag. Acuma, de-unde dracu... dar au mai adus alte două tractoare!

— Atunci? — se răsti Alecu.

Filică-și ridică umerii, neputincios.

— ...parcă-i un făcut!

— Este... — îl zeflemisi Alecu. — Sunteți voi fricoși și nepricepuți, niște boșorogi... asta e! — strigă el printre dinți.

Filică-și scărpină chelia, nemulțumit. Gândea că dacă nici el nu s'ar pricepe, atunci cine?



Nelu Durbac și cu Bodonea — e drept — făcuseră mai puțin ca dânsul dar nici ei nu stătuseră cu mâinile în sân. Deaceea le plăcu și lor împotrivirea lui.

Alecu Pănoiu se mai plimbă un timp. Filică-i observă îndulcirea treptată a privirilor, stingerea înceată a roșeții din obraji. Fața boernașului își redobânde albeața-i proaspătă, copilăroasă; nasul cărn pierdea din vinețeala care-l pătase. Se vedea că Alecu se liniștea tot așa de repede precum se supărase. Acum se opri lângă masa din fund pe care-și lăsase geanta din piele galbenă de porc, cu alături strălucitoare la încuietori. O pipăia tăcut, gânditor, sub privirile hoșești ale chiaburilor.

«Nu, așa nu merge, — cugetă Alecu; — i-am luat prea repede! Și-apoi, mai mult eu am nevoie de dânsii! Să fac și asta și-apoi, om vedea... poate nu mă mai întorc tot eu aicea. Să mai vină și altul și să se roage de țărani-ăștia împuțiți, cu miros de brânză și de grajd. Să mai lucrez și eu în altă parte... în industrie, în petrol, sau chiar la București. Am să le cer să mă schimbe.

— Hm! — tuși Nelu Durbac, scuturându-și gușa.

Alecu Pănoiu se întoarse ca la un semnal, cu alte priviri.

— Mă gândeam, — începu el, — că de făcut tot ați făcut câte ceva.

— Am făcut, coane Aleculăeș, — se înfoiară chiaburii.

— Da, e drept dar, uite: tractoarele tot ară, sărăcimea s'a lipit de ele, campania e pe sfârșite. Ținteam să-i oprim în loc... i-am oprit?

Chiaburii tăcură. — «Cum dracu să-i oprești — gândea Filică. — Au împânzit câmpurile dela Ploșor și până la Pănoiu. Zumzăie tractoarele și ziua și noaptea... roiesc într'una, de te frige la inimă.»

— Ori cât ai zîde dumneata, nene Filică c'ai făcut, tot n'ai făcut deajuns! Iată, acolo la Podeni, unde zici c'ai întors lumea pe dos... iată care-i adevărul!

Alecu își scoase din buzunarul hainei o foaie de ziar, o desfăcu și o împinse până sub nasul lui Filică. Cu degetul lui subțire îi arătă rândurile subliniate de dânsul în tren. Era articolul care vorbea de succesele brigăzii fruntașe dela Podeni. Citindu-l, ochii lui Filică își întunecară cenușiul pupilelor, scânteind plini de ură. Ziarul trecu grăbit din mână în mână, aprinzând și privirile celorlalți.

— Au luat avânt... prea au luat avânt, — le vorbi Alecu înfierbântat. — Și tocmai la dumneata! — îl țintui el cu degetul pe Filică.

— La mine, — recunosc chiaburul; — dar tot ce-am putut să fac...

— N'a fost destul, — i-o reteză Alecu. Apoi se întoarse și spre ceilalți. — Înțelegeți? Acolo la Podeni e fruntea... miezul; acolo trebuie să-i oprim!

— Păi să-i oprim, cucoane Alecule, — sări Durbac; — de ce să nu-i oprim?

— Să-i oprim! repetară chiaburii svâcnind pe paturi.

Feciorul lui Pănoiu sta înaintea lor în picioare, puțin aplecat spre dânsii. O mână o avea în buzunar, iar pe cealaltă o purta prin fața lor, când în pumn — când desfăcută, întărindu-și vorbele-i aspre sau dulci.

— ...gândiți-vă la timpurile ce-au să vină! Ehe, mai ceva de cum au fost! Dumneata, nene Filică, stăpân peste Podeni și toate împrejurimile, primar... avere, nu glumă... pământuri și așezări ca de boieri... satul fără comuniști...

— Eh, — oftă Filică.

— ...dumneata la fel, la Adâncata...dumneata la fel, la Năeni. Pe aceea, peste tot, noi aștia, câțiva... Ha-ha-ha! și-am să vă poftesc atuncea la mine la conac, să punem berbec la frigare, să scoatem un butoi de vin și să ne mai vânturăm o leacă binele...pe cinstea mea! Hei, ce ziceți?

— Măcar să fie cum a fost, coane Alecule! — vorbi Nelu Durbac cu modestie.

— O să fie, nici o grijă...dar pentru asta, trebuie să lucrăm! Ziceam că e timpul să-i oprim acum...

— Este, coane Aleculăeș, — se tângui Filică. — Poate c'a și trecut; dar cum?

— Uite cum, — zise Alecu și-și trase un scaun pe care se așeză grăbit, încălecându-l. — La dumneata, acolo la Podeni, trebuie să lovim.

— Deocamdată, eu nu mai pot face nimic, — se lepădă Filică cu prudentă. — Pe mine m'au încolțit.

— Stai, stai, că nu-i așa, — îl opri Alecu. — Ori că faci, ori că nu faci, soarta dumitale e aceeași... ești în mâna comuniștilor. Oricum ai da-o, ei tot găesc ceva să te poarte prin judecăți sau să te vâre la ocnă. Câte tractoare are brigada?

— Cinci.

Alecu tăcu. Iși făcea în minte niște socoteli ascunse.

— Și zici că ești bine filat?

— Of, doamne... ca'n palmă le stau, coane Aleculăeș! Doar să strângă pumnul și m'au și prins. Lasă să mai treacă ceva, să mai uite și să ne mai gândim și noi...

— Nu, nu se poate; acumă trebuie!

— Dacă trebuie, trebuie! — își arătă părerea Nelu Durbac.

Mai întâi, Alecu Pănoiu își prinse buzele între dinți, mușcându-le ușor. Apoi și le supse și le pungi, țuguindu-le ca pe un bot de șoricuț. Iși propti coatele de genunchi și-și lăsă capul între palme, tulburat. Iși amintea de o metodă de lucru nouă, învățată de curând. Prin acțiuni laterale, mărginașe, lovești pe neașteptate chiar în inima celor ce trebuiesc distruse. Pregătirile sunt mai ușoare, încercarea mai sigură, iar urmărirea după atac — aproape cu neputință. Da, va trebui să lovească la Podeni, dar cu forțe dinafară. Iși ridică ochii albaștri-cenușii înnegurați, micșorați banditește.

— Dumneata trebuie să lovești, nene Durbac!

Intre dânsul și chiaburi se așternu tăcere.

— Am să lovesc, — răspunse Nelu Durbac îndoelnic. — Dar n'am om de încredere; cel care ne păzește nu poate face asta.

— Iți dau eu om, — sări Filică. — A fost chemat cu mine la comitet, dar n'a scos nici o vorbă. Măine seară ți-l trimit.

Alecu își prinse mâinile în pumn și-l fulgeră cu privirea pe Durbac.

— Așa, atunci e clar...nu?

— Este, coane Alecule, — răspunse ceva mai tare Durbac. — Numai spune-ne, cum?

— Trebuie să distrugeți tractoarele...asta e! Numai așa o să-i oprim!

— Cu ce?

Alecu Pănoiu se ridică și-și luă depe masă geanta-i galbenă, cu alămuri strălucitoare. Tăcut, se întoarse și se așeză iar, cu ea pe genunchi. O desfăcu ușor, cu grijă, țacănindu-i încuetoarele. Dintre multele-i despărțituri scoase cinci calupuri mari cât palma, ca de săpun alb-gălbui, le așeză pe rând în poala și pe genunchii lui Nelu Durbac, sub privirile uimite și sticloase ale chiaburilor.

— Explosiv, — îi lămuri el, — trotil...câte un sfert de kilogram... pentru fiecare tractor ai câte-o bucată!

O lumină sumbră se ivi în ochii chiaburilor. Fețele le fură cuprinse de un rânjet mut, întins până spre urechi. Cu mâinile tremurătoare mângâiau încărcăturile de explosiv ca pe o comoară. Alecu își închise geanta și o culcă pe lat peste genunchi, bucurându-se în acelaș timp de veselia lor. Luă apoi unul dintre cele cinci calupuri și îl ridică în fața lor, cu fitilul în sus.

— Iată cum trebuie lucrat, — începu el instruirea chiaburilor, — încărcătura trebuie pusă la motor...

## 5.

Peste întinsul ogoarelor proaspăt răscolite se topea lumina amurgului. Cerul dinspre soare-apune strălucea roșiatic, întunecându-se. Seninul bolții se închidea într'un albastru șters, aproape vinețiu, acoperit de îndepărtate și ușoare umbre străvezii. O liniște ca de pământuri adormite stăpânea totul, de parcă auzai din întreaga nemărginire a câmpiei mersul neogoit al firii. Răstignit pe cer, un cocor stingher vâslea molatec către părțile de jos ale Bărăganului, spre Dunăre.

Din stepă, pe drumul ce-și înfunda desfășurarea în zarea și mai negricioasă a salcânilor dela Pănoiu, venea un călăreț. Pasul vioi al calului grăbit de apropierea serii, îl aducea spre cuibul tractoriștilor. În ritmul răbufnirilor iscate de copite, tina ridica nourași ușori, încă umezi și grei, de colb stârnit de fiarele potcoavelor. Praful nu stăruia decât o clipită în aer, până ce învăluia smocul de păr al chișitei și cădea apoi ca o pulbere de plumb. Pământul se mai bucură încă de mustul apelor aduse de ploi.

Călărețul își desfăcu într'un timp mâinile de pe curelele frâului, înțelegând că nu mai era nevoie să-și zorească calul. Cu o mână, își îndreptă curelușa genții de piele care-i atârna pe umăr și-i bătea într'o parte șoldul; cu cealaltă, apucă geanta pe dedesubt și o trase cu îndemănare în fața lui, pe oblâncul șei. Rămase cu mâinile pe ea, privind în depărtare câmpul. Cea mai mare parte din întindere era răscolită de fiarele plugurilor și multe din arături ascundeau pe fundul lor bobii încălziiți și umeziiți ai semințelor. Mai erau și locuri încă neîntoarse și ogoare încă neînsămânțate. Privirile i se adânceau, însoțite de gânduri care-i frământau în minte grele hotărâri; dar ochii săi, mari și limpezi, liniștiți, nu arătau nimic din toate acestea. În dreptul tâmpelor și pe lângă urechi, ieșit de sub șapcă, păru-i încărunțit flutura mărunt.

Când ajunse la salcâmi, trecu prin desișul lor fără să descalece. În cealaltă margine, se ridică din șea și frânse o nuelușă de corcoduș cu coaja înverzită de sângele primăverii. Ii strivi vârful între dinți, gustându-i cu plăcere sucule amărui. O îndoi apoi în mâini, împletind-o pe sub curea și o lăsă în jos, pe frâu, până spre zăbăluțe. În față, i se

desfășurau arăturile întovărășirii dela Pănoiu; spre capătul perdelei de salcâmi, în fund, se zăreau tractoarele și vagonul de dormit al tractoriștilor cu drapelul pe el. Trase frâul calului și se îndreptă într'acolo în acelaș pas. Copitele animalului se înfundau acum în stratul pufos al arăturii împinsă de tractoriști până sub salcâmi. Din când în când, crengile puțin mlădioase ale acestora îi loveau cu putere umărul, șuerându-i în urmă. Geanta îi alunecă din nou pe șold. Prinse frâul și parcă gândind în altă parte, începu să fluere ușor un cântec.

Ajuns la tractoare, opri și descălecă, coborînd încet din scărițe. Slăbi chinga cu câteva găuri mai jos și înfășură frâul calului după un ciot de copac din marginea salcâmiilor. Iși îndreptă bluza-i surie, închisă până sus și porni către vagon. De acolo răzbăteau până la dânsul șapte și vorbe neînțelese.

Din mers, își mai roti încă odată privirile împrejur. Peste cuibul tractoriștilor domnea o liniște neobișnuită. Tăcute, cu motoarele încă dogorînd, tractoarele se odihneau aliniat într'un singur rând. Ceva mai departe de ele, pe jumătate ascunsă între salcâmi era cisterna de motorină. Dincolo de ea, grupul butoaielor cu rezervă de combustibil și lubrefianți. Toate acestea păreau pustii. Ocoli vagonul de dormit; după el găsi mașinuta stațiunii. În ea, discutau cu aprindere Andrei Hurdea, Mihai Zaharia, Traian Buciu și Marin Oproiu, grămădiți peste foaia unui ziar.

— Noroc, — le spuse el, luându-i făcă veste.

Tractoriștii își întoarseră grăbiți fețele și-apoi isbucniră bucuroși:

— Noroc, tovarășe Bădină!

Secretarul de partid al plășii le strânse mâinile pe rând și-apoi urcă și el în mașină; i se făcu loc pe perna din fund, între Buciu și Oproiu.

— Da' unde-s ceilalți? — întrebă Bădină.

— Au plecat acum la sat, tovarășe secretar, — răspuse grăbit brigadierul și-i arătă pe drum un pâlcc de oameni care se depărta. Observând lungă căutătură a secretarului, adăugă mai apoi: — Nu-s numai ai noștri; sunt și tovarășii de-aici, dela *Frăția*... tineretul. Măine avem serbare organizată de utemiștii din brigadă, dela gospodăria de stat și din sat; astă seară au ultima repetiție.

— Aha, am înțeles, bătrânii au rămas la bază.

Întepătura secretarului îi făcu să zâmbească.

— Eu plec la stațiune, la ședința săptămânală, cu tovarășul Andrei, — explică brigadierul; — nea Marin rămâne de pază, iar Buciu — până la sat i-ajunge.

Bădină își clătină capul, aprobându-l. Traian Buciu care citise până atunci ziarul adus de Andrei, căuta cu privirile rândul la care rămăsese.

— Cu planul, cum stați?

— Până acum, am câștigat șapte din zilele pierdute. La începutul săptămânii viitoare suntem cu totul și cu totul la punct... la timp, adică; pe urmă, depășim; cred că vom putea termina campania înainte de 1 Mai.

— Da, da, — făcu secretarul gânditor. — O să vedem! — Apoi se întoarse spre Andrei. — La celelalte brigăzi?

— Cam la fel, tovarășe Bădină; tractoarele primite, extinderea metodei sovietice a agregatelor de mașini, steagul ăla dela București care ne așteaptă, toate au ridicat oamenii într'o luptă cum n'a mai fost.

— Numai că, vedeți voi, pentru steag mai luptă și ceilalți tractoriști din cele peste o sută de stațiuni din întreaga țară.

— Pot să-l aștepte ei mult și bine, — sări Buciu. — Noi îl vom smulge.

— Voi... dar stațiunea mai are încă zece brigăzi.

— Am organizat și aceasta, tovarășe Bădină, — sări și Andrei plin de entuziasm. — Am împărțit brigăzile codașe între membrii colectivelor de conducere. Brigadierii celor fruntașe lucrează o zi pe săptămână la cele mai slabe.

— Tu unde ajuți, Mihai?

— La Bojdeanca, tovarășe Bădină.

Secretarul rămase gânditor. Fața smeadă mișcă sub svâcnirea mușchilor și trăsăturile ei încremeniră, parcă dăltuite în piatră. În privirile ochilor întorși spre largul ogoarelor însă, se limpezeau văzduhuri de noapte, tăiate de lumini adânci.

— Andrei, vorbi el către secretarul stațiunii, — să studiați problema asta și cu colectivul de conducere. Măine treci pe la mine; ceva important ne așteaptă. Voi gândiți-vă la mobilizarea tuturor posibilităților voastre... dacă aveți nevoie de ajutor, să-mi spuneți!

— Intr'o oarecare măsură, noi ne-am și gândit, tovarășe Bădină. Tocmai asta discutăm acum; vrem să răspundem chemării la întrecere a petroliștilor prin acest angajament; terminarea campaniei de primăvară înainte de 1 Mai. Turcu a trecut astăzi pe la o parte din brigăzi, eu pe la celelalte... asta-i ultima. Brigadierii, normatorii și tractoriștii fruntași se strâng astăseară la stațiune. Brigada de aici, care are steagul, va da semnalul. Vrem, ca în cinstea lui 1 Mai, să intensificăm întrecerile, să terminăm planul înainte de timp. Ședința dela stațiune se va repeta mâine seară în fiecare brigadă...

Bădină îl ascultă tăcut, aprobându-l. În acelaș timp, își aruncă privirile peste ziarul pe care Buciu îl ținea întins peste genunchi. Citi: «... pentru pace, împotriva ațătătorilor la război, nici o întreprindere în afara întrecerii socialiste... noi, muncitorii, tehnicienii, inginerii și funcționarii dela schela « Sovrompetrol » Ochiuri-Dâmbovița, am hotărît... »

Andrei Hurdea vorbea mai departe explicându-i cum socotiseră ei să mobilizeze masa tractoriștilor, pentruca răspunzând chemării la întrecere a muncitorilor petroliști, să termine planul de însămânțare înainte de timp. Bădină își desfăcu geanta îngustă, ca o trăistuță de piele și scoase de acolo acelaș ziar. — Vasăzică, tot pentru asta a venit și Andrei aici; — gândi el mulțumit. Deși Andrei terminase, Bădină continuă un timp să mai răsfoiască ziarul sub ochii tractoriștilor. Frunzări câteva titluri: « Din fiordurile Norvegiei până pe coastele Italiei, docherii refuză să descarce armament american... La « Grivița » Comitetul de luptă pentru pace și-a început activitatea... Un nou transport de bumbac sovietic a sosit la Constanța... » Intorse iarăși ziarul pe prima pagină și-și săltă ochii spre tractoriști:

— E bine cum v'ați gândit și cred că veți reuși să terminați campania înainte de timp, dar... și aici secretarul rămase multă vreme gânditor. Apoi reveni: — Ați terminat de citit?

— Nu.

— Continuă, Buciu!

Tractoristul se aplecă mai mult deasupra ziarului. Inserarea își indesise umbrele, dar încă se mai vedea. Incepu să citească rar, tare și curgător:

— «...chemăm pe toți muncitorii, tehnicienii, inginerii și funcționarii din toate întreprinderile și instituțiile din Republica noastră Populară, să-și însușească inițiativa noastră de a întâmpina ziua de 1 Mai prin mărirea angajamentelor luate în întrecerea socialistă... »

Buciu citea cu entuziasm, frământându-se în acelaș timp. În fiecare cuvânt punea viață, suflet, înflăcărea de care era cuprins. Se vedea, se simțea că chemarea aceasta îi merge la inimă.

— «...să pornim sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, cu avânt sporit în întâmpinarea zilei mărețe de luptă a clasei muncitoare din lumea întreagă... »

Cuvintele răsunau din ce în ce mai aprinse:

— «...să arătăm înflăcăratul nostru patriotism în lupta pentru dezvoltarea și întărirea Republicii noastre Populare, pentru construirea socialismului din țara noastră, pentru apărarea păcii, pentru democrație și socialism... înainte, pentru noi și mărețe succese... înainte!»

Buciu sfârși citirea chemării la întrecere într'o liniște, în care doar gândurile mai fremătau. Peste nemărginita întindere a Bărăganului, chemarea petroliștilor stăruia acum ca un ecou. Lui Bădină i se păru că nu Buciu vorbise... ci parcă aici, alătura de dânsii, dela înălțimea a zeci și zeci de turle negricioase, mii și mii de petroliști își strigau chemarea de sub faldurile învăpăiate ale steagurilor din sărbătoarea primăverii... Înainte... pentru noi și noi succese... pentru pace, democrație și socialism... Înainte! Strigătul lor de luptă și de muncă plutea acum nu numai peste câmpia Bărăganului... el pornise într'o furtunoasă și răscolitoare chemare peste toată țara... la Reșița și la Băicoi, la Petroșani și Hunedoara, la Brașov și București... în portul Brăilei sau al Constanței, în câmpia Turzii, pretutindenea... parcă trecuse și dincolo de hotare, către muncitorii din fiordurile Norvegiei, de pe coastele Italiei, de pe Sena sau Tamisa și chiar din îndepărtata Americă. Pornise să înconjoare tot pământul... văzduhul întreg cânta:...pentru pace, democrație și socialism... înainte!

— Da, reveni Bădină, — smulgându-se gândurilor; spuneam că nu-i rău ce-ați început să faceți și tocmai pentru asta am venit și eu...

Intorși pe jumătate în scaune, Andrei și cu Mihai își lăsară bărbiile peste palmele întinse pe spătare, ascultându-l. Lângă dânsul, într'o parte și în alta, Buciu și Marin Oproiu se răsuciră și ei pe locuri. Ochii tractoriștilor clipeau de nerăbdare.

— ...dar vedeți voi, dragii mei, — continuă încet secretarul, — voi ați reușit să depășiți și până acum normele... brigada voastră luptă cu succes pentru îndeplinirea a două sarcini de plan... și până la urmă veți reuși. Veți încheia campania chiar înainte de 1 Mai; dar asta, încă nu-i suficient!

Numai secretarul stațiunii și cu Marin Oproiu ascultau cu răbdare. Până când Bădină se descoperi și-și vântură cu pieptenul degetelor părul negru-brumat, înspicat cu alb, Buciu și cu Mihai schimbară de multe ori priviri întrebătoare.

— ... e timpul, cred, să ridicați munca voastră pe o treaptă superioară. Chemarea la întrecere a muncitorilor petroliști, ar trebui folosită pentru acest fapt. Întrecerii însăși trebuie să-i dați un alt caracter... calitativ deosebit... și în condițiile brigăzii voastre, cred că veți putea trece cu succes spre această nouă fază. Până acum, voi ați luptat cu îndârjire pentru depășirea planului de lucru... ați luptat să scormoniți pământul cât mai adânc și mai repede. Pe voi, ca tractoriști, v'a interesat numai arătura în sine, răsturnarea pământurilor. Dar vedeți, nu asta e principalul. Noi ru arăm Bărăganul ca să fie arat, ci ca să ne dea pâine... cât mai multă. Înțelegeți, principalul este să obținem de pe locurile arate cu tractorul o recoltă bună, frumoasă și îmbelșugată. Pe voi, trebuie să vă intereseze deci soarta recoltei ce va crește pe pământurile pe care le-ați răscolit, nu numai felul și întinderea arăturilor...

Tractoriștii erau acum numai cu azul îndreptat spre secretar. Ochii lor priveau gânditori la larga, la nesfârșita arătură a sutelor de hectare pe care le întorseseră aici. Intr'adevăr, ei nu avuseseră în gând decât arătura, executarea ei; nu se gândiseră însă niciodată la roada pe care o vor da aceste ogoare, la belșugul care va trebui cules de pe ele.

— ... ori, — vorbi și mai rar și mai încet Bădină — la baza luptei pentru o recoltă bogată stă lupta voastră pentru o arătură bună. În centrul preocupărilor voastre trebuie să stea de-acum lupta pentru *calitate*. Bădină tăcu, cu ochii îndreptați spre arături. În fund, în valul negurilor serii, orizonturile se uniseră cu pământul. Prin fereastra deschisă de el în mintea lor, tractoriștii vedeau acum și mai larg, și mai îndepărtat, mai sus, spre un țel spre care trebuie să lupte și să se avânte cutezători. Lumina pe care Bădină o proiectase înaintea drumului lor le arătase o cale liberă, înaltă până la nesfârșit. Lupta pentru calitate! Da, aceasta era problema brigăzilor; înțelegeau că nu mai era suficient să facă, în medie, peste șapte hantri de arătură zilnic... ci, că trebuie să lupte acum și pentru calitatea lor.

— Și dacă aceasta este problema — reîncepu Bădină, — trebuie să o rezolvăm. Secretarul își scoase între timp câteva hârtii din geanta pe care și-o trăsesese pe genunchi și le ridică acum în fața tractoriștilor: — Această rezolvare este cuprinsă aici, în scrisoarea lui Ivan Ivanovici, pe care mi-ați dat-o și mie s'o citesc. Petrov vorbește despre brigada sa, care anul trecut a devenit o brigadă de calitate, după metoda tractoristului stahanovist Ivan Sațchi... *Brigada de calitate* — aceasta este rezolvarea, măi băieți! Secretarul îi fulgeră cu privirile lui adânci și binevoitoare, luminate de un zâmbet reținut. — Ei, ce ziceți? *Brigadă de calitate*... ce frumos și măreț lucru, nu?

În tăcerea lăsată între dânșii, inimile și gândurile tractoriștilor ciocoteau.

— Hei, dar ca să faceți asta, e greu... nu știu dacă voi puteți!

Privirile lui Bădină trecură în fugă peste fețele tractoriștilor adânciți în aceleeași gânduri.

— Putem, tovarășe Bădină — răspunseră Buciu și Mihai.

— Asta înseamnă că trebuie să lucrați nu numai fără rebut... ci, că nu veți face decât lucrări de calitate superioară... înțelegeți?... fără nici un fel de greșuri, conform cerințelor agrotehnice... bune, cum nu s'au mai văzut! Pe astfel de arături, cu siguranță că și recolta va fi bogată, îmbelșugată... Iată, și țăranii din sat au început să se organizeze în cadrul

întovărășirii încheigate... vor trece și ei spre o nouă fază a muncii lor. Așa se vor apropia mai repede de colectiv... Trebuie să-i ajutați și voi prin munca voastră să facă aceasta. Și îi veți ajuta făcând lucrări de foarte bună calitate... Ei, ce ziceți, vă prindeți?

— Ne prindem, tovarășe Bădină! repetară și mai aprinși cei doi tractoriști.

— Mă, asta nu înseamnă că unul sau doi vor face lucrări de calitate, iar ceilalți ca și până acuma. Toți, toate tractoarele trebuie să are bine... foarte bine.

— Și eu cred că vom reuși, tovarășe secretar, — vorbi cu greutatea experienței sale, Marin Oproiu. — Veți vedea că vom reuși!

Secretarul își ridică umerii și apoi îi coborî scurt, de parcă cedase în fața împotrivrării cuiva:

— Ei, dacă ziceți voi, fie; socot că nu vom păți rușinea tocmai acum.

Bădină le întinse scrisoarea lui Ivan Ivanovici și-și vâri în geantă ziarul cu chemarea la întrecere a petroliștilor. După aceasta coborî alături de mașină, cu șapca în mână, își trase bluza în jos și-și întinse curelușa genții aruncate din nou pe șold. Iși puse șapca pe cap, pregătindu-se de plecare.

Pe locu-i dela volan, Andrei Hurdea gândea. Toți ceilalți avuseseră scrisoarea lui Vania în mână, toți citiseră chemarea la întrecere a petroliștilor, dar nici unul dintre dânșii nu reușiseră să facă legătura dintre ele... — «Trebuie să vezi — își zicea Andrei, — să vezi cât mai adânc, în toată complexitatea lor, legăturile dintre lucruri... viitoarea desfășurare a faptelor».

— Oricum — vorbi Bădină, adresându-i-se de parcă chiar îi ghicise frământarea; — cred că puteți răspunde petroliștilor. Să discutați aceasta și în birou și 'n organizație, Andrei! Să mobilizați toți comuniștii! Ei trebuie să fie în fruntea luptei pentru calitate, exemplul cel mai viu!

Dădu să plece, dar se opri.

— Eu totuși te-aștept și mâine, dacă mai aveți nevoie de ajutor, să-mi spuneți!

— Am să viu, tovarășe Bădină — îi răspunse scurt secretarul.

Bădină își deslegă calul, strânse chinga și încălecă. La plecare trecu din nou pe lângă dânșii. Tractoriștii rămaseră în mașină gânditori, așezați pe scaune. Secretarul se bucura că le dăduse de gândit.

— Da, — le vorbi el, — *brigada de calitate*... cred că aceasta trebuie să fie sarcina voastră în întrecerea pentru 1 Mai. Așa poate că vom reuși într'adevăr să aducem și steagul dela București aici, pe Bărăgan... Noroc!

Dădu mâna cu ei întinzându-se din șea și plecă în pasul liniștit al calului către Podeni. Tăcuți, tractoriștii îl priviră până ce silueta lui se făcu una cu faptul inserării. Atunci, după ce Buciu și Oproiu coborîră, mașina svăcni și porni într'o goană nebună către Bădeni. Fășile de lumină ale farurilor stăruiră multă vreme în întunericul ce stăpânea acum câmpia...

În sat, Bădină se opri la sediul Organizației de Partid. Înăuntru nu găsi decât pe Sandu Alexe și pe Ilie Zăganu. Se interesă de felul cum fusese pregătită serbarea de a doua zi, de scopul pe care-l urmărea organizația prin ea.



— Noi vrem să facem agitație în jurul problemei gospodăriilor colective — răspunse Alexe. — Să facem cunoscut oamenilor cum se intră și cum se lucrează în gospodărie, să le arătăm avantajele lucrării pământului cu mașinile și tractoarele în comun, să spulberăm minciunile chiaburilor...

— Cine vorbește?

— Agronomul de sector al S.M.T.-ului, tovarășul Lungeanu.

— Ați discutat cu el?

— Da, astăzi a trecut pe-aicea.

— Cine a organizat serbarea și cine răspunde de ea în fața organizației?

— Comitetul întovărășiților și cu tractoriștii — sări Zăganu. Apoi adăugă: — Eu răspund.

Bădină sta între ei și-și făcea unele însemnări pe carnetel, la lumina lămpii. După ce Alexe îi vorbi despre programul artistic, despre colaborarea dintre tineretul din sat și tractoriști, despre felul cum asigurase supravegherea lui Filică și Velicu și câte altele, Bădină le făcu o propunere:

— Știți ce cred eu, poate c'ar fi bine să-l chemați și pe Iorgu State dela « Drum nou », să povestească oamenilor despre felul cum au constituit ei gospodăria, cum au lucrat din toamnă până acum, despre rezultatele ce-au obținut...

— Am să-l aduc eu, tovarășe Bădină — se angajă Zăganu.

Secretarul își vârî carnetelul în geantă, o încheie și rămase un timp cu coatele peste dânsa și ochii plecați. Când și-i ridică, vorbi către ceilalți doi:

— Să studiați mai adânc problema asta a constituirii unei gospodării colective aicea, în Podeni; s'o discutați în birou, în organizație. Faceți un plan de lucru pentru toată munca ce trebuie s'o depuneți în această perioadă, până la înființare. La ședința lunară de la plasă, să vii cu el, Alexe; să-l discutăm și-acolo, în comitet.

Se despărțiră repede. Alexe și Zăganu îl conduseră până în uliță, unde avea calul legat de uluci. Secretarul încălecă și o porni într'un pas legănat. În dreptul școlii elementare, strânse frâul și-i încetini și mai mult mersul obosit. Prin ferestrele larg deschise, se auzea corul tractoriștilor, al muncitorilor dela *Frăția* și al tinerilor din sat. În dreptul lor, se opri. Cântecul năvălea puternic, înnoitor:

*Sunt vorbe prea puține în grai  
Și flori sunt prea puține pe plai...*

Un timp, Bădină rămase nemișcat, cuprins de frumusețea și înțelesul viu al cântecului. Apoi începu și el să fluere melodia, în acelaș ritm. Smuci frâul, împintenă calul și plecă în mersu-i liniștit, fredonând. Cântecul îl urmări până departe, afară din sat. Când nu-i mai auzi nici măcar murmurul depărtat ca al unor frământări de ape, secretarul își lăsă frâul pe dâmbul șeii. Se ridică în scărițe și se reazează cu privirile îndreptate spre ogoare și cântecul pe buze. Liniștea înserării prinse svon de viață nouă:

*Lui Stalin, slavă, slavă-i cântăm  
Pe drumul lui mai dărz ne-avântăm...*

A doua zi, după ce-și desfășuraseră programul artistic la Căminul Cultural — adică tot în localul strâmt al școlii elementare, tractoriștii ieșiră cu tineretul satului la horă. Grupul lor se risipi repede printre flăcăii și fetele care priveau cu bucurie către ei. Ba încă, tot poporul care se minunase de cântecele și poeziile lor porni după dânșii, să-i vadă și la joc. Hora se înfiripă repede și mai mult trași de fete, împinși de flăcăi, cea mai mare parte dintre tractoriștii și muncitorii dela *Frăția* se prinseră în ea. Cu rândurile împestrițate de vesmintele lor, jocul începu într'un iureș săltăreț, iscat ca un vârtej. Rămasă în urma lui, muzica abia se mai auzea de tropotele care băteau pământul. Ageri și furtunoși, flăcăii satului zoreau mereu rotirea horii, trăgându-i și pe tractoriști. Fetele mai slăbuțe și tractoriștii mai puțin îndemânatici la joc, se desprindeau din rând, unul câte unul, în râsetele celorlalți. Se încinse astfel o veselie generală, plină de cântec și de gânduri bune. Satul petrecea, scăpat de grija primelor semănături făcute de tractoare.

Înapoia acestora, mai spre marginea adunării, câțiva dintre tractoriști rămaseră să șușotească cu fetele. Cel mai elegant, părea Pitcoace; purta costumul nou, cravata și pălăria nouă, lăsată ștângărește pe-o sprânceană. Alături de el, Floarea Voiculesei legată cu băsmăluța roșie dăruită de dansul — fremăta de neliniște și bucurie, mândră ca o păuniță. Însă, cel pe lângă care se mbulziseră fetele mai mult, era Traian Buciu; auziseră ele că este fruntașul brigăzii, cel mai tare dintre tractoriștii nu numai de aici, dar — poate de pretutindenea, din toată țara. Imbrăcat din tălpi până în creștet cu straele noi-nouțe, Buciu părea ca scos din cutie. Și numai ce simțise că-și dau fetele ghes spre dansul, că și ridicase nasul sus. Până la urmă se mai descotorosi de ele; dar de trei, nu putea scăpa cu nici un chip. Pusese el ochii pe-o codană și pe-o bălăioară și se gândea să nu le lase în pace; dar ce putea face cu a treia? Scăparea-i veni fără de veste; i-o adusesse Ilie Gănete care, rămas fără Floarea, bătea numai marginile horii:

— Da alege odată, tovarășe Buciu! — îi ceru el și mai în glumă și mai supărat. — Tu cu trei și noi ne uscăm pe de margini! — și-i zâmbi și lui și fetelor.

— Mă, Gănete — răspunse Buciu, râzând — de una mi se frânge inima — și după ce-i clipi codanei, o apucă de braț cu dreapta; — de alta mi se-aprinde sângele, mă — și se uită spre bălăioara cu ochii drăgostoși; îi prinse și ei brațul, clipindu-i la fel de șiret. — Păcat că am numai două mâini! Ce pot să fac? Ia-o tu pe-a treia! — dar și acesteia îi zâmbi peste umăr.

Numai Guju și cu Iliuță stăteau singuratici de-oparte, privind tăcuți, bucurându-se de veselia celorlalți. Iliuță nu îndrăznea încă să se avânte în jocul și vorba celor mai mari și roșea când fetele îl priveau drept în față, zâmbindu-i. Guju însă, era din firea lui gânditor, retras și-i plăcea mai mult să se uite la alții, decât să intre dansul în joc. Și Costică Roibu avusese căutare — mai cu seamă printre cântăreții satului. La serbarea dela Cămin, el îi zisese din muzicuță cu atâta foc, că-i săltase de pe scaun și pe bătrâni. Acum, stătea mai într'un colț, înconjurat de cinci-șase flăcăi — toți cu muzicuțe — și-i învăța să cânte *Marșul Partizanilor*.

Dar, de toată strălucirea și veselia acestei sărbători, cel mai puțin se bucura Frusinica. Rămasă într'un grup de fete mărunte, neîntrate încă în horă, ea privea mai mult ulița, înspre comitet, decât la jocul celorlalți. La propunerea lui Iorgu State, brigadierul plecase cu Alexe și Lică Mătase la comitetul provizoriu, pentru ca să aranjeze împreună o vizită a țăranilor din Podeni, la *Drum nou*. Hei, le spusese lucruri frumoase Iorgu State, celor din Podeni — despre viața nouă începută de ei în toamna trecută. Oamenii își arătasera dorința să meargă și să vadă de-s adevărate cele povestite. Hotărâseră să facă aceasta mai spre sfârșitul campaniei, când vor mai scăpa de treburi.

După un timp, Frusinica își întoarse capul de la drum, mâhnită. Un sentiment de crudă singurătate o încerca. Prin fața ei, tocmai atunci trecu și Buciu, pășind tacticos și mândru între cele două fete. Triactoristul îi întâlni pentru o clipă privirile. Ochii ei frumoși, mari și negri, își adânciră întunecimile. — Of, și Mihai — își zicea ea, — cât o să mai stea? O durea întârziera lui. Știa tot satul c'o ceruse părinților și-acuma, uite, a rămas singură pe marginea horii... tocmai acum. Tiesări; lângă ea se oprise Mitu lui Filică.

— Zi așa, — începu el cu glas mios — ajunsși și slugă la ciocănari? Frusinica tăcea.

— Ce faci, — șopti chiaburașul — te duci după el?

— Și ce-ți pasă, mă? — îl repezi ea, supărată.

Mitu nu se sfii; își întoarse capul spre hora care se rotea mai departe și mai făcu un pas spre ea.

— Auzi, vorbă — grăi el mărinimos; — sigur că-mi pasă! Eu vreau să te ridic din slugărit și tu tot mai afund te bagi.

— Dar n'am nevoie — îi răspunse scurt Frusinica și-i întoarse spatele.

— E, așa zici tu, — stăruie chiaburașul — că nu cunoști încă dulceața traiului ăl bun; da'altfel...

— Altfel ce, mă? — și Frusinica îl fulgeră cu privirile întunecate, pline de ură.

Pe Mitu lui Filică îl furnică până în tălpi căutătura fetei.

— Of, doamne — își ocoli el răspunsul — tu mă înnebunești cu ochii ăștia, Frusinico!

Fata îl privi de sus în jos, cu scârbă. Chiaburașul nu era un băiat urât, dar nu-i plăcea ei și pace. — Drac, nu alta! — își zicea Frusinica, privindu-l — să-l iei de păr și să-l arunci în baltă! — și începu să râdă de gândul ăsta.

Mitu însă prinsese curaj; porni și el să râdă, în voie, cu nimica stingerit. Pofticios, întinse mâna să-i prindă brațul alb, gol până mai sus de cot. Dar Frusinica îl plesni peste ea cu putere și atât de repede, că speriat, Mitu țipă scurt — parcă atins de bici.

— Da ho, fa, — dădu el s'o îmbuneze — că numai ne jucăm acum!

Frusinica sări ca înțepată.

— Ce facem, mă? — strigă ea înfuriată și-și strânse pumnii la piept, gata să lovească. — Hei, juca-s'ar dracu cu tine!

Mitu lui Filică se trase un pas mai înapoi și privi rușinat în jur. Câțiva dintre băieții și fetele care așteptaseră să se prindă la joc, vereau spre dâșii. Mai apoi porniră și alții și în curând muzica tăcu și hora se sparge într'o hărmălea neașteptată. Tot tineretul se îmbulzea spre ei, strigând

și răsând. Chiaburașul o sfecli. Era prins într'un cerc din care nu putea scăpa așa de ușor. — Lasă, că-ți arăt eu ție, sărăcie! — gândi el și așteptă să se mai potolească zarva. Ceilalți erau numai ochi și urechi.

— Acuma nu-ți mai plac, ai? — zise Mitu, vrând cu tot dinadinsul s'o pongrească. — Cât ți-am dat, am fost bun; acuma îți miroase a motorină, te-ai înhăitat cu...

Frusinica se repezi la el și-l apucă de piept mai sdravăn decât un bărbat. Mitu nu mai avu timp nici măcar să-i privească scânteierea aprinsă a ochilor; începură să-i tremure toate câte erau în jur, sgâlțâit fără îndurare de pumnul fetei.

— Ce mi-ai dat, mă? — îi strigă Frusinica în față și nici una, nici alta — lip, lip — fata îi șterse două palme pe obraji de-l făcu pe Mitu să vadă în jur numai steluțe verzi.

— Aaa, — se minunară în batjocură flăcăii.

— Ha-ha-ha! — râdeau cu poftă fetele.

— Atinge-l, Frusinico! — strigă codana dela brațul lui Buciu.

Mitu scuipă în jos, cu privirile ridicate către cei ce-și râdeau de dânsul.

— Lasă, c'are ta'tu cu ce să-ți pună dinții, îi strigă o altă fată.

— Ce dracu, mă, Mitule... te lași tu la o fată?

Dar chiaburașul pricepu că toți îl căinau numai în bătaie de joc. Știa că numai o vorbă dac'ar fi scos, toți săreau asupra-i și l-ar fi făcut una cu pământul. Deaceea tăcea chitic, sugându-și limba mușcată. Dintre băieți, Ilie Gănete pătrunse până lângă dânsul și-i strigă peste umăr, chicotind:

— Șterge-o... gata! Ce, încă n'ai plecat? Ia te uită mă, că tot mai stă! Poate vrei să nu mai rămâi dator nici brigadierului, ai?

Mitu plecă frumușel dintre dâșii, furișându-se. Rușinea asta nu-o mai pățise în Podeni nici un flăcău, decând își putea aminti el. Dar în inima lui răzburarea încolți pe loc într'o ură de moarte, grea, neînduplecată.

Intre timp, Iliuță dădu fuga la comitet. Mihai tocmai ieșea din tindă.

— Tovarășe brigadier... începu el să-i explice.

Vorbea întretăiat, întrerupt de răsufierea-i grăbită și scurtă. Fața îi era aprinsă de-alergătură, iar peste ochii-i micuți pluteau umbre de spaimă.

— ... tovarășe brigadier!

— Ce-i Iliuță? — îl întrebă Mihai nelămurit. — Ce s'a întâmplat, mă?

— ...ța, — cum să-i zică Frusinicăi, se întrebă acuma Iliuță — ...țața Frusinica!

Brigadierul înțelese că se întâmplase ceva cu Frusinica. Ieșind ca un vârtuj, o luă în fugă către horă. Până să ajungă la ea, trebui să treacă cu greu printre rândurile fetelor și flăcăilor strănși în jur. Nu se dumirea însă de ce râdeau ceilalți, de ce însăși Frusinica zâmbea.

— N'ai grijă, frate Mihai — îl lămurii Gănete; — n'a mai fost nevoie nici de noi. Deocamdată i-a plătit Frusinica cu vârf și îndesat!

Totuși Mihai se plecă asupra Frusinicăi, îngrijorat.

De lângă dânsul, Ilie Gănete strigă lăutarilor să înceapă.

— Zi-i, mă!

Hora se încheagă din nou și porni parcă și mai cu foc și mai vijelioasă.

— N'a fost nimic Mihai, — căută să-l liniștească Frusinica.

— Ei, chiar nimic nu se poate!

— I-am ars două lui Mitu...

— Iar s'a legat de tine? — întrebă supărat Mihai și-și roti privirea de parcă l-ar fi căutat pe chiaburaș.

— Lasă, cred că s'a săturat. — Apoi îl rugă, privindu-l cu dragoste în ochi: — Hai să jucăm și noi Mihai!

Cu intrarea brigadierului și a Frusinicăi în horă, jocul se întări și mai mult. Și numai nedorita cădere a negurilor serii îl putu opri.

Tinerii plecară în grupuri mari și gălăgioase, vorbind înveseliți, risipindu-se pe uliți. Legat de câte-o față, pornea cu dâșii și câte-un tractorist. Pitcoace o conducea pe Floarea Voiculesei, înconjurat de alte perechi de fete și băeți. Buciu, neștiind încă pe care din două să le petreacă până spre casă, le lăsă să plece singure. Iși adună în jur un grup de tractoriști și se îndreptară cu toții spre tractoare.

Cu restul tractoriștilor, porni puțin mai în urma lui, Moise Coman.

Mihai o conduse pe Frusinica până acasă. Trecură spre fundul ogrăzii, unde printre corcoduși și salcâmi aveau și câțiva zarzări în floare. Se opriră sub cel mai micuț, așezându-se pe resturile unei căpițe de fân întinsă printre pomi să se usuce. Se întâlneau acum pentru prima dată de când hotărâseră și ai casei căsătoria lor. Brigadierul îi cuprinse mijlocul și Frusinica i se apropie cu dragoste, lipindu-i-se de trup. El nu se mai sătura privindu-i ochii și zâmbetul, ascultându-i șoapta. Fata se pierdea de atâta fericire. Se ghemui la pieptul lui și ridicându-și fața aprinsă până lângă buzele lui, îi înlănțui gâtul cu brațele, murmurând:

— Mihai... dragul meu...

Fânul îi primi în culcușul său moale și cald, învăluindu-i în aroma ierbii uscate. În priviri le apăru nemărginirea bolții înstelate, colbul de lumină al drumului robilor. Iscat din stepă, un vânt călduț porni să adie printre grădini, aducând miros de grâne și arături. Crengile zarzărului porniră să se legene ușor, încărcate de flori, ca într'un vis. Răscolite, petalele lor cădeau într'o cernere leneșă, fluturând în întunec asemenea unor frunzișoare albe, împrăștiind miresme...

## 7

...multe stele apar pe cer în feeria nopților de primăvară și toate strălucesc! Dar nu toate sunt călăuzitoare și nu toate luminează într'atât luceafărului. Multe vor fi și drumurile lor și poate prea ascuns jocul luminilor lor îndepărtate. Lumi și lumi svâcnesc într'o viață a lor, pornite pe una din aceste căi... Doar tu om fiind, poți alege drumul pe care trebuie să-l străbați. Și dintre toate drumurile noastre, cel al luptei pentru mai binele și fericirea, pentru libertatea oamenilor, este cel mai luminos și mai înălțător. Nimic din toate cele ce există nu vor putea zăgăzui sau înfrânge desfășurarea acestei lupte, pornită din dragostea de om.

Și licuricii pământului încearcă adeseori să umbrească cu scurta lor scânteere lumina luceafărului. Dar oamenii știu c'ar rătăci dac'ar umbla pe drumurile lor. Deaceea cu cântec de victorie în inimă și cu cutezanță de luptă în suflet, ei se strâng și călătoresc cu ochii la luceafăr.

El, Marin Oproiu, niciodată n'a rătăcit departe de drumul pe care l-a simțit că este bun. Intotdeauna a fost împotriva rânduielilor boerești și chiar a lovit în ele când a putut. Dar uite, niciodată nu i s'a părut mai luminos drumul vieții sale ca în seara asta. Amarnic și greu a dus-o mai

înainte, flămând și obidit a fost, ca'n lanțuri. E grea și munca de acum și încă și mai grea lupta în care și dânsul s'a prins. Inșă, prea multe s'au schimbat în viața lui și a celorlalte mii și milioane ca dânsul, ca să nu vadă că lucaefărul vieții noi îi conduce spre tot mai înseninate zile...

Așa gândea Marin Oproiu, lungit pe pământ cu ochii către cer. Odată cu căderea serii își așternuse în fața tractoarelor o pătură și de pe dânsa urmărise fiecare nou licărit de stea. La început doar câteva străluciri ca niște nasturi de alamă pe pieptul întunecat al bolții. Și de pretutindeni mai apoi, apăruseră alte mii și minunate, tremurătoare nestemate, prinse neregulat în pânza cerului. O țară a luminilor părea văzduhul și încă și mai tăcut, și mai înegurat, pământul. Peste toate întinderile de pe Bărăgan, dela Pânoiu, domnea în seara asta o liniște adâncă, străjuită de lumini.

Doar dinspre miază-zi pornise să adie ușor ca zefirul un vânt călduț cu arome de grâne și de ierburi răscolite.

Intr'un timp, i se păru că tăcerea aceasta era întreruptă de un zgomot înăbușit. Stolul gândurilor își frânse sborul și ele se risipiră dispărând. Ascultă. Parcă simțea cum liniștea își încorda și mai puternic strunele mângâiate de vânt. Da, i se păruse numai. Inșă, doar începu să-și caute iarăși gândurile, că foșnetul se auzi și mai puternic, și mai apropiat. — Cine o fi? — se întrebă Oproiu, îngrijorat de întârzierea tractoriștilor. După o clipă, se ridică într'un cot și așteptă cu ochii ațintiți în întuneric, cu auzul întărit. Acum nu se mai înșelase, zgomotul venea spre dânsul. Vreascurile uscate trosneau ușor sub pașii cuiva, care mergea printre salcâmi. — Măi, cine dracu o fi de vine hoțește? — se întrebă nedumerit tractoristul. Lipit pământului, se târî prin fața tractoarelor până sub botul celui din urmă. De aici vedea și largul ogoarelor și marginea dreaptă a perdelei de salcâmi. Peste ogoare, nimeni; din mijlocul copacilor, nu se mai auzea acum nici mersul de pisică.

Tăcere.

Câmpia dormita sub licăritul neîntrerupt al stelelor.

Tractoarele își odihneau mădulele, cuprinse parcă de somn.

Undeva în fund, dincolo de salcâmi, căzu o stea.

Dădu să se ridice, dar tocmai atunci pașii celui din întuneric porniră să trosnească iar. Acum se auzeau și mai rar, cu popasuri de așteptare între ei. — Asta nu vine cu gând curat! — cugetă Oproiu. Se sculă în genunchi și trase ușor manivela tractorului. Grăbit, se furișă până'n umbra cisternii cu motorină, împinsă ca la douăzeci-treizeci de pași de tractoare, în marginea salcânilor. Sgomotul pașilor însă, nu se mai auzea. Liniștea câmpiei se reîntregise.

Tăcere.

Noaptea părea o frântură de basm.

Vântu-și lăsa aromele și mai mult, printre salcâmi.

Destul de stăpân pe sine, Oproiu sta la pândă ca un vânător.

O clipă... încă una... în desişul salcânilor licări o luminiță acoperită de umbra unui ins aplecat peste dânsa.

— Care ești ăla, mă? — întrebă Marin Oproiu, amenințător.

Tăcere.

Luminița scăzu și începu să alerge sfărâind ca pe un fir, abia luminaându-l pe străin. Oproiu se ridică și porni spre dânsul cu drugul manivelei ridicat.

— ...tu-mi-ți mama mă-ti de tâlhar! — scrâșni el întărat.

Ceva ca un bulgăre luminos sbură pe deasupra lui și se opri agățat în salcâmi, arzând la o palmă numai deasupra cisternei cu motorină. Un gând neașteptat îl fulgeră prin minte: să se întoarcă și să înlătore focul; dar pornirea-i plină de ură îl opri și dintr'un salt, sări lângă celălalt. Tălharul aprinsese un nou chibrit. Fierul manivelei îl isbi cu putere peste spinarea încordată și-l doborî peste flăcărue. Străinul gemu, de parcă fusese spintecat. Apoi își întoarse fața, isbucnind înnăbușit:

— Ah, dumnezeii mă-ti!

Duhnea a băătură ca un cazan de țuică descoperit în fierbere. Oproiu îi apucă dela încheetură mâna dinspre dânsul, i-o răsuci dintr'o singură mișcare și-l trase în sus. Tălharul se ridică bălăbănindu-se, cu pumnul strâns pe ceva ascuns. Cam la o jumătate de metru dela pumn în sus, sfârâia sub luminiță, capătul unui fitil.

Intre dânșii lupta începu încrâncenată, surdă.

În aceeași clipă însă, o detunătură puternică izbucni în spatele lor și o ploaie de motorină începu să cadă peste salcâmi. Focul cuprinsese tot ceea ce mai rămăsese din cisternă. Lacom, el se întindea acum cu repeziciune printre copacii stropiți de combustibil. Marin Oproiu nu mai văzu atunci decât limbile flăcărilor. Ridică manivela și izbi din nou, cu mai multă putere. Umbra de om căzu în genunchi, sfâșiată de durere.

În mână, fitilul îi ardea, scurtându-se.

— Dă-mi drumul, — băigui el; — altfel, n'o mai arunc ... praf ne face.

— ...mama mă-ti... murim amândoi, dar nu-ți dau!

Tălharul ținea încercătura departe de dânsul, ferindu-se de încercările tractoristului de a i-o smulge. Fitilul ardea încet, ca o lumânărică umedă. Nu mai rămăsese din el decât o lungime de-o palmă. În spatele lor, focul se întărise și lumina acum departe, în jur, până peste arături.

În fața primejdiei, Oproiu gândea că numai astfel — prin moartea sa — va scăpa tractoarele pe care le avusese în pază și pe care muncise cu atâta dragoste. Dar setea de viață îi săltă din nou în piept și în inimă și-i ridică cu mai multă tărie brațul înarmat. Manivela căzu pe mâna tâlharului, trosnind. Inmuiat, pumnul i se desfăcu încet, întinzându-și degetele învinețite. Încercătura alunecă jos, cu fitilul sfârâind.

Flăcăriua ardea la numai câteva degete.

Tălharul încercă să se aplece și s'o ia. Oproiu îl apucă și mai strâns de umerii hainei și-l smunci, trăgându-l înapoi. Lupta reîncepu și mai înverșunată. Ochii le priveau plini de spaimă, cum fitilul se scurta cu fiecare clipă. Tractoristul se chirci și isbi încercătura cu bocancul. Rostogolindu-se, aceasta se opri lângă butoaiile cu benzină și ulei de dincolo de dânșii. În așteptarea detunăturii, Oproiu se culcă la pământ, cu răsufierea tăiată. Tălharul se aruncă asupra lui ca un turbat. Simți însă că el era mai primejduit, fiind în partea dinspre butoaie. Incepură astfel să se lupte — tăvălindu-se pe jos — pentru cucerirea celui mai ferit loc din calea exploziei. Trecea când unul când celălalt deasupra, răsucindu-se încheștați către vatra flăcărilor.

Moartea îi amenința deopotrivă... flăcăriua ajunsese la capătul fitilului... așteptau explozia, cuprinși în nebunia luptei...

O clipă... încă una...

Mihai se smulse cu hotărîre din îmbrățișarea Frusinicăi și sări drept în picioare. Fata rămase în fân, cu mâinile întinse după el. Slabă și îndepărtată, detunătura răsbătuse totuși până la dânsii. Privirile brigadierului se întoarseră spre largul câmpului acoperit și închis de întuneric, ca de un zid. Minteia lui fu fulgerată de un gând pe care nu-l putu urmări până la sfârșit. Dar așa era; acolo, în fundul pământurilor dela Pănoiu licări mai întâi o scânteere scurtă și vie și apoi izbucniră flăcările. Ridicată alături de dânsul, Frusinica înlemni cu capul sprijinit de umărul lui, cu inima cuprinsă de spaimă, cu ochii scânteind. Era neîndoios faptul că focul nu putea fi decât la cuibul lor, al tractoriștilor.

— Arde la tractoare! — șopti brigadierul cu înfrigurare.

Ieșiră de sub zarzărul alb, nins de floare. Câteva clipe mai stătură așa, lipsiți de orice gând. După aceasta, Mihai îi strânse mâna și porni de pe loc într'o fugă hotărîtă și grea.

— Mihai... Mihai! — îl strigă grăbită, Frusinica.

Brigadierul se opri dincolo de zăplazul ogrăzii, în mijlocul uliței ce dădea în câmp.

— Așteaptă Mihai, — îi ceru ea.

Frusinica alergă înapoi, în curtea lor. Mihai Zaharia bătea pământul nerăbdător, cu ochii la flăcările ce creșteau. Incepu să meargă încet, împins de grija tractoarelor. Așteptarea aceasta i se păru cât o veșnicie. Curând însă, Frusinica îl ajunse din urmă, gonind pe-alătura de-un cal mărunt.

— Incalecă!

Brigadierul sări pe spinarea calului, din mers. Intoarse coada căpăstrului și-i lovi în dreapta și în stânga pânțele.

Calul svăcni sub dânsul, pornind într'un galop mărunt, dar îndârjit și iute. Ahea se mai zărea, când Frusinica îi striga mereu, neliniștită:

— Ține drumul, Mihai... altfel te 'nfunzi în arături!

De aici, Frusinica alergă în casă după taică-su. Lică Mătase încă nu se întorsese dela comitet. Fugi într'acolo; lăsase ușile larg deschise și pe maică-sa speriată în prag.

— Doamne ce-o mai fi și asta! — murmură cu mâna la gură Leana lu' Lică.

Ieși apoi în uliță; auzi strigătul îndepărtat și repetat al Frusinicăi, ca pe o chemare:

— ...arde la tractoare!

— ...arde la tractoare!

— ...arde la tractoare!

Când se întoarse către câmp, zări printre case și pomi para învalvrată a focului. Din ogrăzi ieșeau primii oameni cu topoare și găleți în mână. Pe lângă dânsa, un bărbat trecu în fugă cu hârlețul ridicat ca o lance.

— La tractoare, fraților! — strigă tunătoare vocea lui.

Noaptea se umplu de sgomote, de-o zarvă iscată ca din pământ. În porți, apăreau umbrele oamenilor ieșiți în grabă din case și ogrăzi. Tăcuți, cu îngrijorarea în inimă, intrau în rândurile celorlalți — porniți în trap pe ulițele ce ieșeau la câmp.



Până la sediul comitetului provizoriu, Frusinica ridicase astfel jumătate din sat. Când să intre, se întâlni în prag cu Alexe și Zăganu, care tocmai ieșeau, scoși de fierberea oamenilor.

— Ce-i? — o opri Alexe.

— Foc... arde la tractoare, tovarășe secretar! — vorbi scurt și stins Frusinica.

Fata stătea în fața lor cu pumnii strânși la piept, cu întunecimea ochilor arzând. Incerca cu greu să-și domolească răsufletul înfierbântat, mișcarea săltată a pieptului. Spaima de care fusese cuprinsă se destrămasese. Din înfățișarea ei nu se vedea acum decât hotărâre și ură — deopotrivă de stărnite.

— Unde-i Mihai? — o întrebă Alexe.

— A plecat călare.

— Tractoriștii?

— Erau de mult pe drum.

Secretarul stătu o clipă în cumpăna gândurilor și apoi, iute cum era, se întoarse spre Zăganu — răsucindu-se pe călcâie ca un titirez:

— Frate Ilie, o iei în partea asta... eu în asta... ridicăm tot satul. Să strângi în jurul tău toți comuniștii! Ne întâlnim pe drumul către tractoare.

Ilie Zăganu își svârli mucul de țigare ce-l mai avea între degete, își șterse mustăcioara arămie cu dosul palmei și plecă în fugă într-o parte a satului.

Frusinica urcă scărițele sediului.

— Tovarășul Mătase să vie cu restul oamenilor, — îi strigă din urmă Alexe. — Aici, în sat, să rămână Voiculeasca și Leahu... Aveți grije de chiaburi... păstrați-l pe Filică la comitet până ne'ntoarcem noi! Frusinica intră cu înțelesul acestor cuvinte în gând.

Înăuntru, găsi la taică-su și pe Filică.

— ... d'ăia ziceam, — vorbea chiaburul, — că e mai bine să ne povățuim noi copiii cum să se poarte, decât să ne facă de răs în sat.

Fata pricepu dintr'odată ce dorea Filică. Chiaburul venise să se plângă lui Lică de purtarea ei.

— Lasă-l tată, — îi ceru ea lui Lică Mătase — adună oamenii ce-au mai rămas și fuga la tractoare!

Președintele se ridică din scaun speriat, cu ochii încruntați. Întrebă:

— Da' ce-i?

— Foc! — răspunse Frusinica. — Hai.

Lică Mătase își luă grăbit bățul de lemn lucios și noduros, căciula și dădu să plece. Filică, după dânsul.

— Tu stai, — îl opri Frusinica pe chiabur. — Rămâi aici, cu mine! Filică o privi neîncrezător, cu un zâmbet pătat de ură. Fata smulse bățul lui Lică și-l ridică amenințător.

— Stai jos!

Chiaburul se mai codi un timp, dar n'avu încotro; se întoarse cu pași ușori către masă, privind-o ca un câine înghesuit în gard. Se așeză silit, de parcă trebuia să stea pe-o vatră de jar.

Mătase trânti ușa și alergă afară. Ieșită în prag, fata îi strigă din urmă sarcinile Voiculesei și ale lui Ion Leahu. Când se întoarse, Filică o întâmpină cu vorba-i colțoasă, înfuriat și mândru:

— D'a ia ascultă, fă, de când te-ai făcut tu...

— Gura! țipă fata de-l furnică înfiorarea până în tălpi.

În sinea lui, chiaburul lupta de-o potrivă cu teama și bucuria. — Știi că l'au prins... și el a spus acuma de frică tot, tot... Eh, vasăzi ard... bine că ard... să ardă și fierul, cenușă să se facă!... Ei acum să fi văzut, coane Aleculăeș, că n'am stat degeaba!» — Iși săltă ochii mici și cenușii peste umăr, parcă umbriți de jale:

— ... o să rămână oamenii cu pământurile nearate!

Din spatele lui însă, Frusinica îl îmboldi cu vârful bățului între coaste de-l ustură la inimă.

— Mă, dacă mai scoți o vorbă, îți crăp capul! M'ai înțeles?

Abia acum se simți Filică prins; într'adevăr că nu era de glumit cu ea. O văzu cu bastonul noduros ridicat, gata să-i lovească tigma lucioasă. Frusinica sta în spatele lui ca un jandarm; ea înțelesese dela început de ce-i spusese Alexe să-l țină pe chiabur la comitet. Nu se putea ca Filică să fie străin de focul ce pârljolea acum tractoarele. Și cine știe, poate intenționat alergase Filică la taică-su, tocmai în momentul acela...

După un timp, parcă obosise. Răsuci cheia în broască și își trase un scaun mai lângă ușă, înapoia chiaburului. Se așeză cu ochii la el. Ii privea din spate, cu ură, trupul scofâlcit, brațele-i subțiri, umerii supti și gâtul de copil. Doar părul cărunțit de pe ceafă și de pe lângă urechi îi trezi parcă, așa, ca un fior de milă — față de bătrânețea lui. Dar acolo, departe, în câmp, poate din toate motoarele nu mai rămăsese decât fierul ars și mort. Și cine știe dacă la mijloc nu se afla și mâna acestui tâlhar!

O isbitură în ușă, ca de un om repezit din fugă în lemnul ei, o trezi din gânduri. Frusinica se ridică și puse mâna pe cheie, s'o răsucească; dar se răsândi.

— Cine-i? — întrebă ea.

Filică își aținti auzul ca un iepure.

— Eu sunt... Leahu, — se auzi de dincolo.

Chiaburul se ridică de pe scaun cu o ușoară licărire în cenușiul ochilor. Dar Frusinica îi arătă bastonul și Filică se reaseză liniștit, așteptând.

— Dă-mi drumul, — strigă Leahu de-afară, bătând cu pumnul în ușă.

— Nu mai bate, aici am un arestat; fără miliție nimeni n'are să pătrundă! Adu miliția, tovarășe Leahu!

— Ia te uită — își arătă indignarea Leahu: — păi, eu sunt din comitet; dă-mi drumul!

Bătăile în ușă erau însoțite acum și de sgâlțâituri puternice.

— Bați degeaba — strigă îndârjită Frusinica — vino cu miliția și intri.

— Sparg ușa.

— Sparge-o dacă-ți dă mâna!

Ion Leahu însă, nu se înfricoșă; începu să bată cu picioarele și să lovească îndârjit și grăbit în ușa care începuse să trosnească din încheieturi. Dar cu asta, prinse curaj și chiaburul; el se ridică de pe scaun, amenințător:

— Adică, de ce mă ții aicea, fă?

Ochii îi scânteiau ca la un șarpe lovit. Înaintă spre dânsa cu pumnii strânși.

Frusinica ridică bastonul.

— Dacă mai faci un pas, te trăsesc! — îi strigă ea, hotărîtă să-l lovească.

Impinsă, ușa trosni puternic și spart, de parcă se sfărâmase. Frusinica își întoarse privirile spre ea, înfricoșată; se bălăbănea mai larg acuma, dar încă nu cedase. În timpul acesta însă, Filică apucase scaunul de spătar și-l ridică s'o pocnească. Numai tineretea și agerimea Frusinicăi o scăpară; într'o străfulgerare de clipită, ea îl și isbi cu celălalt scaun împins de jos în sus, așa cum îl săltase. Chiaburul se prăbuși cu scaunele peste dânsul. Se făcuse dintr'odată tăcere. Nici dinăuntru, nici dinafară nu se mai auzea nici un sgomot. Toate se liniștiseră ca prin farmec. Doar gemetele lui Filică se ridicau de jos, înăbușite. Ingrozită, Frusinica își lipi urechea de lemnul ușii.

— Cine-i înăuntru? — strigă din tindă o voce de femeie..

Frusinica recunoscuse glasul Voiculesei.

— Adu miliție, bre — ceru ea.

— Da dă-ne drumul, fă, ce dracu! — o repezi Voiculeasa.

Frusinica suci cheia și deschise. Ion Leahu și cu Voiculeasa se opriră în prag, cu ochii îndreptați când înspre dânsa, când în spre chiabur.

— A vrut să fugă... el trebuie să știe de foc! — îi lămuri Frusinica.

Voiculeasa se aplecă și împinse scaunele într'o parte. Filică deschise ochii încet, privind-le picioarele cu spaimă. Fusese numai amețit.

— Ridică-te! — îi porunci Voiculeasa.

Chiaburul se sculă singur, apucându-se de marginea mesei. Privirile lui se înveseliseră când dădură de Leahu și se îndreptară spre dânsul pline de-o încredere și de-o siguranță nemărturisită.

— N'am făcut nimic, fie-vă milă! — gemu el.

— Asta o să vadă miliția — hotări Voiculeasa. Apoi se întoarse către Ion Leahu: — Leagă-l, Leahule!

Leahu parcă se codea; dar înțelese că dacă nu face asta, e gata prins și dânsul. Încet, cu ochii plecați și mâinile moi își deschese și-și trase cureaua pantalonilor. Filică întinse singur mâinile și șarpele curelușei fu răsucit ceva mai sus de încheetura lor, de mai multe ori.

În clipa aceea, pătrunse înăuntru și un milițian care se prezentă aproape ostășește Voiculesei.

— Am fost repartizat pentru paza sediului comitetului și la dispoziția dumnevoastră...

— Ia-l — zise Voiculeasa, arătându-l pe chiabur. — Păstrați-l pentru cercetări!

Filică trecu înainte, milițianul după el. Ieșiră bocănind cu potcoavele și țintele încălțăminteii pe podeaua de ciment.

— Așa ceva, n'am mai văzut! — izbucni în urmă-le Leahu. — Stă cu el închis aicea, singură... chiaburul gata s'o omoare și nu deschide; dar și dacă nu veneai tu, Voiculeaso, tot o scăpam... spârgeam ușa și intram.

— Mai bine aduceai miliția — îl înfruntă Frusinica. De unde puteam eu să știu că ești matale și nu altu?

— Asta cam așa e, — recunoscuse micos Ion Leahu.

Frusinica îi lăsă acolo și ieși. Coborî scările și începu să alerge pe ulița ce dădea în câmp.

Peste satul pustiu și liniștit, tăcut, dangătele clopotelor dela biserică pluteau trist, prevestind ca de bejanie sau potop. Gândurile și îngrijorarea o mâneau acum înspre tractoare și la Mihai. Il știa inimos din fire, cutezător, neînfricat în fața primejdiei... și cine știe... poate... of, doamne! Iși duse mâna la frunte și-și întări fuga. Afară din sat, până la vatra focului, întunericul nopții părea și mai adânc și mai de nepătruns.

## 9

Mihai smuci hățul și calul o apucă pe drumul câmpului în aceeași năpraznică fugă. Călărea fără șea, cu picioarele strâns încordate, cu mâinele înfipte în coamă și aplecat peste greabăn, de parcă ar fi vrut să-i îmbrățișeze gâtul. Acum nici nu-l mai lovea cu capătul de ștreang. Il strunea numai, când mersul i se mai domolea. Inșă și calul simțise ceasul primejdiei. Alerga nebunește într'un tropot îndesit, mărunț, ca un răpăit de ploaie. Inaintea lor, fâșia alburie a drumului tăia întunericul și câmpia drept în două, sfârșind în inima făcărilor.

Acolo, cerul se luminase de văpaia focului, ca de un fulger neîntrerupt ridicat din pământ. Uneori, flăcările pălpăiau parcă sugrumate, parcă înăbușite de imensitatea întunericului din jur care năvălea sbătându-se să cuprindă iarăși totul. Zarea nopții își întregea pentru o clipă apele-i negre, închizând orizonturile adânci și nepătrunse. Atunci, focul devenea cât un tăciune aprins, săltat în suflarea vântului. Clipea roșiatic, ca un ochi al iadului. Dar dintr'odată, flăcările isbucneau și mai vii și mai puternice, ridicându-și limbile fluturate cât mai în naltul cerului. Din albastre-străvezii cum erau, deveneau gălbui, umbrite pe margini de ceața fumului. Din când în când se frământau singure, involburate ca de un vârtej ascuns. Parcă se chinuia cineva în vatra lor. Parcă însăși geamățul motoarelor cuprinse de pârjolul lor se auzea de departe, îndurerat și trist, stingându-se.

Strunit, calul svâcni cu mai multă putere, întărindu-și goana disperată. Mihai Zaharia se plecă și mai mult peste gâtul lui, până ce fața i se afundă în părul fluturat al coamei. Doar ochii ridicați ceva mai sus priveau cu îngrijorare văpaia flăcărilor. Acolo se topeau tractoarele. Ii lovise crunt, dușmanul. Pe frunte și pe tâmple, pe platoșa pieptului aprins, năpădisse nădușala. Intr'un timp își simți răsufletul tăiat, gâtul cuprins ca de o mână ce căuta să-l înăbușe. Parcă nici nemărginirea întregului văzduh nu-i ajungea să-i umple pieptul. Grăbit, își vârî câteva degete pe sub gulerul cămășii și trase în jos, sfâșiindu-l. Răcoarea aerului pătrunsă pe sub pânză îl învioră. Abia acum simți șoapta primelor gânduri liniștite; — Ei, drăcie, gata să-mi pierd capul! — se muștră singur, luminat în cuget de stăpânirea acestei grele cumpene.

Apoi îmbrățișă cu o mână gâtul calului, iar cu cealaltă apucă ștreangul căpăstrului și începu să-l lovească ușor și des, strigându-i:

— Hai, căluțele... hai, mă, că ne ard tractoarele...

Calul strănută de câteva ori, își lungi gâtul și mai mult și dădu într'o goană sălbatică, nebună. Sorbea aerul cu nesăț, sforăind puternic, svâcnind neîncetat sub dânsul. Mihai lăsă ștreangul și-și lipi palma de gātu-i umezit și cald, rugându-se:

— Hai, căluțele... hai, mă!

Pe la jumătatea drumului, ajunse din urmă grupurile tractoriştilor. Fugeau strânşi în pachete de câte şapte-opt. Buciu, Guju şi cu Costică Roibu erau în fruntea tuturor. Moise Coman venea cu cei mai de pe urmă. Trecuse pe lângă dânşii fără să domolească sborul calului. Le strigase numai, îndemnându-i la mers:

— Mai repede, tovarăşi... mai repede!

Umbra sa şi a calului trecură în faţa lor, din nou pe mijlocul drumului. Tractoriştii porniră după dânsul într'o alergătură şi mai grea şi mai hotărâtă. Iliuţă se ţinea cu îndârjire de grupul cel din frunte, în ciuda puterilor sale pe care le simţea slăbite. În mintea fiecăruia stăruia aceeaşi imaginea motoarelor cuprinse de flăcări şi parcă le şi auzea scrâşnetul înăbuşit de mâna duşmanului... Aceasta îi mâna către cuibul lor sortit distrugerii într'o pornire aprigă, neistovită.

Primul grup al ţăranilor porniţi în fugă către tractoare era de mult pe drumul câmpului. Oamenii alergau într'un trap întins aplecaţi înainte, cu topoarele apucate aproape de muche, cu lopeţile în cumpănire şi găleţile zângănind. În fruntea tuturor erau comuniştii — strânşi cu hotărîre în jurul lui Alexe şi Zăganu, ridicaţi cu toţii deodată — ca un pumn — pentru salvarea tractoarelor. Mulţi dintre ceilalţi ţărani erau cuprinşi în rândurile lor, amestecaţi cu dânşii şi împreună, deschideau prin întineric cale liberă puhoiului care venea. Aproape de Alexe şi Zăganu, cam în acelaşi rând, alergau şi Lazăr Lungu, şi fraţii Cioacă, şi Zamfir Fieraru, şi mulţi alţii din sărăcime. Grija tractoarelor care le araseră şi semănaseră cea mai mare parte de pământuri şi mai ales ura împotriva duşmanului îi împingeau pe toţi deopotrivă, înainte. Însă cei mai alăturaţi comuniştilor erau flăcăii şi fetele satului. Tineretul pornise în straele lui de sărbătoare, aşa cum îl găsisese vestea părjolului, întors dela horă. Mulţi dintre tineri nu aduceau nimic cu dânşii; însă alergau mereu înainte, gata să se arunce în luptă pentru salvarea motoarelor, chiar cu preţul vieţii lor.

În urma lor se revărsau ca apele ieşite din maluri, mulţimea nenumărată a celorlalte sute şi sute de oameni, de bărbaţi şi de femei, de bătrâni şi de tineri, de copii ridicaţi ca unul din sat. În fruntea acestora se găsea Lică Mătase. În acelaş rând cu dânsul păseau alde Vasile Glonţ, Ion Vârlan, Ilie Gănete, Ioana lui Lazăr Lungu, Vădana lui Costin şi alţii.. Ba încă şi cei care nu intraseră la tractor, săriră într'ajutor; Ceauşu era unul dintre aceştia. În faţa primejdiei ce ameninţa tractoarele, ţăranii săraci şi mijlocaşi porniseră deavalma, dela o margine de sat la alta. Cei mai mulţi dintre dânşii alergau cu ochii la focul ce cuprinsese zarea nopţii, cu teama şi înfrigurarea în inimă. Alţii, mai grei la mers — bătrânii şi femeile îşi mai încetineau câteodată pasul obosit. Dar când vedeau că flăcările cresc, o luau din nou la fugă, cu forţe reînnoite. Cu focul nu te poţi juca, ştiau asta; într'o singură clipă flăcările-ţi pot mistui, distruge şi face scrum, munca a zeci şi zeci, a mii de oameni, a ceea ce viaţă întreagă cu trudă şi sudoare ai adunat şi construit. Dacă ani şi ani cu greu ai reuşit să-ţi ridici ceva, focul îţi topeşte totul într'un minut. Cenuşă şi pulbere spulberate de vânt, ruini — înghiţite de pământ, pustiu — aşa rămâne în urma flăcărilor. Dar oamenii îşi aminteau şi de munca pe care le-o făcuseră lor tractoarele şi de dragostea cu care fraţii lor, muncitorii dela oraş, îi ajutaseră la vremea cumpenei şi de ura cu care luptau împotriva duşmanilor.

Goneau tăcuți, într'o răsuflare repezită și plină de spaimă. Arareori, câteunul mai putea murmura cu durere în glas:

— ... prăpăd, nu alta... tot mai tare se întind și cresc!

Trecea ațoi mai departe, întărindu-și fuga. În urma lui, femeile își scrâșneau blestemele cu ură:

— ... arză-l'ar focul, p'ăla de l-a pus!

— ... e mână de dușman la mijloc! — strigau alții.

— ... altfel, nu se poate!

Și așa pe toată lungimea drumului din Podeni și până la întovărișirea dela Pănoiu, satul întreg se înșiruse într'o curgere neîntreruptă și neistovită. Câmpia Bărăganului nu mai văzuse niciodată o așa de însuflețită și de pornită în luptă, revărsare de popor. Acolo, la locul flăcărilor, trebuiau să-și apere țăraniii rostuirea asta nouă a vieții și a ogoarelor lor.

Moș Gheorghe Soare care plecase printre cei dintâi, rămăsese acum în urma tuturor. Nu mai putea fugi; mergea însă grăbit, cu pieptul uscățiv scos afară, cu toiagul repezit în lături la fiecare pas. Valurile oamenilor trecură pe lângă dânsul ca apele. Nici înainte nu vedea cine știe cât; focul nu-i apărea decât ca un soare pătat, răpus de întuneric. Din când în când se mai oprea din mers și-și ridica palma sbârcită deasupra ochilor, scrutând întunecimea nopții ca pe o zare de amurg. Pornea iar, luptându-se mai mult cu greutatea picioarelor, decât cu drumul și depărtarea. În fața lui, duduital înfundat al celor ce-l depășiseră se auzea din ce în ce mai stins.

Bătrânul era tare supărat și înfuriat. Fierbea.

— Și doar le-am spus, bre... — vorbea el singur, oțărându-se în fața nopții; — acuma — când cu tractoarele alea noi... mă, voi ați scăpat hăturile, mă!

Intr'un timp, i se păru că flăcările au cuprins toată partea aceea de cer. Iși apucă toiagul din scurt și începu să fugă silit, mai mult chinându-se. Însă după câțiva pași mersul i se împletici, picioarele-l țineau la încheeturi și-i tremurau neputincioase.

— ... ciolane de hodorog bătrân... butuci, nu picioare! — se înciudă moșneagul pe sine. — Și doar sunt în comitet... trebuie să fiu acum acolo.

O luă iar la pas. Gândurile îi fierbeau mai departe:

— ... el, Zaharia ăsta, îmi spunea mie că altă cale nu-i în fața dușmanului — decât lupta. Uite, na... iacă, lupta lor... au făcut chiaburii halima din muncuța lor și a noastră!

Moș Gheorghe se opri o clipă să mai răsufle; obosise de tot. Și parcă nici nu mai nădăjduia să ajungă odată, în noaptea asta, la tractoare. Sufla greu și sudoarea de pe frunte și de pe obraz oprită în părul bărbii, parcă îl ardea. Și pieptul și umerii îi frigeau scăldați în nădușală. Se descoperi încet și-și șterse fruntea, fața și pieptul, cu o batistă popească, mare cât o bismăluță. Infiorate de vânt, umezite, pletele sale luciră în noaptea argintiu, parcă pudrate de o pulbere de lumină.

— Dușmani... mare dușmănie stă între noi și-alde Filică. . nafura lor de hoți și de tâlhari!

Porni iar. Dar nu făcu decât câțiva pași și se opri. Din urmă auzi huruit de căruță apropiindu-se în fuga cailor. Abia mai avusese timp să se întoarcă și să ridice toiagul în fața ei.

— Stai! — strigă el ascuțit, parcă speriat.

Căruța opri lângă dânsul, cu caii întărâtați jucându-se în hamuri.

— Mergi la tractoare, nu? — întrebă el.

— Dece dracu mai întrebi, ce, mă duc la nuntă? Acolo... sigur că acolo mă duc!

Femeia care-i vorbise supărată, se aplecă mai mult spre dânsul, ținându-se în hături; era Gherghina Cucului. Unde găsisese ea cai și căruța, butoaie așezate în picioare în dric, când și cu cine le umpluse cu apă la timpul ăsta? — se gândea bătrânul apropiat de roată.

— A, matala erai moș Gheorghe... hai, suie!

Gheorghe Soare urcă și rămase agățat de-un butoi în care apa încă mai plescăia, sbătându-se. Gherghina biciui caii și căruța porni în galopul lor, dintr'odată. Ea nu mai ținea socoteală că trebuie să ajungă și cu apa din butoaie la tractoare. Gonea nebunește, strigând înfuriată la cei care începuseră să le încurce drumul. Sărind din șleau în șleau, căruța hurducăia săltând butoaiele, scuturându-le, aruncând apa dintr'odată în jur, ca dintr'o pompă. Bătrânul îi primea valurile repezite când în față, când în piept. Nici nu avusese timp să se mai gândească și la asta, să se ferească, că era deja scaldat de sus și până jos.

— Numai cu apă n'ajunge Gherghina la tractoare! — gândi el.

Tăcu însă chitic. Se ținea strâns de marginile butoiului și doar închidea ochii, când din sgâlțâitură simțea apropierea altui val de apă. Și-apoi, după fierbințeala de care fusese cuprins, răcoarea asta îi făcea nespus de bine. Se simțea mai înviorat, mai în putere. Și uite și focul... nu mai era decât puțin... puțin de tot până la dânsul.

## 10

Aproape de șirul salcânilor dela Pănoiu, calul își încetini fuga. Sufla greu și prelung, cu un sforăit adânc, întărit de iureșul alergăturii. Alburie, spuma-i flutura picurând, prinsă de bot ca o batistă. Goana aceasta scurtă dar vie și fulgerător de iute, îi tăiașe puterile dintr'odată. Galopul deveni mărunț, întrerupt din loc în loc de un trap obosit, puțin săltat, mai mult împleticit. Purtat de brigadier, ocoli salcâmi pe la capătul dinspre drum și intră pe arătură găfâind. Copitele i se îngropau în țărâna ogoarelor ca într'un strat adânc de omăt căzut din spulberare. Dădu într'un mers silit și greoi, care la fiecare pas se încetinea. Brigadierul înțelesese că nu mai putea să-l zorească. În fața lor, la câteva sute de metri, salcâmi ardeau ca un arman în flăcări. Coborî. Porni să fugă de-a dreptul peste arături. Cu ochii după dânsul și la focul ce crescuse mereu în drumul lor, căluțul continuă să meargă, urmărind cu îndârjire ținta ce trebuia atinsă. Dar picioarele îl ascultau și mai greu. Zarea Bărgănanului părea tot mai împuținată de aer și de viață. Plămânii-i ardeau umflându-i cutia strâmtă a pieptului, înăbușindu-i inima. Nu mai era decât puțin, puțin de tot. Lumina flăcărilor îl cuprinsese în cercul ei întins peste ogoare. Inainta într'o ultimă și supremă încordare, cu capul plecat până la pământ, gemând din ce în ce mai stins. Cei câțiva zeci de metri ce-i mai avea i se păreau acum mai lungi decât tot restul drumului. Se opri. Răsufală odată lung și adânc, mișcându-și în lumină pantecele scaldat de nădușeală... încă odată... icni puternic, tuși de parcă ștreangul căpăstrului târât pe alătura îi cuprinsese gâtul în laț. Porni

iar... făcu primul pas cu mare greutate... încă unul... la al treilea se prăbuși cu gâtul întins înainte, cu ochii mari și limpezi deschiși, umeziți de licărirea celor din urmă clipe de viață... Așa îi înghețaseră privirile... întoarse spre ținta pe care totuși o atinsese.

Când își începuse fuga peste arături, Mihai nu se mai îndoia de faptul că focul cuprinsese tocmai baza lor și că în flăcările lui se mistuiau acum motoarele. O clipă, nu mai văzu nimic în fața ochilor. Vederile-i erau acoperite când de nemărginirea întunecimilor în care înainta ca un rătăcit, când de pojarul flăcărilor care cuprinsese parcă tot pământul. Ceva, ca o ceață diferit colorată, plutea într'acolo; ca un păienjeniș des și scâmos, roșu-verzui i se păreau întinderile. Sâmburele de lumină al minții i se destrămasese, acoperit de această ceață; ametește. Singura imagine ce-i rămăsese încă limpede, era aceea a motoarelor încinse de limbile flăcărilor. Dar în ciuda acestora, picioarele i se mișcau din ce în ce mai iute, pumnii i se strângeau mai puternic și toată ființa sa trăia mutește în hotărîrea primelor clipe de drum. Tractoarele trebuiau salvate cu orice preț... și tot pe gândul acesta se trezi stăpân, când pe zarea minții lui licări din nou lumina.

Un pas și încă unul... doi... trei. Inspăimântat de flăcările ce băteau spre cer, incremeni neputincios în fața lor. Ceața aceea de lumină îi juca din nou dinaintea privirilor și parcă toate — până și gândurile lui — erau topite în ea. Focul devenise un vârtej aprins, care gonea spre dânsul... venea... se simți învăluit în dogoarea lui ca într'o pulbere de jar... se clătină... băjbâi cu o mână în aer până ce se sprijini de ceva tare și rece. Simțurile i se înfiorară dintr'odată. Tresări. Se trezi cu mâna pe botul de metal al primului tractor, cu inima sguduindu-i pieptul. Cealaltă mână și-o ridică pe tâmpla ce-i svâcnea puternic și viu, înviorându-i gândurile... Ochii își deschiseră din nou ferestrele cugetului... înaintea lui se desfășură dintr'odată șirul celorlalte tractoare, întregi, aliniate drept, până în marginea salcâmlor care ardeau. Mihai se prăbuși peste pieptul tractorului cu neîncredere. Brațele i se întinseră pe-alături de motor într'o îmbrățișare tăcută, pătimașă. Cu vârfurile degetelor pipăia grăbit fiarele neînsuflețite, reci, cuprins de nerăbdare. Întâlnirea aceasta îl bucură nebunește, îl zăpăci asemenea unei revederi neașteptate cu un tovarăș drag, smuls cu greu și cu puțină nădejde din ghiarele morții...

Da, toate cele ce vedea acum erau adevărate! Tractoarele erau scăpate. Însă focul se întinsese cu repeziciune și într'o parte și'n alta în lungul perdelei de salcâmi, ajungând până în dreptul lor. Un salcâm aprins se prăbuși în fața lui, ca o bără înflăcărată. Abia acum își îndreptă ochii către foc. Aici, în marginea dinspre tractoare a acestuia, câțiva oameni doborau cu încordare salcâmi ce-i mai despărțeau de flăcări. Unii îi loveau cu topoarele la rădăcină, retezându-i în rasul pământului, iar alții îi cărau departe, peste arături. Înțelese ce era: muncitorii dela *Frăția* le săriseră în ajutor. Oamenii lucrau cu îndârjire, tăcuți, preocupați să stăvilească întinderea focului înspre tractoare. Brigadierul pricepu că mai bine era să mute tractoarele, să le îndepărteze din calea flăcărilor. Sări la cel din cap și dădu să-l pornească; lipsea manivela; o luă dela cel de al doilea și în curând motorul dudu puternic, cutremurându-se. Oamenii se ridicară cu topoarele în mâini, surprinși de prezența tractoristului.



— Așa, mută-le cât mai departe... bine c'ăți venit! — îi strigă unul dintre dâșii.

În fața tractoarelor, căzură și alți salcâmi cuprinși de foc. Mihai trecu cu tractorul pe-alătura de ei, întoarse și mână spre mijlocul ogoarelor. Tot acolo mută și pe al doilea, și pe al treilea. Muncitorii dela *Frăția* luptau mai departe pentru izolarea focului. Când să plece și cu cel de al patrulea tractor, sosi primul grup al tractoriștilor. Buciu și cu Guju săriră în scaunele ultimelor două; Mihai le învărti pe rând manivelele. Tractoarele fură conduse în aceeași parte, dincolo de zidul întunericului. Abia acum puteau fi socotite pe deplin salvate.

După aceasta, tractoriștii împărțiră cu muncitorii dela *Frăția* cele câteva topoare aduse de dâșii și se rânduiră și se împrejurul focului. Flăcările cuprinseseră toată porțiunea salcânilor din punctul unde fusese cisterna de motorină și până în celălalt punct unde erau depozitate butoaiile cu benzină, cu ulei și cu motorina de rezervă. Pe o lungime de aproape o sută de metri perdeaua de salcâmi ardea, stropită până sus de motorină și benzină. Lupta care se dădea acum trebuia să ducă la izolarea acestei porțiuni de restul șirurilor de salcâmi și abia apoi la stingerea focului. Deaceia tractoriștii se grupară în două echipe; fiecare avea sarcina de a tăia câte o breșă largă printre salcâmi încă necuprinși de foc, într'o parte și alta a acestuia, oprind astfel întinderea părjolului. Conducerea unei echipe o luase Mihai Zaharia, iar a celeilalte — Traian Buciu. Trecură cu îndârjire la doborârea copacilor și la căratul lor, departe, peste ogoare.

Între dâșii însă, focul ardea nestingherit. Scălțați în benzină și motorină, ieșiți uscați din iarnă, salcâmi trosneau, luminau ca niște uriașe torțe înfipte în pământ. În frământarea flăcărilor, lemnul lor plesnea; scânteii și șgură, funingine și fum se ridicau în sus, pluteau și dispăreau apoi, luate și purtate de mișcarea aerului prin noapte, peste Bărăgan. O lumină alb-gălbuie, pătată de umbrele întunericului pe margini și înviorată cu fiecare nouă răbufnire a flăcărilor spre centru, stăpâna întinderea țarinilor până departe în jur, cât și înălțimile vineții ale văzduhului întunecat.

De cum stătea aplecat, isbind în lovitură grea toporul, brigadierul se ridică într'un timp, străfulgerat de-un gând: — Oproiu... unde-o fi nea Marin? — Bucuria salvării tractoarelor și grija față de cele distruse de foc îl împiedicaseră până acum să se gândească la Marin Oproiu.

— Hei, tovarășilor dela *gostat*, dar unde-i paza noastră? N'ăți găsit aicea pe Marin Oproiu? — strigă el tare, ca să audă toți câți lucrau sub zidul flăcărilor.

— Pază?... Hm! — răspunse unul. — Dac'ăți fi lăsat pe cineva, nici focul și nici distrugerile n'ar fi fost!

— Ei, drăcie! — făcu gânditor brigadierul. — Am lăsat, tovarășe!... N'ăți aflat pe nimeni aici?

— Pe nimeni... răspunse altul dela *Frăția*; — foc și pustiu... atâta!

Mihai Zaharia oftă și întinse toporul altui tractorist.

— Nu-i lucru curat... — grăi el, ieșind dintre salcâmi.

— Păi, sigur că nu-i! — își arătă indignarea un muncitor. — E mâna dușmanului asta... și poate și a pazei voastre... ce ziceți?

— Nu se poate, — se împotrivi cu hotărîre Mihai; — nea Marin nu era dușman!

— N'o fi fost... dar uitate: cisterna, butoaiete, combustibilul vostru ard. Și dacă nu veneați la timp, poate cădeau și tractoarele sub flăcări... ăsta e un fapt; iar paza voastră lipsește... a fugit... ăsta e al doilea fapt. Rămâne să facem legătura între ele.

— Nu... — strigă innăbușit brigadierul, dar restul vorbelor rămase nerostit.

Mihai se repezi atunci la locul unde stătuseră tractoarele. Jos, întinsă pe pământ, terfelită de roțile care trecuseră peste ea, găsi o pătură. Alăturea, svârlite în țărână, câteva mucuri de țigară. De aicea a veghiat... unde-o fi? Grijă aceasta îl frământa parcă și mai mult decât aceea a tractoarelor. Se ridică, luă pătura de-un colț și trăgând-o după dânsul se întoarse către ceilalți, cu pașii târșiți, posac, gânditor. — Adică, — își zicea cu ochii în pământ, — să facă nea Marin una ca asta?... Nu, nu se poate! — părea că-i strigă inima. — Dar bine, atunci unde este, dece n'a veghiat cinstit? — Iși duse cealaltă mână la frunte; capul îi era cuprins într'un cerc de fier care se strângea ca sub șurub; îi trosneau tâmplele de durere. — Nu, nu se poate ca « bătrânul » să fi făcut asta! — Dar parcă totuși... nici el nu reușea să-și explice altfel detunătura... distrugerile... focul... fuga lui.

Se opri în fața flăcărilor, zăpăcit de gânduri, tulburat și îndoit în inimă și suflet, cu pătura atârându-i în mână ca un țol. Focul mistuia cu îndârjire mulțimea copacilor cuprinși; din când în când, câte-un salcâm cădea arzând, doborînd în aceeași direcție și alții, la fel de aprinși. Trunchiurile lor se stivuiău astfel neorânduie, întărind jurul flăcărilor ca pe ale unui rug întins cât vatra lor. Simți cum încet, încet, îl părăseau puterile... parcă nu mai avea aceeași tărie de a spune că nu Marin Oproiu făcuse aceasta...

— Ce-i, Mihai? — îl întreabă Buciu și Guju sosiți lângă dânsul.

— Lipsește nea Marin, — vorbi stins brigadierul.

— Și ce, — îl înfruntă cu hotărîre Buciu, — acuma e timpul să ne întrebăm de dânsul?... Gândește-te, Mihai! Focul nu l'am putut încă izola. În partea noastră flăcările au cuprins și breșa ce încercam a o deschide. Am croit alta... poate tot nu vom reuși. Focul se va întinde atunci peste toți salcâmi... va fi amenințată astfel gospodăria. Lasă-l pe Oproiu... poate că ăsta este adevărul... hai!

Brigadierul se uită la pătură și apoi la ceilalți tractoriști veniți în jurul său; parcă înțelegea că totuși ei aveau dreptate. Dar nu se putu mișca din loc; durerea și teama de adevăr îl pironiseră cu ochii în inima flăcărilor.

— Mihai, — îl smuci Buciu de braț, — oamenii au nevoie de îmbărbătare, de tine, de noi!

Pătura de pe care veghiase Marin Oproiu îi alunecă din mână încet, ca un lucru pe care-l părăsești cu durere în inimă. Se întoarse spre ceilalți doi tractoriști și-i apucă de câte-un braț, cu hotărîre.

— Hai!

În clipa aceea, un grup întreg de salcâmi înflăcărați se prăbuși dealma la pământ. Vârfurile lor mai doborîră încă alții... și alții. Pe locurile lor se deschisese o cale liberă până în centrul întinderii pârjolite

de foc. Acolo mai erau câțiva salcâmi încă necuprinși de flăcări. Dar focul se întări iar și acoperi și drumul acesta. Curând, se lăsă o liniște adâncă, în care numai sgomotul topoarelor se auzea...

...atunci, se auzi de departe, ca din pământ și din fund de iad, un strigăt stins:

— Ajutor... tor... toor!

Tractoriștii încremeniră. Aproape necugetat, brigadierul se rupse dintre dâșii și sări în marea flăcărilor. Traian Buciu și cu Mircea Guju se repeziră după el, dar se opriră prinși de mână în fața zidului de foc.

Mihai ajunse între cei câțiva salcâmi încăocoliți de flăcări, dintr'un singur salt. Acolo, la rădăcina lor, sub dogoarea și amenințarea focului ce le cuprinsese coroanele, îl găsi pe Marin Oproiu lungit în nesimțire. Se părea că tractoristul își trăia ultimele clipe. Avea capul descoperit, ochii închiși, fața galbenă și chinuită, mustața, sprâncenele și părul suriu — părлите. Flăcările-i mușcaseră dintr'o parte a salopetei un petec cât palma. Pumnii lui Oproiu erau însă înțeleștați adânc în ceafa unui alt trup, sfârtecat pe jumătate. Brigadierul îngenunchie și încercă să-i desfacă degetele înfipte în haina mortului. Era cu neputință; ele se strângeau și mai puternic, învinețindu-se. Se ridică și privi incurcat în jur. De pretutindenea, flăcări... dogoare... amenințarea morții.

Marin Oproiu gemu și mai stins, și mai înăbușit.

Un salcâm răpus de flăcări se opri cu vârful arzând, agățat doar la un stângen de capetele lor. O puzderie de tăciuni aprinși căzură ca o ploaie de foc.

Mihai Zaharia își înfipse cu putere și hotărîre mâinile în umerii lui Oproiu, se chirci și cu mare greutate se vâri sub dânsul. Când se ridică, îl avea pe tractorist cu spatele întors peste spatele său, cu picioarele atârându-i pe pământ. Pumnii lui Marin Oproiu însă, trăseseră în sus și trupul mortului. Brigadierul se clătină sub povara lor, cumpănindu-se cu greu pe picioarele-i încordate... îi scutură puțin, așezându-și-i și mai bine pe grumaz. Săltă fața... înainte, în jur, pretutindenea, numai limbile flăcărilor... foc și jar... dogoare încinsă. Porni hotărît, pășind peste trunchiurile căzute dealatul, ca peste niște bariere de metal înroșit. Apăsate de trupul târit al mortului, picioarele lui Oproiu lăsau urme adânci, ca două șanțulețe șerpuite, deschise prin țărână și jar.

După șapte-opt pași, brigadierul se opri... Gândea c'ar fi trebuit să fie acum spre marginea perdelei; dar înaintea sa nu se vedea decât tortele copacilor aprinși și jocul flăcărilor. Își simți picioarele moi, mâinile vlăguite... Greșise... în loc s'o ia de-a curmezișul șirului de salcâmi, se afundase tot mai mult în focul întins pe lungimea acestora! Se întoarse și porni iar; sub picioarele lui trosniră metalic bucățile de tablă rămase din butoaie. Flăcările prin care trebuia să treacă acum erau și mai mari; se ridicau de-a-dreptul din pământ, de unde se scursese motorina... încă o sforțare, una singură și-ar fi ajuns cu bine dincolo... Își înțeleștă mâinile și mai puternic, își încordă trupul ca un arc... Dar în aceeași clipă, ceva gălbui, ca un lichid aprins, îl isbi drept în față. Pe locul ochilor simți împunsături de fier înroșit... ca opăriți, îi ardeau obrazii... îngenunchie scrâșnind. Ceva vâscos și aprins i se prelungea peste mâini, pe piept și pe gât... era uleiul pentru motoare care abia atunci spărsese butoiul. Încercă să deschidă ochii... încețoșate, flăcările îi apărură

palpând, iar dincolo de ele, aproape, adăpostul întunericului... «Trebue», gândi el. Se ridică... își săltă și mai sus povara... peste obraji și mâini începură să-l piște flăcările. Căldura și moleșala, neputința, îi măcinau puterile... parcă se afunda încet într'o groapă cu mâl... În spatele său, Oproiu svâcni, gemând în acelaș timp înăbușit. — Hai, ... hai! — porunci gândul lui Mihai. Și orbește, brigadierul porni mai departe, într'o ultimă și neomenească încordare.

Ajuns dincolo, în mijlocul tractoriștilor și al țăranilor din sat sosiți între timp, Mihai se lăsă într'un genunchi și-și slobozi povara. Cele două trupuri se prăvăliră alătura, ca niște butuci. Oproiu încă mai gemea, hainele brigadierului ardeau înăbușit; fripte, fața și mâinile, gâtul, păreau ca de sânge.

Traian Buciu se aplecă înspăimântat lângă Mihai și-l ridică în picioare, apucându-l piept la piept. Sandu Alexe și alți țărani îi săriră în ajutor.

— Mihai! — strigă Buciu îndurerat.

Brigadierul își săltă cu greu o mână întoarsă către frunte și murmură:

— Ah, ochii!

— Intinde mâinile, Mihai, — îi porunci Alexe.

Secretarul îi desfăcu haina care fumea și i-o aruncă într'o parte. Il culcară repede peste pătura pe care-o părăsise el înainte de a sări în foc și patru țărani îl luară pe sus, plecând către tractoare.

Cei mai mulți dintre tractoriști și dintre țărani însă, se buluciră în jurul celorlalți doi, scoși din iadul flăcărilor. Mortul căzuse cu fața în jos și-alătura de dânsul, pe-o dungă, Marin Oproiu. Tractoristul gemea parcă și mai rar, și mai încet. Mircea Guju și cu Ilie Zăganu se aplecaseră asupra-i și-l pipăiau îngrijorați pe toată lungimea trupului; focul îl atinsese din loc în loc. O tâmplă și-o jumătate de frunte erau spuzite de arsuri. Dădură să-l întoarcă; dar mâinile-i înfipite în gulerul mortului îi împiedicară să facă aceasta.

— Desfă-i degetele, — șopti Zăganu tractoristul.

Guju încercă de mai multe ori, fără de niciun rezultat. Atât Ilie Zăganu cât și ceilalți din jur, înțeleseseră că era cu neputință asta.

— Tăiați haina tâlharului, — strigă o voce.

Din mijlocul țăranilor, li se întinse o custură de briceguș. Guju tăie în jurul pumnilor petecute ovale din ștofă. Cu mâinile liberate, Oproiu bătu în neștire aerul, ca și când ar fi vrut să mai apuce de ceva. Dar degetele care-i înlemniseră strâns în pumni, nu se mai puteau acuma nici desface. Gemu neputincios, cuprins de ciuda ce-o avea că-i scăpase dușmanul. Sufla din ce în ce mai greu.

— Descheiați-i haina, — șopti o femeie.

— ... pieptul... desfaceți-l la piept, mă Ilie! zise altul.

Zăganu se ridică.

— Faceți cercul mai larg, tovarășilor... ne înăbușim și noi aicea, d'apoi el!

Țăranii se mai depărtară o leacă și lăsară să pătrundă spre ei aerul și lumina flăcărilor. Guju îl deschee pe Marin Oproiu la gât și la piept și-i săltă capul peste o țoală întinsă de cineva din popor. Cu o mână îi netezi încet arsura de pe frunte, curățindu-i-o de țărână. În clipa aceea, ochii lui Oproiu clipiră, buzele-i murmurară încet și rugător:

— ... a-pă!

— Apă! — strigă Zăganu către ceilalți.

Zece-cinsprezece țărani, femei și fete, se desprinseseră deodată din grup și porniră în fugă către *Frăția* și către vagonul de dormit. Parcă doreau s'aducă apa tuturor fântânilor din lume pentru bătrânul tractorist. Curând însă, câțiva dintre dâșii se și întoarseră fugind pe alătura de-o căruță ce venea în trapul obosit al cailor. Era Gherghina Cucului și cu Moș Gheorghe Soare, udat de apă din creștet până'n tălpi. Opriră numai la câțiva pași de Oproiu, intrând cu caii deadreptul în mulțime. Unul dintre butoaiile Gherghinei fu ridicat pe sus și aplecat într'o parte, astfel ca firicelul apei să cadă peste tractorist.

Toți cei din jur încremeniră într'o așteptare mută și grea.

Flăcările luminau cu putere până dinco'o de dâșii.

În mijlocul lor, coborîră și Gheorghe Soare și Gherghina Cucului. Priveau uimiți, când la unii când la alții, dar nu înțelegeau nimic.

Pieptul lui Marin Oproiu svâcni. Ochiul i se deschisese. După ce se uită un timp la cerul acoperit de lumina focului, se ridică într'un cot și privi nedumerit în jur. Dintre toți, privirile lui se opriră îngrozite asupra lui Mircea Guju :

— Ce-i cu tractoarele, Gujule? — murmură el încet și îngrijorat.

Tractoristul îngenunchie și-și petrecu mâna pe sub ceafa lui. Răspunse:

— Nici o grije, nene Marine... le-am scăpat!

— Așa?... ce bine!

Nici toată lumina focului de alături nu era mai puternică și mai vie decât lumina ce-i apărură atunci pe față și în priviri. O clipă, Marin Oproiu trăi beția fericirii. O clipă numai... pentrucă deodată se ridică într'un genunchi și privind cu ură la bucățile de postav din mâini, răcni îndurerat :

— ... dar tâlharul?... unde e tâlharul?

Cu mâna întinsă, Ilie Zăganu îi arată hoitul mortului.

— Uite-l, așa e!

Abia acum desluși Moș Gheorghe înțelesul celor ce vedea. Încet, se desprinse de rândurile mulțimii aceleia de popor și răsturnă cu vârful piciorului trupul necunoscutului. Mortul își arată fața-i buhăită și roșie, pânțele sfârtecat, tăiat de câteva bucăți de tablă. Câțiva se aplecară asupra lui, căutând să-l recunoască.

— E Nică Crețu! — strigă Lazăr Lungu pe neașteptate.

O tăcere ca de mormânt cuprinse oamenii.

Mircea Guju îngenunche lângă hoitul mortului și-l scotoci în buzunarele umflate ale hainei. Dintr'unul scoase un ghemotoc de capete de fitiluri armate cu câte o capsă, iar din celălalt trei încărcături de exploziv, nefolosite încă.

Tractoriștii și țărani tăceau, cuprinși de fel și fel de gânduri. Femeile rămaseseră cu mâna la gură, înmărmurite.

— Dușmănie... mare dușmănie, bre! — scrâșni Gheorghe Soare.

— De câini a fost mânat... de-alde Filică! — strigă o femeie.

— Or să plătească chiaburii și pentru Nică...

În vremea asta sosi între țărani și Sandu Alexe. Secretarul privi pe deasupra oamenilor, îngrijorat în sine de starea lui Mihai.

— Tovarăși... tovarăși... începu el, — trebuie să ajutăm acum și la stingerea focului. O parte dintre cei cu topoare să meargă cu mine la

capătul ăsta ; ceilalți, cu tovarășul Zăganu la celălalt capăt. Restul, la căratul salcânilor doborâți. Așa... dar repede, tovarăși !

El o luă în stânga, iar Zăganu în dreapta. Mulțimea oamenilor se despărți în două și porni grăbită după dânșii.

Acolo, la marginile flăcărilor, topoarele tractoriștilor și ale muncitorilor dela *Prăția* băteau neîncetat.

În urma lor, un milițian trase trupul lui Nică Crețu deoparte, în întineric. Mircea Guju rămase lângă Marin Oproiu. Între timp, îi povestise « bătrânului » despre felul cum îl scosese Mihai din foc. Târziu, începu să vorbească și Marin Oproiu :

— Când ne tăvăleam așa, împingându-ne unul pe altul în fața morții, tâlharul mi-a smuls manivela și m'a împuns cu ea în pânțele... așa m'a ametit. Și-apoi și detunătura... dacă mă potriveam eu în locul lui, pe mine mă sfârteca explozia...

Tractoristul vorbea încet și rar, ca unul ce era vlăguit de puteri.

— ...dar cu toate astea, dacă nu sărea Mihai, acolo muream... ars de viu, fără ca să se știe cine a fost dușmanul ! Eh, Mihai... așa tovarăș mai rar. Îmi rămâneau copiii pe drumuri... — și bătrânul tractorist începu să plângă încet, scuturându-și umerii.

— Lasă, nea Marine, — căută Guju să-l liniștească.

Marin Oproiu nu se rușină de lacrimile lui.

— Ce-i cu dânșul... mai bine ? — întrebă el.

— Parcă ; are fața și mâinile arse... ochii...

— Ochii ? — întrebă speriat Oproiu.

— Nu se știe... poate că totuși scapă !

Alătura de dânșii, pâlparea și lumina focului scăzuseră. În părți, sgomotele topoarelor se auzeau din ce în ce mai puternice.

— Acolo nu e nevoie de tine ? — întrebă Marin Oproiu.

Tractoristul tăcea.

— Du-te, nu mai am nimica acum ! să mai prind o leacă de putere și mă ridic eu...

Mircea Guju nu se mișcă. Își scoase batista și-i tamponă ușor tâmpla și jumătate de frunte pătate de arsuri. Întrebă :

— Te doare, nea Marine ?

— Acum începe, — murmură bătrânul. — Ustură...

— Hai la vagon, — zise Guju.

Se ridicară pe rând ; mai întâi Mircea Guju și apoi, sprijinindu-se de el, Marin Oproiu. Cu pași mărunți și nesiguri, bătrânul merse la brațul lui Guju, până'n mijlocul arăturilor unde erau mutate tractoarele și vagonul.

— Rămân afară, — ceru Oproiu.

Mircea Guju intră grăbit în vagon și se întoarse cu'n șervet alb și c'o pătură. Îl găsi pe Oproiu mângâind tractoarele ca un copil. Când îl zări cu pătura, bătrânul arătă cu mâna spre pământ, în fața tractoarelor :

— Intinde-o aici.

Tractoristul desfăcu pătura. Oproiu îngenunche și se lungi pe ea cu fața în sus. După aceasta, Guju îi înfășură fruntea și tâmpla în șervetul alb și se ridică să plece.

— Hai, du-te Gujule ! ceru Oproiu.

Mircea Guju îl privi îngrijorat și tăcut, se întoarse și se îndreptă spre foc.

Rămas singur, Marin Oproiu își purtă privirile dela un tractor la altul și apoi le pironi în văzduhul întunecat. Dincolo de globul flăcărilor și mai ales în spate, îi apărură din nou cerul înstelat. Gândurile îl năpădiră iar... Multe stele apărură pe cer în feeria nopților de primăvară și toate strălucesc. Dar nu sunt toate călăuzitoare și nu toate luminează într'atât luceafărului... Dintre toate drumurile noastre, cel al luptei împotriva dușmanului este cel mai sfânt, cel mai luminos și mai înălțător.

## II

Focul fusese izolat și într'oa parte și în alta de restul perdelei de salcâmi. Tractoriștii, muncitorii dela gospodăria de stat, țărani din sat — toți munceau acum pentru stingerea lui. Incercarea ce o făcuseră de a căra apă dela *Frăția* nu dăduse nici un rezultat. Dacă stingeau trunchiurile copacilor, coroanele le ardeau nestingherit. Și dacă totuși reușeau să stingă și copacii, flăcările se înălțau de sub dânsii, din pământul îmbibat cu motorină. Și apoi, câtă apă trebuia pentru asta! Deaceia, sfătuți de Moș Gheorghe Soare, se hotărâră să doboare la pământ toți copacii cuprinși de flăcări... și peste dânsii s'arunce țărână... să-i înăbușe.

Oamenii se rânduiseră într'un cerc de jur împrejurul focului. Dela gospodăria agricolă de stat se mai aduseră topoare și casmale, lopeți, cângi de fier cu care se trăgeau copacii aprinși. Unii-i tăiau și-i doborau înainte, alții-i cărau peste arături, iar în urma lor se săpau și se asvârleau valuri de pământ. Cu munca astfel rânduită, cu ajutorul sutelor de oameni veniți în ajutor, stingerea focului nu durase mai mult de două ceasuri.

Perdeaua de salcâmi rămăsese știrbită pe toată porțiunea căzută sub flăcări. Peste întinsurile dela Pănoiu, noaptea își reîntregise din nou pânzele întunericului și ale tăcerilor. Din loc în loc, peste ogoare și printre salcâmi doborâți, fumegau trunchiurile copacilor stinși. Mirosul de ars și de cenușe plutea în aer, însoțind așezarea înceată și ușoară a unei pulberi mărunte de funigei și scrum. Rar, mai strălucea de sub cenușă sau țărână câte un ochi de tăciune neacoperit. O echipă de tractoriști în frunte cu Costică Roibu, patrula în sus și'n jos, înăbușind licăritul întârziat al unora din vreascuri.

Toți ceilalți tractoriști, muncitorii dela *Frăția* și mulțimea de popor din sat se strânseseră dincolo de șirul salcâmiilor, pe drum. În mijlocul lor se oprise un poștalion al Gostatului, plin cu paie și fân. Ridicat pe roata acestuia; Sandu Alexe vorbea cu îndârjire sutelor de muncitori și de țărani care-l ascultau tăcuți, din întuneric.

— ...asta a vrut să facă dușmanul, tovarăși! Să ne împiedice pe noi de a merge înainte, spre binele și fericirea noastră. Prin încercarea lui de a distruge tractoarele a vrut să lovească în rândurile vieții noastre noi. Se vede că încă nu l'am strâns cum trebuie și nici n'am vegheat destul!

Mulțimea se despică, tăiată de o cărare ce ducea la poștalion. Pe ea înainta cu fruntea ridicată brigadierul, sprijinindu-se de Traian Buciu și Mircea Guju; cu mâinile întinse pe după gâturile lor. După dânsii mergeau îngrijorați Frusinica, Pitcoace și ceilalți tractoriști. În spatele căruții se opriră. Suspinând, Frusinica întinse peste fân o pătură, iar tractoriștii îi ajutară lui Mihai să se urce. Brigadierul fu repede înconjurat și de sutele de țărani din sat. În primele rânduri își arătară fețele Ilie

Zăganu, Lică Mătase, Lazăr Lungu, Moș Gheorghe Soare, Gherghina Cucului, Vădana lui Costin, Ion Vârlan, frații Cioacă și alții. Tractoriștii erau grupați în jurul lui Buciu, chiar lângă roțile poștalionului. Din privirile și înfățișarea tuturor se putea vedea apăsarea, dar și încrâncenarea în care trăiau această clipă.

Mihai Zaharia se ridică într'un cot, cu mișcări hotărâte și vii. Pe lângă el simțea murmurul și răsuflarea caldă a tractoriștilor și a țăranilor îndurerăți. Le flutură mâna îndelungat, ca un semn de adio și le zâmbi cu dragoste, uitând că de sub basma, zâmbetul nu se putea vedea. O clipă, mâna lui rămase ridicată cu degetele strânse în pumn.

— Liniște! — strigă un țăran, pe deasupra celorlalte sute de capete.

Tăcerea devenise grea; parcă se simțea într'adevăr alunecarea timpului. Săltați pe vârful picioarelor, țăranii încremeniră cu ochii la brigadier. Mâna acestuia coborî și se opri pe umărul lui Traian Buciu, strângându-i-l:

— Iei comanda, Buciu!

După asta, Mihai își întoarse capul către secretar.

— Alexe!

Măinile lor se prinseră svâcnind într'o încleștare grea.

— ...n'am veghiat destul, Alexe! Să dai mai des pe la tractoare!

Brigadierul vorbea într'un murmur înăbușit, puțin înțeles. Mișcarea dureroasă a buzelor arse îl împiedică să se facă auzit de toți ceilalți.

În timpul acesta Lică Mătase se urcase sus, lângă cel care mâna. În fundul curții, la căpătașul lui Mihai se așezase Iliuță. Cu codiriștea biciului ridicată, președintele comitetului făcu semn celor din fața cailor să lase loc de trecere.

Prin întuneric, mâna brigadierului pipăia pe toți cei din jurul căruții, căutând grăbită pe cineva. Sandu Alexe înțelesese dorința lui Mihai și-o împinse pe Frusinica în fața lui. Măinile lor se întâlniră repede și se încleștară cu înfrigurare, ca într'o îmbrățișare caldă, plină de dragoste.

Mihai își lăsă capul încet peste pătura din poala lui Iliuță.

Căruța porni în pasul ușor al cailor, urmată de țăranii și tractoriștii.

Frusinica mergea pe lângă ea ținându-se de leucă, până ce cailor dădură în trap. Apoi se desprinse... înaintă un timp cu pașii din ce în ce mai mici și mai înceți... se opri. Suspini i se ridicase din nou până'n gât. Prin întuneric își petrecu o mână îndelung, din ce în ce mai rar. Când umbra căruței se topi în noapte, isbucni într'un plâns sgudivitor.

Inapoi ei însă, satul întreg rămăsese cu pumnii strânși.

## P A R T E A III-a

### X

#### I]

Cele câteva zile dela foc încoace trecuseră nespuse de greu. Printre tractoriști, imaginea lui Mihai, deși vie și clară, — stăruia ca o apăsare neîntreruptă a celor întâmplare. Se părea că golul lăsat de el în brigadă este asemănător aceluia pe care un mort îl lasă în familia sa. În orice clipă și cu orice ocazie, niciunul dintre tractoriști nu se ferea să spună față de toți



ceilalți și chiar de Buciu care-l înlocuia, că uite : așa făcea Mihai ! .. sau : eh, când era Mihai, altfel mergeau lucrurile ! .. sau : să fi fost Mihai aicea, nu se întâmpla asta ! .. Buciu nu era împotriva acestora, amintirea lui Mihai poate era mai scumpă pentru el decât pentru oricare dintre tractoriști. Deasemenea, de multe ori, când se găsea în fața unor anumite situații, el singur se întreba : dar Mihai, ce-ar fi făcut aici ? Cu toate acestea, când într-un fel oarecare ajungea până la dânsul murmurul tractoriștilor, inima i se strângea și-un soi de ușoară amărăciune îl cuprindea. Ceeace însă era cu deosebire primejdios în asta, — socotea el, — era faptul că normele scădeau cu fiecare zi. Ajunseseră astfel, că niciunul dintre tractoriști nu se menținuse la norma pe care o atinsese înainte de noaptea focului. Pe graficul brigăzii, liniile lui Cujă și Oproiu coborâseră din nou la șase hantri, iar ale lui Pitcoace și Costică Roibu la cinci și jumătate. El lupta cu îndârjire să treacă peste ceea ce realizase când era Mihai, și totuși linia sa mergea drept — mereu la aceeași înălțime. Se menținea cu greu la șapte hantri și jumătate.

Intr-un fel, Buciu își explica neîndeplinirea obișnuitei depășiri de normă. Ei începuseră acum lupta pentru calitate. Atenția tractoriștilor era îndreptată mai ales asupra felului neîntrecut cum trebuia să fie arătura. E-adevărat că de greșuri sau lucru prost făcut nici nu mai putea fi vorba. Lupta se dădea acum pentru arături de foarte bună calitate. Dar ce te faci, dacă până la 1 Mai nu se răstoarnă cei peste o mie de hantri ? Buciu vedea necesitatea îmbinării luptei pentru plan și calitate printr-un efort unic, colectiv, al tuturor tractoriștilor... dar cum să facă asta ? Eri seară, stabiliseră împreună condițiile lucrului de calitate... « Marginea să fie margine, — își amintea acum Buciu de propunerile lui Oproiu, — arătura să fie împinsă până'n linia drumului și-a salcânilor. La capete, ogorul să fie tot așa de bun ca și pe mijloc. S'o terminăm cu brazdele încălecate, cu clinurile neîntoarse acoperite de țărână sau cu șanțulețele desgolite. Să nu mai fie nici urmă din astea... nimic... nici măcar de sămânță ! » — Mircea Guju ridicase problema respectării tuturor condițiilor agrotehnice indicate de agronom și cu deosebire a adâncimii arăturilor... « Adâncimea brazdei să nu fie nici cu un centimetru mai mică, — ceruse el, — în orice parte din ogor te-ai duce și-ai controla, să fie aceeași... toate brăzdarele plugului să aibă aceeași înclinație și-aceeași potriveală ». Pitcoace arătase că ștergerea haturilor trebuie să se facă astfel, ca pe locurile lor să nu mai rămână nici bolovani și nici măcar spinările pământului întors... « Toată arătura să fie netedă ca o apă ! » — Despre grija pentru fața frumoasă a arăturilor mărunțite de colții grapelor vorbise Costică Roibu... « ca stratul de grădină să fie pământul lucrat, ca zăpada proaspăt așezată, așa să fie de moale și de pufos ! »... La sfârșit, Traian Buciu repetase toate acestea și le dictase punct cu punct tractoriștilor care și le notaseră pe câte-o hârtie cât palma de mare. Astăzi, fiecare tractor purta pe sticla de la parbriz această hârtie.

Gândind astfel, Traian Buciu continua să mână tractorul fără întreprupere, zorindu-l neîncetat. El trebuia să-și îndeplinească și norma lui, dar în același timp să răspundă și de conducerea întregii brigăzi. Un gând îi amintea de tractorul său, dar alte zece de celelalte patru. Il neliniștea și-l îngrijora deasemenea și starea lui Mihai, internat în spital la Bădeni și lupta împotriva dușmanului, luptă care trebuia dusă și mai dâră și împinsă re-

pede până la descoperirea celor ce lucraseră cu Nică Crețu. Ii era greu fără Mihai... tare greu... De multe ori se trezea că tractorul îl poartă singur, necontrolat, sau că rămânea clipe în șir cu ochii întorși spre zarea Bădenilor. Dar niciodată nu se îndoise de faptul că până la urmă tot va reuși să conducă brigada asemenea lui Mihai, și mai ales să îndeplinească planul așa cum dorise el. Parcă de pe acum trăia clipa revederii cu Mihai, când întâmpinându-l, îi va arăta oamenii, tractoarele și arătura și-i va spune : « Iată Mihai, aicea m'ai lăsat tu și'n această situație...noi am mers mai departe și uite cum stăm »... și-l va purta peste arăturile de zeci și sute de hectare, toate de bună calitate, pe care le vor face până atunci... Dar cum să ajungă la asta dacă nici măcar vechile norme nu le îndeplinesc ? ... Eh ! — oftă Buciu și se lăsă și mai greu peste pedală și volan, zorind motorul să bată și mai îndârjit... Mai avea ca la un hectar de întors și termina cele șapte hectare și jumătate pe care le măsurase pentru azi. Ar fi vrut ca înainte de asta să treacă încăodată pe la celelalte tractoare...

Tocmai atunci sări în cabină Iliuță, venit de peste arături.

— Neică Buciule, — începu ajutorul de tractorist, — m'a trimis tovarășul Moise la matală. Ce să fac ?

Traian Buciu tăcea. Se uită mai întâi la Iliuță, prăfuit de parcă se tăvălise'n drum și apoi își întoarse privirile peste ogoarele scăldate în lumina amurgului. Întrebă :

— La voi cum merge ?

— Bine, neică Buciule, — răspunse grăbit Iliuță. — Numai că, peste cinci hantri și jumătate tot nu putem să trecem.

Tractoru-i mai purtă un timp până ce Buciu reveni gânditor.

— Atunci nu e bine !

— Nu e... murmură Iliuță.

Tăcură. Traian Buciu conducea tractorul nesingherit, adâncit în cine știe ce socoteală. Cu ochii când la el, când la arătura neasemuit de frumoasă care rămânea în urma plugului, Iliuță se întreba cum de s'a schimbat « neica Buciu » așa : devenise mai calm, mai gânditor, mai plin de seriozitate. Când își ridică privirile dela arătură, ajutorul de tractorist vorbi :

— La calitate tot e bine, neică Buciule... și arătura noastră e-aproape la fel ca a matală !

— Dar suprafața ? — îl întrebă Buciu.

— V'am spus... stăm prost cu asta.

— De ce ?

— Mde, eu știu ? Nu oprim motorul nici o clipită !

Tăcură iar. După ce întoarse tractorul la capătul ogoarelor, Traian Buciu reintră cu el pe brazdă și-apoi îl opri. Se ridică din scaun, vorbind :

— Mă, Iliuță, ară tu în locul meu până ce trec pe la celelalte tractoare.

— Ar, neică Buciule, — zise bucuros ajutorul de tractorist și se și așeză în scaun.

Traian Buciu mai rămase un timp lângă el, urmărindu-i mișcările, îndreptându-i spatele, mutându-i mâna pe arcul volanului, mai sus. Apoi sări din mersul tractorului și o luă peste arături, în dreapta. În urma lui, Iliuță cercetă încă odată calitatea arăturilor. Se lupta ca între brazdele pe care le trăgea el și cele de-alătura, trase de Buciu, să nu fie nici o diferență. Că vezi, nu degeaba îl cheamă neica Buciu ca să-i țină locul... chiar așa, — gândea mai departe Iliuță — de ce-l cheamă numai pe el ?

Când intră pe ogorul lui Pitcoace, Buciu începu să-l măsoare cu ochii, metru cu metru. Nu era rău ; calitatea lucrului era destul de bună. Pitcoace respectase toate condițiile stabilite de ei în ajun. Cu întinderea însă, situația se schimba. Din cele cinci hectare și jumătate pe care și le brăzdase aici, Pitcoace nu întorsese decât aproape patru hectare și oricum ar fi lucrat, până'n seară nu mai putea ara și restul. La aceasta, Buciu nu se așteptase. Ieși înaintea tractorului, cuprins de ciudă. Sări în cabină, lângă Pitcoace și zise repezit :

— Dar ce crezi, Pitcoace, c'o să ieși din brazdă până nu vei încheea arătura ? Nici să nu te gândești !

Pitcoace tăcea ; se vedea că este supărat.

— Arătura este frumoasă, — continuă Buciu indignat, — lucrul la calitate merge... dar așa, numai cu câte cinci hantri pe zi, n'o mai scoatem la capăt niciodată !

Pitcoace conducea motorul mai departe, întunecându-se la față.

— De se nu-i dai mai repede?... Planu-i plan, trebuie să-l îndeplinim chiar dacă vom cădea pe brazdă...

— Știi ce, Traiane, — vorbi Pitcoace întorcându-se în scaun — lasă-mă'n pace ! Sunt destul de amărât și așa...

— Ce, cum vine asta ? — strigă Buciu. — Ce, așa merge ? Gata : până diseară închei neapărat arătura... iar pentru mâine am să-ți măsoar nu cinci și jumătate, ci șase hantri !

Infuriat, Traian Buciu sări în arătură și dădu să plece către celelalte tractoare. Dar numai ce se răsuci și auzi din spate șoapta lui Pitcoace :

— Mihai nu făcea așa...

Buciu se întoarse iar spre tractorul care se depărta și rămase cu mâna în păr, vârită pe sub șapcă. Fel și fel de gânduri îi apărură în minte, deodată. Să fugă după tractor și să-i ceară socoteală lui Pitcoace și pentru asta ? Nu, pentru că într'adevăr, Mihai n'ar fi procedat astfel. Să plece și să-l lase pe tractorist de capul lui ? Nu, nici asta. Se așeză pe brazdă și tăcut, începu să sfarme un bulgăre de țărână în mâini. A stat așa, nemișcat, cu privirile pironite în pământ, până ce Pitcoace reveni c'o nouă brazdă în dreptul său. Când auzi tractorul duduind, Traian Buciu se ridică și se urcă din nou în cabină. Se așeză pe aripă, fără să scoată vreun cuvânt. Pitcoace își aminti că tot așa făcuse și Mihai la începutul campaniei, când îi arătase cum se conduce. Cu coada ochiului văzu pe fața și'n privirile lui Buciu umbre de tristețe. Tăceau. Tractoru-i purta scuturându-i, adâncind prin tunetele sale seci liniștea dintre dânșii. Târziu, Traian Buciu îngăimă :

— Mă, Ionele, e-adevărat că Mihai nu striga și nu hotăra așa... ai dreptate !

După un timp, în care printre tunetele motorului se auzea până și fășăitul înăbușit al brăzdarelor, Buciu adăugă :

— ...dar nici tu nu i-ai spus niciodată, « lasă-mă'n pace »... de ce ?

Pitcoace tăcea. Din largul arăturilor răsbăteau până la dânșii și bătăile celorlalte tractoare, îndârjite de apropierea serii. Pe cerul dinspre asfințit soarele se rostogolise până ce căzuse înfipt în pământul de pe linia orizontului. Motorul își slăbi detunăturile și Pitcoace începu să vorbească încet, cuprins de mâhnire :

— Ce să fac, mă, Traiane ? Uite, sunt supărat și eu, că oricât m'am muncit să trec peste cei cinci hantri și jumătate, tot n'am reușit... Dracu

știe, se vede că luptând pentru calitate uit mereu de normă, de suprafață. Așa, când vii și-mi amintești mereu de asta, parcă mai merge un timp. Pe urmă iar mă gândesc numai la calitate și iar merg mai încet... Aicea zic eu că trebuie să ne gândim să facem ceva !

Ascultându-l pe Pitcoace, gândurile lui Buciu se opriră mai îndelung la cele spuse de el. « Vezi, — își zicea, — lupta pentru calitate e ceva nou și toată atenția tractoriștilor este îndreptată spre ea... ei pierd din vedere celălalt aspect al ei, îndeplinirea necondiționată a planului. Când vor lupta deopotrivă și pentru plan și pentru calitate, abia atuncea va fi bine... »

Traian Buciu plecă dela Pitcoace frământat de aceste gânduri. Mergea cu capul plecat, cu mâinile vârâte adânc în buzunar, mișcându-și greoi picioarele ce se înfundau în stratul arăturii. După ce eși la drum, se îndreptă spre vagonul de dormit, spre care și Iliuță venea cu tractorul său. — E greu fără Mihai, — cugetă Buciu. El ar fi găsit dintr'odată leacul acestei încurcături... îndeplinirea planului de lucrări de peste o mie de hantri este serios amenințată... și încă și-au luat angajamentul să-l termine cu trei zile înainte de 1 Mai! — Oftă. Privirile i se ridicară încet, acolo unde dincolo de orizont se găseau Bădenii și Mihai. În fața lui, alte două tractoare — conduse de Guju și Oproiu — treceau oboseite către vagon. Negurile serii crescuseră și mai mult, închizând lărgimea zărilor. Dincolo de salcâmi, așezările de la « Frăția » se întunecaseră, iar în dreapta, noaptea căzuse mai devreme peste Podeni. În spate, tractoarele lui Pitcoace și Costică Roibu băteau mereu, fără întrerupere.

Aproape de vagon, în drum, dădu de Iliuță. Ajutorul de tractorist privea îngândurat și trist tot înspre Bădeni. Ochiul lui micuți erau acoperiți ca de-o umbră ; buzele îi tremurau ușor de parcă suspina. Ceva nedeslușit se frângea cu durere în el, în inima lui.

Buciu se opri și-l întrebă surprins :

— Ce-i, Iliuță ?

Tăcut, Iliuță se uită la el îngrijorat și încurcat. Mai apoi, își întoarse privirile din nou în lungul drumului, spre zărilor întunecate și șopti :

— Neică Buciuule, eu plec la tovarășul Mihai...

În această clipă, Buciu simți și mai mult lipsa lui Mihai. Și neliniștea, și grija, și dorul care-l frământau pe Iliuță, îl cuprinseseră și pe el. Cu toate că n'ar fi trebuit să-i dea drumul lui Iliuță noaptea pe câmp, nu avu tăria să-l oprească. Iliuță își scutură șapca de colb, și-o așeză iarăși pe cap și liniștit, o porni către Bădeni cu pașii mărunți și repezi, cu fruntea ridicată și cu dorul din inimă aprins. Buciu îi urmări îndepărtarea până ce întunecimile își îndesiră plasa dintre dânșii și nu-l mai văzu...

De trei zile brigadierul era cuprins de un fel de febră care-l purtase multă vreme doar pe marginea vieții. Vorbise tot timpul fără de înțeles, repezindu-și cuvintele printre dinții strânși de pansament. Sora nu se deslipise de lângă patul lui Mihai nici în noaptea asta. Nu-l putuse îndupleca să adoarmă cu rugămintea ce i-o făcea la fiecare ceas ; dar nici serul injecțiilor nu reuși să-i înfrângă frământarea în care se sbătea, sau să-i domolească risipirea aceasta de forță descumpănită. Câteodată sora încremenea cu ochii la el, căutând să-i prindă șirul vorbelor ce-i mișcau buzele.

Dintre toate însă, numai câteva erau repetate, rostite de alte nenumărate ori. Pe acestea le înțelegea. Brigadierul vorbea despre o fată pe care o chema Frusinica, despre un foc care-ar fi vrut să distrugă tractoarele și despre niște dușmani, în fața cărora, aeeva, se ridica într'un cot și-și arăta pumnul înălbit de pansament.

Iată, tocmai acum svâcni în pat, își săltă pieptul înfierbântat, desgolit de cămașa deschiată și bâjbâind cu mâinile înfășurate în legături, se propti de umărul sorei, tremurând. Scrâșni mâniaș vorbe învăluite în suflarea-i aprinsă, pline de ură :

— Prindeți-l... să nu-l scăpați, tovarăși... el e dușmanul, Filică !

Sora îl apucă pe după gât cu o mână, iar cu alta îl împinse în jos, în pat, apăsându-i pieptul. Mihai se lăsă mai întâiu într'un cot și apoi se prăbuși în moliciunea așternutului, oftând.

— Stai, tovarășe brigadier, — căută să-l liniștească ea, — au plecat acum după el, nu ne mai scapă... liniștește-te !

Și ca întotdeauna, Mihai se lupta cuprins de înverșunare cu neliniștea și nerăbdarea, cu teama ce-i stăpânea gândurile zăpăcite de dureri. Lupta aceasta sfârși într'un tremurat nervos, care-l scutura pe loc, ca de fiiguri. Mâna rece a sorei, vârită pe sub cămașă, îi mângâie pieptul cald și nădușit, răcorindu-i-l. Era greu cu un asemenea bolnav ; nici măcar palma pe frunte nu i-o puteai pune, nici tâmplele nu i le puteai netezi, nici mâinile nu i le puteai mângâia. Capul, înfășurat de jur împrejur, pe frunte, peste ochi și nas, pe gât și pe sub bărbie — cu nenumărate feșe albe, strânse într'o ciudată împletitură, părea mai mult o minge mare și pufoasă de vată împietrită. Doar în dreptul buzelor și al nasului, mingea aceasta avea câte o tăietură micuță prin care să răsuflă — fără să se desumfle. Marginile buzelor supte și aprinse de febră se lipiseră acum într'o linie vișinie, dreaptă și subțire. Sora știa că bolnavul cere apă. Dintr'un vas acoperit pe care-l avea la căpătâiul lui scoase un burete de cauciuc și-l purtă peste jarul buzelor, ușor, într'o parte și alta, umezindu-le. Mihai înghiți cu poftă cele câteva picături scurse printre dinți. Apoi suspină ușurat și-și lăsă capul pe pernă, frânt de oboseală. Sora își ridică mâna de pe pieptul lui și-i trase pătura până în dreptul umerilor ; bolnavul își scoase mâinile pe rând și le întinse pe lângă corp, cu greutate. Pumnii îi erau de asemenea înfășurați în pansamente groase, care făcuseră din ei niște măciuci albe și mari cât pepenii de vară. Mâna sorei se opri pe una din încheeturile unde se terminau legăturile și-i pipăi pulsul. Brigadierul se liniștea cu fiecare clipă care-l împingea spre somn. Incordarea mușchilor i se destrămă, îndârjirea îl părăsea încet, de parcă și viața se stingea în el. În vârful degetelor, sora simți svâcnetul sângelui din vână și mai rar, înfri-coșător de rar. Tresări. Pentru prima dată îi veni în minte gândul că bolnavul ar putea muri. Se ridică speriată și alergă afară din salon, numai în vârful picioarelor, ca o pisică. Se întoarse cu medicul spitalului. Acesta, un bătrân cu părul alb ca și halatul, cu pielea feței subțire și roșcată, pășea înaintea ei îngrijorat, surprins. Se opriră lângă pat, într'o parte și alta. Sora ridică lămpa de pe măsută mai sus, în dreptul capetelor lor, deasupra bolnavului. Medicul ascultă răsufletul întretăiat al brigadierului, slab șuerat printre buze și-i desveli pieptul. Capul său alb se aplecă peste pânza cămăși și-și lipi urechea în dreptul inimii. Sora îi urmări privirile încremenite, dar nu putu înțelege nimic din nemișcarea lor. Timpul care trecu

până ce medicul se ridică, i se păru mai lung decât cele trei nopți petrecute lângă bolnav.

— I-ai luat temperatura și la miezul nopții ? — întrebă doctorul.

Ea întinse mâna spre picioarele brigadierului și-i luă fișa care atârna de pat. La lumina firavă și tremurătoare a lămpii, medicul cercetă fișa îndelung. Din noaptea de când bolnavul fusese adus la spital, temperatura i se urcase fără întrerupere cu fiecare ceas. Numai trupul său vânjos, întărit de muncă, îl ajutase să reziste fierbințelii astea. Și iată că acum, la miezul nopții, temperatura staționase; era aceeași pe care o avusese de cu seară. — E la capul crizei, — cugetă medicul. — Dacă trece și peste asta, e salvat... singur s'a salvat ! Ii trase pătura iarăși pe piept și întinse sorei hârtia.

— Du-te, soră, — vorbi el blând ; — am să stau eu mai departe.

Dar sora rămase în fața lui, într'o împotrivire mută.

— Lasă, du-te... dacă va fi nevoie, am să te chem.

Sora așeză lămpița pe măsuță, atârnă fișa la locul ei și ieși. Medicul trecu pe lângă celelalte două paturi goale și se opri la fereastră. De aci, privi pe deasupra caselor ascunse în întuneric, departe, peste Bărăgan. Acolo, în fund, nu se vedea decât zarea apropiată și de nepătruns a nopții. Dar gândurile și inima lui pătrunseră și mai adânc, dincolo de această zăre. Văzu aveau, larg desfășurate, rânduri dese de tractoare trecând în fugă peste țarină. Arături nesfârșite rămăneau în urma lor, pregătite temeinic pentru creșterea holdelor, pentru pâine. În față, zări ca prin ceață chipul brigadierului, ridicat asemenea unui vultur peste motoare, îndemnându-le în luptă, grăbindu-le iureșul nestăvilit... Apoi, întunericul îi acoperi dintr'odată totul. Mâna care-l doborîse pe brigadier din fruntea tractoarelor, n'o mai întrezări ; gestul acesta, bătrânul medic nu-l mai înțelegea. În partea aceea, nu-i mai licăreau acum decât stelele risipite pe sus. Cu toate acestea, știa că numai cineva care-i împotriva vicții putea să ridice mâna pentru curmarea ei. Ori, el nu putea fi decât cu cei care iubesc viața, care luptă pentru ea.

Se întoarse iarăși lângă pat. Simți că niciodată nu fusese mai puternic legat de vre-un bolnav. Trebuia să facă orice ca să-l readucă repede vicții pentru care căzuse. Ii auzi răsufletul stins și-i privi cu mâhnire mișcarea buzelor învinețite, strânse de durere. Stoarse buretele umezit peste ele, ștergându-le cu grijă. După aceea, mâna sa îmbătrânită, dar pricepută și caldă, se opri mângâietoare deasupra feșilor de pansament, acolo unde bănuia că este fruntea brigadierului. Iși trase scaunul și mai aproape și rămase așa, cu ochii pironiți cam în dreptul ochilor lui Mihai acoperiți de legături, cu urechile ațintite la bătăile inimii lui care lupta cu moartea.

... În fereastră, întunericul mai stăruia doar ca o perdea subțire, surie, a nopții spre sfârșite. Lumina dimineții, lipsită încă de putere, îi destrămasese țesătura dar nu i-o alungase. Liniștea domnea și în spital, și-afară, și peste câmp, pretutindenea. Bolnavul sufla la fel de rar și de neregulat. În clipa aceea, ușa salonului trosni și înăuntru pași Iliuță, împins dela spate de portar.

— Aicea este... uite-l acolo, în al treilea pat.

Portarul se retrase; ajutorul de tractorist rămase pe loc, cu ochii la medic. Încruntat, își scoase șapca și și-o strânse în pumnii mici, mototolind-o, ridicând-o la piept. Medicul îi făcu un semn cu mâna, plin

de blândete. În liniștea încăperii, pașii lui Iliuță bocăniră mărunț și ușor, îndoelnici. Lângă patul brigadierului, încremeni. Degetele i se încleștară și mai puternic pe postavul șepcii, ochii prinseră a-i clipi, iar buzele să-i tremure. Din «neica Mihai» el nu mai vedea decât un morman de legături și feșe, o necunoscută și pocită mumie albă. Acum, nu-l mai întâmpinara nici mângâierea lui, nici zâmbetul, și nici privirile pline de dragoste cu care Mihai îl întâmpina de obicei. Din colțul pleoapelor, două mărgelușe scăpară pe obraz, sclipind.

— De unde vii? — îl întrebă medicul.

Iliuță încercă să-i răspundă, dar nu putu; suspinul i se urcase până în gât.

— ...dela tractoare?

Capul ajutorului de tractorist se clătină afirmativ, cu buzele strânse. Privirile medicului îl măsurară de sus în jos, cu dragoste și emoție. Iliuță avea fața, ochii, gâtul și mâinile, salopeta și bocancii, toate, pline de pulberea drumului. Pe lângă nas, lacrimile săpaseră prin stratul de praf mici șanțulețe. Arăta obosit de mers și de sbucium, de frământarea care i se citea în ochi.

— Vii dela Podeni?

Iliuță își clătină din nou capul.

— Când ai plecat?

— Aseară... — murmură el fără putere.

Medicul se ridică. Mâna pe care o ținuse până atunci pe fruntea lui Mihai și-o opri pe creștetul ajutorului de tractorist. El știa că poate niciodată n'o să înțeleagă destul, în toată trăinicia ei, legătura sufletească adâncă și de nesdruncinat, dintre acest tânăr tractorist și brigadier. Sufletul copilului nu te minte niciodată. El simte și mai repede, și mai direct, și ceace oamenii vor să-și ascundă. Deaceea, pe unii îi iubesc, iar pe alții îi urăsc fără de dovezi. Mâna medicului i se mișcă un timp pe creștet, și apoi coborî și-i șterse ochii de lacrimi.

— Stai, — îl îndemna el.

Iliuță se așeză cu privirile întoarse spre buzele brigadierului care tremurau din nou. Urmări cu interes mișcările medicului; acesta își purtă ușor, de câteva ori, buretele umezit peste ele. Apoi rămase cu ochii îndreptați numai asupra mingei aceleia albe și mari, sub care se ascundea capul lui «neica Mihai». În geamul ferestrelor bătea acum din plin lumina dimineții. Medicul suflă în lămpiță, aranjă pătura pe lângă brigadier și se întoarse iarăși la fereastră. O deschise larg, însetat parcă de aerul de afară. Acolo, undeva, peste nemărginirea Bărăganului, acum răsare soarele. Insulțat de raze îndepărtate, cerul din partea aceea își aurise bolta. Știa că pe pământ, sub lumina lui, zeci și sute, mii de tractoriști își pornesc în clipa aceea tractoarele. Văzduhul se cutremură de duduitorul lor, ogoarele le așteaptă, câmpia prinde viață. Iată-le, s'au risipit peste pământuri, își împlântă plugurile în adâncul lor, trosnesc și merg răsturnând brazde noi... Dar din fruntea lor, lipsește un om: brigadierul. S'ar zice că ești învățat cu astea, bătrâne medic. Atunci, de ce și în ochii tăi tremură o lacrimă, de ce și inima ta a fost cuprinsă de duiosia micului Iliuță, de ce și în sufletul tău s'a ridicat deodată dorința răzbunării? Desigur că știi de ce: pentru că iubești viața, pentru că și tu lupți pentru ea...

Un sgomot de motor de sub fereastră îl trezi pe medic din gânduri și visare. Până să se întoarcă el, în pragul salonului apăru Andrei. Privirile lor rămăseră pironite asupra patului în care zăcea brigadierul. Iliuță își plecase capul pe marginea lui, alături de mâna întinsă peste pătură și adormise. Se apropiară amândoi, pe vârfuri. Limpezimile albastre din ochii secretarului își întoarseră adâncimile umbrite de îngrijorare către medic.

— Acuma a venit, decurând... — șopti bătrânul cu ochii la ajutorul de tractorist.

Andrei păși ușor între paturi și-și lăsă mâna rece peste obrazul lui Iliuță. Acesta tresări și deschise ochii. Când îl văzu pe secretar, sări de pe scaun și-i apucă palma, strângându-i-o la piept. Apoi se ghemui lângă dânsul; în priviri îi flutura desnădejdea.

— Ce-i, Iliuță? — îl întrebă Andrei.

— Am venit la tovarășul Mihai, — murmură ajutorul de tractorist.

Tăcură. Rămăseră toți trei cu ochii la brigadier. În mormanul acela alb de feșe și cearșafuri, viața nu se mai întrezărea decât din mișcarea ritmică a pieptului. Andrei își întoarse capul către medic, clătînându-l întrebător:

— Ce mai face?

— Doarme. Abia acuma, către dimineață, l-a răpus oboseala. Se pare că a ajuns la capătul crizei. Totuși, mă tem că dacă prinde noi puteri, începe să se svârcolească iar... — O clipă șoapta medicului se stinse, plină de îngrijorare. Apoi adăugă și mai încet: — Dacă trece și peste zilele astea, aproape că e salvat... puterea și voința lui, tăria sufletească l-au salvat!

Andrei se apropie de brigadier și-i mângâie feșele din dreptul frunții. — Pătimesti tu pentru greșelile noastre, ale tuturor, Mihai... — cugetă el. — Dar lasă, praful se va alege din chiaburi... îi vom sdrobi! — Se întoarse iarăși către medic.

— Dar ochii?

— Încă nu putem ști, — răspunse amărît medicul. — Poate nu-s atinși; vom vedea numai după ce se vindecă puțin rănilile din jurul lor. Dacă scapă de febră, asta-i problema cea mai grea... altfel, nici o grijă!

Secretarul mai așeză pătura pe lângă Mihai și ieși dintre paturi, îngândurat. Mulțumi bătrânului medic, îl salută și apucă apoi mâna ajutorului de tractorist:

— Hai Iliuță, mergi cu mine la Podeni.

Trecură pragul cu fețele întoarse spre patul alb.

Dela fereastră, medicul urmări mașinuța pornită în viteză maximă spre câmp. În minte, îi rămăsese imaginea secretarului care-l purtase pe Iliuță de mână până ce-l suise alături de dânsul, la volan. În fund, peste Bărăgan, răsărise soarele. Iși săltă privirile să vadă cerul întreg arzând, dar din spatele său se auziră din nou gemetele brigadierului. Se ridicase într'un cot și-și repeză pumnul înfășurat în bandaje în aer, scrâșnind ca un turbat:

— Banditul... n'o să ne scape, nu...

Mihai se trezise la fel de turburat.



Pentru Sandu Alexe nu mai există nici o îndoială. Din noaptea focului, când dușmanul încercase să distrugă tractoarele, convingerea sa că Filică nu era în nicun fel străin de asta — crescuse. Și așa cum bolovanul de omăt, rostogolit în puful de zăpadă proaspătă, crește mi mult și se așează mai bine cu cât drumul lui e mai lung, asemenea și credința sa în vinovăția chiaburului se întărea cu fiecare zi. Numai că, încă nu-i putea pune mâna în ceafă și să-i strige: — Tu ai făcut! — Dovezile pe care le aveau erau încă mărunte. Dar nici nu putea aștepta să le vină altele, singure. — Alexe — îi spusese Bădină atunci — vezi, că nu mai e vorba doar de vigilență și supraveghere activă, de o îngrădire a chiaburilor... trebuie să-i prindem pe cei care au lucrat cu Nică Crețu! — Puține nopți a mai dormit Alexe dela foc încoace! Când obosea cutreerând satul sau pândeia mișcările chiaburilor, se întorcea acasă și se lupta până în zori cu gândurile. Acum își amintea și înțelegea și mai bine cuvintele secretarului de plasă:... — lupta voastră împotriva chiaburilor a fost lipsită de adâncime. Pe Filică l-ați strâns din toate părțile, dar numai la suprafață, în ceeace — oricum — n'ar fi putut ascunde. Ați lucrat fără pătrundere, fără a ști ce se ascunde înapoia mișcărilor lui... — Așa era! De aceea nici acuma nu putea spune, cu toată bănuiala sa, că Filică l-a împins pe Nică Crețu la distrugere. Tocmai asta îl tulburase și-l amărise atât. Se aseamăna de multe ori cu un câine care caută țistarii pe câmp, în stepă, sau pe islaz. Animalul simte în nări mirosul sălbăticiunii, se repede glonț pe urmele ei și adulmecându-i putoarea, șerpuește pe un drum nevăzut, până ce se oprește în fața găurii. Știe că sălbăticiunea aici a intrat. Incepe să scormonească pământul, să-l sape și să-l svârle înapoi, împrăstie țărâna până la zece metri în jur. Se înfurie și latră și iarăși se apucă să sape mărâind. Degeaba însă; niciodată nu va reuși să-și înfigă ghiara în blana sălbăticiunii. Cu cât va săpa mai mult, cu atât și țistarul se va ascunde mai adânc. Și atuncia câinele rămâne în fața găurii la pândă, cu laba ridicată. Numai o clipă dacă-și va scoate sălbăticiunea botul mustăcios afară, îl va înșfăca deodată, trăgându-l la lumină. Dar nici sălbăticiunea nu e proastă. Când simte asta, iese pe altă gaură depărtată, ascunsă în scați sau brusturi. Pe acolo ea pleacă din nou la distrugerea grăunțelor. În această situație se socotea și Alexe; avea mâna întinsă cu siguranță deasupra sălbăticiunii, dar n'o putea prinde dacă urma calea unui singur fir al întâmplărilor. Haita lui Filică avea mai multe ascunzișuri; când o descoperea într'unul, cu siguranță că ea ieșea să prade prin altul și mai ferit. Atuncia, cum să o prindă? Desigur că încolțindu-o pe mai multe căi!

Își aminti astfel, de felul cum prind copiii sălbăticiunile din pământ. Ei lasă câinele la pândă în fața găurii descoperită de el. În fața celorlalte găuri se împart dâșii, cu bâtele sau furcile ridicate, așteptând. Printr'una singură, toarnă apă. Ceașuri întregi o cară cu pălăriuțele întoarse, tocmai dela fântână. Când apa a pătruns până în cuibul cel mai ascuns al sălbăticiunii, aceasta se repede orbește pe una din găuri, ca să scape. Dar cum a ieșit afară, totul e pierdut. Cade, fie sub laba câinelui, fie sub loviturile ciomegelor. Chinuită, moare apoi înfiptă într'un băț, deasupra găurii, tremurând în soare sau vânt.

Așa vor trebui să facă și cu cei care-au lucrat cu Nică Crețu.

Acuma uite, nu dormise toată noaptea gândindu-se la cele ce s'au întâmplat din Februarie încoace. La geamul ferestrelor, albul luminii se întărea văzând cu ochii. Se ridică încet, cu mintea cuprinsă de aceeași întrebare care-l frământase decuseară. Ilie Zăganu îi spusese că în noaptea când el i-a repezit pe tractoriști la *Drum nou*, la fântâna din răscruce l-a văzut pe Nelu Durbac din Adâncata, gonind în galop către șina de fier. Pentru ce se ducea chiaburul în miez de noapte la gară? Dacă Filică e legat de-o acțiune mai largă? A fost și el plecat atunce?

Alexe se îmbracă și ieși afară să se spele. Când se întoarse, Maria — care se sculase între timp, îi întinse un ștergar alb cu pânza subțire și uspră. În pătuțul lui, împletit din răchiți. Răducu începu să găngurească vesel și se lupta să se ridice spre geamul în care bătea lumina. Alexe își frecă puțin obrazul rotund și smead și-și trecu degetele prin părul scurt și negru, cărlionțat în sus. Se aplecă apoi asupra copilului, cu ochii strălucind, cu degetele unei mâini înfipite în bărbia lui.

După ce-și așează căciula, se întoarse spre Maria și vorbi:

— Marie, eu mă reped până la tractoare...

Plecă. Ajunse la Pănoiu când soarele era de mult pe cer. Motoarele bâzâiau peste ogoare ca niște uriași bondari de oțel. În capătul locurilor pe care unul din ele se întorcea, găsi mașinuta stațiunii goală. Pricepu că Andrei era pe tractorul care venea. O luă pe brazdă ca să-i iasă în față. Era mulțumit că se potrivise să fie și secretarul S.M.T.-ului aici, se vor mai sfătui împreună. Când se întâlni cu tractorul, Alexe sări dintr'odată în spatele scaunului în care sta Buciu. Strânse mâna lui Andrei și apoi brațul tractoristului întins peste volan. Ii întrebă:

— Ce mai știți despre Mihai? Când îl putem vedea și noi?

Răspunse Andrei:

— E tot așa, Alexe... parcă și mai rău. Se sbate și aiurează într'una, n'are odihnă nici un minut. L-a zăpăcit durerea și frământarea. Prea curând n'o să-l puteți vedea, are nevoie de liniște.

Gândurile lor sburară la brigadier. Peste tăcerea ce se lăsase între danșii, bătăile motorului se auzeau ca ale unei alte inimi care svăcnea străpunsă de acelaș fior.

— Tocmai asta vorbeam și cu Buciu, — reîncepu Andrei, — el pătimeste pentru noi, pentru greșelile noastre, ale tuturor... Trebuie să punem mâna pe dușman!

— O să punem — răspunse hotărât Alexe. — D'aia am și venit încoace, să ne mai sfătuim.

Ajunseră astfel la drum. La semnul lui Andrei, Buciu opri tractorul, ca să coboare. Cel dintâi, sări jos Alexe. Andrei rămase cu un picior pe cutia de scule din dreapta și cu o mână prinsă de parbriz. Vorbi:

— Să termin cu Alexe și-o să mă întorc, Buciu. O să discutăm mai departe și-o să vedem ce este de făcut...

Tractoristul întoarse tractorul și intră din nou în brazdă, zorindu-l. Andrei cu Alexe rămaseră în drum, alături. Ochii lor se opriră o clipă asupra arăturilor:

— Vuește satul, — grăi Alexe. Spun oamenii că asemenea ogoare n'au mai văzut. Sunt câte unii care bat zilnic drumul tractoarelor.

— Asta e adevărat, — răspunse Andrei Hurdea. — Mihai a reușit să facă din brigada lui prima brigadă de calitate. E rodul unei munci neîntrerupte, neobosite... Dușmanul a știut unde să lovească! Totuși, stau prost cu planul; depășirile de normă scad mereu. Încă nu știu ce-om face...

Câtva timp tăcură, cercetând fața arăturilor. După aceea se apropiară de mașinuță și se așezară pe scara ei, unul lângă altul. Din frământarea lui Alexe nu se mai vedea acum aproape nimic. Un sentiment de neînfrântă forță morală, de încredere și de siguranță îl cuprinse dintr'odată... Măreată este puterea care-i leagă pe comuniști într'o singură clipă, pe linia aceluiași acțiuni, a aceluiași gânduri. Simțul acesta care te face să-ți deschizi sufletul și să-ți scoți în palmă inima, față de celălalt, el încheagă forțele tuturor comuniștilor, el dă tărie partidului, penstră înăpoia lui descoperi întotdeauna omul care luptă pentru mai bine. Și ce fericire morală trăești, când această nevăzută legătură e mai puternică și decât însăși viața... Poate la acestea se gândeau Andrei și Alexe. Secretarii rămseră multă vreme așa, sprijiniți cu capetele pe genunchi, adânciți în liniștea cugetelor. Târziu, Andrei își săltă privirile spre Alexe și zise:

— Am greșit, frate Alexe... am uitat că nu putem construi o viață nouă decât în lupta împotriva dușmanului... trebuie să nu ne rupem nici un moment de această luptă... asta e!

Sandu Alexe urmări înțelesul cuvintelor lui Andrei ca pe un ecou al gândurilor sale. Apoi îi povesti despre toată frământarea sa, despre bănuiala pe care o avea asupra lui Filică, despre care-i spusese Zăganu și despre felul cum credea el că-l vor prinde pe dușman...

— Trebuie să-l luăm repede, din mai multe părți deodată, să-l încolțim și să-l înghesuim, până ce i-om putea pune mâne în gât. Cum am zis — stai! — și mâna secretarului se strânse în pumn de parcă apucase de ceva, — să nu mai poată crâcni! De aseară mă bate gândul să pornim și pe linia asta, arătată de Zăganu... Dacă Filică e legat și de alții, de prin alte părți?

— Păi, nu-i greu să cercetăm, — vorbi Andrei. — Treceam acum pe la argatul lui, pe la Lazăr. Ară aici, pe pământul pe care chiaburul l-a luat dela Pănoiu.

— E singur?

— Singur. L-am ajuns din urmă cu mașina, când veneam.

Se ridicară. Trecură printre salcâmi și-o luară peste arături, către locurile lui Filică. Mergeau alături, pășind larg, cu ochii la plugul care ara dincolo de întovărire. Andrei era ceva mai înalt, dar mai subțire, mai tinerel, adâncit în gânduri; Alexe, mai îndesat, mărunț cât un «pui de om», dar ager, înflăcărat. Se părea că în trecerea lor peste ogoare, cei doi secretari nu erau mai mult decât doi drumeți. Însă, ce hotărîre și ce putere ascundeau gândurile lor! În ele era cuprins tot miezul, sâmburele forței care va împinge și acum viața înainte. Când ajunseră pe brazda pe care venea Lazăr, se opriră. În dreptul lor, argatul struni hățurile și strigă prelung către cai:

— Oo!...

Lazăr Lungu lăsă plugul în brazdă, înfipse codiriștea biciului alături în arătură și după ce-și scoase hățurile de după gât, le atarnă la unul din coarnele plugului.

Secretarii îl întâmpinară cu mâinile întinse. Argatul își șterse palmele de țărână răsucindu-le peste pantaloni și le primi salutul cu ochii întrebători: — E ceva însemnat, — gândi el, — dac'au venit amândoi încoace!

— Merge, merge? — îl întrebă Andrei Hurdea.

— Merge, — răspuse Lazăr. — Aicea mai avem și-i gata, terminăm și noi.

Se așezară pe brazdă, în acelaș rând. Argatul la mijloc iar secretarii în părți, cu ochii la dânsul. Andrei își scoase țigările și-i îndemnă să-și aleagă. După ce le aprinseră, Sandu Alexe începu direct:

— Mă, nea Lazăre, atuncea când au fost tovarășii dela tractoare cu contractele, în Februarie, matale erai la Filică?

Argatul stătu un timp pe gânduri și apoi răspuse:

— Nu, nu eram; în ziua când au plecat ei, eu am intrat din nou la chiabur.

— Aha, — făcu Alexe și rămase pe gânduri. Apoi continuă: — În seara aia n'ai văzut nimica la Filică, nu s'a pregătit să plece undeva... poate ai simțit ceva?

Lazăr Lungu trase un fum, îl suflă încet și îngândurat în șanțulețul brazdei și răspuse îndoelnic, cu umerii ridicați:

— N'am văzut. Atuncea încă, m'a mânat devreme acasă cu niște porumb în traistă și-o treanță de cămașă...

Secretarii se priviră cu subînțeles.

— Adică, stai, — reveni argatul; — dimineața când m'am întors, șargul — ăsta de pe brazdă — era lac de spumă. Se vedea că fusese alergat; abea sosise de curând. Ba încă, ăl tânăr — Mitu — se ferea să-l vadă Filică. Zicea că el a fost la niște fete, la Bojdeanca.

Mai vorbiră apoi de una de alta, de grija pe care trebuie s'o poarte Lazăr în curte la chiabur și se ridicară. Secretarii o porniră înapoi, peste arături, iar Lazăr Lungu — după plug. Până la mașinuță, nici Andrei nici Alexe nu mai rostiră nici un cuvânt. Acolo se opriră față în față, gânditori:

— Asta e, — vorbi Andrei Hurdea, — cred că ai dreptate; chiaburii au legătură între ei și cu siguranță că în noaptea aceia s'au întâlnit la gară.

— Vezi, îți spuneam eu că trebuie să-i pândim la toate ascunzișurile. Iată, p'ăsta încă nu-l cunoaștem.

Andrei se uită mai apoi la tractorul care se apropia de drum și vorbi către Alexe:

— Măi așteaptă puțin, trebuie să văd ce facem cu problema asta a planului. Pe urmă o să mergem în sat. De la Podeni eu o să mă las spre Adâncata, să vorbesc și cu tovarășii de-acolo...

Andrei ieși înaintea tractorului și plecă cu el pe o nouă brazdă. Privind liniștit înainte, Buciu își începu vorbirea-i întreruptă:

— Cum vă spuneam tovarășe Andrei, grija pentru calitate face ca oamenii să uite de plan. Toate realizările celorlalți au scăzut sub depășirile atinse în ultimul timp. Și doar aveam destul până să trecem peste mia de hantri... iar timp, mai nimica...

— Da, da, făcu secretarul gânditor.

Până ce reveniră iar la drum, tăcură. Înainte de a coborî, Andrei Hurdea prinse brațul tractoristului și zise:

— Mă, Buciu, mai vorbește cu oamenii, poate aceasta nu-i decât o greutate a începutului... Deocamdată însă, nu văd ce-am putea face. Eu am să-i spun și lui Turcu, să vedem...

După plecarea lui Andrei Hurdea și-a lui Alexe, Buciu rămase și mai măhnit.

## 4

Comitetul de conducere al țăranilor întovărășiți hotărîse ca în această săptămână să nu se ocupe decât de pregătirea însămânțărilor dela Pănoiu. Pentru aceasta discutate mai înainte cu țăranii întovărășiți; apoi se sfătuiseră cu agronomul stațiunii. Făcuseră împreună un plan de asolament, împărțind întinderea pământului dela Pănoiu în patru parcele mari. Jumătate din suprafață o vor însămânța cu porumb; pe un sfert vor pune floarea soarelui; din celălalt sfert, o parte va fi semănată cu bumbac, iar alta cu pepeni și dovleci. La toamnă întreaga întovărășire de aici va fi pusă cu grâu, iar plantelor prășitoare din primăvara viitoare li se vor face loc pe întovărășirile de la Plopșor și de lângă sat. Membrii comitetului își împărțiseră în același timp sarcinile între ei. Ilie Zăganu va răspunde de măsurarea întovărășirii și de fixarea celor patru tarlale, după plan; moș Gheorghe Soare va strânge de la toți țăranii întovărășiți porumb de sămânță, iar Frusinica va aduce sămânța de floarea soarelui de la *Frăția* și cea de bumbac dela Călărași.

Dar iată trecură trei zile de alergătură zadarnică pentru Frusinica. Nu reușise să aducă nici un bob de sămânță nici dela Călărași și nici măcar de aicea, de la *Frăția*. Deaceia, în dimineața asta pătrunse înfuriată la sediul Sfatului Popular și-și arătă nemulțumirea față de Lică:

— Tată, Comitetul Provizoriu și-a luat sarcina să ne ajute... dar uite că mai rău ne încurcă. Era stabilit să ia încăodată legătura cu *Frăția*, ca să cadă de acord asupra cantității de sămânță *Jdanov* ce-o putem ridica... Hârtiile pentru Călărași nici acum nu sunt gata... Șase căruțe așteaptă de un ceas în drum și noi încă n'am plecat.

Luat din scurt și-atât de repede, Lică Mătase privea încurcat, neîncrezător. Dar în acelaș timp parcă se și bucura de stăruința pe care o arăta în muncă fata lui. El o privi la început c'un zâmbet îngăduitor, îndreptat mai mult spre căruțașii care intrau înăuntru, cu biciurile prinse în subsoară. Mai apoi, se uită stingherit în ochii întunecați ai Frusinicăi și zise:

— A lipsit directorul, d'ăia n'au putut trimite căruțe până acum. Am să le dau din nou un telefon.

— Lasă că fac eu asta, matala aranjează să mi se facă hârtiile pentru Călărași... o să plecăm mâine dimineață.

Frusinica se răsuci scurt și trecu în cealaltă încăpere, la telefon. În urma ei, țăranii începură să râdă, înconjurându-l pe Mătase.

— Spirt nu alta, mă Lică... ferească dumnezeu să i se împotrivescă cineva. Asta scoate apă și din piatră seacă.

Lică Mătase începu să zâmbească ușor, cuprins de o mândrie nemărturisită. Chemă secretarul comitetului și-l grăbi să facă hârtiile necesare ridicării seminței de bumbac. Frusinica se întoarse repede și se opri în ușa deschisă larg:

— Tată, trebuie să mergi și matala. Cei de la *Frăția* spun că v'ați înțeles împreună asupra seminței, altfel nu ne-o dă.

— Merg, — zise Lică, și ieși după ea urmat de ceilalți țărani.

Presedintele și cu Frusinica se urcară în prima căruță; toate celelalte se înlanțuiră după ei pe drumul către gospodăria de stat. Frusinica se așezase peste sacii îngrămădiți în fundul căruței, privind gânditoare valul de praf stârnit în urma lor. Din noaptea focului încoace, Lică Mătase îi respecta cu sfințenie această tăcere. Știa că fata este îngrijorată de starea lui Mihai. Și el, și nevastă-sa, căutau să-i intre în voie cu orice.

Pe câmp se întâlneau cu mașinuța stațiunii. Andrei claxonă și o opri alături de căruța lor, roată lângă roată. Lângă dânsul era și Alexe. Lică Mătase le arată scurt unde mergeau. Înainte de a se despărți, Frusinica întrebă:

— Ce-i cu Mihai, tovarășe secretar?

— Tot așa, — răspunse Andrei Hurdea cu ochii plecați. Ingrijorarea de care era cuprins și el nu i-o putu ascunde. Târziu adăugă: — Am fost de dimineață pe la spital... deocamdată nu-l poți vedea...

Tăcută, Frusinica își coborî privirile și mai mâhnită. La semnul lui Mătase, căruța se urni, învăluind mașinuța rămasă în urmă în nouri de colb.



Până la prânz cele șase căruțe s au și întors cu sămânța dela gospodăria de stat. Frusinica sosise acasă tare amărâtă. Neliniștea ei crescuse și mai mult. Din clipa în care Andrei îi adusese vești nu tocmai bune despre Mihai, nu-și mai găsi astâmpăr. Căsuța lor i se părea și mai strâmtă, timpul care trecea o chinuia și-i mărea îndepărtarea revederii cu Mihai. Totul devenise neîndurător de pustiu și de trist ..

Ieși tăcută în pragul porții și cu ochii pironiți în zare cercetă ulița, de parcă l'ar fi așteptat să vie. Rămase un timp pe loc mâhnită și îndurerată. Apoi se întoarse, mergând cu privirile în pământ, cu pașii împlețiți. De data asta nu mai intră în casă; străbătu curtea și trecu în ogradă. Sub acelaș zarzăr, fânul pe care stătuseră amândoi în seara focului, o aștepta. Se întinse pe el cu fața în sus, afundându-se în moliciunea lui ca într'un pat de puf. Inchise ochii. Printre grădini, fremăta aveau aceeași adiere venită din largul Bărăganului cu arome de arături și grâne. Crengile zarzărului se mișcau din nou la fel de leneșe și parcă mai frumoasă se porni ninsoarea florilor. Pe buze simți arsura sărutului de atunci, în trup — fiorul ce-o cutremurase. Iată, urechile îi păstrau și acum murmurul șoptelor lui... ca o mângâiere așteptată îi reveni în minte farmecul îmbrățișării lui.

— Mihai...

Sus, îi apărură acelaș cer de stele; în jur, simți liniștea de vis a aceleiași nopți. Ingropată în fân, toate îi apăruseră din nou, înlanțuite ca într'un șir de tulburătoare vedenii.

Dar și în clipa asta, amintirea deturăturii o sperie la fel. În inimă simți aceeași înfrigurare și în noapte, depărtate în stepă, parcă pâlăpăiră iar limbile flăcărilor. Mihai se smulse și acum de lângă ea și dispăru. Tresări scuturată ca de un suspin. Acum îl vedea aveau întins pe pătură, cu fața și mâinile năpădite de sânge, cu buzele crispate de durere, gemând. Iată, parcă chiar în clipa aceasta îi leagă capul cu basmăluța sa, îl ridică

și-l conduce la căruță. Mâna îi tremură cuprinsă de palma lui rănită. Pentru ultima dată îl văzu lungit peste pae, svârcolindu-se... Și numai astfel i-l poartă de zile și nopți în șir, gândurile!

— Ah, doamne! — oftă ea și deschise ochii.

Zarzărul își legăna crengile pline de frunzișoare, purtându-i peste obraz plasa umbrelor. Soarele se ridicase sus, zarea era senină, văzduhul luminos. Pe cer, urme subțiri și alburii de nouri lunecau către Bădeni. Acolo era Mihai. De ce să nu-l poată vedea? Vor înțelege și doctorii că nu mai poate aștepta. Se ridică într'un cot, înfigându-și-l ca o țepușă în fân. Intunecimile ochilor săi de lăstun, lipsite acum de strălucire, păreau ca de carbune șters. Aripioarele sprâncenelor sale groase și negricioase, se apropiară într'o încruntare gânditoare. Cu cealaltă mână își svârli pletele lurgi și buclate spre ceafă și sări din fân.

În casă, își îmbracă o altă rochiță, își încălță pantofii de sărbătoare și se legă cu basmă'uța nouă. Într'un coșuleț, împletit și dăruit lor de Alexe, începu să adune daruri mărunte pentru Mihai. Când să iasă, în prag se întâlni cu maică-sa. Leana lu' Lică avea în mână un pachetel cât palma.

— Du-i și asta, — zise ea, — e o bucată de caș, îl poate mânca.

După ce i-l vârî în coșuleț, maică-sa se întoarse într'o parte cu lacrimi în colțul pleoapelor. Plângea. Iși trecu colțul basmalei peste ochi și-și ridică fota în vânt.

— Acuma, de ce-oi plânge? — o certă Frusinica.

— Nici nu v'arți luat și-ai și nceput să pătimesti...

— Lasă prostiile, — o repezi fata; — vezi, că poate nu vin diseară. Tata să dea hârtiile pentru sămânța de bumbac lui Tudose Cioacă. O să ne'ntâlnim în gară la Bădeni...

Leana lu' Lică mai murmură ceva neînțeles despre Lică Mătase care era plecat călare la *Drum nou* și tăcu. Frusinica își sălță coșulețul pe braț, pași pragul și plecă. În uliță, prinse de genele-i lungi, îi sclipiră și ei câteva boabe de lacrimi.

Pe drum, nu se odihni decât o singură dată, la fântâna dintre Adâncata și Năeni. Aici o prinsese asfințitul soarelui, precum și grija să n'o apuce inserarea pe drum. După ce-și mai liniști răsufletul, se ridică de pe marginea șanțului unde-și lăsă coșulețul și merse la fântână. Plecată peste ghizduri, văzu ochiul de apă din adânc, întunecat. Apucă găleata și-o vârî în gol, grăbită. Încercă apoi lanțul, scuturându-l; găleata era în apă. În sus, se trăgea mai greu. Pe la jumătate, se opri cu mâinele pe lanț, sprijinindu-se de marginea pietrii. În clipa aceea, auzi din urmă tropot apropiat de copite. Întoarse capul. Pe drum, învăluit în colb, venea în galopul calului un călăreț. Rămase cu ochii într'acolo, ținând strâns lanțul, cercetându-l pe drum. Când se mai apropie, calul dădu în trap, iar în dreptul fântânii, strunit, sări peste șanț și peste coșulețul ei și încremeni înfipt în toate picioarele, chiar lângă dânsa. Valul de pulbere se risipi; din șea coborî înfierbântat un tânăr. Într'o mână își legăna cravașa; cu cealaltă o apucă pe ea de bărbie și-i sălță fața spre dânsul, smucind:

— Te-ai speriat frumoaso, ai?

Frusinca părăsi lanțul și-l plesni supărată cu dosul unei palme, drept în obraz. Trasă în jos de găleată, cumpăna coborî vijeliosă, rămânând ca o stânoagă între ei. Străinul își feri capul, lăsându-l pe spate; fața i se

înroşise dintr'odată, până'n vârful nasului cărn. Se lăsă apoi peste lemnul cumpenei cu privirile albastre-cenuşii îndreptate în ochii ei.

— Ai noroc cu ochii ăştia, c'altfel nu-ţi iertam sălbătăcia...

Frusinica nu-i răspunse. Dar uitătura ei căpătă un ascuţiş care-i opri mâna întinsă din nou spre ea. Străinul se apleacă apoi să scoată găleata. Fata-i urmări mişcările şi înfăţişarea cu interes. — Cine-o fi? — se întrebă ea. Abia când celălalt se aplecă să soarbă din apă, îi răsări din amintire chipul lui Alecu, feciorul fostului moşier.

— Fata, — îi zise Alecu, trecându-i găleata.

Fata-l privi răutăcioasă, împotrivindu-se.

— ...pp ff! — bufni el cu scârbă şi făcu vânt găleţii înapoi, în fântână. Cumpăna cobori din nou, bălăbănindu-se, scârţâind, până ce-şi pocni vârful lemnului de ghizduri. Frusinica se dădu speriată în lături, acoperindu-şi faţa cu mâinele. În aceeaş clipă Alecu sări în şea, întoarse calul şi sbură peste şant, în pulberea drumului. Calul porni în galop şi se afundă repede în semănături, luând-o la dreapta, spre părţile de jos. De-acolo, de lângă fântână, Frusinica îi urmări multă vreme umbra care se căpărta mereu, pierzându-se în înserare. Alecu gonia de parcă era fugărit de pe pământurile care fuseseră ale lor.

— Hăita, degeaba n'a apărut el iar, pe-aicea....

După ce scoase iar găleata, bău apa, luă coşuleţul şi plecă.

La Bădeni, ajunsese spre seară. La poarta spitalului însă, portarul refuză să-i dea permisul de intrare. Era stricat interzis de-al vizita pe tractorist. Amarnic de răutăcios i se păru Frusinicăi omul acesta.

— Dă-mi, tovarăşe, drumu'! — ceru ea cu glasul ridicat.

— Nu se poate, n'am voie. Si-apoi nici ora, nici ziua de vizită...  
Tovarăşii care vin la el au învoirea doctorului.

Frusinica îşi întoarse ochii de la portar la coş şi apoi la picioarele-i prăfuite. Venise degeaba...sau, poate cine ştie? Se aşteptă şi mai mult de portar. Şoapta i se auzi gătuită de teamă, rugătoare:

— Se simte mai rău?

— Nu ştiu, — răspunse portarul cu glasul mai cald. Apoi, adaugă:

— Fă loc!

Frusinica se feri şi înăuntru pătrunse un bătrânel cu capul vioi, sprijinit într'un baston cu capătul de argint. Era medicul.

— Ce s'a întâmplat? — îl întrebă el pe portar.

După ce ascultă răspunsul acestuia, se întoarse spre Frusinica.

— Cine eşti du.mr.cata?

Fata tăcu încurcată. Îşi plecă privirile negricioase asupra coşuleţului şi gândi: — Intr'adevăr ce era ea pentru Mihai, ce putea să-i spură?

— Soţie? — o întrebă bătrânelul.

Frusinica scutură din cap, împotrivindu-se.

— Seră?

— Nici.

— Atunci, logodnică!

Fata-şi ridică fruntea şi ochii cu mândrie. Pe umerii săi, pletele-i negre tremurară o clipă ca o ţesătură de mătase grăbit desfăşurată. Medicul înţelese. Ii apucă braţul mai sus de cot şi-o trecu înaintea lui:

— Hai, mergem împreună.



Vorbise, de parcă ar fi vrut să se desvinovățească față de portar. Când se m i depărtară, reîncepu, măsurând-o cu privirile:

— Vasăzică așa... Ei, mândrețe de fată are Mihai!

Frusinica-și plecă pleoapele. Simți cum umerii obrajilor i se înroșesc treptat, cum coșulețul îi atârna acum prea greu.

Urcară scările alături. Trecură printr'un coridor lung și alb, umbrit de negurile serii. La capătul lui se opriră.

— Aci, — zise medicul arătându-i ușa. Apoi adăugă: — Nici o vorbă, are nevoie de liniște.

Bătrânelul apăsă clanța ușor și crăpă ușa pe nesimțite. Inima Frusinicăi începu să bată și mai puternic. La semnul lui, pași înăuntru speriată. În cameră era întuneric și liniște, miros proaspăt de medicamente. Rămase pe loc, cu coșulețul în mână, așteptând.

— Până nu știm ce-i cu ochii, îl ferim de-o lumină prea tare — îi șopti medicul.

Frusinica își auzi bătăile inimii ca pe ale unui om străin. Când se obișnuia cu întunericul, desluși în locul celor două ferestre țesătura subțire și îndepărtată a luminii oprită de perdele. Bătrânelul înaintă pe vârfuri și ridică într'o parte un colț de la perdea. Slabă, lumina serii bătu în peretele alb din fața ei. Sub el, trei paturi. Primele două — goale, neatînse. În celălalt, cel mai din fund, un morman alb, scufundat în albituri, se mișca în ritmul răsuflării. Acolo era Mihai. Își duse mâna la gură și încremeni cu pumnul vârit între dinți, cu strigătul înăbușit. Ochii-i de lăstun prinseră a străluci, umeziți de lacrimi. Își mișcă picioarele moi și oboșite, încet, până lângă pat. Lăsă coșulețul jos și după ce-și luă băsmăluța lăsată pe toarta lui, se ridică. Pe pernă, zări mingea aceea uriașă a legăturilor ce-i înfășurau capul. Doar în dreptul buzelor și-zl nasului, două deschizături. Pe lângă trup, întinse, măciucile albe ale pumnilor. Își plecă fața în băsmăluță și începu să suspine. Pieptul i se sălta neregulat și grăbit, umerii îi tremurau, plânsul i se topea în scâncet. Mișcat, medicul se apropie și-i ridică părul de pe frunte și tâmpile înapoi, spre ceafă, mângâind-o. Vorbi apoi rar și rugător:

— Păi, așa ne-a fost vorba?

Frusinica scânci mai departe, stăpânindu-se cu greu.

— A, nu ești tare deloc, — continuă medicul. — Ce-o să facă Mihai, care-a sărit în foc să scape un om de la moarte, c'o asemenea fată? De ce plângi? Ce-a fost mai greu a trecut...

Fata se domoli încet, încet. La urmă, sughiță numai în răstimpuri, adânc și întretăiat. Dar când își coborî mâna cu băsmăluța în jos și văzu din nou înfățișarea brigadierului, plânsul o podidi iar. Nu-l mai recunoaștea. Deaceea, nici nu se mai putu opri. Ingenunche lângă pat și-și lăsă fața înfierbântată și umezită pe brațul lui, deasupra pansamentelor.

— Mihai... dragul meu—.. strigă ea înăbușit.

Medicul se încruntă. Era prima zi de liniște a bolnavului. Febra îi trecuse. Se aștepta ca în seara asta, el să poată vorbi cu înțeleș. Dar acum, uite! Se aplecă s'o ridice, însă se opri. Brigadierul își mută cealaltă mână pe creștetul fetei. Bolovanul pumnului înfășurat în feșe i se rostogoli ușor pe ceafa și umerii ei, ca într'o mângâiere.

— Frusinico... — murmură slab buzele lui.

Fata tresări, își reveni dintr'odată. Ii luă brațul și i-l așeză din nou pe ăngă corp. Apoi vorbi cu căldură, fără de nici o urmă de scâncet în glas, stăpânindu-se:

— Stai liniștit, Mihai... sunt lângă tine.

Brigadierul își clătină mînea capului, mulțumit. Ea se așeză pe marginea patului încet, ferindu-i mîna. Apoi îi desgoli pieptul și începu să-i fluture cămașa, ca să intre aer. Medicul îi privea tăcut, îngrijorat totuși de Mihai. Se apropie de căpătăiul lui și ridică din vasul de pe măsută buretele plin de apă. După ce i-l trecu peste buzele asprite, stoarse din el câteva picături. Brigadierul le supse cu ăcomie printre dinții încleștați și-și răsuci capul după altele. Bătrânelul întinse buretele Frusinicăi și-i arătă să facă la fel. După aceasta ieși.

Rămasă numai cu Mihai, Frusinica îl privi un timp cu ochii plini de duioșie. Apoi își roti privirile prin cameră. Acum nu-i mai păru aici nici așa de pustiu, nici așa de înfricoșător. După întunericul din colțul ferestrei, simți că afară se lăsase noaptea. Când se uită iarăși la Mihai, nici starea lui nu-i mai apăru atît de grea. « El e destul de tare, — gîndea ea — ca să scape repede de rănille astea... Și-apoi, atuncea să te ții Filică! Să vedem ce-ai să te faci în fața lui!»

Gîndurile-i fură întrerupte de intrarea medicului. Acum era îmbrăcat în halatul alb, strâns pe mijloc, la gât și la încheetura mîinilor. Bătrânelul merse la fereastră și trase perdeaua. Intunericul din cameră se subție spre geamuri, albeașă patului în care zăcea Mihai parea ca o urmă de omăt în noapte. De-afară, se auzi motorul unei mașini.

— Mai vin și alți musafiri, — șopti medicul.

Frusinica se ridică și trecu la fereastră. Jos, în curte, zări mașinuța stațiunii goală. Cine putea să fie decît Andrei?! Când se întoarse, în pragul ușii îi apăru mai întăi Tinca, mama lui Mihai. Femeia intră cu pasul ei bărbătesc, într'o semeție îngăndurată. Fata i se repezi în cale, plină de bucurie, îmbrățișînd-o, suspinînd. Apoi îi apucă brațul și-o conduse tăcută până la patul alb. În urma Tincai, veni și Andrei. Secretarul rămase surprins cînd o văzu pe Frusinica și-și clătină degetul, amenințător.

Tinca se opri lângă pat, șoptind parcă mustrător:

— Ei, Mihai... Mihai...

Brigaderul o simți și-și mișcă buzele:

— Ma-mă...

— Lasă, mă băiete, — reveni Tinca, — o să treacă și-asta. Cînd ai să te scoli facem nunta, nu?

Mihai își ridică umerii încet, într'un răspuns îndoelnic. Cea dintăiu, Frusinica îi pricipu gîndurile. Înțelesese că el n'ar mai fi îndrăsnit să-i ceară asta. Cine știe cum iese din spital? Se pune în cumpănă deci, dragostea ei. Deaceea vorbi apăsat:

— O facem, Mihai.

— Vrei nu vrei, s'a terminat cu tine, — sări Andrei; — ai intrat de pe acuma sub papuc.

Pe toți ceilalți îi încercă un zâmbet. Frusinica și plecă priviri e, parcă rușinată. Medicul se apropie și le ceru în șoaptă să păstreze liniște.

— Eu zic că voi puteți pleca, — hotări Tinca; — rămân numai eu.

Frusinica își ridică coșulețul de jos și scoase pe măsută tot cecece avea în el. Condusă de medic, se apropie de pat și-i strânse mîna

lui Mihai. Apoi își luă coșulețul pe braț și plecă. Pe scări o a unse și Andrei.

În drum către Podeni, când în bătaia farurilor le apărură în față fântâna dintre Năeni și Adâncata, Frusinica isbucni pe neașteptate:

— Auzi, tovarășe Andrei, astăzi m'am întâlnit aicea, cu A ecu lui Pănoiu....

— Ce vorbești?! — făcu secretarul.

Și în timp ce fata îi povestea, Andrei socotea în gând că descoperiseră un fir și-un ascunziș nou de-al dușmanilor. Știa însă, că până s'ajungă să toa ne apă ca peste sălbătăciune, — cum spusese Alexe, — mai aveau încă de cercetat. T ebuia să-i prindă pe toți și să-i scoată ca pe țistari, în țapuse, în bătaia soarelui și-a vântului.

## 5

Andrei sosi la stațiune noaptea târziu. Poarta mare și grea se retrase în lături, de parcă se mișca singură. Dinapoia ei, apărură moș Fane, paznicul, c'un deget ridicat la șapcă. Bătrânul nu mai purta șuba pe care-o târîse primăvara întregă prin curtea stațiunii. Se încălzise vremea; timpul schimbător trecuse. După ce zăvorî poarta, moș Fane grăbi spre remiza în care Andrei intrase cu mașina. Il găsi pe secretar afară, cercetând curtea luminată de becurile din vârful stâlpilor, precum și toate clădirile și atelierelor stațiunii.

— De drag să păzești asemenea avere, moș Fane... îl întâmpină Andrei.

— De drag, tovarășe secretar... răspunse bătrânul.

După aceea, Andrei scoase țigările și i le întinse. Aprinseră amândoi și se apucară de fumat, tăcuți și gânditori. Abia acum găsi Andrei răgazul necesar să cugete în liniște la greutățile întâmpinate de brigada lui Mihai. Cu siguranță că scăderea asta a normelor este strâns legată de începutul luptei pentru calitate. Până ce oamenii se vor deprinde și cu una și cu alta, va trece timp. Dar până atunci, îndeplinirea planului va întârzia... Dinspre atelierul de fierărie se auzeau ca într'un cântec sunetele nicovalelor. În timpul campaniei, acesta era singurul colț din stațiune unde activitatea se întărea și continua fără întrerupere, chiar și noaptea. Peste două sute de fiare de plug trebuiau în permanență, zi de zi, ascuțite. Cu câteva zile în urmă, Andrei îi propuse lui Turcu să ușureze lucrul fierarilor, mecanizându-le foalele și aerisirea încăperii. Astăzi lucrările acestea trebuie să fie terminate.

— Ce fac fierarii, moș Fane? — întrebă Andrei — și-au pus moto-rașul?

— Și-au pus, tovarășe secretar, — răspunse înveselit bătrânul; acum să-i vezi! Tovarășul director l-a montat. Au spart și zidul și-au scos prin el, afară, un tub prin care iese fumul... s'au mecanizat, ce crezi!

Un sentiment de mulțumire și de mândrie îl încercă pe Andrei. Și sentimentul acesta îi revenea oridecâteori, prin lupta lor — într'un fel sau altul, se îmbunătățeau și munca și viața oamenilor. Porni spre atelierul de fierărie, nerăbdător. Fierarii lucrau cu ușa deschisă. Din prag îl zări pe Turcu stând în fața foalelor aruncate jos, urmărind mișcarea regulată și liniștită a flăcărilor din cărbuni. De undeva, se auzea neîntrerupt zum-

zăitul motoraşului. Când Andrei păşi pragul, fierarii se opriră din bătut şi-şi lăsară ciocanele să tremure pe marginea nicovalelor. Turcu se întoarse şi cum îl văzu pe secretar, isbucni:

— Andrei, vino să-ţi arăt... Ştefan Turcu îi prinse umărul şi-l conduse până în dreptul instalaţiei. Fierarii îi înconjurară cu piepturile ca piatra desgolite, lucind de sudoare. Turcu reîncepu: — Ca la uzină Andrei... apeşi pe buton, motoraşul porneşte şi ventilatorul suflă singur... Priveşte!

Directorul întinse mâna şi apăsă pe un buton prins în perete, pe sub care cablul trecea la motoraş. În aceeaşi clipă, tăcu şi motoraşul; mişcarea ventilatorului încetă. Andrei cercetă instalaţia: motoraşul mişca printr'o curea roata unui mic ventilator de la care, împins pe o țeavă, aerul suflat răbufnea pe sub cărbuni... atât. Când Turcu apăsă din nou pe buton, foşnetul ventilatorului reîncepu şi flăcările răsăriră din nou dintre cărbuni. Ochii fierarilor se ațintiră asupra lui Andrei, așteptând. Secretarul se întoarse spre foale şi le ciocăni burduful învechit cu vârful piciorului.

— A trecut şi timpul lor, — vorbi el, — şi munca şi viaţa fierarilor trebuie să se schimbe... Mai apoi reveni: — Dar cu aerisirea cum stați?

Şeful atelierului ridică mâna şi-i arătă un burlan de tablă care ieşea prin perete cu un hornişor. Zise:

— Trage ca un sorb de apă... ne limpezeşte în permanență aerul.

Deşi ceva mai slabă decât zumzetul motorului, mişcarea aerului prin burlanul de tablă tot se auzea. Spre gura lui se îngămădeau să iasă fumul, sgura şi mirosul strâns în atelier. Pe locul ei din tavan, un bec de o sută de lumini înlocuise vechea lampă cu petrol.

Andrei şi cu Ştefan Turcu ieşiră mulțumiți din atelierul de fierărie. În urma lor, cântecul nicovalelor reîncepu şi mai puternic. Afară, din spatele remizelor, străbătu până la dânşii fluieratul prelung al paznicului. Se opriră în fața clădirii numită prin deviz: «grupul social». I se terminase şi acoperişul. Acuma se lucra la tencuială şi la lemnărie. În lumină, cărămida zidurilor părea de un roşu întunecat şi aspru.

— Aicea jos, — începu Turcu, o să instalăm cantina şi clubul. Sus vom face dormitoarele... În cea de a treia sală, de la parter, vom ține cursurile de tractorişti...

— Când o dați gata? — întrebă Andrei.

— M'am înțeles cu meşterii, că tot la 1 Mai... până s'or întoarce tractorişti din campanie, totul trebuie să fie pus la punct!

Tăcură. Obosit, Andrei se așeză pe scările de beton proaspăt turnat şi rămase gânditor. În fața lui, Turcu încă măsoara cu privirile zidurile clădirii. Când se apropie de el, șopti:

— Știi, Andrei, mă gândesc cât de repede cresc toate acestea... iată, clădirea asta, campania, parcă ieri le-am început!

— Și noi creștem, Ștefane... murmură secretarul. — Viața însăși crește... am asemănat de multe ori viața asta nouă cu un șuvoi de munte care a stat până acum zăvorât în adâncul peșterilor. Când a isbit însă spre lumină și când și-a găsit albia pe care să se reverse, a pornit la drum. Tot neînfrânt a fost el și acolo, în pânțele stâncilor, dar și mai neînfrânt a devenit acuma, când puterea lui a crescut și crește cu fiecare pas de vale străbătută... Sunt greutăți care ne mai împiedică încă la mers, dar sunt asemenea pietrelor căzute de pe stânci înaintea apelor. Ele nu

vor putea opri revărsarea șuvoiului, ci dimpotrivă îl vor învoluta și-i vor întări furia și forța cu care le va lovi și mai amar... le va șterge din calea sa... sunt greutăți peste care șuvoiul va trece și va crește neîncetat...

Ștefan Turcu se apropie și mai mult de secretar și se așază alături, pe aceeași scară de beton ținută încă în tiparul cofrajelor. Andrei continuă:

— Iată am fost astăzi la brigada a șaptea; Buciu se luptă cu succes să țină locul lui Mihai. Oamenii merg înainte, luptă pentru calitate... și cresc în această bătălie. Dar pe lângă greutățile ridicate de dușman în calea lor și peste care au trecut, ei întâmpină și acum greutăți destul de mari... pun inimă și suflet, se sbat să le depășească... și cu siguranță că vor reuși. Valul acesta al vieții, ca și al apelor, nu cunoaște înfrângere, tocmai deaceia el se găsește totdeauna în creștere... asta e, Ștefane!

Tăcură iar, urmărind fiecare în mintea lui linia acelorași gânduri. În stațiune, încetase și șgomotul de la atelierul de fierărie. Liniștea nopții nu era întreruptă decât de foșnetul steagului înfipt pe creasta celei mai înalte dintre clădiri. Prin lumina curții, moș Fane trecu agale spre depozitul de carburanți. Târziu, Ștefan Turcu întrebă:

— Despre care greutăți vorbeai la brigada lui Mihai?

— Cred că e o problemă legată de lupta pentru calitate. Ei au reușit să realizeze niște lucrări cum într'adevăr că n'am mai văzut, Ștefane. Dar cu asta le-au scăzut dintr'odată și depășirile de normă din trecut.

— Aha, înțeleg, — interveni Turcu; — luptând pentru calitate au uitat de plan...

— Exact, — sări Andrei.

— Interesant... murmură Turcu.

Câteva clipe, Andrei tăcu. Vorbi apoi gânditor, c'un amestec de ironie și de mustrare în glas:

— Vezi, Ștefane, tu găsești că problema asta este numai interesantă... dar n'ai văzut încă frământarea și lupta oamenilor... greutățile bătăliei pentru plan. — Secretarul lăsa să mai treacă un timp și reîncepu aproape șoptind, de parcă abia acum se gândea la felul cum muncise Turcu în ultima vreme: — În general, Ștefane, ar trebui să treci mai des pe la brigada asta... înțelegi? Noi am început prima bătălie din țară pentru calitate. Trebuie să-i dăm acestei brigăzi tot ce putem, oricât!... Ori tu, în atâtea zile de la foc încoace nici n'ai găsit timp să treci pe-acolo. Te-ai cam lăsat furat de tendința asta a ta de a tot sta lipit de scaun... Tare mă tem că tractoriștii te-au uitat!

Andrei adăugase ultimele cuvinte zâmbind ușor, cu ironie. Turcu tresări.

— Chiar așa cred că n'am ajuns, — căută el să se apere.

— Dar nici mult nu mai ai, — vorbi ceva mai aspru secretarul.

— Aici n'ai dreptate, Andrei.

— Tu crezi că este mai just să stai închis în birou, în timp ce pe câmp oamenii se sbat din răputeri ca să găsească o scăpare?! ..

— Nu.

— Atunci?

— Dar n'am stat degeaba. Am citit... am studiat niște materiale sovietice. E vorba de o metodă care tocmai pentru ceea ce spui tu e foarte bună...

— Cum, care metodă? — întrebă curios Andrei. — Dece taci? . . .  
 Hai, spune metoda!

Ștefan Turcu tăcea. Andrei pricepu că-l luase prea repede și se simțea cam stingherit. Se ridică și-l trase de mânecă:

— Hai frate, lasă... cu metoda asta ne-ai tăiat!

Tras de Andrei, se ridică și Turcu. Porniră de lângă clădirea cu miros de var și de ciment, de scândură geluită și de țigla arsă, alături, către birouri. Când ajunseră, Turcu-și zornăi cheile și descue. Înăuntru, după ce Andrei răsuci întrerupătorul și făcu lumină, directorul își scoase pe masă revista Stațiunilor de Mașini și Tractoare din Uniunea Sovietică. O răsfoi și-o deschise repede într'un loc, unde între filele ei avea nenumărate hârtii cu fel și fel de socoteli pe ele. Sprijinindu-se de marginea mesei, Andrei se aplecă asupra ei, nerăbdător.

— E vorba de metoda tractoristului sovietic Ivan Buneev, a graficului orar, — își începu Turcu explicația. — Norma zilnică se împarte la numărul de ore de lucru. Apoi se socotește suprafața unei ture și se stabilește câte ture trebuie să facă tractoristul pe oră, pentruca la sfârșit să iasă și cu orele și cu suprafața cel puțin așa cum și-a propus. În fond, e un riguros și un permanent autocontrol cronometrat. Lucrând astfel, tractoriștii vor lupta și pentru calitate, dar nu vor putea uita niciodată nici de plan, pentru că graficul orar nu-i lasă...

— Da, da... făcu secretarul surprins. Apoi isbucni: — E minunată pentru noi!

Turcu începu să zâmbescă privindu-l pe Andrei pe sub sprâncene.

— Vasăzică, te pregăteai pe ascuns? — întrebă Andrei. — Bineee! . . .  
 Și când o aplicăm?

— Sâmbătă, la prima ședință a brigadierilor, îi dăm drumul, — răspunse Turcu.

— De ce să mai așteptăm — sări Andrei, — eu cred că mâine în zori să fii la Podeni. Să-i arăți lu' Buciu cum s'o pună imediat în practică. Să vezi ce-au să se bucure tractoriștii! . . . Și-apoi, cu asta îți faci și intrarea triumfală, directorială printre ei!

...Târziu după ce ieșiră din stațiune și se îndreptau mulțumiți spre casă, secretarul prinse brațul lui Turcu.

— Mă gândesc la Buciu, — vorbi el, — lucrează și pe tractor și răspunde și de conducerea brigăzii. E prea mult. Ce-ar fi să-i dăm un ajutor de tractorist sau chiar un tractorist în loc? El să rămână numai ca brigadier . . . va putea ajuta altfel pe tractoriști . . . și mai ales acum în perioada asta!

— Ai vorbit cu el?

— Nu . . . și nici n'am să vorbesc! Să-ți spun drept, Ștefane, parcă mă și tem să-i pomenesc de asta! Dealtfel, tu trebuie s'o faci! Ești director și ești obligat și îndreptățit.

— Lasă, am să văd eu mâine . . .



A doua zi, Turcu plecă de noapte la Podeni. Veni la stațiune spre ziuă, sări în mașinuță și-i dădu drumul. Intunerecul și liniștea încă mai stăruiau pe câmp. Pământurile parcă dormitau. În lumina farurilor, șleaurile

își arătau șerpuirea năpădită de colb, împinsă printre sămănături și ogoare proaspete, spre nesfârșit. Mișcarea aerului era răcoroasă și umedă. Stând în scaun, Ștefan Turcu se gândea la mustrarea pe care i-o făcuse Andrei aseară. Iată, la Podeni n'a mai fost dela foc încoace, niciodată. Are el multe pe cap, și'n stațiune și pe la brigăzi, și'n sat... totuși... avea dreptate Andrei!

După ce părăsi drumul Adâncatei și îndreptă spre întovăărirea de la Pănoiu, stinse farurile. Intunericul nopții încă nu se risipise, dar până la opt-zece pași în fața mașinuței tot se vedea. Ajunse la cuibul tractoriștilor mai înainte de ivirea zorilor. Lângă vagon și împrejurul lui, nimeni. Dintre tractoare se ridică un tractorist, cu mânecele salopetei răsucite până peste coate, cu mâinile murdare de unsoari. Era Buciu. Directorul se apropie de el, surprins. Jos, pe pământ, un felinar; alături, o ladă de scule pe care era desfăcută o pompă de injecție. Bănuie că Buciu lucrase la ea o bună parte din noapte. Întrebă:

— Ce are?

— Mai nimic, a trebuit s'o curăț. Aseară mergea foarte greu. E dela fostul meu tractor. Costică Roibu și cu Iliuță nu-l cunosc așa de bine...

Ștefan Turcu pipăie pe rând galeții cu vârfurile degetelor. Apoi își scoase haina și începu să ajute la montarea pieselor. De fapt el numai strângea șuruburile în urma lui Buciu. În timpul acesta întrebă:

— E cam greu singur, Buciu, nu?

— Este, — răspunse tractoristul.

— Uite, noi ne-am gândit să-ți dăm un tractorist... tu să vezi mai mult de brigadă...

Traian Buciu își clătină capul și zise:

— Nu. Până se întoarce Mihai, răspund de brigadă, așa cum este. I-am promis asta și tovarășului Andrei.

Abia acum înțelese Ștefan Turcu de ce-l împinsese Andrei pe dânsul să vorbească cu Buciu. Simți în același timp că tractoristul nu putea fi clintit din hotărârea lui. Montară pompa de injecție tăcuți, grăbindu-se. Când sfârșiră, spre răsărit mijeau zorile, dar dinspre vagonul de dormit creștea larma tractoriștilor treziți din somn.

— Am venit să vedem ce facem cu planul, — reîncepu Turcu. — Cunosco metoda graficului orar a tractoristului sovietic Ivan Buneev. După ea poți lupta din plin și pentru calitate, dar nu te lasă să uiți niciun moment nici de p an...

Se îndreptă spre vagon. Aici, în câteva clipe numai, Buciu strânse tractoriștii în fața tractoarelor. Prezența directorului la această oră le ațâțase curiozitatea și interesul. Ștefan Turcu le explica pe scurt metoda graficului orar a lui Ivan Buneev și apoi trecură dintr'odată la o serie de socoteli.

— Să luăm de pildă, pe Pitcoace, — zise Turcu, — cât făceai ultima dată?

— 6 hantri, — răspunse tractoristul.

— Pe oră ar reveni 0,6 hantri... Deci, tu Pitcoace, trebuie să lupți ca să faci 5 ture într'o oră; adică o tură în 12 minute.

Tractoriștii își scoaseră repede carnețele. Se grupară pe tractoare și începură să socotească. Reeși astfel că Costică Roibu și cu Iliuță trebuie să facă tot 5 ture pe oră; Mircea Guju și Marin Oproiu câte 5 ture și

jumătate, ca să întoarcă șapte hantri și jumătate, iar Traian Buciu, ceva peste șase ture, ca să întoarcă șapte hantri și jumătate. Normatorul scrisese toate aceste date și împreună cu Ștefan Turcu se întoarse la vagon, să întocmească graficul fiecărui tractor.

Buciu cu ceilalți tractoriști săriră în scaunele tractoarelor. Motoarele duduiau în dimineața asta mai puternic, mai întăritate. Speranța și încrederea tractoriștilor creșcuseră. Drumul până la arătură îl făcuseră în viteză a treia. Intrară pe brazdă cu gândul la turele pe care fiecare trebuia să le facă într-o oră. Lucrul începu astfel din primele clipe ale dimineații, sub semnul luptei pentru fiecare minut.

După ce făcuseră cele cinci grafice - orare pentru cele cinci tractoare, Ștefan Turcu și cu normatorul porniră să le împartă fiecărui tractorist. Se opriră întâi la Costică Roibu și la Iliuță. Moise Coman lipi graficul pe sticla cabinei, alături de condițiile arăturilor de calitate. Directorul sări lângă Costică Roibu și-l întrebă:

— Cum îi merge?

— Dacă vom câștiga la fiecare tură câte un minut, — îi răspunse dintr'odată tractoristul, — o să facem cât Guju și Oproiu...

Ștefan Turcu zâmbi mulțumit și plecă mai departe, peste arături, la tractorul următor. Acesta era condus de Marin Oproiu.

— Ei, — începu «bătrânul» de cum se ridicase în cabină, lângă dânsul, — acum știu cum să-mi cumpănesc puterile. Iată, dacă în loc de unsprezece minute am să închei tura în zece, gata, l-am și ajuns pe Buciu.

În cele din urmă, Turcu se opri la Traian Buciu.

— Cât a trecut, tovarășe director? — îl întrebă nerăbdător tractoristul.

Ștefan Turcu își scoase ceasul și îi răspunse cu ochii la el:

— Exact o oră... cât ai făcut?

— Șase ture: trebuia să fac șase și ceva... Privind înainte, Buciu adăugă gânditor: — Când am să fac tura în nouă minute în loc de zece, am să întorc în fiica e zi aproape opt hantri și jumătate... Ei, atuncea să vedeți, tovarășe director, cine-i în fruntea bătăliei pentru plan și steag.

Așa începuse între tractoriști o luptă și mai dârză. Acum fiecare știa în mod precis, până la număratoarea minutelor, ce va trebui să facă, să-l depășească pe celălalt. Din oră în oră, Moise Coman trecea și controla numărul turelor încheiate, amintind în același timp tractoriștilor că a mai trecut un ceas. Ștefan Turcu rămase în brigadă până spre prânz, să urmărească aplicarea metodei Buneev. Bătălia pentru minute și calitate pornită aici, îl făcu să privească întreaga activitate a stațiunii cu alte gânduri.

Traian Buciu întoarse tractorul pentru ultima dată. Între laturile arăturii nu-i mai rămăsese decât o fâșie de pământ. O cuprinse între roțile tractorului și înaintă cu grijă peste ea, cu ochii când înainte, când la plug. În urma lui, arătura rămânea încheiată fără nici un fel de greșuri, neîntreruptă, ca un lac de păcură. În fund, soarele coborîse până sub pleoapa orizontului. Razele lui băteau în geamul dela parbriz ca într-o oglindă. După ce ieși la drum, porni către vagon cu brăzdarele săltațe. Din mers, își mai aruncă încă odată privirile peste arături; ogorul său se întâlnea cu al lui Marin Oproiu și pînă acesta cu toate celelalte. Mar-



ginile lor se topiseră, înghițite de revărsarea întovărășirii. Dintr'o parte în alta nu se vedea decât un uriaș ogor pe care din loc în loc mai băteau îndârjite, tractoarele.

Dela vagon plecă să controleze și arăturile celorlalți. Pe drum, gândea la metoda asta nouă a lui Bunev. La început a mers mai greu: n'a reușit din pri ma zi să facă turele fixate. A doua zi însă, toți tractoriștii își îndepliniră normele indicate în grafice, la țanc. Minutele și hantrii răsturnați corespundeau sarcinii fiecărui tractor. În brigadă, se statornicise din nou veselia și siguranța. Și mai ales, se deschisese un drum neclănuit spre alte depășiri. Iată, de pildă astăzi, el și-a terminat cei 7,75 hantri mult mai de vreme. Păi, de mâine o să sară la 8! Și cu siguranță că ceilalți tractoriști își vor mări depășirile... Numai o jumătate de tură dacă iei mai mult la oră, norma va crește într'o singură zi cu peste o jumătate de hectar. În felul acesta, succesul luptei pe care o dădeau pentru îndeplinirea planului înainte de 1 Mai era asigurat. Toată atenția tractoriștilor se putea îndrepta acum fără nici o îndoială cu deosebire spre realizarea unor lucrări de foarte bună calitate.

Traian Buciu se opri în fața locurilor pe care ara Marin Oproiu. Bătrânul nu mai avea de tras decât câteva brazde și termina și el. În urma tractorului său însă, doi țărani mergeau aplecați, cercetând arătura. O luă încet către dânșii. — Ce-o mai fi și asta? — se întrebă Buciu. Ii recunoscu de departe: erau Moș Gheorghe și Ion Vârlan. Moșneagul mergea pe brazdă și din loc în loc potrivea bastonul în picioare, lângă pragul ei. Apoi se apleca și pipăia o creștătură făcută pe el, cam la două lățimi de palmă dela vârș. Creștătura se găsea mai întotdeauna sub nivelul pământului. Celălalt, Ion Vârlan, colinda peste arături și-și înfigea din când în când o vergea de fier în stratul țărânei răscolite. Când îi ajunse, se opriră amândoi din măsurat, cu ochii la dânșul. Moș Gheorghe începu să zâmbească, de parcă se simțea vinovat de ceva. Ion Vârlan însă, cel căruia tocmai el îi făcuse mai pe primăvară un ogor prost, își arată vergeaua și vorbi:

— Nu-i chip să vă mai prind! Am măsurat arătura metru cu metru, și-aici, și dincolo, după celelalte tractoare. Intră vergeaua ca în brânză... Și răsese. Apoi adăugă: — Până la glesnă ți se înfundă picioarele în țărână. Așa arătură n'am văzut în viața mea! Auzi, ți se umple inima de nădejde când o vezi! Prima... prin a peste tot!

Un zâmbet plin de mulțumire și mândrie cuprinse fața copilărească a lui Buciu. Linia proaspăt umezită a buzelor părea o tăietură dreaptă prin stratul de pulbere ce i se depusese în pufușorul de pe barbă și de sub nas. Iși ridică ochelarii pe frunte, desvăluindu-și albastrul ochilor și-și împinse șapca prăfuită mai pe ceafă. Zise:

— Acum, degeaba mai căutați.

— Am spus eu că nu-i nevoie de asta — vorbi muștrător Gheorghe Soare; — da' ce, parcă te mai înțelegi cu cineva?! Că doar nu veneam noi ca vătafii, să vă controlăm... Ei ne-au împins, cei din comitet... Zăganu și cu fata lui Lică...

— Lasă moș Gheorghe, că nu strică — îl întrerupse zâmbind Buciu.

— D'apoi, nu c'ar strica, tovarășe... dar mi-i obrazul bătrân și nu mai ține la rușine! Ce, parcă asta mai este arătură de controlat? — Și ridicându-și toiașul, pipăi cu podul palmei sbârcite fața arăturii. —

Uite, na, te mângâe ca blana, așa-i de mărunțită și de netedă: poți pune grădinarie aici, zău așa!

Gheorghe Soare își împlânzi încruntătura sprincenelor sburlite, albe ca și mustățile stufoase și barba tunsă mărunț și se așază pe coama brazdei ca pe un braț de fân. Se sprijini apoi de bastonul înfipt în pământ, pe lângă genunchi și-și ridică ochii spre Buciu. După ce-l privi un timp vorbi:

— Suntem mulțumiți, mă, băiete... la vară o să vă dăm bucate bune de pe ogoare ca astea. — Apoi tăcu. Reveni însă repede, bătând totodată cu palma în pământ: — De-acuma, să vină ei să controleze... eu unul nu mai vin...

Buciu tăcea. Își scoase pachetul de țigări și-l întinse și bătrânului și lui Ion Vârlan, care venise lângă dâșii.

— Eu nu mai tutunez — zise moș Gheorghe, împingându-i înapoi țigările — nu-mi mai priește nici mirosul, d'apoi fumul...

Ceilalți doi aprinseră și se așezară și ei în rând cu bătrânul, pe aceeași brazdă. Soarele dispăruse în spatele arăturilor de la asfințit. Peste câmpie se lăsase o liniște adâncă. Văzduhul și stepa păreau umbrite ca de creștetele înalte ale unor munți uriași care nu se vedeau, dar care parcă acopereau fața soarelui. Numai tunetul tractoarelor se mai auzea, limpede și neîntrerupt. Din depărtări, se apropiau încet — întărindu-se, negurile serii. Tractoristul și Ion Vârlan fumau tăcuți, sugându-și lung țigările. Moș Gheorghe Soare își ridică bățul și ciocăni mărunț cu el în pragul brazdei, apăsând de gânduri. Intr'un târziu întrebă:

— De Mihai, mai știți ceva?

— Tot așa, moș Gheorghe... răspunse Buciu. — Parcă și mai rău...

— Eh, ochii — făcu bătrânul; — nimic nu e mai scump ca lumina lor. — Apoi bătu din nou cu bățul în pământ, supărat dintr'odată: — Și eu când le spun celor din sat, lui Alexe și lui Lică, ei tac... mă, le zic, băiatu-ăla zace în spital și Filică se plimbă liber... unde-i puterea noastră populară, dacă nici măcar în lanț nu-l legăm pe câine? Zice că să mai aștept, că nu asta-i legea... ce să mai aștept, mă... care lege? L-ai dovedit că-i câine, gata, s'a terminat; pune-l în lanț, în cătușe, și du-l. Noi suntem legea, poporul...

— Noi suntem moș Gheorghe, — grăi Buciu. — Dar de dovedit încă nu l-am dovedit!

Tăcură. Fiecare gândea la grija care apăsa deopotrivă și satul și brigada: să pună mâna pe dușman. Să-i prindă pe cei care-au armat brațul lui Nică Crețu și l-au împins la distrugere.

— Păi, mă întâlnesc acum după pârjol, cu Filică — reîncepu bătrânul. — Chiaburul se arăta mai îngrijorat ca noi toți. De ce? Ce-l doare pe el de tractoare sau de Zaharia? Sau face astea numai ca să ne încurce gândurile? Ai? Spune și tu, că ești băiat cu cap și cu carte, tractorist... De ce?

— De scăpat, tot n'o să ne scape moș Gheorghe, ai să vezi! — vorbi Buciu.

După aceasta se ridicară, ferindu-se din calea tractorului care venea pe brazdă. Marin Oproiu răsturna acum ultima fâșie de loc. Și arătura lui rămânea în urmă la fel de frumos încheiată. Buciu și cu țărani îi mai rotiră ochii peste ea și apoi ieșiră la drum. Tractori-

stul îi însoți până ce-i scoase dintre arăturile de la Pănoiu. Buciu era cuprins de acea bucurie pe care cu greu, dar întotdeauna ți-o dă muncă dusă la bun sfârșit. Niciodată nu i se păruse lupta mai sfântă decât în clipa asta!

Când se întoarse la vagon, tăcuse și ultimul tractor. Liniștea adâncă a înserării se întinsese peste toată lărgimea câmpiei negricioase, de la o margine la alta. Nu se mai auzea nici un șgomot. Până și cele mai îndepărtate zări ale pământurilor căzuseră în stăpânirea nopții. Insuși Bărăganul se pregătea să doarmă.

## 7

Pe vagonul de dormit al tractoriștilor steagul își odihnea pânza roșie, puțin decolorată. Soarele-l ardea ca'n miezul zilelor de vară, bătându-l drept în creștet. Nu venea de nicăieri, nici o adiere de vânt. Sus, pe cer, un uliu plutea într'o rotire largă, cu aripile desfăcute, încremenite ca într'un tablou. Pe pământ, umbra vagonului bătea scurt, numai la un pas de roțile lui. În liniștea ei, plecați peste o cărțuie desfăcută pe genunchi, discutau doi inși: Traian Buciu și cu Lazăr Lungu. Mai într'o parte, depărtate de salcâmi, tractoarele trăgeau întins.

— Acuma înțeleg — vorbi cu bucurie Lazăr Lungu. — Și ce mi-am mai muncit gândurile ca să pricep într'un fel... Vasăzică, așa: mijlocașii trebuie să fie una cu noi săracii, împotriva chiaburilor. Vezi, la început nu prea știam cum vine socoteala asta și nu-i vedeam cu ochi buni pe-alde Glorț, alătura de noi...

Argatul se opri se din lucru pentru odihna amicizii. Adăpase caii la *Frăția* și-i legase apoi de căruța trasă lângă salcâmi, să mai răsuflă și să mai roadă niște fân. El își luase cărțuia dată de Zăganu și alergase peste arături, aicea, la tractoriști, ca să găsească la ei deslegarea și mai adâncă a slovelor

— Așa-i cu asta, tovarășe Lazăr, — îi întări Buciu convingerea ce și-o făcuse; — lupta se dă între noi toți deoparte — și-alde Filică de alta...

Tractoristul îi întinse cărțuia deschisă la ultima pagină. Lazăr Lungu rămase cu ea în mână și tăcut, o răsfoi înapoi, filă cu filă, mânat de alte gânduri. — Eh, când le-o pricepe el pe toate, asemenea lui Buciu, aturcea să vezi! — Traian Buciu se ridică și pătrunse în vagon. Se întoarse c'o altă broșurică, luata din mica lor bibliotecă. Avea pe copertă lanuri nesfârșite de grâne în care înotau într'o pulbere de aur seccrătorile.

— Citește-o și p'asta — zise el, dându-i-o. — Ai să vezi cum lupta noastră împotriva chiaburilor și pentru o viață mai bună duce la unirea oamerilor și a pământurilor, la colectiv.

Lazăr Lungu o primi cu ochi cercetători și o răsuci și pe-o parte și pe alta. Privirile lui se opriră asupra frumuseții aceleia de lan de pe copertă. Când Buciu se așeză din nou lângă dânsul, o puse peste celelalte și le prinse în pumn. După aceea rămase gânditor, uitându-se la țărâna pe care o scurma cu un bețișor. Tractoristul înțelese că pe argat îl mai frământa ceva. Așteptă.

— Tovarășe Buciu, — începu încet Lazăr; — atuncea, când ați intrat cu plugurile la Plopșor și-am venit să vedem cum ară tractoarele, pe mine m'ai chemat lângă dumneata... îți amintești?

— Imi amintesc — răspuse Buciu, zâmbind.

— Eh, cum se schimbă omu' ! — făcu Lazăr Lungu. Apoi reveni:

— Văd că ucenicul pe care-l învățai meserie a ajuns să mâne singur tractoarele...

— Le mână, — răspuse cu mândrie tractoristul; — uite, cât am mâncat, el îl poartă și pe al meu peste ogoare.

Lazăr Lungu tăcu. Infipse bețișorul și mai adânc în țărână și după ce mai săpă un timp, îl asvârli în soarele de dincolo de umbră. Apoi adăugă îndoelnic, cu ochii ridicați spre tractorist:

— Am și eu unul; mă gândeam...

Traian Buciu pricepu ce vrea argatul. Intr'adevăr, decând Iliuță plecase dela dânsul, rămăsese singur. Mihai ceruse la stațiune câte-un ucenic și pentru el, și pentru Marin Oproiu, și pentru Guju, dar nu venise nimeni. Dorința lui Lazăr se potrivea deci și nevoii lor. Și-apoi, vor ridica un tractorist și de-aceia, din sărăcimea din Podeni.

— Păi, să-l aduci tovarășe Lazăr — grăi Buciu. — O să învețe cu mine sau cu nea Marin, care știe meserie, nu glumă!

— Eu la dumneata vreau să-l am.

— La mine... adu-l și gata.

Un zâmbet larg se infiripă atunci pe fața osoasă și gălbejită, prelungă, a lui Lazăr Lungu. Iată, tovarășii îl vor ajuta să învețe și copilul lui o meserie și i-l vor face om, așa — ca Buciu și ca Mihai — și-l vor scăpa să mai argătească asemenea lui, la de-alde Filică. — Vezi, cum se luminează viața oamenilor ! — gândi el. — Și lui ca și celorlalți țărani săraci și mijlocași, le-au arat acum tractoarele. Au primit sămânță de aici dela *Frăția*, au semănat și vor mai semăna. Și vor crește frumoase lanurile și vor culege rod bogat și-și vor îndestula nevoile unei vieți întregi. In sat, se vorbește și mai mult de colectiv. Pe Mitriță îl vor scoate tractorist și poate că la vară sau la toamnă, când s'or întoarce iar tractoarele, el — copilul lui — va ara pământurile celor intrați în gospodărie. — E-al lui Lazăr Lungu, mă ! — vor spune oamenii de Mitriță, iar lui îi va crește inima în piept de bucurie și se va mândri cu asta...

Argatul se sculă în picioare, cu cărțulia în mâini, cu fruntea ridicată'n soare și cu pieptul scos. Incet, o luă peste arături, pășind larg, ca un cocor. In viața lui mai pătrunsese azi înc'o rază de lumină. Toată după amiaza alergă învesclit în urma plugului, cu privirea și auzul întoarse mai mult către tractoare. Seara, după ce lăsă plugul și caii la chiabur, grăbi spre casă.

La cină, când toți erau strânsi în jurul măsuței joase și rotunde, Lazăr Lungu întinse mâna-i mare și grea și și-o lăsă pe creștetul copilului:

— Ei, Mitriță vrei să intri pe tractor ?

— Vreau, tată.

Lazăr îi măi găie creștetul bălai cu dragoste și apucându-l de bărbie, îi săltă fața în sus. Ochii lor se întâlniră, strălucind.

— Da'n'ai să mă faci de rușine, nu ?

— Nu, — răspuse hotărît copilul.

După aceea, Lazăr se întoarse spre Ioana care-i privise și-i ascultase îndolenic și zise:

— Spală-l, priminește-l și fă-i legăturica. Măine merge cu mine.

A doua zi, în zori, când trecea din nou spre locurile lui Filică, Lazăr opri căruța în dreptul tractoarelor. Din ea, coborîră el și băiatul. Mitriță era îmbrăcat într'o cămașă curată, în niște pantaloni scurți și strâmți, atârnați de-un umăr într'o bretea; era desculț și descoperit. Lazăr îl apucă de mână și-l trase după dânsul, printre ogoare. Când ajunseră pe brazda unde ara Buciu, se opriră. Tractoristul frână tractorul chiar lângă ei. Apoi sări jos și le ieși în față.

— Asta-i neica Buciu, mă — îi spuse Lazăr, copilului. — El o să te învețe meseria... Să-l ascuți! Se întoarse către Buciu și adăugă cu modestie: — Il cheamă Mitriță, tovarășe tractorist!

Mai întâi, Traian Buciu luă mâna copilului din aceea a argatului, într'a sa. Il trase pe Mitriță până lângă dânsul și-i mângâie ceafa. Viitorul ucenic privea în pământ, cu pleoapele plecate. Lazăr Lungu rămase mai într'o parte, deopotrivă de mișcat și de îngândurat.

— Să știi că nu-i ușor, Mitriță! — vorbi Buciu.

— Ce dacă...

Mitriță răspunse repede, de parcă s'ar fi temut că nu-l va mai primi. Tractoristului îi plăcu această îndârjire. Copilul se arăta destul de voinic și plin de voință; mai mult nici că-i trebuia.

— E cam slăbuț — vorbi Lazăr Lungu, parcă muștrându-se; — a crescut în lipsuri, cu ce-am avut și eu.

După aceasta, Traian Buciu îl sui pe Mitriță în cabină și sări în scaun. Tractorul porni ușor, ca un bivoliț înblânzit, lăsând în urma plugurilor brazde proaspete. Argatul rămase un timp cu ochii după dânsii, sprijinit în codriștea biciului. Mâna în care ținuse mânuța copilului i se strânse într'un pumn ciolănos, pe care-l ridică încet și-și șterse cu nodurile lui pleoapele umezite. Apoi se întoarse și plecă la căruța care-l aștepta în drum.

La prânz, când trecu cu caii la apă spre *Frăția*, se opri din nou pe la tractoare. Mitriță mânca în rând cu tractoriștii, sub privirile părințești ale lui Buciu. Tractoristul îi ieși înaintea cailor și-l opri:

— Bre, nea Lazăre — începu el, — mi-a spus Mitriță că Filică nu te plătește deloc. E-adevărat?

— Adevărat — răspunse argatul oftând. — Nici pe ce i-am muncit în toamna trecută nu mi-a plătit deajuns, iar acuma, în primăvara asta, mai mult decât un fund de sac de boabe pe care mi l-a dat când am intrat, n'am mai văzut nimic. E dat dracului, de câine ce-i!

— În sindicat, ești înscris?

— Sunt: aicea, la *Frăția*.

— Tovarășii știu că Filică nu te plătește? Ai vorbit cu ei?

— Nu!

Traian Buciu rămase câteva clipe pe gânduri. Apoi o luă pe lângă cai și vorbi:

— Hă! că merg și eu, să trecem pe la sindicat. Chiaburul trebuie să-ți plătească tot, tot... și cât mai curând. Haide!

Filică arăta de parcă-și aștepta moartea. Devenise ca o umbră. Din noaptea focului el nu mai mâncase și nu mai dormise ca oamenii. Fiecare clipă care trecea o trăia asemenea unui iepure, pe margine de

culcuș, gata de fugă. Obrajii i se scofălciseră și mai mult și-i năpădise o barbă țepoasă și sură, crescută repede și neîngrijit. Pe chelie pielea parcă i se uscaseră și i se aspriseră ca hârtia, iar rețeaua firisoarelor albăstrui i se vedea și mai bine, ca un smoc de sărmulițe ridicate și risipite de pe tâmpile în sus. Peste cenușiul metalic al ochilor mici și ageri, plutea o îngrijorare nedeslușită.

Restul nopții de atunci l-a petrecut la miliție. Până în zori, își făcuse toate socotelile vieții. Iși luase gândul dela ea. Nu mai încăpea nici o îndoială că Nică Crețu fusese prins și că desvăluise totul; altfel nici n'ar fi pus mâna pe el, așa dintr'odată. Dimineața însă, când i-au dat drumul, s'a crucit. — «Se joacă cu mine, ca pisica cu șoarecele, — gândise el. — Nici n'ajung acasă și mă'nhață iar, sau poate la noapte. Mă pornește la Călărași, mă judecă repede pe loc și drept la pușcărie nimeresc. Gata, s'a terminat acum» Făcuse drumul spre casă mai mult cu ochii înapoi. De acolo, plecaseră cu gândul că este urmărit. Și uite, până astăzi rămăsese stăpânit de teama asta!

De atunci, n'a mai ieșit din curte. Nici la plug nu s'a mai dus. Numai trăgea inima la nimic. Il lăsase pe Lazăr să facă ce-o vrea cu pământul. Teamă de procese și amenzi nu-l mai speria; el se aștepta la altceva; dar într'un timp, când înțelese că Nică Crețu dusesse cu el în mormânt tot cece ar fi putut afla comuniștii din gura lui, parcă-și mai recăpătase stăpânirea de sine. Ba încă începuse să se prostescă singur, c'ajunsesse să-și piardă firea tocmai acum, la bătrânețe. Numai că, asta nu ținu prea mult. Tăcerea comuniștilor și faptul că-l lăseseră în pace, îi depășeau puterea lui de judecată. Bănuiia însă că nu e lucru curat. Parcă o plasă nevăzută țeseau împrejurul lui comuniștii și parcă din zi în zi se simțea și mai strâmtorat de ea. Acuma o pregătesc numai, și-o întind pe departe de dânsul, cât mai pe departe. Pe urmă îi închid toate ieșirile și încep s'o strângă mereu, până într'o zi. Atuncea apucă de ea și — harșt! — o și ridică la suprafață, în văzul tuturor. Și cine știe, dacă înlăuntrul ei nu se va întâlni și cu Velicu, și cu Durbac, și cu Bodonea — sau poate chiar și cu conu Alecu și cu Ion Leahu?!

Așa îl cuprinsese frica și mai mult. În zilele din urmă, bolise pe picioare. Tânjea ca o sălbăticiune prinsă între gratii. Nu-i mai pria nici odihna nopții, nici aerul zilelor care treceau grele și lungi, sfârșindu-i viața. Astăzi, nici nu se luminase și el se și afla în curte. Parcă se pregătea de-un drum fără întoarcere. Ieșise să-și vadă ca pentru ultima dată grajdurile, hambarele, remizele, acareturile de fel și fel, caii, vitele, porcii, păsările și tot cecece strânsese de zeci de ani aici, prin socoteli mincinoase și furțișag. Iată, casa și-o ridicase din primul an când își cumpăraseră batoza de treer cu vapor. Îi rămăsese în vara aia mult grâu, luat ca uium sau tras hoțeste din cutiile sitelor și coșurile vânturătoarelor. Din el a cumpărat și cărămida, și lemnăria, și tabla pentru acoperiș, și a plătit și mâna de lucru. Grajdurile le făcuse în anul următor. Tot atunci a mai luat și pământ în țarină. Au venit apoi hambarele, remizele, caii, vitele și toate celelalte câte se mai văd și câte s'au dus decând cu comuniștii.

Spre seară, când își reîncepu plimbarea, se opri îngândurat la saiaua oilor. Se uita cu ochii galeși la cioporul de mielușele ce-i mai rămăseseră și-și amintea cu durere de timpurile când la vremea asta, îi ieșea din ogradă ceasuri întregi, turma care pleca a păscut. Parcă toate îi fuse-

seră clădite pe nisip și-acuma se prăbușeau pe rând, sub vântul și vremea comuniștilor. Filică își simțea sfârșitul și se temea de el mai rău ca de viața îngrădită ce i-a mai rămas.

Sosit lângă dânsul, Mitu — care-l urmărise ziua întreagă, zise:

— Parcă ai intrat în ceasul morții, zău așa...

— Da' du-te dracului — izbucni Filică — mergi de te culcă, trântore... știi numai să dormi. De-or rămâne pe mâna ta, toate se vor scurge ca pe gârlă.

— Ei, vezi — îi răspunse Mitu, întorcându-i spatele. — Parcă s'a prăpădit lumea, așa tânjești. Stai cu gâtul întins, doar să vină stărpitura de Alexe sau ciocănarii să-ți pună lațul... te-ai prostit de tot!

Filică rămase mut, cu capul în pământ. După plecarea lui Mitu însă, gândurile începură să-i roiască pe alte căi. Da, avea dreptate el; adică, de ce să se teamă? Comuniștii n'au nici un fel de dovezi despre vina lui. De aceea i-au și dat drumul; că altfel, nu-și mai vedea el casa. L-a apucat frica degeaba, scornită de gânduri de-ale lui. Și dintr'odată, îi apărură mai luminoase cele din jur. Privirile-i își recăpătaseră cenușul întunecat, pline de ură. Săltă fruntea și se întoarse din ogradă într'un pas hotărât, zâmbind hâit, de par'ar fi pus la cale altceva.

În curte îl găsi pe Lazăr Lungu abia venit din țarină. Argatul deshamă caili, le legă căpestrele de gât și-i lăsă slobozi, să se mai plimbe. Pe crupe și pe piepturi caili aveau urme de nădușală și de praf împietrit. Cu boturile întinse până la pământ, ei mergeau domol, mirosind și împrăstind colbul sub răsuflarea lor. Apoi îngenunchiară pe rând și începură să se tăvălească, bușindu-și picioarele într'o parte și alta. Când se ridicară, se scuturară scurt, lăsând în aer un nourăș de colb. Lazăr Lungu îi mână dela spate în grajd. Apoi le puse dinainte grăunțe și fân, paie curate sub dânsii și dădu să plece. În fața grajdului însă, Filică îl opri:

— Nici n'a asfințit soarele și te-ai și întors...

— Pentru cât îmi plătești e prea mult și asta, — i-o reteză argatul. — Mă gândesc la roadă; altfel, nici n'ar fi trebuit să ies din curte.

— Da'ce, mâncarea n'o socotești, sau vrei s'o primești de pomană?

Privirile lor se întâlneau dușmănoase, scânteind. Filică adăugă:

— Și-apoi, dacă nu-ți place, du-te 'nvârtindu-te... poți să pleci.

— Ai vrea tu, da' nu mai merge așa, să joc cum îți convine ție... ai să vezi!

— Ce-am să văd, mă? — se răsti Filică la el.

Lazăr Lungu plecă și-l lăsă pe chiabur să bodogănească singur în urmăre. — Ei, ce te faci? — își zicea Filică. — A prins mămăliga coajă. Tot mai al dracului se face și asta... l-au zăpăcit și pe el comuniștii... Și plecă spre poartă, bombănind și suduind. De zile întregi, abia acum își mai scotea și el fața la drum. Privi peste uluci, în uliță, cercetător. De pe cealaltă parte trecea spre dânsul straja dela comitet. — La mine vine, la mine vine, — gândi chiaburul. Și parcă-l încercă din nou fiorul acela de teamă.

— Hai la comitet, — vorbi straja.

Filică își simți picioarele moi, inima mică, mintea lipsită de gânduri. Un timp rămase prins de uluci cu ochii la cel de dincolo. Straja observă cum privirile i se întunecau, căpătând treptat culoarea cenușie.

— Am să viu, — băgui chiaburul.

— Nu, mergi acuma, cu mine; fără tine nu plec.

— Da' ce-i?

— Ai să vezi acolo... haide!

Filică deschise poarta și porni înaintea strajei. — «...steaua lor de sărântoci, — sudui chiaburul în gând. — Toți s'au făcut clonțoși. Când eram primar, p'asta-l trimiteam să-mi dea mâncare la porci și acuma, uite-l, îmi poruncește și mă mână din urmă... ptiu!» Dar cu cât se apropia de sediul comitetului, tot cu atât creștea și frica într'însul. Dracu știe! Mai acum câțva timp, când era chemat, venea și striga la dâșii, bătea cu piciorul în pământ, îi speria cu timpurile pe care le-aștepta să vie; acuma însă, îi pierise orice urmă de curaj. — «S'a terminat, — cugeta Filică. — M'au lăsat, până ce-au mai prins și alte fire. Acuma le-au înnodat capetele și mă pun față 'n față cu toate câte-am făcut.» — Chiaburul nu mai simți plasa pe care o bănuia țesută în jurul lui atâta de departe, ci parcă o purta pe el, pe umerii lui.

Înăuntru, la comitet, încremeni lângă ușa ce-o închisese după dânsul. La masă, erau trei înși. Lică Mătase, Lazăr Lungu, și-un mecanic dela *Frăția*. Ii privi încurcat, întrebându-se în gând de rostul ăștia dela gospodăria de stat în toată povestea cu tractoarele.

— Vino mai aproape, — îi ceru mecanicul.

Pe chiabur îl cuprinse un tremur ascuns, cu greutate stăpânit. Făcu câțiva paș nesiguri și mici.

— Tovarășul Lazăr Lungu muncește la dumneata ca salariat, nu?

Ochii lui Filică sclipiră. — Ei, alta-i povestea! — gândi el. Apoi răspunse sec și reținut:

— Da, muncește.

— Dece nu i-ai plătit salariul?

Când pricepu despre ce este vorba, chiaburul deveni alt om.

— I-am plătit, pe-atâta cât mi-a muncit. Ne-am înțeles să-i dau bucate și i-am dat.

— Cât i-ai dat, un fund de traistă de porumb? Trebuie să-i plătești salariul pe cele trei luni din toamna trecută și două de acum, din primăvara asta.

Pe Filică îl cuprinse mânia când auzi. Știa însă că nu poate scăpa și de aceea căută s'o scalde, s'o mai amâie. Pe urmă, va vedea el ce-i de făcut. Vorbi pocăit:

— Am să-i plătesc, dar n'am acuma.

Mecanicul îl privi aspru și-i spuse apăsător și rar:

— Te duci și vii cu banii. Noi te-așteptăm aici.

— Tovarășe... încercă Filică să mai îngâime ceva.

Dar mecanicul bătu cu palma în masă și strigă scurt, poruncitor:

— Pleacă!

Filică ieși afară, fără murmur. Făcu drumul către casă încet, și, spre uimirea lui Lazăr Lungu, se întoarse cu banii înfășurați într'o batistă strânsă în pumn. Ii desfăcu și lăsă teancul bancnotelor pe masă, tăcut, cu privirile-i căinoase ațintite asupra argatului. Mecanicul îi luă, îi numără și-i puse în palma cât o casma a lui Lazăr. Apoi zise:

— De-acum încolo, cred că nu va mai fi nevoie să-ți amintească sindicatul de asta!



Abia când se'ntoarse acasă, putu Filică să judece cu toată puterea minții. Nu-i mai părea așa de rău de bani. Gândea că tot le-a scăpat comuniștilor printre degete. Tăcerea lor însemna neputință și nimic altceva. — Ei lasă; de astăzi, știe și mai bine ce are de făcut!



Seara târziu, Filică îl trimise pe Mitu după Ion Leahu. Chiaburul îi așteptase în cușmelie, cu lumina felinarului micșorată. Acum îl opri și pe Mitu cu dâșii, ca niciodată în trecut. El și cu Ion Leahu se așezară pe laiță; chiaburașul rămase în picioare, proptit de cuptorul plitei.

Filică începu de-adreptul:

— Ce se mai aude pe-acolo pe la primărie, mă, Leahule?

— Mai nimica, bre, — răspunse cu bunăvoință Leahu. Tot ca'nainte, cu chestii d'astea de-ale lor. Acuma o să se semene'n comun și porumbul, și bumbacul, și floarea soarelui, toată întinderea de-acolo, de la Pănoiu. Aud c'o să se și lucreze la fel, până la toamnă. Treabă după rânduiala comuniștilor. . . ce poți să-i faci?!

Ion Leahu spusese ultimăle cuvinte pe șoptite, cu umerii ridicați și deasemenea cu oarecare scârbă. Câteva clipe, până ce liniștea din cușmelie dăinui, ochii lui spălăciți, vineții și șterși, asemenea gheții murdare, sticliră scurt, ca două mărgelușe. Apoi se întoarseră din nou înspre chiabur, micșorându-se bănuitori. — «Ce dracu mai vrea Filică, — se întreba el în gând. De ce m'o fi chemat?»

— Mă, Leahule, — reîncepu Filică neobișnuit de blând, — p'acolo, pe la primărie, nu i-ai auzit p'ăia vorbind cine știe ce despre mine?

— Adică ce? — întreabă Leahu scurt.

Ochii chiaburașului se îndreptară spre Filică, temători, plini de subînțeleșuri.

— Ei, ce?! Dac'aș ști, nu te-aș mai întreba... Apoi continuă mai încet: — Vezi, să nu fie într'un ceas rău, da'parcă dela un timp m'au c'am lăsat în pace, mă! Ce zici de asta?

— Hm! — făcu Leahu și zâmbi lung, clătînându-și capul. În acelaș timp, în minte îi apăru de-odată gândul să-l mai stoarcă cumva pe chiabur. — Păi de ce crezi că mă sbat acolo, doar așa, să mă ia stârpitura aia de Alexe la ochi? E lucrătură de-a mea la mijloc, nu glumă!

— Zău, mă?! — sări Filică.

— ... numai că matale uiți mereu de asta! — îi spuse Leahu dela obraz.

— Ei, lasă, că încă n'ai plecat... îl liniști chiaburul. — O să ieși pe urmă cu Mitu... Da'vezi, stai numai pe urmele lui Alexe, cum oi simți ceva să-mi spui!

— Las' pe mine, nea Filică, — zise Leahu cu palma ridicată.

Chiaburul se sculă de pe laiță, grăbit să-i facă vânt.

— Numai de asta te-am chemat... poți să pleci!

Ion Leahu porni după Mitu, dar în drum spre ușă se opri.

— Am auzit că i-ai plătit lui Lazăr cât nu face...

Filică oftă și-și ridică umerii a neputință; voia s'arate că n'a avut în cotro, trebuia.

— Eu zic să-l dai afară, nea Filică, — își arată Leahu gândurile.  
— Să nu-ți găsești beleaua cu el!

— Și cine să-mi lucreze pământul... vii tu!

Leahu începu să râdă; el doar nu era făcut pentru muncă; trăia și fără ea. Mitu deschise ușa și dispărură amândoi în întunericul de-afară. Filică rămase în cușmele ceva mai liniștit; într'adevăr că se speriasse degeaba; dacă comuniștii n'au prins mișcarea nici până azi, apoi de acum în colo cu atât mai puțin...

Cu Lazăr Lungu, Filică se întâlnea două zi în zori. Când el ieși din casă, argatul înhama caii la căruță, în mijlocul curții. Cum îl zări se luă de el.

— Ce-ai căutat, mă, la ciocănari?

Lazăr tăcea și-și vedea de treabă. Nepăsarea lui îl înfurie și mai tare pe chiabur. Filică i se opri în față, amenințător:

— Ce-ai amuțit? Vorbește, de ce-ai adus ciocănarii, de m'ați prădat ca niște tâlhari?

Lazăr Lungu își coborî privirile-i reci drept în ochii lui. Apoi întinse mâna și-l împinse din drumul lui în lături, isbindu-l scurt peste piept. Dar când dădu să se urce în căruță, Filică i se agăță de braț, smucindu-i înfuriat:

— Stai, mă pramatie, că-ți arăt eu.

Argatul se opri c'un picior pe osie și cu mâna pe leucă. Iși întoarse capul spre chiaburul care-i atârna de braț și scrâșni:

— Astâmpără-te, bre, că mă bagi în păcat!

— Ce faci, mă?

În aceeași clipă, Filică ridică pumnul să lovească. Lazăr Lungu însă întinse brațul și-l repezi deandratelea, trântindu-l în praf. Tăcut, urcă în căruță și dădu bice cailor. Din mijlocul curții, răsturnat pe spate, Filică îl privi înfuriat cum iese pe poartă și-l blestema și-l injura, cât îl ținea gura de tare...

## 9

Faima brigăzii de calitate dela Podeni străbătuse Bărăganul în lung și'n lat și ajunsese repede și la București. Într'o zi, secretarul de partid al plășii — Bădină — se pomeni în birou la dânsul cu doi oameni necunoscuți. El abia sărise din șea. Fusese pe la satele și brigăzile din partea de sus a plășii, unde însămânțările mergeau mai greu. Înainte de a se îndrepta spre casă, trecuse pe aici să vadă ce se mai întâmplase în cursul dimineții — cât fusese plecat, — și să ia poșta. Când intraseră ceilalți doi, stătea în picioare înapoia mesei, aplecat deasupra ziarului desfăcut și sprijinit în mâini. Calm, își ridică ochii mari și adânci, gânditori. Cu o mână își netezi părul încărunțit al tâmplelor; așteptă. Ceilalți i se prezentară pe rând, strângându-i mâna. Cel dintâi era un bărbat în puterea vârstei, cu părul și sprincenele tăciunite, cu ochii mari și vioi, cu mișcările încete — reținute parcă. Era Părvu, instructorul Comitetului Central al Partidului. Celălalt, slăbuț și blond, cu o geantă de piele la subsuoară, era un ziarist — redactor la *Scântea*.

— Am venit să vedem brigada de calitate a tractoriștilor dela Podeni, tovarășe Bădină, — vorbi Părvu.

Bădină îl ascultă și-apoi le întinse tăcut câte un scaun. După ce se așezară ei, luă loc și dânsul pe scaunul său din spatele mesei. Vorbi cumpănit în vorbe și glas:

— Acolo am reușit, mai mult decât în alte părți, să facem treabă bună.

— Da, dar cu jertfe, — îi reproșă Pârveu. Apoi întrebă: — Ce face brigadierul?

— De două zile se simte ceva mai bine; putem spune că-i salvat — tăcu iar și după un timp adăugă: — Da, n'am fost suficient de vigilenți; adică, mai precis, vigilenței noastre i-a lipsit adâncimea necesară. Noi nu am văzut în acțiunile dușmanului caracterul lor banditesc, legăturile lor ascunse.

— Sper că ați tras toate învățămintele!

— Le-am tras, tovarășe Pârveu, răspunse Bădină.

După aceasta, secretarul vorbi mai departe despre măsurile concrete luate de comitetul de partid pentru întărirea vigilenței revoluționare în organizațiile din întreaga plasă, precum și pentru supravegherea chiaburilor. Bădină vorbise cu hotărâre și siguranță. Pârveu asculta gânditor, notându-și din când în când câte ceva. Ziaristul rămase nemișcat, cu geanta pe genunchi. În încăpere, dăinuia pentru un timp liniștea. Târziu, secretarul își trase telefonul în față și ridică receptorul.

— Ce faci? — îl opri Pârveu.

— Vreau să cer mașina stațiunii; e mult de mers.

— Nu-i nevoie, mergem cu a noastră... hai!

Se ridicară și ieșiră pe stradă. GAZ-ul nou cu care veniseră Pârveu și ziaristul era albit de praful drumului lung. Pârveu luă loc la volan și-i făcu semn lui Bădină să se așeze alături. Ziaristul se așeză pe perna din fund, lăsându-și geanta pe lat, lângă dânsul. Pe drum, secretarul îi arătă lui Pârveu care era situația campaniei de primăvară pe întreaga plasă, îi vorbi de munca de partid dela sate și trecu apoi să-i povestească tot ce știa despre brigada lui Mihai. Din timp în timp ridica mâna spre arăturile sau semănăturile printre care goneau. Bădină cunoștea fiecare colțisor al câmpiei, unde se termină și unde se începe hotarul fiecărei comune, pe unde și ale cui sunt întovărășirile, când și cum s'au format, cu ce-s semănate. Pârveu îl asculta cu ochii îndreptați peste arături, întrerupându-l uneori cu câte o întrebare sau întorcându-și capul spre lanurile nesfârșite și verzi ale grânelor unduitoare. Ținură drumul mai mult pe câmp, ca să poate vedea starea sămănăturilor. Când trecură pe pământurile podenilor, departe, în fund, le apărui pata perdelei de salcâmi. În golul zării din dreapta ei, se vedea fluturând steagul de pe vagonul tractoriștilor.

— Acolo, — arătă Bădină, înălțându-și mâna pe deasupra parbrizului.

Pârveu își săltă privirile pironite în fața roților — înainte spre steagul care nu se vedea decât ca o aripă de vultur. Lăsat pe portieră, într'o parte, ziaristul cerceta orizontul din partea aceea, cu ochii micșorați. Secretarul înțelese că nu mai are nevoie să le-arate drumul. Zorită de Pârveu, mașinuța sbura ca o săgeată spre steagul care creștea și-și legăna mătasea din ce în ce mai larg.

Când intrară printre arăturile întovărășirii dela Pănoiu însă, Pârveu îi domoli simțitor mersul. Privirile lui erau întoarse mai mult către ogoare. Intovărășirea se întindea largă și bine lucrată, pe mai multe sute de hectare. Priveliștea era de neuitat. Parcă erau purtați de-o luntre peste luciul

negricios al unor ape fără de sfârșit. Un zâmbet ascuns, plin de mulțumire, se topi neobservat pe buzele lui Pârvu. Ziaristul uitase de munca lui de redactor. Întrebării care-l chinase până acum, despre felul cum să-și intituleze și să-și înceapă reportajul, îi luase locul un sentiment de nestăpânită admirație. Din aceasta, i se pără că găsise și ideea reportajului: « Peste marea ogoarelor... » — așa îl va intitula. Dar reveni repede, împotrivindu-se singur: — « Nu, nu e bun; e vorba doar de prima brigadă de calitate... pe aceasta trebuie accentuat. Poate că este mai bine așa: « Pentru o recoltă bogată! » Tresări. Pârvu stopase mașina lângă vagon, sub fluturarea steagului. Coborîră. Mai într'o parte zăriră și mașinuța stațiunii. Dar vagonul era închis și nimeni prin împrejurimi. Dinspre salcâmi, se auzea duduitul înfundat al tractoarelor, înlănțuit într'un răpăit ca de tobe. Porniră într'acolo peste arături. Desprins dintre tractoare, la ieși întru întâmpinare Andrei Hurdea.

Când îl văzu pe Pârvu, secretarul începu să zâmbească, bucurându-se ca un copil. Albastrul ochilor săi prinse a străluci, luminat dinăuntru. Măinile lor rămaseră încleștate un timp, ca și atunci, la despărțirea în biroul Direcției Generale a S.M.T.-urilor.

— Păi, ce faceți? — începu Pârvu repede. — Eu mi-am luat bilet de tren și-am venit precum mi-ai spus, dar văd că degeaba...

— Cum degeaba, tovarășe Pârvu? — se împotrivi Andrei, puțin încurcat. — V'am promis că până la 1 Mai, noi vom aduce steagul dela București, aici, pe Bărăgan... și-l vom aduce!

— Tii, — făcu Pârvu cu mâna la ceafă, — dar ce, numai voi sunteți pe Bărăgan?

— Nu, dar noi îl vom câștiga.

— Să vedem, să vedem... — zise Pârvu și porni mai departe. — Eu am venit totuși să vă mai amintesc.

— N'am uitat, tovarășe Pârvu, — interveni și Bădină.

În drum către tractoare, Pârvu se mai opri din loc în loc și cercetă arătura. Curând, le ieși înainte și Ștefan Turcu. Directorul se simțea cam stingerhit în fața unei asemenea vizite care se vedea a fi destul de însemnată. Il scăpă din încurcătură Andrei, care făcu prezentările, ca unul ce-l cunoștea pe Pârvu dela București. Pârvu nu-l iertă nici pe Turcu și-l întrebă zâmbind:

— Ei, cum stăm cu *factorul tehnic*?

Ceilalți începură să râdă. Turcu însă răspunse îndoelnic, cu mâna întinsă spre arături:

— Și eu care credeam că oricum, dar tot se vede!

Răse și Pârvu; apoi își împinse întrebarea și mai adânc:

— La brigada asta, *poate*... dar ce, parcă noi știm ce-o fi la celelalte?!

— Toate luptă să lucreze la fel, tovarășe Pârvu, — sări directorul. — Cred că până la sfârșitul campaniei, încă două sau trei își vor câștiga titlul de brigadă de calitate.

— Să vedem... — îi răspunse Pârvu ca și lui Andrei. — Trebuie să recunoașteți însă, că ați avut noroc cu tovarășii dela « Sovromtractor »!

— Asta e drept, — încuviință Turcu.

Ajunseră astfel în calea primului tractor. La semnul lor, Traian Buciu — care conducea — opri tractorul. Până ce tractoristul coborî, Andrei șopti ceva la urechea lui Pârvu. Buciu își ridică ochelarii deasupra

șepcii și înaintă spre ei. Dacă n'ar fi fost atâta praf pe dânsul, ar fi semănat mai mult cu un aviator abia sărit din carlingă.

— Vasăzică, dumneata ești Buciu, cel pe care-l urmărim noi aproape zilnic dela București? — întrebă Pârveu.

Tractoristul nu-i răspunse; își plecă privirile, parcă rușinat.

— Ei, dar vezi, — continuă Pârveu, — mai există unul la Ciorani, care s'a angajat ca până la sfârșitul campaniei să atingă opt hantri zilnic!... Ce zici de asta?

— Eu i-am făcut de ieri, tovarășe Pârveu! — sări Buciu.

— Na, — făcu Pârveu surprins. Apoi adăugă: — Adică vrei să puneți mâna și pe celălalt steag?

— O să punem, — vorbi repezit tractoristul; — o să vedeți...

Pârveu începu să râdă. Se gândea că până acuma, el le spusese celorlalți « o să vedem, o să vedem ». Iată însă că Buciu i-o luase de data asta înainte. Ceilalți se grămădiră pe lângă Mitriță, care răspundea întrebărilor lor cu vioiciune și curaj. Noul ucenic era îmbrăcat cu o salopetă puțin cam lărguț, cu șapcă și bocanci, toate noi. La plecare, după ce Buciu se sui pe tractor și se pregătea să-i dea drumul, Pârveu se apropie de ziarist și-i șopti:

— Ia-l în primire, frate, urcă lângă dânsul... e o comoară de băiat!

Tractorul porni din nou pe brazdă, luând cu sine și pe redactorul *Scânteii*. Grupul celorlalți trecu mai departe peste arături, pe la Marin Oproiu, Mircea Guju, Pitcoace și Costică Roibu. Aici poposiră mai mult, urmărindu-l pe micul Iliuță cum conducea cu pricepere și mândrie tractorul. La capătul locurilor, Pârveu făcu semn și Iliuță opri. Instructorul Comitetului Central îl laudă, fără sgârčenja-i obișnuită. Apoi îl întrebă:

— Cine te-a învățat meseria?

— Neica Buciu, — răspunse Iliuță. Apoi adăugă întristat: — ...și neica Mihai!

După aceea se înapoiară la vagon. Strânși în cerc în fața mașinuței, discutară pe îndelete despre producție, despre viața oamenilor, despre greutate și lipsuri. Intre timp, seara se apropiase pe nesimțite. Soarele coborâse spre asfințit, iar peste ogoare se întăreau umbrele amurgului. Era timpul să plece. Pârveu cu Bădină urcară în mașină, gata de drum. Ziaristul însă, încă nu se întorsese dela tractoare. La chemarea scurtă și repetată a claxonului apăsas de Pârveu, apără în fugă, peste arături. Sosi găfâind.

— Tovarășe Pârveu, — vorbi el, — eu nu pot pleca; rămân peste noapte aici, am ce culege...

— Cu atât mai bine, — zise Pârveu și dădu drumul mașinei către Podeni.

În sat, trecură pe la Sandu Alexe și-l luară la sediul organizației de partid. Secretarul le povesti despre formarea întovărășirilor, despre munca țăranilor întovărășiți, despre lucrul bun al tractoarelor, despre munca și viața de partid a țăranilor, despre lipsurile ce le au, despre toate. La sfârșit, după ce ascultase și răspunsurile întrebărilor pe care i le puse lui Alexe, Pârveu își săltă sprâncenele-i tăciunate spre ceilalți doi. Vorbi gânditor, ca o concluzie la tot ceea ce văzuse și auzise:

— Păi, voi nu mai aveți decât un pas până la înființarea gospodăriei colective... nu?

Pe măsuța dela căpătăiul lui Mihai, lămpița de noapte își tremura ușor sâmburele luminiței. Dincolo de patul lui, întunericul formase un cerc înapoia căruia umbrele se îndesau spre colțurile încăperii. Brigadierul sta întins cu fața în sus, cu mâinile pe lângă corp. Nu mai purta pansamentul nici pe obraji, nici peste dosul palmelor. Pielea de sub el rămăsese roșiatică, aprinsă parcă de dogoare. Doar ochii-i mai erau ascunși sub o legătură albă, lată și strânsă, înodată la ceafă. Alături, așezat pe un scaun fără spătar, plecat peste genunchii pe care-și sprijinea coatele și uitându-se la șapca ce-o avea în mâini, sta Traian Buciu. Tractoristul fusese până la un timp din noapte la ședința de sâmbătă seara a brigadierilor și de-acolo venise deadreptul la spital. El povestea, iar Mihai asculta cu gândurile duse, zâmbind sau încruntându-se uneori.

— ... condițiile lucrărilor de calitate Mihai, le-am stabilit în brigadă, împreună, orientându-ne după scrisoarea lui Vania. Acum, fiecare tractorist și le are scrise și afișate pe geamul cabinei, sub ochi. Numai că, nu prea mai e nevoie de asta ... Băieții pun suflet în muncă, mai mult ca oricând. Ei, acumă să vezi ce arături face brigada noastră, Mihai! Parcă-s tot o apă — așa-s de netede și de neîntrerupte, și-s destul de adânci și de pufoase, ca un strat de grădină. Știi, când te uiți între șirurile de salcâmi de care e mărginită întovărășirea și vezi asemenea lucru, îți crește inima ...

Nu, nu lampa de pe măsuță arunca pe fața brigadierului o asemenea lumină ... aceasta venea din adâncul ființei lui, izvora din bucuria și mândria de care era cuprins.

— Dar, ia spune Traiane, — îl întrerupse el pe tractorist, — te-au ascultat, sau ...

— Cum? ... ca îngerii sunt, Mihai ... mielușei, nu alta! N'am avut a le spune nici măcar o vorbă rea! Mai săreau cu gura pe ei nea Marin și Guju, dar încolo nimic. Să știi c'avem băieți buni, Mihai!

— Peste tot sunt buni, Traiane; trebuie să știi numai să le arăți că omul nu poate fi altfel.

Tăcură. În întunericul dinspre ușă, apăru albă, umbra sorei de noapte. Vorbi muștrător:

— Cele câteva minute s'au tot adunat, tovarășe; a trecut și ceasul.

— Ce să fac soră, — se desvinovăți, Buciu, zâmbind, — tocmai ce aveam mai important, încă nu i-am spus.

— Stai, soră, — zise rugător Mihai și-i arătă cu mâna patul de alăturea. Apoi se adresă lui Buciu: — Spune, Traiane ... Cum stați cu depășirile de norme?

Buciu își trase scaunul într'o parte, făcând loc sorei să treacă pe pat. Apoi răspunse:

— Hei, am aplicat metoda lui Buneev, Mihai!

— Știu, știu ... — îl întrerupse brigadierul — Mi-a spus Andrei.

— Acum Pitcoace și cu Costică Roibu întorc regulat câte șase hantri și jumătate; nea Marin cu Guju se tot învârtesc în jurul a șapte hantri și jumătate ...

Văzându-l că s'a oprit, brigadierul îl întrebă:

— Dar tu?

— De trei zile bat mereu peste opt ..

Mihai Zaharia izbucni plin de uimire:

— E, așa mai zic și eu... auzi, soră, peste opt hantri... o sută douăzeci de procente peste normă!

Tractoristul se fâstâci de lauda lui Mihai și când își simți mâna căutată de dânsul, și-o lăsă între palmele lui rănite, stingherit. Brigadierul tăcu un timp, încruntându-se. Când începu să-i strângă mâna, murmură:

— Ți-a fost greu, Traiane... și pe tractor și cu conducerea brigăzii... așa-i?

Buciu răspunse și mai încet:

— Da, n'a fost ușor, Mihai... dar am răzbit.

Tăcură iar. În fulgerarea aceleiași clipite, simțiră amândoi cât de adânc și de puternic îi legase sufletește munca și lupta duse împreună. Cuprinsă de emoție, sora urmărea cum Mihai continua să strângă mâna tractoristului ca pe a unui copil pentru care nu găsești alte cuvinte de îmbărbătare. Peste câteva momente, Buciu întrebă:

— Tu când vii înapoi, Mihai?

— Când îmi dați drumul, soră? — întrebă brigadierul.

— Să vedem întâi cum merge rana dela ochi; altfel, destul de repede... în cinci-șase zile.

— E mult soră, — își arătă nemulțumirea Mihai, — deslegați-mă astăzi, mâine... putrezesc în pat, ce dracu!

Sora îl luă la rost, vorbindu-i aspru:

— Vezi, mi-ai promis c'ai s'ascuți! — Apoi se întoarse spre Buciu: — Mai ai, tovarășe?

— Mai am, soră; gata, acuma termin. — Buciu își trase mâna din palma brigadierului, se lăsă din nou cu coatele pe genunchi și reîncepu: — Auzi, Mihai, mă pomenesc într'o zi cu moș Gheorghe Soare și cu Ion Vârlan... știi, ăla căruia i-am arat eu de mântuială atuncea — colindători peste arături. Veniseră cu niște țapușe, cu niște vergele de fier și împungeau arătura din loc în loc, în lung și'n lat. Vezi bine, ne controlau. Când mă duc la ei, sare Ion Vârlan cu gura: — Bre, nu-i chip să vă mai prind; cât am alergat, dar tot degeaba!

Mihai Zaharia se porni pe râs și cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât râdea mai puternic. Își aminti de toată povestea cu Ion Vârlan și cu îngâmfaarea lui Buciu. Buciu râdea cam reținut, parcă muștrându-se singur de ieșirea și gândurile lui de-atunci.

— Știi, Mihai, — continuă mai apoi Buciu, — mai zilele trecute am avut o vizită însemnată. A venit la brigadă, tocmai dela București, tovarășul Pârveu — cel de care povestea Andrei că ne-a ajutat să căpătăm tractoare — și-un redactor dela *Scânteia*.

— Mi-a spus Andrei tot, — îl întrerupse brigadierul. — Vorba-i ce facem, ne ținem sau nu, angajamentul?

— Iar vorbești, tovarășe brigadier, — îl făcu atent sora.

Traian Buciu își amână răspunsul. În ferestre, întunericul de afară se arăta și mai împutinat. Încă îndepărtate, se anunțau sfioase, zorile. Noaptea trecuse fără să simtă niciunul dintre dâșii și nici măcar sora care-i tot ascultase până acum. Ba încă brigadierul parcă arăta și mai bine după știrile aduse de Buciu din viața brigăzii lor, viața după care tânjea. Tractoristul răspunse cu întârziere, gânditor:

— Pentru asta am venit, Mihai, de-adreptul dela ședință. Acolo ne-am reinnoit acest angajament... Vom termina campania cu încă trei zile mai devreme, adică la 25 Aprilie.

Surprins, brigadierul se ridică grăbit într'un cot și zise:

— Cum? Mai sunt doar nouă zile până atunci... iar te-ai avântat, Buciu! Ați discutat asta mai înainte, în brigadă?

— Am discutat, Mihai. Dealtfel, și tu ai fi făcut la fel. Cel puțin atâta pot spune c'am învățat dela tine: să împingi mereu lucrurile înainte, să nu aștepti să se prindă mușegaiul sau mușchiul de nimic!

Brigadierul se lăsă pe pernă, fără de cuvânt. Sora se ridică de pe pat și-i întinse pătura la loc, până sub bărbie. Buciu își trase scaunul și mai aproape și vorbi neobișnuit de calm:

— Stai și ascultă. Am socotit așa: mai sunt cam vreo două sute cincizeci de hantri de întors; în cele șapte zile lucrătoare care ne-au mai rămas, vom reuși — oricum — să-i dăm peste cap. Și de va fi nevoie — îți amintești cum am arat și noaptea, atunci când am smuls steagul celălalt? — Vom face asta din nou!

Mihai oftă prelung. Apoi se răsuci în pat, cuprins parcă de svârcolirea primelor nopți de după foc. Intrebă, plin de nerăbdare:

— Când spuneați că-mi dați drumul, soră?

— Ia uite la ce se gândește el! — făcu mirată sora. Apoi se întoarse spre Buciu și vorbi amenințător: — Numai dumneata ești de vină, tovarășe! — Să știi că te dau afară!

— De-acum nu mai poți, s'a terminat, — se împotrivi Buciu; — s'a făcut ziua, îi duminică și am dreptul.

— Vasăzică așa? — vorbi supărată fata. — Poftim afară!

— Fii bună, soră! — interveni rugător Mihai.

Traian Buciu rămase nemișcat pe scaun, zâmbindu-i supus fetei, care pornise tăcută spre fereastră. Brigadierul mai așteptă câteva clipe și reîncepu cu glasul scăzut:

— Te rog să nu mă întrerupi, soră; am să vorbesc puțin... Un singur lucru îți cer, Traiane; să nu uiți că lucrezi cu oameni... și încă ce fel de oameni! Să nu-i gonești peste puteri; sunt la capătul unei campanii grele, chiar foarte grele. Cred că e mai bine să trecem la o nouă organizare a lucrului, pe care n'am făcut-o până acum. Ajutorii de tractoriști încă nu puteau purta toate răspunderea tractorului, ca astăzi. Iată la ce mă gândesc: să lucrăm în două schimburi; tu cu ajutorii — ziua, iar Moise Coman cu tractoriștii — noaptea. Dar asta, numai dacă va fi nevoie... Și încă un lucru: tractorul lui Costică Roibu și Iliuță să lucreze numai ziua, cu amândoi. Roibu nu va putea lucra la fel de bine și noaptea, iar lui Iliuță nu-i putem cere să lucreze singur. E încă crud, mă...

— E bine așa, Mihai, — spuse Buciu înveselit. — Cu siguranță că vom îndeplini planul la 25... și vom aduce și steagul dela București.

— Il vom aduce.

În același timp, sora sări dela fereastră și șopti scurt, cu degetul la gură:

— Psst, vine doctorul! Ce-o fi căutând așa de dimineață la spital?

— Apoi se adresă lui Buciu: — Ei, ce mă fac acum cu dumneata, tovarășe?

Buciu ridică din umeri, încurcat.

Bătrânelul intra fără halatul alb, așa cum venea de acasă la spital. Dădu « bună dimineața » și, ciocâniind mărunț în dușumea cu bastonul



lui cu capătul de argint, se opri în fața lor, nelămurit de prezența tractoristului.

— Am venit pentru câteva clipe numai, tovarășe doctor... — vorbi Buciu cu curaj. — A fost ceva foarte important... altfel nu mai mergeau tractoarele!

— Bine, — răspunse medicul; — poți să mai rămâi.

Și în timp ce se îndrepta spre ferestre ca să lase storurile, tractoristul clipi șiret din ochi soarei, care-i zâmbea bucuroasă c'o scăpase din încurcătură. La a două fereastră, medicul lăsa perdeaua numai pe jumătate.

— Astăzi vom da ceva mai multă lumină, soră, — zise el.

După aceea suflă în lămpiță și trase un scaun între paturi; se așeză cât mai aproape de Mihai. Cu vârfurile degetelor pipăi obrazii brigadierului și-apoi îi puse mâna pe frunte. Il întrebă cu interes:

— Tot îți mai svâcnesc ochii, Mihai?

— Tot, — răspunse scurt brigadierul.

— Durere mai simți?

— La fel.

Bătrânul își trase mâna și rămase gânditor, uitându-se la brigadier. Sora și cu tractoristul îl priveau nedumeriți, așteptând. Se vedea că nu venise degeaba, că avea ceva de spus. Și într'adevăr, începu simplu, cu căldură în glas:

— N'am putut dormi toată noaptea, Mihai. Ceeace m'am ferit să-ți spun de câteva zile, nu mai pot ascunde. — Apoi adăugă și mai mișcat: — Tu ești un băiat tare, și bun, și curajos. Ai salvat un om dela moarte sigură, punându-ți în joc propria-ți viață...

— Dar spune odată, tovarășe doctor! — ceru nerăbdător Mihai.

Medicul ramase la fel de calm, spre deosebire de soră și de tractorist care-l priveau speriați, cu degetele mâinilor strânse în pumn. Bătrânelul mângâie din nou fruntea brigadierului și continuă:

— ... e bine să știi de-acum... se poate să rămâi fără vedere!

— Adică orb! — vorbi apăsător Mihai. După aceea își duse mâna peste legătura-i albă și începu să se pipăe singur. Câteva clipe trecură nespus de greu. Mihai șopti înnăbușit: — Eh, doctore, tractorul nu se poate conduce fără ochi!

Între dânșii se lăsa o tăcere neașteptată. Bătrânul medic ar fi vrut să adauge că a făcut tot ce a trebuit pentru ca să fie sigur că nu se va întâmpla asta. Socoti însă că numai era nevoie. Noptile întregi de cercetări, de răsfoire a tratatelor noi și vechi, gândurile — toate, trecuseră parcă în zadar. Situația nu era încă disperată, dar era lipsit de siguranța pe care în mod obișnuit o avea în asemenea cazuri.

— Tu nu trebuie să te sperii, Mihai, — reîncepu el. — Abia când vom desface pansamentul, vom vedea; dar e bine să te aștepti la orice, și...

Bătrânelul tăcu.

— ... și? — repetă apăsător Mihai.

Medicul se feri din nou să vorbească.

— Hai, tovarășe doctor, spune! — îi ceru și mai insistent brigadierul.

— ... dacă e nevoie s'o facem, lasă-ne pe noi să vorbim cu... Frușinica. Atât, Mihai.

Medicul se ridică și trecu la fereastră, sprijinindu-se în baston. Buciu și cu sora rămaseră muți, privind îngroziți la brigadier. Când simți pașii medicului din nou pe lângă el, Mihai răspunse încet, aproape stins:  
— Am să vorbesc eu cu ea... Da, eu am să vorbesc...

## II

Rămas singur, Mihai Zaharia fu cuprins de fel și fel de gânduri. Toate însă începeau din noaptea focului. Iată, se vedea alături de Frusinica în fânul de sub zarzărul înflorit... îi simțea aievea căldura brațelor înlănțuite pe după ceafă și sărutul pătimaș, își amintea de adâncimea luminată a ochilor săi de lăstun, de zâmbetul și de șoaptele ei de dragoste, îl amăgeau din nou aromele câmpiei aduse de vânt și ninsoarea florilor. Totul i se părea atât de apropiat și de scump, ca însăși viața lui, ca însăși răsufllarea lui. Frusinica devenise o parte a ființei sale, a sufletului său. Fata cu ochii de lăstun și zâmbetul de lumină nu putea fi decât a lui. Și totuși... îi mai putea oare cere să-și lege toată viața de un orb? Nu-l îngrozea atâta faptul că nu-i va mai vedea de acum noaptea ochilor, sprâncenele negricioase, părul lung și ondulat, înfățișarea sveltă, umbletul de căprioară... ci, că toate acestea se vor termina odată pentru totdeauna, că nu va mai putea purta în inima lui nici măcar scântea speranței de a le mai vedea cândva — oricât de îndepărtate ar fi să fie, că în sufletul său se va deschide o noapte veșnică, mai grea și mai dureroasă decât aceea a ochilor morți, lipsită de chipul ei... că totul se va sfârși cu clipa aceea. Se și văzu băjbâind prin întuneric, purtat de brațul ei dela un loc la altul... Ce îngrozitor! Dar cum să-i ceară o asemenea jertfă? Nu, sigur că nu putea face așa! Frusinica trebuie să se bucure de viață și de dragoste în toată plinătatea lor. Cum o să se mulțumească ea numai cu frânturile sau firimiturile pe care cu greutate i le va da dânsul. Merită ea să i se agate ca o povară de pulpana destinului său? Nu! Trebuie să vadă faptele în toată cruzimea lor, să nu se sperie de ceea ce-l așteaptă. Da, un singur lucru are de făcut; să renunțe la ea.. altfel, nu se poate!

Și dintr'odată, începu să-l scuture plânsul; îndoiala și desnădejdea puseseră repede stăpânire pe dânsul. Adânc înăbușite, suspinele îi sgu-duiau cu putere pieptul, trupul întreg. Măinile i se ridicară moi și i se lăsară alături, îndoite din cot peste pansamentul ochilor. Rănile sufletului și ale inimii nu pot fi spălate cu lacrimi...

În clipa aceea, brigadierul simți ca prin vis mângâierea unei răsufllări întretăiate și parcă aievea, o șoaptă speriată.

— Mihai...

Nu, nu se înșelase; erau mângâierea și șoapta Frusinicăi. Fata îi ridică brațele de pe legătura ochilor și i le lăsă pe pat. Apoi îi îmbrățișă capul, sprijinindu-se cu coatele pe perna lui, lipindu-și obrazul de fața lui. Surprins, brigadierul își săltă o mână și și-o opri în părul ei. Abia acum se încredință cu adevărat că ea era.

Auzi apoi și glasul sorei:

— Pofțiți, tovarășilor.. intrați!

Ingrămădirea din ușa salonului se limpezi. Tăranii se dădură la o parte și-i făcură loc, în frunte, lui Gheorghe Soare. Moșneagul păși peste prag, încet, ca într'o biserică. Într'o mână avea toiagul, iar în alta

o legăturică mică, albă. După el, intrară fără de rând, amestecându-se țărani și tractoriști, femei și fete, tineret. Incăperea se umplu dintr'odată de tropăituri ușoare, de șoapte sfioase, de aromele pământurilor răstur-, nate și grânelor verzi, de tot cecece amintea de steпа și viața Bărăganului.

Când ajunse lângă patul brigadierului, Gheorghe Soare își descoperi capul alb. Asemenea lui făcură și ceilalți țărani. Bătrânul își lăsă mâna în care avea căciula pe toiag și zise:

— Bine te-am găsit, mă, băiete!

— Noroc, Mihai! — se auziră ca un murmur, glasurile lui Sandu Alexe, Lică Mătase, Ilie Zăganu, Marin Oproiu, Mircea Guju, Pitcoace — precum și ale celorlalți țărani și tractoriști.

— Noroc, neică Mihai! — șopti și Iliuță.

Brigadierul pierdu pentru un timp orice gând. Frusinica se ridicase dela căpătâiul lui și rămăsese între paturi, cu spatele la perete, întoarsă spre cei care veniseră să-l vadă pe Mihai. În liniștea care urmă, brigadierul le răspunse cu glasul tremurat:

— Să trăiți, tovarășilor! — apoi își întinse mâna în partea de unde auzise glasul bătrânului și adăugă: — Stai, moș Gheorghe!

Gheorghe Soare se așeză pe un scaun adus de soră. Pe lângă el, intră între paturi și Iliuță. Brigadierul îl simți și apucându-l de mijloc și-l trase aproape, ajutându-i să se ridice pe marginea patului. Ceilalți se rânduiră în jur, în picioare, pe unde găsiră loc. Pe fețele lor se infiripă repede un sentiment nedeslușit de îngrijorare și de tristețe. Mihai bănuî privirile acestor zeci de ochi întorși spre dânsul și se săltă într'un cot.

— Soră, fii bună și ridică-mi perna! — ceru el.

Înainte a sorei, se aplecă Frusinica. Fata îi așeză perna la picioare, la capătul patului și-l sprijini până ce-și lăsă spatele și ceafa în puful ei. Mihai își trase singur pătura pe-alături și apoi vorbi, zâmbind către toți ceilalți:

— Mi se pare c'ați venit să vă plângeți de tractoare....

— Cum, ce? — sări moș Gheorghe și-și întoarse fața spre țărani.

— Cine-a a spus asta?

Brigadierul, Alexe, Lică și alți câțiva se porniră pe răs. Tractoriștii și țăraniî însă, se uitau unii la alții, întrebători. Gheorghe Soare urmă, apucându-și toiagul de la mijloc:

— Sunt minciuni, tovarășe brigadier. Eu și cu Ion Vârlan am controlat — uite-l că-i aicea. — Atât mi-am înfundat bastonul în arătură, peste tot; nici pomeneală de-așa ceva. Noi am venit să te vedem, să te întrebăm de sănătate... asta-i!

Abia când și ceilalți se porniră pe răs, pricepu moș Gheorghe că brigadierul glumise. Incepu a râde și el. Auzindu-l, Mihai întinse mâna și-i pipăi umărul ca să-l liniștească;

— Vasăzică, așa!? — Apoi vorbi cu seriozitate prefăcută: — Atunci tractoriștii poate au ceva de spus... or fi rămas fără steag?!

— Noi, neică Mihai? — întrebă cu ciudă Iliuță.

— Spune matale, nea Marine, cum stăm! — îl înghionti Pitcoace pe Oproiu. Tractoristul ieși dintre rânduri și păși între paturi până dincolo de Gheorghe Soare și cam în drept cu dânsul. Vorbi:

— Apoi, află Mihai, că n'am pierdut steagul, mă! Noi ne întrecem acum pentru cel dela București cu țara întreagă, cu toți tractoriștii.

Țăranii se uitară lung la « bătrânul » brigăzii și parcă nu le venea să creadă, că ei se luptase în pârjolul focului cu Nică Crețu, pentru tractoare. Tractoriștii așteptau nerăbdători cuvântul brigadierului, urmărindu-i mâna care mângâia bărbia ajutorului de tractorist.

— Atuncea, toate-s bune, — socoti Mihai; — numai că am uitat iară de chiaburi!

Acum vorbi Alexe:

— Nu i-am uitat, Mihai... duce-s'ar dracului de câini! Cum să-i uităm, când tu bolești din cauza lor? — Apoi adăugă ceva mai încet:

— Poate pân'oi veni, le aflăm noi urma!

Privirile tuturor celorlalți căpătaseră sclipiri tăioase, întunecate.

— Dar cât crezi c'am să stau aici, toată viața? Am să mă scol curând... trebuie să-i prindem și pe cei care ne-au vândut lor... aicea, am gândit faptele mai adânc, toate câte-au fost dela un timp încoace... au legătură între ele, Alexe!

În încăpere, se lăsă o liniște grea, care împinse gândurile tuturor la lupta ce-o aveau de dus împotriva chiaburilor. Sorei, care-i privea mai dintr'o parte i se păru că în clipa aceea, toți își luau un legământ sfânt, aici, lângă patul brigadierului. Le bănuia răsbunarea aprigă și necruțătoare, distrugătoare.

Mai vorbiră apoi despre altele și se pregătiră de plecare.

— Noi te lăsăm cu bine — zise moș Gheorghe Soare, sculându-se, — și te-așteptăm! Să vii sănătos! — După aceea se apropie și mai mult de dânsul și mișcat, îl sărută peste legătura ochilor. O clipă, mâna brigadierului rătăci prin pletele-i albe și moi. Moș Gheorghe se ridică cu ochii umeziți și-i șterse, și încet, îi împinse legăturica ce-o ținuse tot timpul în mână: — Ți-am adus câteva oușoare, Mihai; poate ți-i poftă să mănânci!

Brigadierul nu mai auzi apoi decât murmurul vocilor care-și luau rămas bun și pașii țăranilor și ai tractoriștilor îndesiți, îngrămădiți spre ușă, stingându-se. Când totul se liniști, se trezi și strigă:

— Frusinico... Frusinico..

— Sunt aici, Mihai, lângă tine, — șopti fata.

Mihai Zaharia îi prinse mâna și-o trase aproape, alături de dânsul.

— Poți să rămâi, soră — se adresă el sorei, căreia-i simți depărtarea.

După aceea, își ridică mâinile și cuprinse între palmele lor tâmplele Frusinicăi. Sub pansament ochii i se sbăteau, să-i vadă încăodată întunecimile adânci și luminoase ale privirilor ei de lăstun, sprincenele-i bogate și negre, părul revărsat. El numai așa le avea în minte; dar nu bănuia îngrijorarea de acum din ochii fetei. Vorbi cu glas plin de dragoste și căldură:

— Frusinică, tu ești o fată bună, și scumpă, și curajoasă... nu?

Fata nu-i răspunse. Privirile-i însă, căpătară pe neașteptate o lucire lăuntrică și vie, aspră.

— ...și mi-ești tare dragă... să nu uiți asta! — Tăcu o clipă; apoi continuă: — Dar tocmai de aceea trebuie să știi... curând, mi se va scoate pansamentul... Se poate întâmpla să nu mai văd!

Frusinica tresări. Prinse mâinile brigadierului dela încheeturi și le trase în jos depe tâmplele ce-i svăcneau. Plânsul ce-o încerca și-l înăbuși cu hotărâre, strângându-și dinții. Rămase astfel nemișcată, forțându-se

să fie cât mai tare, privindu-i îndurerată locul acoperit al ochilor. Lacrimile i se rostogoleau pe obraji, nestăpânite, fierbinți. Dar dârzenia cu care primise această știre, îl împiedeca pe Mihai să i le simtă. Cu glasul întretăiat, frământându-se, brigadierul murmură și mai stins:

— ...dacă va fi așa, e bine să nu-ți mai legi viața de a mea!

— ..Mihai — strigă Frusinica, ce spui tu?!

Brigadierul începu să-i mângâie mâinile. Frusinica se ridică și se aplecă asupra lui și mai hotărâtă. Vorbi:

— Nu, Mihai, nu... oricum, rămân cu tine!

Pe fața brigadierului înflori la început un zâmbet puternic, care crescuse neîncetat, până când — deodată, se transformă într'o încruntare plină de grijă, dureroasă. Capul i se clătină scurt, împotrivindu-se:

— Nu.. nu vreau ca dragostea mea să-ți fie povară... gândește-te Frusinico... gândește-te, bine... Altfel, va fi prea târziu și nu-mi voi ierta niciodată greșeala asta...

Ochii de lăstun ai fetei, umeziți de lacrimi, luciră aprins. Cu o mână Frusinica își șterse grăbită pleoapele înrouate, iar pe cealaltă o vâri pe sub capul brigadierului, îngrijorată. Buzele-i tremurau, încercate de plâns. Glasul i se frânse. Dar în adâncul inimii, găsi din nou tăria de a vorbi la fel de liniștită și de dârz:

— ... să nu te mai gândești la asta, Mihai! Dragostea noastră este mai tare decât orice... nimic nu ne poate despărți. Auzi, Mihai; nimic!

Frusinica se așeză pe pat, îmbrățișându-i umerii. Mihai se ridică într'un cot. Tăcut, își sprijini capul de pieptul ei. În încăpere, domni pentru câteva clipe o liniște grea și adâncă.

..Abia pe drumul spre casă izbucni Frusinica în plâns. Era un plâns înviorător, întăritor și dulce, ca însăși dragostea.

*(Sfârșitul în Nr. viitor).*

## ZIUA DE MUNCĂ

### *Inchinare*

Stalingrad, —  
                    Uzina de Tractoare,  
Tinerete !  
Arbori, drumul . . .  
                    după cotul lui,  
Dintr'o parte  
                    Volga-ți dă binețe,  
Apele-i  
                    pe margine gălbui.  
Parcă văd  
                    copilăria mea  
Prin grădini,  
                    prin curți  
                                    trezite 'n zori  
Urmărind cu ochi iscoditori  
Banda de montare  
                    ce-aduna  
Piese  
                    răslețe  
                                    de tractor.  
M'a vrăjit  
                    de-atuncea  
                                    zumzetul prelung  
Care  
                    ne'nterupt  
                                    bătea'n ferestre  
Și emulsia uleiului pe strung —  
Calea Laptelui  
                    cea din poveste.

De pe drum  
   de-aproape,  
   de departe,  
 De pe căile de luptă  
   vitejești  
 Mă chemau mereu,  
   din orice parte,  
 Cartierele-ți  
   muncitorești.  
 Măreția ta ași vrea s'o cânt,  
 Planurile tale  
   mă 'ncălzesc  
 Cu tovarășii  
   spre comunism  
   urcând  
 Doar pe limba ta  
   vreau să vorbesc.  
 Mă trezesc,  
   cu grija ta în gând,  
 Vremea'n sus  
   pe grafic  
   împingând;  
 Merg  
   în pas cu ea,  
 Părtaș  
   al fericirii viitoare,  
 Stalingrad,  
   Uzina de Tractoare,  
 Tinerețea mea !

*Basmul cu viața*

— Ascultați basmul  
   cu Dimca feciorul  
 Despre « Pegasca » lui,  
   căluțul temut,  
 Despre chipiul lui  
   « Apărătorul »  
 Și haina ce-l făcea  
   de nevăzut.





Fără voie

ți-au căzut din mână...

Antònina Petròvna,

ține-ți firea,

Șterge-ți lacrima

alină-ți amintirea!...

.....

Printre visuri

printre griji

mereu

Intră'n basm

Dimitrii

fiul tău...

Mâini întinse;

răsufare ușoară;

Zorii se arată

zâmbesc.

Ei, Petròvna,

dă-l de-acum la școală!

Cresc copiii...

nici nu vezi

cum cresc!

El e slăbuț

și înalt e.

Nici noaptea

Nu lasă cartea:

învață bine.

Să nu

mi-te lauzi cu el?

Incaltea

Să se laude

unei vecine:

— Fiu-meu

e mic... dar răsărit;

Tehnica-i

e dragă.

Mititelul

Stă numai cu cartea.

Am cetit

Titlul cărții:

« Cum călești oțelul »

« Tu ești mare-acum,  
 alege-ți meserie »  
 Dimca  
 hotărîse  
 lăcătuș să fie.  
 Antònina Petròvna,  
 ține-ți firea,  
 Șterge-ți lacrima,  
 alină-ți amintirea !...  
 — Dădacă, povestea...  
 — Ascultați,  
 așa e,  
 Numai, faceți liniște 'n odaie !  
 Astăzi  
 povestea cu Dimca  
 v'o spui,  
 Cu nebiruitul vis  
 al lui.  
 O să afle  
 din poveste  
 multe  
 Cine n'o să doarmă  
 și-o s'asculte.  
 Ce fel de poveste?  
 Scurtă?  
 Lungă?  
 Unde 'ncepe ea?  
 Unde-o s'ajungă?  
 — Voi dormiți?...  
 ...Spre gloria eternă  
 Totul  
 de Dimca  
 — amintește.  
 Basmul,  
 pentru voi;  
 însă Petròvna  
 Azi  
 trecutul  
 și-l reamintește !  
 Noaptea te'neacă  
 amintirile

Basmul  
 cu viața  
 se 'ngână  
 Anii cu anii,  
 flacări cu flacări,  
 Sângele drag  
 cu încinsa țărână...  
 Iată,  
 August  
 douăzeci și trei  
 In anul patruzeci și doi.  
 Deodată,  
 stepa 'n foc și fum —  
 și de scânteii  
 Uzina 'nconjurată.  
 Uite-i  
 vin Nemții  
 de după Meciotca  
 Pe coastă  
 vin tancuri  
 talazuri, o mie,  
 Iar noaptea  
 se lasă  
 pe Spartanovca  
 Și peste Bazar  
 cu nori de urgie.  
 Pe frunte  
 mânia  
 se strânge 'n broboane  
 Din secții  
 ca dintr'o cazarmă  
 Se strâng  
 într'o clipă  
 batalioane.  
 Alarmă!  
 Alarmă!  
 Copiii grădiniții plâng.  
 Vin nori!  
 Nu scapi de bombe  
 nici aici.  
 Cu limbile-i  
 de șerpi ucigători

Cuprinde focul  
 paturile mici.  
 Lăcătușul Dima  
 n'a venit acasă  
 Cum venea  
 întotdeauna  
 dânsul...  
 Ei, Antònina Petròvna,  
 lasă,  
 Spune basmul  
 și oprește-ți plânsul!...  
 Pe turnătorie  
 flăcări  
 flutură  
 Ea privi afară  
 îndelung.  
 Peste liniște  
 noaptea scutură  
 Zumzet  
 de ciocane  
 și de strung.  
 — Dădacă, povestea...  
 — Ascultați, așa e,  
 Numai, faceți liniște 'n odaie!  
 Ascultați-mi  
 basmul  
 pe 'ndelete  
 Dragii mei  
 precum vă povestesc  
 Basmelor frumoase  
 și 'nțelepte  
 Repede se spun  
 dar greu se plăsmuesc!

*Primul schimb*

Badin se trezi.  
 Imediat  
 Ochii către geam și-i aținti

Visul fără noimă  
 speriat  
 De lumina zorilor  
 pieri.  
 Ascultă atent  
 cum clocotea  
 Apa 'ncinsă 'n țevile de fer  
 Când —  
 trezită de mecanic —  
 învia  
 Circulația 'n calorifer.  
 — M'am trezit tocmai la timp.  
 Privi  
 Prin fereastră  
 zorii albastri  
 Și — trezit deabinelea —  
 gândi:  
 Cum se face că Petròvna nu-i?  
 Ridicându-se din pat  
 plecă  
 Spre bucătărie  
 și deschise ușa;  
 — Iar desculț?  
 Și-o să se mire că  
 Stă bolnav!  
 îl dojeni mătușa.  
 El dădu din umeri:  
 — Am pățit-o,  
 Iar m'a prins  
 că ies desculț  
 afară.  
 Mângâind-o:  
 — Ești cam obosită!  
 Pruncilor  
 le-ai spus povești aseară?  
 — Le-am spus.  
 — Ce-ar fi să dormi?  
 Ea în tăcere  
 Iși potrivi șuvița răvășită,  
 Răspunse c'un surâs  
 ieșind din casă.

Ce mică e,  
 și 'n ea câtă putere!  
 Șezură amândoi  
 apoi  
 la masă

Pâine tăie  
 pe-o foaie  
 din « Tractorul »

— Pe Valia s'o trezim?  
 — Las' să mai doarmă.

Se uită lung  
 Dimitrie,  
 feciorul

Departa,  
 de pe poza  
 prinsă 'n ramă.

In primul său costum de sărbătoare  
 Și prima dat'  
 cu ciuful pieptănat

Ce serios flăcău  
 e Dima Badin!

Ce zâmbet înțelept  
 a arborat!

Dar buzele 'n durere  
 mama-și strânge,

In lacrimi  
 chipul fiului  
 se legăna...

— Lasă, măicuță...  
 Las'acum,  
 ajunge...

Cinci ani...  
 și n'a venit...  
 încearcă a uita...

El însuși se posomorî apoi.  
 — Dar tu,  
 ce ai de nu mănânci,  
 ce stai așa?

Viu încă  
 'n inimile celor doi

Senin

și drăgălaș  
fiul zâmbea.

— Mamă !

— Valia, te scoală, fată !

— Măicuță,

astăzi e o zi de seamă

Din viața mea :

am să intru 'n brigadă.

Cum

m'or întâmpina ei ?

— Să n'ai teamă !

Ia seama la oameni

te pune pe treabă

Și totul

o să meargă bine-apoi.

De-l vezi pe Malâșev

Volodia

'ntreabă-l

De ce,

n'a mai dat

pe la noi.

O să te-ajute

-i muncitor fruntaș,

Nu-i lăcătuș ca dânsul în oraș !

Văzu că fiică-sa

se supăraseră

Nici nu-l mai asculta.

— Ei bine, lasă

Am spus și eu în glumă.

Nu-i așa ?

Și fără dânsul te poți descurca.

Aha, uitasem !

Să vă spun și vouă :

Veniți devreme astăzi

căci petrecem ;

Se mută Sergheici

în casa cea nouă ;

A fost pe-aici

și ne-a rugat să mergem.

— Sergheici ! ?

Nu s'a mai văzut cu mine

De-un an întreg.

de când fugi Ilya

Din fabrică

gonind după mai bine.

Scrisori mai scrie?

— Nu știu.

— Și când zicea

să mergem?

— Pe la opt jumătate.

— De-ar fi aici Ilya!

Dar n'a răbdat!

Azi cine știe ce meleaguri bate!...

— Valiușa

scoală, c'ai întârziat!

Bărbate

stai o leacă

mai rămâi

Să o conduci

ca pe-o începătoare.

— Nu,

căci eu merg

la școală mai întâi

Ca să-mi primesc

permisul de intra e.

De-odată s'a pornit deșteptătorul

Antònina Petròvna

îl oprește.

Afară,

un vuet adânc își ia sborul

Din patru părți

se înalță și crește.

Și azi ca ieri,

cu-a zorilor ivire,

Pe case

peste-a străzilor încrucișare

Și peste inimile 'n așteptare

Sbura,

sbura,

ca pentru o'ntâlnire

In Stalingrad

sirena

Uzinei de Tractoare.



3

*Ilya*

Dinspre Meciotca,

vânt

Vioi pornește 'n țară.

Badin simți sburând

Pe-aproape

primăvara.

Din prag,

cotind la vale

Dai de uzină 'ndată,

Un sfert de oră;

cale

De multe ori umblată.

In fabrică el zorii

Cu fiica-i întâlnește;

Azi șais'pe anișori

Valiușa împlinește.

Iși aminti

de când

Micuță,

au aflat-o

Rănită,

tremurând;

De când au înfiat-o.

Cum mai plângea

și se sbătea 'n

Delir !

Era evacuare.

Cum

înghețând

se 'nvinețea

Pe tren

din gară

'n gară.

In Sverdlovsc

cât s'au bucurat

Când mici pâslari

i-au cumpărat

Și-apoi  
 în patruzeci și trei  
 Când prima dată  
 după boală  
 Pășiră păslărașii ei  
 Printre ruine  
 către școală !  
 Astfel  
 în clipa-aceea grea  
 A fost de moarte la o palmă  
 Nu fata nimănui,  
 căci ea  
 Li-e fiică !  
 Bădina o chiamă !  
 — Ce cald !  
 E Mai îndată !  
 Jos hainele de vată !  
 Sergheici o să-i toarne  
 Un chef...  
 Și-i vine 'n minte  
 Intâlnirea din iarnă  
 Cu-un an mai înainte....  
 ...In patru'ș șase.  
 Sboară  
 Zăpadă rece,  
 deasă ;  
 Sub guler se strecoară  
 Sau —  
 nor întreg —  
 se varsă.  
 Când ghiață  
 sub picioare,  
 Când zloată  
 lunecoasă.  
 Iarna era cu toane  
 In patruzeci și șase.  
 Dar  
 ierni ca asta  
 fac  
 Cică,  
 belșug de roade.

Atunci vorba-mi retrag:

E-o iarnă

cum se cade!

Vânt rece și aman

Il viscolea din față.

« De-ași fi lângă ciocan

La foc,

altfel mă'nghiață »

— Carp Feodorâci!

Noroc fârtate!

Aude prin furtună:

— Sergheici?

Tu de unde, frate? »

Și cald îi strânge mâna.

— Ce viscol...

— Tu cum mai trăești?

— Fac casă nouă 'n Vale.

Stai mai încet.

Ori te grăbești?

Te temi că 'ngheți în cale?!

Oftă Sergheici:

— Iac'așa...

— Dar casa 'n care am stat?

— Ruine...

Războiul a trecut prin ea.

Din toți

rămas-am

eu cu tine...

— Ei, dar zidarul nost'

Ilyà?

— Ilyà?

Tu nu știai?

Ilyà

S'a dus spre Sud...

— Se cuvenea,

Să plece.

L-au trimis la munte?

Vezi, el e muncitor de frunte.

— Puternic om,

nimic de spus.

Insă puterea nu-i de-ajuns...

— Dar ce-i?

— Păi, a plecat.

Zicea:

« Patul nu-i bun,  
mâncarea-i rea »

Credea că nu e prețuit,  
Să plec cu el, m'a sfătuit:  
« Căci ai putea trăi mai bine  
Intr'alt loc. Țara-i mare!  
Ca un cismar fără botine,  
Nici casă n'ai, zidare!  
Hai să ne căutăm norocul  
Aici câștigi puțin.  
Zidim doar case în tot locul,  
Iar noi

stăm în cămin!

Eu

— îmi spuneă —

nu sunt fălos

Ce,

sunt un om ca orișicare

Dar dacă plec, —

salar frumos,

Și primă...

deplasare...»

— Ia 'n stai Sergheici,

nu mi-ai spus,

La aste vorbe ce-ai răspuns?

— Păi casa mea

nu-i grea,

tu știi:

Nevasta,

eu și doi copii.

La el în casă,

doar nevasta.

Nevasta asta-i

și năpasta!

Climatul nost' din Stalingrad

Nu-i place dumneai.

De-o auzeai!

Orice-ai fi dat

Să scapi de gura ei:

« Acolo-i climă! Trai ușor!

Cu lingura mânci mierea !

Să tot trăești,

să nu mai mori...».

Il cicălea muerea.

Carp Feodorâci s'a încruntat

(Să pară serios...):

— Dar de ce naiba n'ai plecat

Să-ți faci cu ei, alt rost...?

— Glumește

când e de glumit,

Dar fă o glumă bună.

Cu bine !

Eu sunt cam grăbit,

Acuși

sirena sună...

4

*Caietul visurilor*

— Antònina Petròvna,

vin cu treabă.

— Dar fără treabă nu dai pe la noi?

Ei,

când era Dimitrii

casa 'ntreagă.

Vuia

când vă 'ntâlneți voi doi...

— Luați loc —

îl pofti Valenca

Pe cel venit

și îi zâmbi ștregară:

« Chiar azi îmi dădu mama sarcina ca

Să vin să vă fac de-ocară

La fabrică...»

— Dar te știam la școală.

— Acum un an !

Și 'n an, sunt multe luni !

— In fabrică s'o ajutați,

că doară

Cu Dimca-ați fost ca frații,

prieteni buni.

— Mamă — Valia privi 'ncrunțată —  
Doar eu am școală terminată;  
Dacă nu știu, mă duc,

cer sfat, nu mor.

— La cine-ai să te duci?

— La comsomol?

— Nu te supăra Valia,

nu.

Voiodia,

cu ce treabă-ai venit?

— Vă spun acū.

Valia, asculți și tu

(« Dumneata » — adăugă timid).

În patruzeci și doi, — vă amintiți? —

Cu Dima

până 'n zori am stat la sfat

(Ne-ați și certat

că suntem obosiți

și nu dormim)

— Cică i-am și certat!...

— Ei, am glumit.

Dar poate țineți minte,

Erau niște caiete...

— Știu, erau.

— Ce e cu ele?

— oftă printre cuvinte

A mai rămas ceva din ele,

sau...

— Pentru hârtii

aveam un cufăr mic.

I-a dat foc neamțul

N'a rămas nimic.

Dar ce caiete?

Poate-mi amintesc.

(Că le citeam,

nu v'a trecut prin gând!)

— Greșala lui,

n'am s'o mai săvârșesc:

Am s'ascund tot!

zise Valia râzând.

Există o piesă

de trei ori crestată,

O simplă piuliță,

cu 'nsemnătate mare.

Și piulița are

(o să vedeți îndată)

Trei șanțulețe la încrucișare.

În palma Valiei

piesa o așează.

— Da, o cunosc,

doar am frezat la școală !

De axă biela o fixează,

În termeni tehnici o numim

« coroană » ;

Oțel cromat,

de primă calitate.

La freză-o faci,

o strângi în mînginea

Și 'n lungul creștăturii,

tai odată,

O scoți,

și iară...

De trei ori așa.

Cam un minut durează toată treaba.

— Și asta-i mult !

Volodia, dar de ce tu

O superi fără pricină,

degeaba.

Nu vă certăți,

luați-o cu încetul.

(Valiușa se uita posomorît)

— Ba pentr'uzina noastră,

pentru plan,

E mult ;

doar înșine-am hotărît

Întregul cincinal

în patru ani !

— În patru ani ?

O iei prea pe 'ndelete,

Față de alții

'n urmă ești

bădiță.

— Volodia,

căutai niște caiete

De unde cearta pentru piuliță?

— Am scris cu Dimca în caiet  
părerii:

Ce inovații

s'ar putea aduce  
Ca treaba să meargă 'n atelier  
Și nimic să nu ne 'nceurce.

Dela mașini

la mari clădiri de sticlă

Totu'n

caietul lui

se 'ngrămădise.

Și-un titlu la caiet

găsise Dimca;

L-a botezat:

« Caietul pentru vise ».

Adesea

piulița mă 'nceurca

Dar s'o transform,

nu-mi ajungea o minte.

Dimca vorbise despre ea

cândva;

Imi amintesc chiar câteva cuvinte:

« Aici se pierde vreme 'ndelungată,

Se risipește forță de prisos.

Nu s'ar putea

să tai piesa de-odată,

Din menghină

fără s'o mai fi scos? »

Așa visat-a Dima în caiet.

Cu gândul ăsta m'am muncit într'una.

În liniștea odăii

se lumina încet.

— Ei, dac' am fi 'mpreună și acuma!...

— Volodia!

(semnul « încetați! »)

Al Valiei

nu-i putu ajunge)

— Antònina Petròvna,

iertați...

— Nu trebuie, măicuță...

nu plânge...



— Nu e nimic, copii... Iertați-mi plânsul  
 Deci planul vostru n'a ieșit.  
 E trist.  
 — Antònina Petròvna,  
 eu însumi  
 După cum știți  
 sunt și comsomolist !  
 — Deci s'a făcut.  
 — Da, experimentăm  
 Azi adaptarea.  
 Numai că voiam  
 Să văd ce-a scris Dimitrii în caiet.  
 Stropește,  
 soarele cu raze 'n geam,  
 Dimineața fi chiamă sgomotoasă.  
 — Eu m'am dus !...  
 — Mai vino să ne vezi.  
 S'a oprit în prag,  
 când da să iasă,  
 Țintuit pe loc,  
 de doi ochi verzi.

5

*Începutul zilei*

El intră 'n fierărie.  
 Snop  
 Incep să-i cază  
 Pe umeri  
 razele-potop,  
 Potop de raze.  
 Și totul tacé.  
 Pân' la schimb —  
 Un sfert de ceas.  
 Zorii alburii  
 lumină ning  
 Peste pervaz.  
 Ciocanele  
 cad prea încet :  
 Dă norma greș ?

Supapa, șueră strident  
 De asurzești.  
 Cu iscusință 'n fierărie  
 Măinile-i fug.  
 El știe orice meserie  
 Și meșteșug.  
 Spoește 'n liniștea  
                     tăcută

A dimineții,  
 Sub mâna lui neîntrecută  
 Albesc pereții.  
 Pălește 'n fața muncii lui  
 Raza luminei  
 In nicio meserie nu-i  
 Ca dânsul,

nimeni.

El vălul nopții  
                     negru, greu,

Il risipește.  
 Cu ochi de gazdă 'n jurul său  
 Cu drag privește.  
 Pe-arcadă-a scris apoi  
   chemarea

— Urcat pe-o scară:  
 « Să 'ntâmpinăm însămânțarea  
 de primăvară ! »  
 In atelier —  
                                     văzduh fierbinte.

Lucrul pornește.  
 Lângă cuptoare,  
                             Badin simte  
 Că 'ntinerește.  
 Peste mașini  
                             ochii-și roti,

Privi 'n cuptor.  
 Un sunet ascuțit porni  
 Din electromotor.  
 Așează drugul înroșit,  
 Porni  
                             pedala.

Ciocanele  
                             s'au năpustit

Pe nicovală.

Văpaie !

In cuptoare, focul

Năprasnic arde.

Tovarăşa,

schimbându-şi locul,

Privi 'ntr'o parte.

Ard gurile de foc:

să cazi

Orbit.

Dogoare.

Parcă aici se naşte,

azi,

Cerescul soare

Şi după ce 'nroşit ca para

Va fi 'n cuptor

Deasupra Volgăi o s'apară

Strălucitor.

Faţa fochistei

toată-i jar

Când roboteste.

Cu ochii ţintă la fierar,

Ea prinde 'n cleşte.

— Hei-rup ! —

oţelul fiert se-apleacă,

Nu-i gata încă,

Se 'ndoaie sub ciocan,

şi pleacă

In jos spre Grinco.

Iar Grinco, ajutoru, 'n grabă

Il ia,

oprind c'o

Mişcare, înroşita rangă;

E harnic Grinco !

E 'ndrăgostit ca de o fată

De munca sa.

Din

Mişcarea lui, oţelul saltă:

— Aţin'te,

Badin !

Ciocanul:

Goană 'n sus şi 'n jos

Neîntreruptă.

Ii place lui

cu-oțel vârtos

Să fie 'n luptă.

Drugu 'nroșit

și tremurând

E alb de tot;

Badin din nou

îi face vânt

Spre eșafod.

Se-aruncă, sare 'n sus

ciocanul,

Și iar:

Пac !... Пoc !...

Și aburul

din nou 'l-întoarnă

Pe ax, la loc.

Ca lampa,

drugul luminează.

Și,

după normă,

Matrița îl îmbrățișează

Să-i deie formă.

— Hei-rup ! Acum!

Lovește frate !

Și încă una !...

Ecoul surd și lung

străbate.

Vuește 'ntr'una.

Suportă pocnetul lor dur

Pământul.

Nu 'n zadar:

A cunoscut el lovituri

Cu mult mai tari.

Ciocanul tot n'a obosit,

Fierarul iar

Intoarce drugul

și 'ndârjit

Croește rar.

Dar unde-s drugii?

Vezi, din ei,

Crescând biele.

Ciocanele se saltă greu,  
Se lasă grele.  
Oțelul  
                                tremură 'nroșit  
E numai foc.  
Spre el ciocanele,  
  rapid:  
Poc-pac !  
                                Pac-poc !  
Carp Feodorîci,  
                                biela jos !  
Mai odihnește !  
Ziua de muncă  
                                viforos  
La drum pornește.  
Astfel biela 'n fum și 'n foc  
Se zămisli 'n  
Secunde douăzecișiopt,  
De început de zi.

6

*Schimb după schimb*

Aleargă sprintară pe scară  
O fată în salopetă.  
E tânără  
                                ca primăvara  
Ce-adie alene din stepă.  
Cu-o fundă ea păru-și adună.  
Când trece în zori  
                                spre uzină,  
Vibreză în mers ca o strună,  
Ușoară, ca o a'bină.  
Pe piept,  
                                sub buzunarul hainei  
Străluce semnul comsomolist,  
Insigna oștirii  
                                de milioane  
A tineretului leninist.  
Trei trepte dintr'odată sare,  
Și-a și ajuns la portită.

Nu credeți?

Ea-i muncitoare !

Fată de-a-binelea,

și nu fetiță !

April.

Pe stradă s'a încălzit.

Din iarnă

crește

noua primăvară.

Vrăbiile,

nestingherit

Dintr'un copac în celălalt zboară.

Ea trece strada.

Se îndepărtează

Către clădirea de peste drum.

Fată în față,

mai vrea odată

Să se privească cu școala acum.

I-au sfârtecat schije pereții,

Războiu-a trecut peste ea.

Dar câtă viață

și tinerețe

I-am dat

clădirii acesteia !

Pe fiecare,

de ea,

ne leagă,

Muncă și foc,

și-amintiri.

Recunoștință.

viața întreagă

Ii datorăm acestei clădiri.

Pe zid,

ea în aur citi

Cuvintele dreptei istorii:

« *In August, patruzeci și doi,*  
*aci*

*S'au înarmat muncitorii ».*

Privește:

Pe porțile școlii apar

Cei de o vârstă cu tine;

Pășesc solemn

noii meșteșugari,

Mândri

că au absolvit cu bine,

Mergeți voi

înlocuitori

Ai generației înaintașe,

Clasei noastre de muncitori

Dați-i proaspete rânduri fruntașe !

Nu vedeți —

cu surâs prietenesc

Oamenii 'n jurul vostru, se-adună,

Și urări peste tot vă 'nsoțesc :

« Vă dorim mult noroc,

cale bună ! »

Invățătorul,

emoționat vă

privește din fereastra deschisă.

Pășiți într'acolo

încotro arată

Dzerjinschi,

cu mâna întinsă.

Lângă uzină să vă opriți,

Locul acesta e sfânt,

Data victoriei

să o citiți

Pe marmur,

cuvânt cu cuvânt.

Zidul uzinei e luminat

De slova

gărzilor muncitorești.

Calea ce-o ai de urmat

Pe el ți-e scrisă,

pe ea pășești.

Invățătorul, în urma ta

Privește

plin de credință.

De ani,

în tine el își vedea

Și vis,

și faptă

și năzuință.

ZIUA DE MUNCA

De şuer de schije,  
pe când te 'nvăţa  
Cuvintele lui au fost întrerupte.  
Şi din clădirea şcolii-a plecat  
Dârz comunist,  
ca să lupte.  
Vă poartă 'n inimă  
pe fiecare,  
Tineretea poporului său ne 'nfricat,  
Fii vrednici ai Uzinei de tractoare,  
Voi, comsomolişti  
din Stalingrad !  
Păşiţi, vă îndeamnă 'nvăţătorul,  
Către culmi să urcaţi  
prag cu prag.  
In voi vede el viitorul  
Comsomolului nostru drag.  
Indrăzniţi, tineri inovatori,  
Cu proaspete puteri,  
loviţi !  
Tineretea  
partidului  
biruitor  
Stă 'n firea noastră de comsomolişti.  
Invăţătorul multe a văzut.  
Pe pieptul lui,  
tânără tresare  
Steaua  
eroismului neîntrecut,  
Poleită 'n aur, ca de soare.  
Sborul tău  
ce duce către ţel  
Il urmăreşte, fără osteneală.  
Ca din casa părintească,  
Spre uzină  
te-a 'ndreptat din şcoală.  
Tot aşa  
priveşte Stalin  
calea  
Noastră, ce nu ştie piedică,  
Ducând după el spre slavă  
marea



Omenire sovietică.

Tot așa

partidul neînfricat

Ca și un părinte iubitor,

Pe vrămași din drum înlăturând

E plin de grijă

pentru Comsomol.

Se perindă schimburile-așa,

Înainte duc

ștafeta lor măreață,

Încotro cu mâna arăta

Lenin:

către comunistă viață.

7

### *Cheia vieții*

Uzina mea,

cum să te fi uitat !

Palmele tale grele,

cu miros

De-oțel topit

și de ulei vâscos

Pe răzvrătitu-mi păr m'au mângâiat.

Măinile tale,

mâini muncitorești

Drumul spre știință mi l-au arătat.

Și m'a chemat

spre fapte vitejești

Trecutul tău eroic

Stalingrad.

De mic am fost orfan...

Război Civil...

Apoi, feciorii tăi iscoditori

M'au întâlnit

pe când eram copil

Și m'au supus la interogator:

— Poți orișice?

— Pot ! — le-am răspuns eu tare,

Și peste Volga am sburat înot.

— Ți-i dragă pâinea?

— Cel mai mult sub soare!

— Dar fără pâine poți trăi?

— Da, pot!

— Deci poți?

Mie de viață mi-era sete.

— Cutezi să sari dela etaju 'ntâi?

Cu pumnii strânși,

mă sprijin de perete:

— O să încerc! — le-am zis.

— Atunci, rămâi!

Mi-au încercat puterile pe rând,

Și m'au privit apoi în ochi,

cu drag.

— De-al nostru ești!

Pe Volga, înotând

Pornirăm la întrecere, în larg.

Stârnește vântul nori de colb pe cer,

Iar Volga 'mbie pe copii la scaldă.

Văzduhul,

peste oase, 'n cartier,

Răsufală 'ncins, cu adierea-i caldă.

Desculță 'n praful zilelor de vară

Sburdai pe-atunci,

copilăria mea.

Te minunai:

ce nesfârșită-i țara!

Te bucurai alături de ea.

Prin râpe-adânci și fără căpătâi

Te cățării

și iscodeai poteci,

Copilăria Cincinalului dintâi,

Copilăria anului treizeci.

Pe 'ntâia gheață

patinai pozuș.

Iar primăvara —

'n luncă după flori.

Și măsurând o poartă de cinci pași

Mingea de fotbal o băteai din zori.

La meeting-uri, de fiecare dată

Tu ascultai,

și inima-ți bătea.

Te-ai bucurat atât, când a fost gata.  
Primul tractor,

copilăria mea !

Te strecurai în fabrică încet,

Și nimeni

nu știu intrarea ta.

Ea a rămas doar între noi,

secret...

Copilărie, nu te voiu trăda !

Te văd prin ani... Timidă, ai pătruns-

În atelierul de montaj,

tiptil...

Oricât privești la strung,

nu-i e de-ajuns

Curiozității tale de copil.

Ce ai, copilărie, ce te-apasă

Că pe furiș, te 'ntorci din nou aci?

Tu, precum văd,

ești ca la tine-acasă.

Ți-i prieten strungul,

ca pe-un frate-l știi.

De ce aștepti să plece toți la prânz

Și 'n liniște, de menghină te-apropii?

Iei dalta și o ții în mână strâns...

Pe mână, sânge...

Unde ți-au fost ochii?

Sângele cald de panta on l-ai șters

Și l-ai oprit apoi

cu rumeguș.

...Și vocea-i alta.

Altu-i și la mers.

Desculțul

nu cumva e-un lăcătuș?

Ia 'n stai, dă-mi mâna, copilărie,

Arată-ți palma la 'ncheieturi.

...Avut-a vreme

șpanul și ție

Să-ți umple palma de bătăături.

Ce-i de făcut,

copilărie,

E vremea să pleci...

Dar nu pleci.

Incrunți sprâncenele

și cu mândrie

Pe menghină mai dârză te-apleci.

In mână

pila tu o ții cu teamă,

Și fieru 'n bacuri nu vrea să-ți steie.

Se naște din chinuri

lucru de seamă,

Prima ta probă:

o cheie.

Auzi:

— Flăcăul e 'ndemânatec! —

Și vezi cheia ta,

mânerul lucind.

In așteptare

stai ca pe jăratec.

Te bucuri:

Maestru'-o privește zâmbind.

Adolescență,

ia această cheie,

Ți-o dăruim. Să-ți legi soarta de ea.

« Flăcău » îți zice toată lumea.

Ce e

Cu tine de făcut,

copilăria mea?

Rămâi cu bine, copilărie!

Cărarea noastră, azi se desparte.

Din salopeta nouă,

adie

Un iz de muncă,

de libertate.

Tu multă vreme-o să te ții de mine...

Și iarna mă vei da de gol,

când o s'arunci

Cu bulgări,

ori sbughind-o pe patine,

Sau primăvara,

hoinărind prin lunci.

Eu trec prin secții

ca un om matur

Tu însă, te-ai plimba 'n electrocar

Alergi, alergă, și-ți zăngănești fudul

Trei piulițe-ascunse 'n buzunar.

Eu la intrare

dau să-arăt grăbit

Legitimația. O fată-i paznic.

Din poza' veche,

cu părul zburlit,

Tu păzitoarei îi zâmbești obraznic,

Tu nu-ți găsești astâmpărul de loc,

Și numai de năzdrăvănii

te ții.

Stai ca pe ace,

ai fugi la joc.

Mie, nu-mi arde de copilării.

Iubesc acum pentru întâia dată;

Tu iar mă 'ncurci

cu-apucături ștremgare:

Eu vreau să 'ndrept cosița-i bucălată,

Tu-i scapi în păr scăeți... (din întâmplare).

Am fost primit în Comsomol.

Dece

Pe la ședințe te intimidezi?

Sunt secretar, vorbesc cu tâlc și 'ncet.

Tu nu te stăpânești

și te repezi.

Eu am ajuns fruntaș în atelier,

Dar tu,

copilul iar îi dai de gol;

Sbucnești în răs când vreau să par sever,

Și gândurile ți sboară

rostogol.

De-atâtea ori mă faci tu să roșesc !

Cu tine, pe cărare,

mi-i rușine.

Cu-adolescența mă 'ntovărășesc.

Copilăria mea,

rămâi cu bine !

La cinspe ani,

cu zorii mă ridic

S'ajung la schimb 'nainte de-a suna.

Te-ai dus copilărie...

Mai nimic

Nu va rămâne depe urma ta.

Copilărie, rămâi cu bine !...

Rămâi cu bine !...

Azi cheia ta

Adolescența în mâini o ține,

Și orice lacăte

va descuia.

Cheia pe care — ca lăcătuș

Tu ai făcut-o de încercare,

O să deschidă

orișice uși,

Și orișice taină

oricât de mare.

Cu-această cheie

ziua de muncă

Mi-o 'ncep

Cu ea 'mplinesc sarcini grele.

Ea îmi deschide

ca o poruncă

Lumea

de basme

a muncii mele.

8

### *Proba*

Cu vântul primăverii deodată

Păși Volodia în atelier.

L-a 'ntâmpinat cântarea minunată

A strungurilor grele de oțel.

Îi așteptau de mult comsomoliștii.

— Sosește ! —

inima de zor le bate.

Cu câtă dragoste

spre el privește

Intreaga secție Automate !

— Ei, Malîșev, ești gata ?

Poți să 'ncepi ?

— Să 'ncepem ! Și să fie cu noroc

(Uitându-te la el, ușor pricepi

Că noaptea 'ntreagă n'a dormit de loc)

— Dar ce-i cu tine, pari cam abătut.

Nu-i bună teama 'n muncă, te încurcă —  
Maestrul prietenește l-a bătut  
Pe umăr —

Astăzi o să ai de furcă.  
Porniră printre strunguri  
fără vorbă.

Mașina de frezat îi aștepta  
Par' că simțind apropiata probă  
Maestrul-șef și-a amintit ceva:  
— Volodia,

o să-ți dăm un ajutor:  
Avem o fată, numai ce veni.  
Chemați încoace tânărul frezor!  
De-alătura, un glas:

— Eu sunt aci!

— Cunoașteți-vă!

Și-apoi pentru sine:

« De-odată facem două probe azi... »  
— Badina.

— Malîșev.

— Imi pare bine.

Și sângele se urcă în obraz.  
Amândoi se-apropie de freză.  
— Cunoașteți piulița asta?

— Da! —

Răspunde fata, dând ca să așeze  
Cu mâna-i mică, piesa 'n menghinea.  
Culese fără grabă de pe față  
Două șuvițe neastâmpărate...  
Destinul, fericirea, 'ntreaga viață  
De clipa asta mare

sunt legate.

Sub mâna ei, cuțitul tresări,  
Prin piuliță-adânc

tăindu-și cale.

Volodia — fără voce —

întâlni

Ochii cei verzi și luminoși ai Valiei.  
Mașina 'n fața fetei nou venite,  
Vibrând neîntrerupt sub mâna sa,  
Imagini noi și nemaiîntâlnite

Cu firul său de șpan

developa.

Se svârcolește 'n chinuri « timpul mort »

Și lasă loc

celui folositor.

— In patruzeci secunde !

— Da ?

— Record !

Spre ea se 'ndreaptă ochii tuturor.

Cu bucurie-i strânge șeful mâna :

— Te felicit.

Faci numai cinste școalei !

...Și toți văzură strălucind

insigna

De comsomol, pe salopeta Valiei.

(— Nu-i a lui Badin fică ?

— Mi se pare...

— El e brunet. Da-i seamănă leit

La fire.

Vezi cu câtă 'ndemânare,

Și cât de repede, a isprăvit !...)

« Le poate face, totuși, mai rapid —

Gândi Volodia —

treaba asta toată ! »

In ochii ei cei verzi, parc'că-a citit,

Parcă-i spuneau :

« Intr'adevăr, se poate »

La rezezeală demontă măsuța

Cu menghină cu tot

de pe mașină.

Alături, altă masă — nou-nouță —

Lucea

și răspândea în jur lumină.

Montă măsuța 'n locul celei scoase

Și strânse piulița 'n menghinea.

« — Se va putea ! » —

spre Valia se întoarse...

Cu-același gând în ochi,

privea și ea.

Cuțitul a pornit

și a tăiat



Un șanț,  
 Butonul s'a 'nvârtit,  
 Iar piulița 'n loc,  
 automat  
 Sa 'ntors  
 și s'a vârit sub cuțit.  
 Atâta bucurie 'n ochi citeai!  
 Ce liniște!  
 Ai fi putut să juri  
 Că-auzi de-odat' oceanul de bățai  
 Al inimilor celor dimprejur.  
 Alături  
 vede bucla ei cochetă...  
 ...Desigur că atunci,  
 prinzând momentul.  
 I-a fotografiat pentru gazeta  
 Din Stalingrad,  
 foto-corespondentul.  
 In poză ochii n'er să fie verzi,  
 Dar cine-i va privi, va înțelege...  
 — Cin'spe secunde spui?  
 — Ei ce, nu crezi?  
 Intreabă meșterul.  
 — Da, cincisprezece.

*Ora de odihnă*

In secție-i răcoare.  
 Prin geam, ninge lumina.  
 Ei, ce de gusturi are  
 Să 'mpace-acum cantina!  
 Fă lista de bucate  
 Ca tuturor să placă:  
 Unul vrea ouă coapte,  
 Altul — chiftea de vacă.  
 Dar dieta mea-i mai nouă:  
 Dă 'ncoa' din amândouă!  
 Cei însurați,  
 în fugă

Se duc la garderobă,  
Și din pachet

îmbucă

— Cât ai rosti o vorbă —

Mâncarea de acasă

(Cu cât e mai gustoasă !)

Apoi, —

citesc ziarul.

Pe-alătura,

burlacii,

Să-i vezi, te ia amarul:

Cum mai privesc săracii !

E ora de odihnă...

Eșise la plimbare

Carp Feodorici,

și 'n tihnă

Se încălzea la soare.

Năvala primăverii

Intinerise merii.

Impinse-un trunchi de roată

La umbră,

cu piciorul.

Stătu pe el. Dar iată

Și Grinco ajutorul.

— Ei?

— Depășim într'una.

Suntem cu toții 'n formă.

Vom da a mia una

Bielă,

peste normă.

— Dar cei dela supape?

— Ei au atins o mie

Și șapte sute-aproape

— Da, vorba știu să-și ție !

— Ciudat, acuma noi

Dăm norme mari, de care

'Nainte de război

Tot noi, — n'am fost în stare.

— Ce e ciudat?

— Aminte

Mi-aduc câte odată...

Pân' la război !...

Ții minte?

Viața îmbelșugată,

Și fabrica !...

— Războiul

Tu-l vezi numa 'n urgie,

Noi am crescut în toiul

Războiului, bădie.

Hei, Grinco, sunt de-aceia

Cărora nu le place

Că am învins fascismul

Și că zidim în pace.

Ei prin război —

vezi bine —

Voiau să ne slăbească...

La noi

prind, din ruine,

Construcții noi să crească.

Uzina noastră-au ars-o —

Acum e mai măreață;

Ne-au bombardat orașul, —

Privește-l cum se 'nalță !

— Carp Feodorîci, mă iartă,

N'ai înțeles tu bine

Dorința mea e alta...

— Nu-i vorba despre tine.

La noi și treaba merge,

Ne-am pus vârtos pe lucru.

Dar mi-i urât de cei ce

Ii tot dau cu trecutul.

Privește,

harta lumii,

Spre viitor te 'ndreaptă !...

«...Sergheici !

El acum e

În casa nouă, — așteaptă

La praznic lume multă...» —

Gândește,

și 'ntr'o doară

Pe Grinco îl ascultă:

...Reformă monetară...

...Recolta e frumoasă...

... Trăim fără cartele,  
 « Copilul meu,  
                                 acasă  
 Iși face bărci din ele »...  
 Copilul !...

Dimca !...

Badin

Se 'nchide 'n întristare.  
 Grinco vorbește ca din  
 Adâncă depărtare...  
 N'aude,-i dus cu gândul...  
 Grinco-i apucă mâna  
 Și-i spune

scuturându-l:

— Dar important  
                                 acuma-i  
 In muncă eroismul.  
 O zi să nu ne scape,  
 E-aproape comunismul.  
 Il văd,

îl simt aproape !

10

### *Tractorul iese din conveier*

In fierărie —

vuet,

vaer

Inăbușit.

Chiar pulberea

aprinsă 'n aer

A 'ncremenit:

Carp Feodorîci

fi dă de zor,

In jur — scânteii.

O schijă 'mprăstie în sbor

Lumina ei.

Obrazul arde.

Stropi șiroi

Pe el se văd.  
Ciocanul saltă înapoi:  
Cade !

Prăpăd !

In zori, fierarul mai avan  
Croește

des.

Bielele de sub ciocan  
Cu mia ies.  
Ciocanu-și ia din nou avânt  
Din nou,

asalt !

Sudoarea cade 'mbrățișând  
Metalul cald.

Biela 'ntoarce fața 'n jos,  
Lumină, jar !  
Cu forțe noi

lovi vârtos

Fierarul iar.  
Inc'o bielă !

Și va fi

Alta la rând !  
Ciocanul nu va osteni  
Nivicând,

nicicând !

Inc'o bielă

dintr'un drug

Se plăsmui.  
Când, flueră sirena lung:  
Sfârșit de zi.  
Ieșind pe poartă-un vânt plăcut  
L-a 'ntâmpinat  
Un glas subțire, cunoscut  
L-a asaltat:  
— Moș Carp !

De nerecunoscut !

Cât v'ați schimbat  
De-acum doi ani,  
când ne-am văzut  
Ultima dat' !...

(« Un grai din Nord...

Nu cumva-i ea ? »)

— Tu tot aci?  
 Ești *Zinca-plângăreța*, da?  
 Fata 'nroși,  
 Iar degetul micuț al ei  
 L-amenința:  
 — Moș Carp, mă chiamă oricum vrei,  
 Dar nu așa...  
 Pe străzi  
     în patruzeci și trei  
 Vârtej ca 'n iad.  
 Din când în când  
     pereții grei  
 Cu sgomot cad.  
 In loc de blocuri,  
     au rămas  
 Ziduri pustii,  
 Nemți morți  
     la fiecare pas...  
 Iși aminti...  
 Iși aminti...  
     Secții întregi  
 Pe jos zăceau,  
 Printre dărâmături  
     poteci  
 Cotit duceau  
 Din ateliere —  
     doar molez  
 Cărămiziu...  
 Iar vântul,  
     printre căpriori  
 Gemea pustiu.  
 Țara-i chema în ajutor  
 Pe fiii săi,  
 De peste tot,  
     soseau de zor,  
 Pe mii de căi,  
 Din Viatca, Tula, Așhabad,  
 Ircutsc —  
     atunci  
 Treceau mereu spre Stalingrad  
 Coloane lungi  
 Când Comsomolul și-a chemat



— Mi-e greu !...

Cercau a o 'mbuna,

Dar în zadar:

Prin viscol,

plânsul zumzăia

Ca un bondar.

— Nu plânge, Zina...

Da, e greu.

Război, ce vrei !...

Carp Feodorici, din colțul său

Veni spre ei:

— Necroc brigadă ! —

Ochii plânși

Și i-au ascuns.

Tăceau, în jurul Zinei strânși.

Nici un răspuns...

Gerul brăzda obrazul mut,

Ca un cuțit,

Carp Feodorici,

n'a mai putut.

Și-a izbucnit:

— Uzina n'o s'o construim

Prin ger și vânt.

Acas !... De ce să ne grăbim?...

Nici un cuvânt;

Priveau la dânsul muștrător,

Făr' a clipi;

Numai dojană 'n ochii lor

Moș Carp citi.

Iar târnăcoapele-au sunat

Din nou în zid.

La vale,

blocul despicat

S'a repezit.

Carp Feodorici e tulburat;

Se simte prost:

— Iertați-mă,

v'am supărat

Fără de rost...

— Da, chiar aici...

Dar a trecut.

Moș Carp, ce zici,



Te uiți...

De nerecunoscut

E-acum, pe-aici...

— Ești măritată?

— Nu, meș Carp,

Aștept și eu

Până când voi găsi bărbat

Pe placul meu...

— Puștiul ți-i frate?

— Da, acum

Sosi din munți.

Iată-mi și sora.

După cum

Vezi, suntem mulți.

In școală —

eu, cu doi ani, trei,

'Naintea lor, —

Acum, eu în Partid,

iar ei

In Comsomol.

Prin poarta largă, peste prag,

Inc' un tractor

Din conveier iese în larg.

Strălucitor.

El pe șenile a călcat

Cu pași de-oțel.

Pufnește mândru,

ne 'ncetat

Plin de puteri.

Și nu-i dau pace nici acum,

'L-împing în lanț.

(Tractorul

va pleca la drum,

Să nu-l încalți?...)

Porni motorul,

Stăvilar

In cale-i nu-i.

De neînvins sunt

și sunt mari

Forțele lui:

Piesele Valiei au țintuit

Și strâng pe loc

Bielele ce le-a călit  
Moș Carp, în foc.  
Porni.

Așa pornesc mereu  
Tractoarele...  
De mult știu marca « S.T.Z. »  
Ogoarele.  
Pornesc armate lungi de fier,  
Și curg —  
                    șuvoi,  
Ducând cu ele noi puteri,  
Victorii noi.  
Iar muncitorii le privesc  
Cum trec mereu.  
De munca lor se despărțesc  
Cu-atâta greu,  
Căci ele duc sudoarea lor,  
Munca le-o duc.  
In aer, miros de ogor  
Și de belșug.

11

*Bine-ai venit*

Bine-ai venit

                    strop mic de ploaie  
Primăverii ajutor să-i dai.  
Vântul leagănă cu-a lui bătae  
Steagurile roșii de 'ntâi Mai,  
Ploaie caldă  
                    ploaie săltăreață;  
Ca în niște cupe de cleștar  
Picuri veseli,  
                    dătători de viață  
Cad în frunza crudă de arțar.  
Sboară vântul, —  
                    vântu 'n frâu nu-l ții,  
Pretutindeni el își tae cale;  
Peste fabrică,  
                    cât ai clipi,



Sunt stalingrădeni...

Uşor îţi vine

Să te 'mprieteneşti cu orişicare.

Ma.îşev.

— B. dina —

— Imi pare bine.

Mergem în grădină,

la plimbare?...

Să te străduieşti

şi n'ai putea

Ca să ţii sprâncenele 'ncruntate:

Trec la braţ,

râzând,

prin faţa ta,

Fetele dela Automate;

Cele care vin

sunt turnătoare.

Şi's frumoase...

Dar de ce te miri?

— Au împrumutat dela cuptoare

Flacăra ce-o poartă în priviri.

Fierăriţele,

se ţin de mână,

Nu lipseşte una, —

grupa toată.

Ştiu că n'au pereche în uzină,

Insă astăzi,

sunt ca niciodată!...

Stă Sergheici

important şi mândru.

Ageri, ochi-i fug peste oraş.

Stalingradul

l-a cuprins cu gândul,

Dela cel de-al cincelea etaj.

Mai încolo — casa lui. Deseară

Or să vie prieteni, cunoscuţi,

O să-l felicite, şi-o să-i ceară

Să le arate noua locuinţă, —

Cum e obiceiul când te muţi.

Iată,

peste drum, o nouă casă,

Dominând împrejurimea toată,

Se înalță mândră,

maestoașă

Pe apusul roșu proiectată.

Ce amețitoare înălțime! —

De pe malul Volgăi,

Până 'n nori.

Dela pivnița

clădită 'ntre ruine,

Pân' la cel din urmă căprior,

Pân' la steagul roșu

de sub soare

Fălfăe mai sus ca 'n orice dată

Pentru-a primăverii sărbătoare, —

Munca,

visul lui au ridicat-o;

Pân' la steaua ce — de sus —

— uimită

Peste noi

Privirea și-o aruncă,

Casa asta neobișnuită

A crescut din visuri

și din muncă.

Și alătura —

aceeași soartă —

Omul a crescut,

s'a ridicat —

Cum s'a ridicat

cu țara toată,

Peste vreme —

noul Stalingrad.

Un dulgher

aleargă 'n sus pe scări:

— Grabnic ești chemat,

Sergheici nene!...

El se uită 'n jos:

Intr'adevăr

Cineva cu mâna-i face semne.

— Sunt chemat?

Eu nu mai înțeleg.

Oaspeții să fie?... .

E devreme.

Până-atunci

mai e un ceas întreg.

Cine poate-acuma să mă cheme?...

— Cică-ai fost vecin cu el cândva,

A sosit acum

din depărtare.

— Cum spunea că-l chiamă?

— Ilya!

— Cum?

La naiba!...

El să fie oare?...

— N'a vorbit de tine la 'nceput.

A umblat un ceas pe-aici hoinar

Intrebând —

pe câte-am priceput

Dacă e nevoie de zidari.

— Hei!...

Sergheici a strigat,

făcând

Mâna pâlnie, să fie auzit.

— Bun noroc!...

Coboară mai curând!...

— Prietene, noroc!

Bine-ai venit!...

Cum privea de jos,

i se părea

Mic de-o șchioapă,

cel înstrăinat.

El a înțeles de ce Ilya

S'a întors din nou

în Stalingrad...

Lui Ilya i se părea de jos

Că Sergheici

stă peste oraș,

Peste mersul vremii

luminos,

Peste lume, —

ca un uriaș.

*Dimineața nouă*

— Niania, basmul ! . . .

— Ascultați, așa e . . .

Numai faceți liniște 'n odae.

Basmele se cer din suflet scoase,

Și în ele

totu-i omenesc.

De-aia sunt poveștile frumoase:

Repede se spun,

dar greu se plăsmuesc.

Ascultați basmul

Cu Dimca feciorul,

« Despre « Pegasca » lui,

căluțul temut,

« Despre chipiul lui

« Apărătorul »

« Și haina

ce-l făcea de nevăzut. »

In orașul de piatră,

curțile de piatră

Dorm învestmântate sub asfalt.

Odată cu zorii,

câte o fereastră

Clipește, din blocul înalt.

Rândunica zboară

ca o suliță

Printre firele de telegraf.

Ploaia cade drept în uliță,

Spală trotuarele de praf.

In zori portarii

cu trâmbe de apă

Curăță 'n pripă

maidanele.

Abia pe urmă

or să înceapă

Să-și lase pruncii în stradă,

mamele.

August douăzeci și patru.

Pare că

Din văzduh  
                                 urgie-aprinsă cade.  
 Intr'un tanc  
                                 lucrat în fabrică —  
 Tânărul comsomolist  
                                 Dimitrii Badin.  
 Dela poartă  
                                 el coti spre piață,  
 Și trecând pe lângă raionala  
 Comsomolului,  
                                 văzu în față  
 Cum se sbate 'n flăcări  
                                 draga-i școală...  
 Comandantul,  
                                 muncitor strungar,  
 Dela strung,  
                                 spre foc  
   porni  
   deadreptul.  
 Ochii i-s aprinși.  
                                 (In buzunar  
 Mai păstrează încă  
                                 micrometrul).  
 Din tranșeu  
                                 se-avântă primul om  
 Printre gloanțele cotropitorilor:  
 Vetrov—  
                                 comandantul de ploton  
 Merge 'n fruntea muncitorilor.  
 August douăzeci și cinci,  
                                 din anul  
 Nouă sute patruzeci și doi...  
 La poarta Stalingradului,  
                                 dușmanul  
 Asvârle peste șanțuri  
   valuri noi.  
 In jurul  
                                 uzinei de tractoare  
 Stepă geme  
                                 de bubuituri.  
 Noaptea cade  
                                 apăsătoare



Vărsând

oțel topit

din mii de guri.

Din lunca 'ndrăgită

a copilăriei

Aduce vântul svon de grai străin.

Calcă sub cisme hoarda cenușie

Tufele de romaniță și pelin.

Noi am aprins în stepă focuri vii,

Am desghețat pământul,

am săpat

În el, uzinei noastre,

temelii.

Am construit aici

și am visat.

Nu ne-am temut

nicicând

de greutăți.

Flămânzi,

noi gerul iernii l-am înfrânt

De dragul fericitei tinereți,

Cu zorii comunismu ui în gând.

Zidurile fabricii

cuprind

Visuri mari și fapte de titani.

Noi, cu cărămidă-am scris în zid:

« Cincinalu 'ntreg —

în patru ani ! »

Prim născut al cincinalului,

Intr'un an,

uzina ne-a crescut —

Făt-Frumos al Stalingradului —

Cât cresc alții 'n patru sau mai mult.

Tractoarele noastre,

au pornit

Pe ogoarele noastre

colhoznice.

Viața noastră

a înflorit.

Câmpurile-au devenit

mai rodnice !

Nu !

Auzi tu, lacomă haită !

Noi fericirea n'o să ți-o dăm

Prin munca-ne cinstită și dreaptă,

Zid dârz, de netrecut,

în cale-ți stăm !

Nouă ni-i sfântă tradiția

De marele Lenin lăsată

În luptele dela Țarițin ea

De Stalin

a fost apărată.

Frăția popoarelor noastre

e trainică,

Puterea noastră,

e în popor.

Cu arma-și apără

uzina pașnică

Regimentele de muncitori.

De dragul fericirii,

tineretii,

Zile întregi au stat pe baricade...

Cu trupul său

a făcut scut vieții

Comsomolistul Dimitrii Badin.

Cuprins de flăcări,

tancul se sbate...

Buzele 'ncinse

un nume cheamă:

— Mă voiu întoarce,

prin foc voiu străbate,

Și voiu învinge !...

N'ai grijă, mamă !...

Antònina Petròvna, ascultă,

Pare că bate în geam cineva.

— Mamă !

Mamă, am sosit dela muncă !

Deschide Petròvna,

e fiica ta !

Ei Petròvna, bună dimineța !

Unu Mai — patru's'opt, însorit.

— Niania, mergem —

ciripește viața —

Paladă... Fanfală...  
Cine le-a șoptit?  
Soarele aruncă raze alburii  
Peste paturi —  
fluturi de lumină.  
— Imbrăcați-vă mai repede,  
copii,  
Vin măicuțele  
dela uzină.  
Poartă 'n brațe lucrătoarele  
Primăvara lumii,  
dimineața.  
In ochii copiilor — soarele.  
In brațele mamelor —  
viața.  
Poartă pe umeri  
întregul popor  
Soliile noii generații.  
Visul acesta  
cutezător  
L-au apărat în focul luptei tații.  
Merge 'n rând,  
cu noi alătura  
Plutește 'n nemurire  
tinerețea  
Lui Dima Badin,  
tânărul tanchist,  
Pe lângă Monumentul lui Dzerjinski,  
In rând cu noi,  
spre veacul comunist.

In românește de Al. Ionașcu și Tiberiu Utan

# OAMENII

## ȘI FAPTELE ZILELOR NOASTRE

NICOLAE MORARU

### PRIN R.S.S. BIELORUSĂ

Lumina calmă a dimineții de toamnă pătrunde prin storul pe jumătate lăsat al compartimentului. Ai impresia că stai pe loc, cu toate că trenul înaintează cu mare viteză. Doar din când în când tresar obiectele mai mici din compartiment. Ne aflăm pe drumul dela Moscova la Minsc. Este ora opt dimineața. Dar tovarășii dorm, căci până târziu am comentat spectacolul văzut înainte de plecare la teatrul Ermolova — « *Vilegiaturistii* » de Maxim Gorchi. Gânduri și întrebări îmi răsăr în minte. Aș vrea să știu dintr'odată atâtea lucruri despre Republica Sovietică Bieloruscă, despre trecutul poporului ei, despre istoricul formării statului și națiunii, date cu privire la dezvoltarea economică și culturală — dar mai cu seamă și cât mai mult despre oameni. Este drept că dela combatanții din brigăzile internaționale din Spania am auzit despre faptele strălucite ale legendarului aviator Gastello, fiu al poporului bielorusc, patriotul înflăcărat, luptătorul comunist. Din cărți am îndrăgit luminosul chip al generalului Dovator — bielorusc și el, — scump poporului sovietic, înfricoșător pentru cotropitorii hitleriști. Popular în R.P.R. este eroul Uniunii Sovietice Constantin Zaslouov, inginerul de cale ferată care a devenit neîntrecut comandant de partizani.

Părăsesc compartimentul și urmăresc peisajul bielorusc prin fereastra largă de pe culoar. Coline, dealuri... Imi amintesc peisajul moldovean. Am auzit că 13% din teritoriu este acoperit de mlaștini. Renumitele mlaștini în care s'au afundat hoardele invadatoare, mlaștini de unde eroicii partizani au lovit în atâtea rânduri pe hitleriști. Terenul este acoperit de vegetație bogată. Din dreapta și stânga traseului căii ferate se întind păduri de brad, pin și stejar. Alături de copacii svelți, înălțând spre cer coroanele stufoase, se lătesc spre zare terenuri acoperite de arbuști. Ce-o fi fost aici, acum câteva secole? Desigur păduri de nepătruns. Azi însă vezi pretutindeni mâna grijulie a omului harnic, constructor al comunismului. Urmele războiului au dispărut aproape pretutindeni. Iată noua gară — Orșa. Înaltă, frumoasă, strălucește în bătaia soarelui.

Multă lume în gări. Oameni preocupați, pășind în grabă, vorbind cumpătat, sigur. Ceeace te surprinde din capul locului sunt ochii mari, albaștri adânci, de culoarea mării. Ochii bieloruci nu se uită.

Peste zece milioane de locuitori. Asta înseamnă că după numărul lor, Republica Bieloruscă este a treia din U.R.S.S. Dar de ce i s'o fi zicând « *Bielorusă* »? Dece « *albă* »?

La fereastra de-alături, un locotenent-colonel urmărește cu atenție ultimele știri care se difuzează prin toate vagoanele. (În U.R.S.S. fiecare tren posedă o stație de radio-amplificare). Îl întreb.

— Nu sunt specialist în materie, — îmi răspunde, — dar pe cât mi se pare, denumirea provine din contrapunerea acestei părți a Republicii noastre, care în veacul al XIII-lea era liberă, — celeilalte, care se afla sub stăpânirea cnejilor lituanieni, și ca urmare poreclită Rusia Neagră.

Intrăm în vorbă. Ofițerul modest, care în niciun chip nu vrea să pară specialist, îmi împărtășește o sumă întreagă de fapte istorice. Procesul de formare a poporului bielorus s'a desfășurat prin veacul al XIV — XVI-lea. Întreaga istorie îi este punctată de lupta dârză împotriva diferiților cötropitori. Prin veacul al XV-lea bunăoară, voevodul Iurie Mstislavski a ridicat poporul în lupta împotriva năvălitorilor lituanieni. Lupta pentru independență a durat secole. La sfârșitul veacului al XVI-lea, împotriva boierilor asupritori, țărănimea a fost ridicată de hatmanul cazac Nalivaico. Prin veacul al XVII-lea, răscoalele țărănești din Bielorussia se încadrează în războaiele țărănești din sânul statului rus. La începutul veacului al XVII-lea este cunoscută dârza rezistență împotriva boierilor polonezi organizată de hatmanul Dubina. Prin 1648 se desfășoară răscoala cu caracter național și social de sub conducerea lui Garcușa. Și mereu se manifestă tendința de unificare cu Rusia. În genere, bielorușii au avut ajutor în luptele lor numai din partea poporului rus. Așa se explică sprijinul important pe care l-au dat lui Petru cel Mare în lupta împotriva năvălitorilor străini, așa se explică ridicarea poporului întreg împotriva armatei lui Napoleon și apariția în acea vreme a primilor partizani pe pământul bielorus.

— Tendința spre unificare cu poporul rus a devenit năzuința bielorușilor. Nu este vorba doar de faptul că astfel puteam rezista cötropitorilor și tendințelor de desnaționalizare. Era limpede că numai așa ne vom putea desvolta din toate punctele de vedere.

— Dumnezeu ești bielorus?

— Da. Bielorussia de naționalitate, cetățean sovietic, ofițer al Armatei Sovietice.

Cuvintele sunt pronunțate cu mândrie stăpânită. Pe vestonul lui strălucesc 12 decorații. Acestea vorbesc fără cuvinte despre drumul omului care nu e specialist, dar știe foarte multe. Dela el aflu că alipirea la Rusia a grăbit dezvoltarea economică a Bielorussiei. Totodată intrarea în circuitul pieței interne rusești duce la descompunerea feudalismului. O influență covârșitoare asupra dezvoltării gândirii înaintate bieloruse au în veacul al XIX-lea, marii democrați revoluționari ruși. Prin 1863 se desfășoară puternice mișcări revoluționare conduse de Castus Kalinovski.

— Dar știți, aici a fost și un important centru al mișcării muncitorești, — intervine un maior care asculta tăcut convorbirea.

Intr'adevăr, îmi aduc aminte din Istoria Partidului că primul congres al Partidului Muncitoresc social-democrat rus s'a ținut la Minsc.

— Veți avea ocazia să vizitați casa-muzeu reconstituită în întregime după ce s'au retras cötropitorii care o distruseseră până la temelie.

Maiorul este absolvent al Universității de marxism-leninism. Vorbește despre Bielorussia dela începutul veacului al XX-lea. Economia — 74% agrară și silvică. Industria aproape inexistentă; doar puțină pro-

ducție alimentară și de mobilă. Urmează cifre și fapte. Fără voie mă gândesc la asemănările cu țara noastră. Elementele capitaliste se împleteau puternic cu realitățile feudale. 3.540 boieri, cu moșii de peste 500 hectare stăpâneau 8,7 milioane hectare, adică 38,5% din suprafața totală. 645.000 de țărani cu gospodării sub 15 hectare dispuneau de 5,4 milioane hectare, adică 23,8%. Restul de 37,7% era stăpânit de boernași, de biserică și de către stat. Din această cauză mase de țărani fugeau în interiorul Rusiei căutând de lucru. Și totuși, aici se desfășura și creștea mișcarea muncitorească. Au intrat în istorie greva politică și demonstrația organizată la 1 Mai 1900. Poporul bielorus a participat activ la desfășurarea revoluției din 1905. În acea vreme s'au afirmat prin cuvântul lor înflăcărat, legând creația literară de activitatea revoluționară nemijlocită, Ianka Cupala și Iakub Kolas. Bolșevicii organizează în timpul primului război mondial rândurile proletarilor bieloruși. Populația participă larg la desfășurarea revoluției din Februarie. La Minsc apare ziarul bolșevic « *Zvezda* », care a rămas până în zilele noastre organu central al Partidului Comunist Bolșevic din Bielorusia. Organizațiile de partid sunt conduse aici de Lazar Kaganovici, de Mihail Frunze, de Miasnicov — cunoscuți fruntași ai partidului bolșevic. În 1919 Puterea Sovietică este definitiv stabilită și în luna Ianuarie se declară înființarea Republicii Socialiste Sovietice Bielorusă.

Nici n'am băgat de seamă când a trecut timpul cu această discuție presărată de intervențiile altor călători. Majoritatea sunt bieloruși. Vorbesc cu mândrie, dar totodată cu modestia caracteristică sovietică, despre munca lor creatoare, despre Războiul de Apărare a Patriei, despre construirea comunismului.

— Țara noastră — Uniunea Sovietică a suferit cumplit. Poporul nostru a dat luptei împotriva dușmanilor civilizației și progresului milioane de vieți. Doar în Ucraina veți mai găsi atâtea orașe și sate care să fi fost rase de pe fața pământului. Căci Bielorusia a fost ocupată în întregime și valorile războiului au frământat-o neconținut până în prezua victoriei. Veți vedea oamenii noștri care muncesc la orașe și sate, veți vedea realizările cu care noi ne mândrim. Să nu uitați însă că pretutindeni fasciștii au lăsat ruini, sânge și lacrimi. Și dacă noi construim zi de zi, apoi asta o facem pentru că vrem să trăim așa cum ne învață tovarășul Stalin, cum ne îndeamnă inima noastră.

Ochii albaștri ai locotenent-colonelului capătă deodată culoarea oțelului și o cută adâncă apare între sprâncene:

— Noi am învățat să luptăm, nu pentru că am dorit acest lucru. Războiul ne-a fost impus. Și dacă va fi necesar, se poate ușor presupune cum vom apăra noi viața și libertatea noastră cucerite cu atâtea jertfe.

Zilele petrecute în Bielorusia aveau să ne convingă că așa gândesc toți oamenii din uzine, colhozuri, instituții științifice și artistice ale acestei republici — cum gândesc dealtfel toți oamenii sovietici constructori pasionați ai comunismului.



Inserează. În depărtare apar siluetele clădirilor și revărsarea de lumină a unui oraș mare. Treptat, viteza trenului scade. Ne apropiem de Minsc, capitala Republicii Socialiste Sovietice Bielorusă.

Iată peronul și un grup de oameni zâmbitori. Nu e loc pentru cuvântări protocolare, ci pentru strângeri de mână, îmbrățișări și priviri adânci — ochi în ochi. Cine spune că nu-i cunoaștem pe oamenii aceștia? In haina militară, în sfatul molcom al specialistului tehnician, în cuvântul pasionat al scriitorului, în exemplul neîntrecut al stahanovistului, noi i-am cunoscut pe meleagurile țării noastre, pe ecranele cinematografelor, ei ne-au zâmbit din revistele sovietice, ei ne-au îndemnat din cărțile și broșurile larg răspândite în țara noastră. Sunt oamenii sovietici, așa cum i-am cunoscut, așa cum îi cunoaștem.

Dominând prin statura sa de aproape doi metri, prin zâmbetul larg și vorba cumpătată, președintele sovietului orașului Mînc, Długașevski, ne invită să urcăm în mașină. Aveam să aflăm mai târziu că omul acesta îmbrăcat modest, stând zi și noapte în biroul său, cutreerând șantierele de construcție ale orașului, vizitând uzine și instituții, școli și străzi noi în construcție, acest om care găsește timp pentru toate, un cuvânt bun și un sfat bine gândit oricui îl solicită — omul acesta a trecut drumul greu al războiului și l-a terminat în preziua victoriei. În funcția de locțiitor al comandantului unei divizii de tancuri.

Iată-ne în hallul hotelului, construit și el în anii aceștia din urma războiului, cum s'a construit totul în Mînc: străzi, blocuri, parcuri, square-uri, institute, școli. Cîmburg, rectorul universității se întreține cu profesorii din delegația noastră. Directorul uzinei de automobile Moiboroda se interesează de sunt printre noi ingineri constructori. Președintele Comitetului pentru Așezămintele Culturale, Mîncovici, discută cu tov. Mihail Roșeanu. Suntem nerăbdători să cunoaștem orașul și oamenii...

Clădirea spațioasă a Sovietului Orașenesc găzduiește diferitele instituții administrative. In sala de ședințe suntem primiți de tov. Długașevski și de arhitectul principal al orașului, Mațkevici. In fața noastră — hărți și diagrame, planuri, machete. Facem cunoștință cu ce a fost, ce este și ce vor deveni orașul și Republica.

Înainte de al doilea război mondial, Mînc a fost un oraș înfloritor. Avea peste 100 de întreprinderi industriale, academie de științe, 11 școli de învățământ superior. La dispoziția cetățenilor se aflau mai multe spitale bine amenajate, creșe, grădinițe de copii. Orașul avea o rețea deasă de tramvaie, o puternică uzină electrică, conducte de apă moderne. Fasciștii au nimicir orașul în proporție de 80%, centrul și întreprinderile industriale în proporție de 100%. Au rămas în picioare doar unele case la periferie. Din cei 290.000 de locuitori, la eliberare, în oraș nu se mai aflau decât 85.000.

Ochii se încețoșează. Cuvintele cad rar. Deodată, ca o rază de soare, zâmbetul luminează fețele:

— Prin hotărîrea Guvernului și Partidului, în 1945 a fost adoptat planul de reconstruire a orașului. In primul rând s'a pus problema reconstruirii întreprinderilor industriale. In 1945 producția a atins abia 20% din cifra anului 1940. In 1950, la terminarea primului plan de cinci ani postbelic, producția uzinelor din Mînc era de două ori mai mare decât în 1940. Realitatea este aceasta: nu numai că s'au reconstruit fabricile existente înainte de război, dar și industria a fost lărgită, au apărut ramuri de producție noi, s'au ridicat combinate metalurgice, textile și capacitatea întreprinderilor a crescut 100%.

La retragerea nemților, orașul avea aspectul unui morman de cărămizi și moloz. Printre ruini au apărut oameni. Bolșevicii i-au chemat la muncă și viață. În oraș ca și în întreaga republică se construiește. Cu toate că am traversat bulevarde largi, străzi în lungime de kilometri, cartiere noi, piețe splendide, pretutindeni se simțea puternic suflul de continuare a muncii. Și în adevăr, planul construcției este măreț. Toate străzile se lărgesc, se ridică uzine uriașe înconjurate de parcuri și de adevărate orașele proprii. Bulevardul central al orașului este terminat. Conform planului, casele ridicate sunt de cinci și șase etaje. Strada Sovietskaia a fost mult lărgită și ea găzduiește clădirile celor mai importante instituții de stat. Pe strada Lenin s'au ridicat case de tip nou, cu apartamentele înzestrate cu întreg confortul necesar: încălzire centrală, lumină, apă caldă, etc. La parter se află grădinițe de copii, cinematograf, ateliere de cismărie, croitorie și frizerie pentru deservirea locatarilor blocului, deasemenea magazine în care găsești alimente, galanterie, manufactură, etc.

Trecem pe vechea stradă Karl Marx, prin fața marilor case de locuit și instituțiilor administrative. Sunt în plină construcție blocuri de locuințe cu 8—12 etaje. Strada centrală era altădată îngustă. Acum are o lărgime de 48 metri și o lungime de trei kilometri și jumătate. Pentru autovehicule se rezervă spațiul asfaltat de 24 metri, trotuarele au respectiv câte 12 metri lățime. Între spațiul rezervat vehiculelor și trotuar, pe o lărgime de 3 metri se întind centuri verzi.

Vizităm orașul pe jos. Ne însoțesc președintele Sovietului, inginerul șef, actorul poporului al U.R.S.S. Gleb Glebov, directorul studioului de filme, ziaristi. Oamenii se opresc și aflând că suntem români se apropie, ne strâng mâna și întreabă despre Patria noastră. Suntem asediați de un grup de pioniere care cer să transmitem cuvântul lor de salut și urările de succes în învățătură și muncă pionierilor din R.P.R. Străzi largi. Bulevarde care se pierd în zare. Arborele preferat în orașele Bielorusiei este teiul. Zicala localnică sună așa: dacă stejarul e tatăl copacilor, mama este teiul. Iar teiul crește înalt, cu coroana bogată. Te gândești că primăvara, aici trebuie să fie același miros dulce ca la București și la Iași.

— De unde atâta verdeață?

— De aproape și de departe, zâmbeste Dlușevski. Răsădim copaci de diferite vârste. Iată aceștia, din strada centrală, având vârsta de 35—40 de ani, sunt aduși dela 200 kilometri depărtare. În 1948 am răsădit abia 48 pomi de această vârstă. În 1949 — 309; în 1950 — 600, iar în primele nouă luni ale lui 1951 — 560. În 6 ani de zile au fost plantați încă peste 50.000 de pomi în vârstă de 15—20 de ani.

— Dar cine efectuează această muncă gigantică?

— Oamenii noștri. Cetățenii orașului muncesc voluntar pentru înverzirea capitalei lor. Dealtfel, mare parte din ansamblul lucrărilor de refacere este rodul efortului colectiv și benevol al populației.

Pentru realizarea pieței centrale a trebuit să se curețe un milion de metri cubi de dărâmături. În unele părți terenul trebuia săpat cu doi metri, iar în altele dimpotrivă, a fost necesar să se ridice cu doi și chiar cinci metri. Strada Lenin a fost lărgită dela 16 metri la 51, iar strada Komsomolskaia dela 16 la 48 metri. Mergem de-a-lungul acesteia din urmă și admirăm splendidul squar, cu bănci așezate pe ambele părți.



În nisip se joacă copiii dolofani; pe bănci, tineri cu cărți în mâini. Câte un bătrân surăde, oferindu-și fața din plin soarelui toamnă.

Stilul în care sunt construite casele este în linii generale specific arhitecturii clasice ruse. Se folosesc diferite elemente arhitectonice într'o îmbinare artistică. Mereu se îmbină folositorul cu frumosul. Balcoanele, coloanele, se împletesc cu nenumăratele basoreliefuli, sculpturi, fresce, arcuri. Casele nu seamănă între ele. Fiecare își are personalitatea ei. Fațadele te uimesc în primul rând prin culoare: vernil, liliachiu, galben-deschis, albastru de culoarea cerului, roz.

— Noi construim viața nouă. Ne bucurăm de victoriile noastre. Copiii trebuie să cunoască lumina strălucitoare a comunismului, binefacerile epocii noastre, — ne explică arhitectul Mațkevici.

Construcțiile nu se fac la întâmplare, ci pe baza unui plan bine stabilit. Blocuri se ridică atât pentru nevoile administrative cât și pentru locuitori. Case de locuit construiesc uzinele și instituțiile, pe baza contractelor stabilite cu Sovietul orașului. Dar ridicând cartiere de locuit în jurul uzinei, totodată direcțiile înalță blocuri și în centru. Construcțiile se fac în anumite locuri, în anumite dimensiuni și într'un anumit stil. Iată bunăoară uzina de automobile care se află la 7 kilometri de Minsc, construind un întreg orașel în jurul întreprinderii, a ridicat de asemenea în centrul capitalei câteva case de locuit pentru muncitorii și funcționarii acestei uzine. Acelaș lucru a făcut și marea uzină de tractoare. În clipa de față numai în centru se ridică 400 de clădiri. Iată-ne în piața gării. De-o regularitate și frumusețe deosebită ea a fost lărgită de două ori. Vedem cum se mută linii de tramvai, cum în locul vechilor stâlpi de lemn se așează stâlpi de fier lucrați în uzinele orașului. De altfel și grilajele, porțițele și ornamentele squarurilor și parcurilor sunt lucrate aici. Munca pentru amenajarea pieței centrale este în toi. Aci se vor înălța clădirile instituțiilor centrale, blocul C.C. al Partidului, Casa Regională a ofițerilor. Se finisează clădirea marelui palat al culturii, înzestrat cu sală de teatru, săli de sport, dans și lectură, 26 de săli pentru alte activități culturale — cu adevărat un mare club al oamenilor muncii. În aceeași piață se va ridica clădirea Consiliului de Miniștri dominând întregul oraș dela înălțimea celor 25 de etaje.

— Să nu credeți că întreaga noastră atenție se îndreaptă doar spre centru, — intervine tov. Dlugașevski. Locuitorii Minsc-ului spun: « Periferia noastră trebuie să fie tot așa de frumoasă cum este și centrul ». Iar noi, care am fost aleși de cetățenii orașului, trebuie să le îndeplinim dorința.

Și într'adevăr, la periferie munca e tot atât de animată. Aici se înalță case noi, se aduce electricitate, se canalizează, se construiesc școli de câte trei etaje. Orașul este tăiat în două de cursul râului Svisloci, a cărui drenare, amenajare și înfrumusețare este în toi. Instituțiilor culturale li se acordă o atenție deosebită. Iată bunăoară clădirea Institutului Politehnic — largă, înzestrată cu un club având sală de teatru, săli de sport, dans, lectură, etc.

Nu-ți vine să crezi că tocmai aici, unde admiri frumusețea bulevardelor, pe alocuri chiar anul trecut erau ruini. Tempouri de refacere atât de rapide sunt într'adevăr posibile numai în condițiile regimului sovietic. Iar planuri de asemenea anvergură se pot înfăptui numai cu sprijinul larg al tuturor cetățenilor.

— Așa s'a și întâmplat, ne povestește tov. Mațkevici. Planul de refacere a fost larg discutat cu cetățenii orașului. Periodic arhitecții noștri fac dări de seamă asupra construcției în fața populației. Nenumărate propuneri cât se poate de folositoare vin dela locuitori. Dealtfel, ei nu numai că discută ci lucrează nemijlocit, în mod voluntar, la reconstruire. Duminicile sunt consacrate sădirii pomilor. De multă vreme locuitorii orașului nostru au spus: « Noi vrem ca orașul Minsc să fie cel mai frumos. L-am refăcut, dar nu ne mulțumim cu atâta. Pe zi ce trece el trebuie să devină mai frumos ». Și în această direcție avem ajutorul continuu al Partidului și Guvernului.

Intr'adevăr, munca este de mari proporții. Conform planului trebuie terminată în cinci ani partea centrală a orașului și toate casele de locuit, cu apartamente care au între 3 și 5 camere. Urcăm într'unul din asemenea blocuri. Fiecare apartament are intrare separată și dependențele necesare: bucătărie, baie, cămară, vestiar. Subsolul cuprinde magazii pentru toți locuitorii. În construirea acestor clădiri, zilnic se învestește un milion și jumătate de ruble. Și numărul clădirilor trebuie să crească neîncetat, pentrucă orașul care astăzi are 350.000 de locuitori crește continuu din punct de vedere industrial și administrativ. Blocurile și diferitele case sunt înșirate estetic. În mod voit au fost construite în așa fel încât unele ies în față mai mult, altele mai puțin. Totul însă fiind făurit pe baza unui plan general, duce la realizarea unui splendid ansamblu de culoare, dimensiuni, arhitectură, care înlătură orice monotonie. Iată bunăoară clădirea unui nou magazin universal. Trei etaje. Fațada de faianță. Se lucrează la finisaj. În interior până și mobila se face diferit: la etajul I, de stejar; la etajul II, de nuc; la etajul III, din palisandru.

Continuăm vizitarea orașului. Prin strada Lenin, altădată complect nimicită de hitleriști — azi de o rară frumusețe — pătrundem în piața nouă unde se află în plină construcție palatul cultural al sindicatelor. În semicerc câteva clădiri ale instituțiilor culturale; aici se ridică teatrul de operă și balet. În această piață centrală va fi așezat un monument uriaș al lui I. V. Stalin. Statuia de bronz va avea opt metri și jumătate. Piedestalul, de granit, deasemenea opt metri și jumătate. Intr'o hală uriașă a uzinei am găsit întregul colectiv de sculptori care sub conducerea laureatului premiului Stalin, Azgur, lucrează la înfăptuirea monumentului. În piața Kruglaia va fi așezat un monument în cinstea eroilor Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Numai obeliscul va avea 44 de metri. Construcția se va termina în 1952. În genere, procesul de construire a orașului este însoțit și de realizarea planificată a unui vast proces de împodobire cu monumente și sculpturi care se ridică treptat. Ceva mai departe de centru, ajungem la clădirea marelui teatru al orașului. Și aici aproape totul a fost ruinat. Trepte largi. Multe au fost sdrobite de tancurile nemțești care s'au plimbat aci în beția nimicirii. Actualmente teatrul a fost refăcut, are 1.200 de locuri și găzduiește de asemenea filarmonica și Institutul de teatru. În apropiere se află și teatrul armatei — o clădire monumentală cu o capacitate de 1.100 locuri.

Ne apropiem de partea mai joasă a orașului. Aici străzile au fost ridicate cu cinci metri. În fața noastră e acum casa-muzeu în care s'a ținut primul congres al Partidului. Totul vorbește despre munca nouă,

creatoare. Vechiul oraș pare tânăr și tânăr este cu adevărat, într'atât se ridică de strălucitor din ruini. Tinere sunt străzile, tânără este vegetația, tineri sunt oamenii. Și mai ales plini de avânt tineresc, plini de încredere în ziua de mâine. Oamenii construiesc, totul crește.

Cum să cunoști trecutul acestei Republici Sovietice? Răspunsul ni l-a dat însuși programul șederii în Bielorusia.



O clădire mare, destul de veche, găzduște muzeul de stat bielorus al istoriei Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Urcăm scările și în biroul său modest ne primește tov. Sciucikii, directorul muzeului. Este un om de statură mică, cu ochii când mângâetori, când aspri, cu sclipiri de oțel. A cunoscut și el greul războiului, ca toți colaboratorii științifici ai instituției. A muncit la strângerea întregului material și cunoaște clipă cu clipă dezvoltarea instituției care i-a fost încredințată. În câteva cuvinte ne povestește istoricul ei, sarcinile, perspectivele. Armata Sovietică a eliberat capitala Bielorusiei la 3 Iulie 1944. La 4 August Comitetul Central al Partidului a hotărât înființarea muzeului. Sarcina pusă în fața colectivului era aceea de a aduna, păstra și studia științific materialele despre Marele Război de Apărare a Patriei. După importanța și dimensiunile sale muzeul este unional, dar în centrul atenției sunt puse mai ales faptele care arată participarea poporului bielorus. Înființarea muzeului a corespuns însăși năzuinței populației. Îndată după eliberare, partizanii bieloruși care veneau direct din păduri depuneau armamentul, îmbrăcămintea și tot felul de unelte de care s'au servit în timpul luptelor. Toate acestea erau adunate în diverse case și apoi concentrate într'o expoziție a *Luptei Partizanilor Bieloruși* și activității presei ilegale a Partidului și Comsomolului în Războiul de Apărare. În luna Mai 1947, materialul adunat s'a transformat într'o expoziție permanentă. Actualmente muzeul posedă 800.000 de unități, documente și obiecte adunate în 7 ani — constituind exponatele care înfățișează lupta eroică a oamenilor sovietici. Această muncă uriașă de adunare a materialului se desfășoară cu sprijinul organizațiilor obștești, dar și din inițiativa particulară. Muzeul este în același timp o instituție culturală cu caracter educativ, pentru lămurirea maselor de vizitatori, cât și un organism de cercetări științifice. Colectivul Institutului desfășoară o activitate importantă în afara instituției, organizează anual circa 200—250 lecții în uzine, fabrici și colhozuri. Pe de altă parte se ocupă de organizarea expozițiilor volante și a expozițiilor permanente pentru cluburi, parcuri, colhozuri. Tematica acestor expoziții corespunde profilului muzeului. Astfel, cele 18 expoziții organizate până'n 1951 și vizionate de peste 1.000.000 de oameni, vorbesc despre lupta de apărare împotriva cetro-pitorilor hitleriști. Totodată muzeul organizează așa numita « Zi a muzeului » la întreprinderi și colhozuri; cu această ocazie iau cuvântul colaboratorii științifici ai muzeului, partizani bieloruși, eroi ai U.R.S.S. Pe lângă prelegeri cu privire la diferite evenimente sau aspecte ale luptei, ascultătorii au posibilitatea de a urmări povestea amintirilor din gura participanților înșiși. Anual, muzeul este vizitat de aproximativ o sută de mii de oameni. Munca științifică este legată atât de cercetarea materialului,

cât și de adâncirea teoretică a diverselor aspecte de activitate. Muzeul a realizat monografiile despre eroii U.R.S.S. Constantin Zaslonov și Nicolai Gastello. De curând a pregătit o culegere de biografii scurte despre partizanii bieloruși. De asemenea muzeul dă la tipar o culegere de articole și documente, pe tema «*Eliberarea Bielorusiei de către Armata Sovietică în anii 1943—1944*». Cei 24 colaboratori științifici, absolvenți ai învățământului superior, aspiranți la diversele titluri științifice, sunt cu toții fie partizani, fie foști luptători pe front. Ei studiază actualmente diverse momente din eroica luptă de apărare, cum ar fi eroica apărare a Fortăreței dela Brest, Cozanul dela Bobruisk, ș. a. Muzeul colaborează cu Institutul de Istorie a Academiei de Științe și cu Institutul de Istorie al Partidului.

Părăsim biroul și pășim în tăcere prin sălile care înfățișează sugestiv un uriaș material documentar. Deși clădirea este destul de mare, spațiul este cu totul insuficient pentru materialul adunat. Iată de ce și în planul de reconstruire a orașului se prevede ridicarea unui mare palat pentru muzeu. Instituția are cinci secțiuni: a) Bielorusia în ajunul Marelui Război; b) Mișeleasca agesiune germană și apărarea activă a poporului sovietic (1941 — Februarie 1942); c) Mișcarea de partizani în Bielorusia (se dau date și despre mișcarea de partizani din celelalte regiuni); d) Eliberarea pământului sovietic de sub jugul cotropitorilor hitleriști și misiunea eliberatoare a armatei Sovietice în Europa; e) Refacerea economică și culturală a R.S.S. Bielorusia după război. Obiectivul propus nu se limitează deci la perioada strictă a Războiului de Apărare, ci presupune întreaga istorie a Republicii Bielorusie. Nu toate secțiunile sunt complete, în deosebi ultima. Cu toate acestea ele dau o viziune largă asupra a ceea ce a fost în trecut și direcția în care se îndreaptă una din cele 16 republici ale Uniunii Sovietice.

— Înainte de agresiune noi am avut un frumos muzeu al Revoluției, dar el a fost nimicit de hitleriști, ne spune cu mâhnire tovarășul Sciucții. Dar îl vom reface. Tot așa cum am refăcut casa-muzeu a primului congres al Partidului, cum am refăcut galeria de plastică și muzeul literar «*Ianka Cupala*», cum am refăcut o serie întreagă de muzee regionale și raionale, sau bunăoară muzeul de pe lângă Universitatea din Minsc care înfățișează natura Bielorusiei.

Iată exponatele care vorbesc despre trecutul Bielorusiei. Înainte vreme, aci au fost întinderile unde oamenii munceau din greu și trăiau în întuneric. 80% erau analfabeți. Numai Revoluția i-a adus Bielorusiei adevărata independență, lichidând starea de înapoiere și asuprirea cumplită. Abia după Revoluție aci s'a creat industria adevărată, iar agricultura a fost mecanizată. Înainte de atacul mișeleșc hitlerist, aci s'a dezvoltat industria pielăriei (fabrica «*Bolșevic*» din Minsc), industria mobilei (fabrica din Bobruisk), industria producătoare de mașini agricole (combinatul din Gomel), etc. Regimul sovietic a adus colectivizarea și după primul plan cincinal au apărut 9.000 de colhozuri și 219 sovhozuri. Numai până în anul 1934 forța stațiilor electrice s'a mărit de 4,2 ori. Puterea de cumpărare a maselor a crescut cu 28, 5%. Față de 1913, producția industrială a crescut de 19 ori și aceasta pe baza folosirii materiilor prime și forțelor energetice locale. Colhozurile au primit 8.000.000 hectare de pământ, și munca harnică a colhoznicilor a dat recolte între 10—16

centnere de hectar. In cursul celui de al III-lea plan cincinal antebelic, fondul de salarii a crescut cu 43,9% față de 1934. Analfabetismul a fost lichidat. In 1940 funcționau 11.844 de școli cu peste 1,5 milioane copii. La orașe activau 25 de institute de învățământ superior și 49 instituții de cercetări științifice. In cursul lunii Septembrie 1939, a fost eliberată populația bielorusă care suferea sub jugul aristocrației poloneze. Teritoriile Bielorusiei vestice au fost redade Patriei prin alipirea la U.R.S.S. In aceste teritorii, populația trăia într'o stare de mizerie neagră. Erau sute de mii de șomeri, 75% din locuitori erau analfabeți. O viață nouă se anunța și acestor oameni care au început să respire aerul proaspăt pe care-l dă numai lichidarea exploatării omului de către om. Dar în Iunie 1941 se deslănțuie atacul mișelesc împotriva Uniunii Sovietice. Republica Bielorusă, așezată la granița vestică a Uniunii Sovietice, primește primele lovituri. Ard orașele și satele Bielorusiei. Iar poporul înscrie pagini de glorie în istoria legendară a apărării patriei socialismului victorios.

Primele săli. Câteva documente și fotografii înfățișează eroica apărare a Fortăreții Brest; cu emoție privim armele și obiectele personale ale luptătorilor, desgropate după eliberarea orașului. Se știe că ostașii întregii garnizoane au pierit până la unul, luptând împotriva unui dușman de zece ori mai numeros. Intr'o sală, documentele înfățișează eroica apărare a Minsc-ului în 1941. Singura divizie a generalului Rusianov a rezistat întregii armate a lui Guderian. Documentele vorbesc despre primele unități de partizani. Ne privesc din fotografii eroii Uniunii Sovietice, Bumajkov și Pavlovski — organizatorii primelor detașamente. Aici e bustul lui Nicolai Gastello, aviatorul erou care a căzut apărând pământul sovietic. Dincoace, bustul și documentele privitoare la legendarul comandant Suprun. Dincolo, fotografia comsomolistului bielorus Victor Tolonihin, renumitul aviator care cu un curaj nemaipomenit pătrundea în mijlocul stolorilor de avioane dușmane și le doboră retezându-le cozile. Intr'o altă sală se înfățișează contra-ofensiva din fața Moscovei. Aici sunt fotografia și documentele care vorbesc despre viteazul general Dovator, organizatorul acelei armate care pătrundea adânc și de repetate ori în spatele frontului inamic, îi desorganiza căile de comunicație, lovea mari unități armate, distrugea centrele de aprovizionare. Un loc deosebit îl ocupă documentele cu privire la activitatea lui Constantin Zaslouov, inginerul șef al depoului Orșa, conducătorul mișcării de partizani. Zaslouov a acceptat chipurile să fie în slujba invadatorilor și lucra la depoul Orșa. Sub conducerea lui sute de locomotive au fost defectate în mod ingenios. Torturat cumplit, Zaslouov n'a scos nici un cuvânt și apoi a fugit în pădure. Aici a condus unitatea de partizani care numai prin rostirea numelui ei insufla groază printre cotorpitori.

Iată sălile înfățișând suferințele groaznice îndurate de populația rămasă sub jugul cotorpitorilor. In Bielorusia au fost distruse 209 orașe, 9.200 sate rase de pe fața pământului; au fost nimicite 10.000 de întreprinderi industriale și 400.000 de gospodării colhoznice. 1.200.000 construcții sătești au fost distruse, s'au nimicit 70% din vitele cornute mari și 90% din porci. Utilajul industrial a fost evacuat în Germania. Orașul Minsc a fost distrus în proporție de 80%, orașul Gomel — 85%, orașul Vitebsk — 90%. Au fost nimicite casele de cultură, colțurile roșii, stadioanele sportive, bibliotecile. Cărțile care au scăpat imenselor ruguri

aprinse de hitleriști, au servit apoi acestora pentru a face focul iarna în sobe. Pumnii se strâng când urmărești cifrele, fotografiile, documentele. În fața noastră este portretul găurit de gloanțe al marelui Pușkin: era ținta exercițiilor de tir ale ofițerilor hitleriști. Iată fotografia unui băiețel de cinci ani căruia criminalii hitleriști i-au tăiat pe frunte o stea în cinci colțuri. Și aici fotografia care înfățișează locul unde hitleriștii au împușcat 120.000 de oameni. Astăzi, acolo se ridică marea uzină de automobile. Ajungem în fața machetei care reprezintă groaznicul lagăr « *Malai Trostineț* », unde oameni sovietici au fost chinuți, înfomețați, bătuți, omoriți. În total în Bielorusia au fost uciși 1.600.000 de oameni. 377.776 bieloruși au fost deportați în robie în Germania. Iată o cameră în care se află instrumentele de tortură folosite de gestapou. Rângi, bice, aparate de stâlcit degetele la mâini și picioare, unelte de fier pentru tortură, lanțuri, cătușe.

Dar eroicul popor îndura. Nu erau chinuri care să poată înfringe voința de luptă, dragostea pentru libertate, ura nețărmurită împotriva cotropitorilor. Milioane de bieloruși luptau dârz în cadrele armatei sovietice. Sute de mii au rămas aici și, în spatele frontului inamic, desfășurau larga mișcare de partizani. Lupta partizanilor bieloruși făcea parte integrantă din lupta partizanilor sovietici, al căror comandant era Klement Efremovici Vorosilov, iar șef de stat major Ponomarenco, secretar al C.C. al Partidului Comunist din Bielorusia. Încă din primele momente ale cotropirii larga mișcare de partizani a luat în Bielorusia un caracter de masă.

Trecem prin sălile consacrate acestei mărețe lupte. În fața noastră sunt manifeste scrise pe coajă de mesteacăn. Privim steagurile glorioase ale unităților de partizani. Apoi fotografia comandantului mișcării de partizani Piotr Z. Kalinin. În timp ce partizanii loveau din păduri, orașele și satele Bielorusiei erau împânzite de rețeaua ilegală a organizațiilor de partid și comsomol. La Mînc activă puternica organizație de sub conducerea tov. Koslov, secretar regional, actualmente președintele Sovietului Suprem al Bielorusiei. Iată exemplare din edițiile ilegale ale ziarului « *Zvezda* », organul C.C. al P.C.(b) Belarus. Și fotografiile comuniștilor ilegaliști din Gomel, conduși de secretarul comitetului orașenesc — Cojar. Într'o vitrină, jurământul partizanilor pe care se înșiruie sute și sute de semnături. Mai încolo, macheta care înfățișează un lagăr de partizani. În total, Bielorusia a dat 300.000 de partizani înregimentați în detașamente și un număr egal de activiști și simpatizanți, care lucrau în orașele și satele din spatele frontului hitlerist. Un număr de 1.053 de brigăzi și detașamente de partizani bieloruși a cuprins muncitori, țărani, funcționari și intelectuali. Printre ei se afla de pildă, ca un combatant activ, venerabilul savant profesor Kravțov. În spatele frontului inamic activau în Bielorusia 25.000 de comuniști încadrați în 1.113 organizații de partid, având 9 comitete regionale, 174 comitete locale și raionale. În această perioadă apăreau 162 de ziare bolșevice ilegale. Într'o sală vedem exemplare din aceste ziare și totodată mașinile care au servit la imprimarea lor. Aici se află și o ingenioasă casă-tipar: e o cămașe specială, cu numeroase buzunare interioare în care se puneau literele. Zețarul purta astfel cu sine casa-tipar și putea culege textele în orice loc se afla.

Comuniștii bieloruși au fost educați de luptători de talia lui Sverdlov, Kaganovici, Frunze, Ordjonikizde, Miasnicov, Ponomarenco. Pe

ei i-a învățat Comitetul Central al Partidului Bolșevic, zi de zi au crescut la căldura învățăturii lui Lenin și Stalin. Iată de ce din sânul lor s'au ridicat eroi de talia generalului Dovator, amiralului Drozd, căpitanului Gastello, snaperului Smoleaciov, a partizanilor ca Zaslonov, Bumajcov, Voroneanski, Flegontov, Tuleaev, ș. a. Materiale speciale vorbesc despre participarea eroică în luptă a comsomoliștilor din Bielorusia. Dintre cei peste 100.000 de partizani bieloruși decorați cu ordine și medalii — 31.000 sunt comsomoliști. Dintre cei 72 partizani bieloruși care au primit titlul înalt de erou al Uniunii Sovietice, 22 sunt comsomoliști și 5 sunt femei. Partidul Bolșevic i-a crescut pe toți. Astăzi Partidul numără în Bielorusia 150.000 de membri, cuprinși în 8.000 de organizații, iar comsomolul numără 350.000 membri încadrați în 21.000 de organizații. Devotamentul, simțul de răspundere, curajul nemărginit, spiritul creator dovedit cu prisosință în timpul războiului de apărare, comuniștii bieloruși — ca și toți bolșevicii Uniunii Sovietice — l-au adus astăzi în uzinele și colhozurile Republicii, pe marile șantiere de construcție și în marea bătălie de construire a comunismului.

Intr'o sală spațioasă este expus armamentul partizanilor. Iată revolverele simple, armele obișnuite, puștile mitraliere, mitralierele grele, tunurile antitanc. Aci se află și armament sovietic; o parte din el era pregătit în mod special, atunci când se retrăgeau unitățile sovietice, iar altă parte era aruncat cu parașutele. Vin la rând armele germane, capturate dela hitleriști în luptă sau dobândite prin atacarea trenurilor care le transportau. Și în sfârșit, niște arme curioase; aflăm că au fost fabricate de înșiși partizanii, în păduri. Documentele vorbesc despre metodele de luptă ale partizanilor, despre renumita tactică a luptei cu «șinele». Este vorba de demontarea șinelor și transportarea lor la distanțe mari, în păduri și'n mlaștini, împiedicând astfel grabnica refacere a rețelei de cale ferată. Partizanii bieloruși au distrus în anii războiului 40% din căile ferate ale țării. Intr'o cameră se află instrumentele medicale, farmaciile portative, aparatul necesar de prim-ajutor care a fost folosit de partizani. Inventivitatea partizanilor era excepțională în ceea ce privește metodele de luptă cât și adaptarea armamentului la necesitățile acestor metode. Astfel, în sălile expoziției se pot vedea tunuri montate pe roți de căruțe sau de secerători.

În perioada ocupației, partizanii au nimicit pe teritoriul bielorus 800.000 de hitleriști. Loviturile nu conteneau și niciunul din comandanții supremi de armată sau din unitățile de ocupație nu putea fi sigur de viața lui cât se afla pe teritoriul bielorus. Astfel, reprezentantul lui Hitler, gauleiterul Wilhem Kubbe a fost ucis chiar în dormitorul lui. I-a fost așezată o mină în pat. Comandantul închisorii unde erau deținuți și torturați comuniștii și partizanii a fost ucis chiar în fotoliul său. Generalul maior hitlerist Trachte și-a pierdut mâna când a vârit-o în propriul său buzunar. Comandantul gestapo-ului venind la lucru găsea pe birou, sub cristal, materialul proaspăt ilegal. În toiul concertelor de teatru, de sus din candelabru pornea o ploaie de manifeste. La Bobruisc, ziua în amiaza mare, partizanii au pus mâna pe o mașină a gestapo-ului și-au trecut în viteză prin tot orașul împărțind manifeste. Sub geam se află poșeta în care partizana Mazanic, eroina Uniunii Sovietice, a adus mina în casa lui Kubbe. O serie de materiale povestesc despre

felul în care lupta partizanilor era sprijinită de pe « *Bolșaiia zmelia* », adică de pe teritoriul liber al Uniunii Sovietice.

Pe un perete special sunt portretele comandanților care au condus armatele sovietice în luptele grele dela începutul războiului și în drumul victorios de eliberare. Printre ei se află și chipul luminos al eroicului general-maior Baharev, căzut pentru eliberarea Brestului.

În ultima sală ne întâmpină chipul luminos al lui I. V. Stalin. Cele 16 steme ale Republicilor Sovietice înconjoară portretul marelui organizator al victoriei asupra hitlerismului. Alături se află portretele membrilor Biroului politic al Comitetului Central al Partidului Comunist bolșevic, statul major al luptei poporului sovietic. Prezența acestor tablouri arată vizitatorului că toate victoriile au fost dobândite prin munca și lupta grea a Partidului, prin introducerea în viață a marelui învățători a lui Lenin și Stalin.

Iată portretele eroilor bieloruși care s'au acoperit de glorie pentru eliberarea patriei. Iată galeria de tablouri a eroilor tuturor popoarelor din U.R.S.S. care au luptat pentru libertate. Și alături — în spiritul marelui internaționalismului proletar — portretele prietenilor credincioși ai Uniunii Sovietice: conducătorii Partidelor comuniste și muncitorești din lume. Printre ele se află chipul atât de cunoscut și atât de drag al conducătorului Partidului și poporului nostru, tov. Gh. Gheorghiu-Dej — care exprimă dragostea nemărginită a poporului român pentru Uniunea Sovietică, pentru Partidul bolșevic, pentru genialul conducător al luptei oamenilor muncii pentru socialism — I. V. Stalin.

Uriasă este munca pe care o desfășoară oamenii sovietici din Bielorusia pentru înflorirea Republicii lor. Planul cincinal postbelic a fost supraîndeplinit. Forța electrică constituia încă în 1949, 116, 3% față de 1940. Producția industrială s'a dublat, deasemenea suprafața însământată de colhozuri. Au fost organizate 28.600 ferme de animale. S'au ridicat 25.000 de construcții gospodărești. S'au construit 400.000 de case pentru țărani. În 1949 au fost refăcute 11.700 școli în care 1.450.000 de copii studiau cu sârguință. Cele 27 institute de învățământ superior îndrumau 15.804 studenți.

Marele avânt care caracterizează creșterea acestei republici — parte integrantă a Uniunii Sovietice în plin mers spre comunism — se poate adânci comparând realizările de astăzi cu ceea ce era altădată, în vremea țarismului, și apoi în urma cumplitelor devastări hitleriste. Astfel prin 1913 abia 0,88% din activitatea productivă era îndreptată în direcția industriei grele. Agricultură avea un caracter extensiv și se baza pe exploatarea cruntă a țărănimii. În timpul ocupației hitleriste spațiul cultivat s'a micșorat cu 43%. Pagubele suferite se cifrau la 75 miliarde de ruble. În anii care au urmat războiului, în perioada de reconstrucție, Bielorusia a primit ajutorul frățesc al celorlalte republici. Astfel ea a căpătat 50.000 de mașini și motoare, 20.000 de automobile, mai multe mii de tractoare. Ca urmare, a crescut producția. Deasemenea ajutorul a venit în semințe, cai, vite, porci. Astăzi, industria bielorusă este în plină dezvoltare. A apărut și crește industria grea. Producția energiei electrice a crescut de 100 de ori față de 1913. Există acum o puternică industrie proprie de automobile, tractoare, biciclete, etc. Industria de construcții (uzine de cărămizi, ciment, sticlă, etc.) sprijină puternic planurile largi de refacere a orașelor



și satelor. Se dezvoltă industria chimică, industria textilă, industria lemnului, pielărie și alimentară. În 1949, funcționau deja 333 stații hidro și termoelectrice. În timp ce hitleriștii au nimicit 580.000 de hectare pădure, primul plan cincinal postbelic a adus plantarea a 189.000 de hectare noi. Spațiul de locuit în orașe, care constituia în 1941 — 11.000.000 metri pătrați, a fost distrus 70%. Numai în cadrul primului plan de cinci ani postbelic s'au construit la oraș 3.000.000 metri pătrați spațiu locuibil, iar la țară s'au refăcut case pentru aproape 3.000.000 de locuitori.

Caracteristic pentru regimul țarist era disprețul pentru sănătatea poporului; de aceea spitalele Bielorusiei numărau în 1913 abia 3.000 de paturi. În 1939 Bielorusia avea 66 de spitale, iar în 1941, în ajunul invaziei hitleriste — 248. Cotropitorii au distrus 80% din instituțiile medicale în valoare de 598 milioane ruble. În cadrul planului cincinal de după război, în Bielorusia s'au construit 620 de spitale, 873 policlinici, 22 școli medii sanitare, 8 institute științifice și 2 institute superioare de învățământ medical. Pe lângă uzinele mari funcționează policlinici înzestrate cu utilajul cel mai modern, se pot face intervenții chirurgicale de orice natură, se face tratament terapeutic cu raze și băi de tot felul, iar personalul întreprinderilor se află continuu sub supraveghere medicală.

În 1913 — 80% din populație o constituiau analfabeții. În școli învățau cam 250.000 de oameni. Astăzi analfabetismul este lichidat. În cele aproape 12.000 de școli studiază circa 1.800.000 de elevi. Republica posedă un palat al pionierilor, 23 de palate raionale, 22 de stații tehnice pentru copii. Pe teritoriul unde în 1913 erau doar câteva seminare teologice pentru creștere de popi, în 1939 erau 128 școli tehnice, 25 de școli superioare. Înainte de agresiunea hitleristă, Bielorusia avea 4.000 de biblioteci cu un fond de 5.000.000 de volume, 4.000 de cluburi la oraș și sate, 20 de teatre, o filarmonică, peste 1.000 de cinematografe, 22 parcuri de cultură, 49 de instituții pentru cercetări științifice. Hitleriștii au distrus 6.808 clădiri școlare și fondul global de cărți cuprinzând atât cele 5.000.000 volume — proprietatea bibliotecilor de masă, cât și restul de 15.000.000, fondul de cărți al școlilor, instituțiilor științifice și bibliotecilor orașenești.

Dar munca plină de abnegație, de elan și încredere în viitor a maselor populare a dus într'un timp scurt la refacerea instituțiilor și utilajului necesar creșterii culturale. Astfel la aniversarea a 30 de ani de existență a Republicii Bielorusie, nu numai că rețeaua învățământului a fost refăcută, dar a fost și simțitor lărgită. Pe lângă aceasta, funcționează diverse școli ale Comsomolului, școli sindicale, cercuri de cultură, etc. A fost refăcut Palatul Pionierilor, iar în diverse puncte ale republicii funcționează 297 case pentru copii orfani. În 1950 lucrau din plin 29 școli de meserii, 8 de cale ferată, 58 institute pe lângă uzine, 108 școli tehnice și 28 facultăți cu zeci de mii de studenți. În 1950 funcționau din nou 4.000 biblioteci de masă cu un fond de 5.200.000 de volume. Biblioteca « Lenin » din Minsc posedă peste 2 milioane de volume. 12 biblioteci regionale au un milion de volume, 175 biblioteci raionale aproape un milion de volume. S'au refăcut 106 mari cluburi sătești, 2.498 case de lectură la țară, 172 cluburi raionale, 197 case de cultură sătești. Pe linia activității sindicale numai în 1948 s'au ținut mai mult de 53.000 de lecții, s'au organizat 146.000 discuții pe diferite teme. Funcționează 1.700 echipe artistice sindicale și peste 5.000 cercuri politico-sociale și literare. Încă în 1949

au fost refăcute 1.000 de colțuri roșii în uzine. Pentru educarea multilaterală a oamenilor muncii, în ciuda distrugerilor pricinuite de naziști, au fost refăcute unele muzee și altele nou înființate. Academia de Științe are în total 23 institute și instituții pentru cercetări științifice. Astăzi apar zece gazete republicane, 11 ziare regionale, 10 orașenești și 164 raionale. Pe lângă aceasta funcționează mii de gazete de perete la oraș și sat. Fabricile mari își au ziarul zilnic tipărit. Presa bolșevică este susținută de 10.000 de corespondenți muncitori și țărani.



Pe o șosea largă autobuzul înaintează în plină viteză. În dreapta și în stânga rămân în urmă casele în construcție, șantierele și străzile din Mînc. Domnește buna dispoziție. Delegatul Ministerului de Externe bielorus, tov. Zaițev, ne arată locurile unde erau lagărele hitleriste. Acum pretutindeni se construiește. Șoseaua urcă și numai a 7 kilometri de oraș apare în fața noastră complexul clădirilor uzinei de automobile, depindețele, cartierul muncitoresc, parcul, stadionul sportiv, casa de cultură. Temelia uzinei s'a pus abia în 1948. Acum șase luni aci era încă șantier. Acum se înalță corpul de clădiri al secției mecanice, turnătoră, oțelăria, etc. Uzina se pierde însă în verdeață. În 1950 aci s'au plantat 700 de copaci bătrâni, iar în 1951 — 1.000. Încă înainte de a intra pe poarta uzinei observăm terenul de foot-ball, de wolley și bazinul de înot.

În fața porții ne așteaptă un grup de oameni cu fețele strălucind de bucurie. Se apropie de noi un bărbat de statură mijlocie, spătos, puternic ca un stejar. Ochii mari privesc încrezători, radiază putere și energie. Ne strânge mâna cu căldură și ne invită să-i vedem « gospodăria ». E tov. Moiboroda, directorul uzinei. Un om plin de energie, vioi, concis în vorbă. Sportiv pasionat; o parte din concediul pe care l-a avut l-a parcurs la volanul unui turism nou; în 10 zile a străbătut 8000 km. Primul popas îl facem în cabinetul directorului unde se organizează o mică ședință la care participă câțiva ingineri conducători de secții, secretarul organizației de Partid, președintele comitetului sindical. Cu un zâmbet larg, un omuleț ca de doi metri, ne întreabă ce mai fac muncitorii noștri dela « Malaxa ». Aflăm că a fost în toamna lui 1944 prin București. Îi povestim că « Malaxa » nu mai există și că la uzinele « 23 August », astăzi, producția e nouă, sarcinile sunt noi, și oamenii s'au schimbat.

Uzina de automobile face parte integrantă din procesul de construcție a comunismului. Ridicată din inițiativa Partidului, ea are sarcina de a furniza marilor șantiere autocamioane basculante. Aci se produc camioane de 7—25 de tone. Descărcarea lor se face automat, cu ajutorul unor pompe hidraulice. Tot aci se fabrică trenuri auto, cu remorci de 12 tone. Toate piesele necesare se produc de pe acum în uzină afară de motoarele Diesel, pentru că secția respectivă n'a fost încă terminată. În anii în care s'a ridicat uzina, s'a construit în jurul ei un adevărat orașel, având până astăzi o suprafață locuibilă de 70.000 metri pătrați. Pe bulevardul Sovietski din Mînc, uzina posedă un mare bloc.

Muncitorii își ridică mereu calificarea. Uzina are o școală tehnică proprie, care conferă diploma de maiștri. Deasemenea pe lângă uzină funcționează

o școală de meserii, câteva școli medii, un spital-policlinică, o creșă, câteva grădinițe de copii.

Întrecerea socialistă a cuprins întregul colectiv fără excepție. 70% dintre muncitori sunt stahanoviști. Cu mândrie președintele comitetului de fabrică mărturisește că sarcina pusă de partid va fi îndeplinită: uzina va deveni 100% stahanovistă. Cu ochii noștri avem posibilitatea de a constata în diferitele laboratoare și cabinete tehnice cum treptat dispare aci diferența între munca manuală și munca intelectuală. Dealtfel uzina colaborează și cu diverse instituții științifice, cum este de pildă institutul poli-tehnic, sau bunăoară — Academia de Științe. Într'un laborator special se fac experiențe coordonate cu activitatea științifică a Academiei.

Uzina este tânără. Au trecut numai trei ani de când a fost construită. Nici despre muncitorii care lucrează aci nu s'ar putea spune că sunt prea bătrâni. 70% abia au atins vârsta de 20 de ani. Dintre tineri, 2.800 sunt comsomoliști. Cadre de ingineri specialiști sunt puține. Dar există toate datele pentru ca în câțiva ani situația să se schimbe. Majoritatea sdrobitoare a muncitorilor a terminat școlile de pe lângă uzină și mulți urmează acuma prin corespondență studiile diferitelor institute de specialitate.

Pornim prin secții. În curte se plantează copacii proaspăt aduși. Ceva mai la dreapta se termină zidăria unei secții noi. La intrare în secția mecanică se însirue gazetele de perete, diagramele, tabla de onoare. Schimbăm câteva cuvinte cu redactorul ziarului uzinei « *Avtozavodet* ». Apărând de două ori pe săptămână, în două pagini, ziarul are un tiraj de 2.000 de exemplare. Dar sarcinile și materialul oferit zilnic de către 150 de corespondenți permanenți, impun trecerea la apariție zilnică. Un rol deosebit joacă acest ziar în cadrul întrecerilor care cuprind toate ramurile de producție și se desfășoară în cele mai variate feluri.

Pentru succese deosebite în muncă, drapelul roșu al producției a fost acordat secției fierărie condusă de tovarășul Curițan. În genere, întrecerea este organizată pe grupe de secții, iar în interiorul secției, pe brigăzi. Colectivul sectorului strungărie a primit denumirea de colectiv al muncii stahanoviste generalizate, 11 brigăzi au fost declarate brigăzi de bună calitate, iar 277 de muncitori ai uzinei au primit denumirea de « cel mai bun lucrător ». Facem cunoștință cu comsomolistul Anatolie Rudencov. El lucrează în secția producătoare de șasiuri. Zâmbind mereu, fără a-și întrerupe munca, Rudencov ne povestește despre realizările lui. E mai mult de un an decând a luat în păstrare socialistă mașina la care lucrează și până acuma nu i s'a făcut nicio reparație. Și totuși producția este mereu de cea mai bună calitate. În « schimbul păcii » Rudencov a îndeplinit norma cu 200%. Numai în 8 luni ale acestui an, Rudencov a îndeplinit norma anuală în proporție de 133%. În secția forjă facem cunoștință cu tânărul Piotr Matusevici, raționalizator, care a contribuit la simplificarea procesului de producție și la ridicarea simțitoare a productivității muncii. În cadrul schimbului păcii el supra-îndeplinește norma cu 220%. În secția tâmplărie, colectivul întreg întrece cu mult obligațiile asumate în cadrul schimbului păcii. Astfel tinerii Nicolai Denisevici și Constantin Petrașcu, întorși de curând din școala de meserii, întrec norma confecționării cabinelor pentru camioanele de 25 de tone cu 200%. Lucrătoarea Kasicova, până de curând necalificată și-a însușit meseria de tapițer și realizează la aceleași mașin

norma cu 180%. Aceasta se petrece și la freză, unde tovarășul Dudneak<sup>a</sup> îndeplinește norma cu 180% și la ajustaj, unde tovarășul Curilovici realizează 150% din normă. Oțelarii Vajnic, Platonov, ajutorii lor Juraviov, Pukaci, brigada dela cuptoare în frunte cu tovarășii Fedotov, Maslovski etc. au îndeplinit planul pe Septembrie cu 4 zile înainte de termen, realizând 101,6%. Stahanovistul Jdanovici îndeplinește zilnic norma cu 260% iar lăcătușul Anopic a dublat productivitatea muncii.

90% dintre muncitorii și funcționarii uzinei sunt cuprinși în învățământul politic și tehnic. Uzina are școli serale de cultură generală, școlile minimumului tehnic, învățământ prin corespondență. În ziua de 1 Octombrie — ca în toată Uniunea Sovietică — s'au deschis și aci școlile de partid. Uzina are o universitate serală de marxim-leninism. În total în învățământul de partid și comsomol sunt cuprinși 4.500 de muncitori.

La freze, o femeie mărunțică, cu ochi negri, ne zâmbeste. Directorul ne-o prezintă: Ana Matlițkaia, stahanovistă frunțașă, cel mai bun frezor din orașul Minsc. Zilnic ea îndeplinește 5 norme. Cuvintele de laudă o intimidează. Fața tânără e încordată, urmărește mașina. Aflăm că are numai 20 de ani. Părinții ei au fost uciși de hitleriști. Abia de doi ani a venit în uzină, în care timp a și învățat meseria.

Pretutindeni suntem primiți cu bucurie și mare prietenie. Cel mai bun stahanovist al uzinei, Frolov, care lucrează simultan la 7 mașini și realizează 5 norme ne strânge mâinile:

— Pentru pace, pentru viitorul fericit al omenirii! Noi muncim aici cu dârzenie și știm că avem mulți prieteni; și voi luptați pentru pace, construind socialismul în țara voastră.

Vizităm turnătorii și urmărim procesul de umplere mecanizată a formelor. În genere aproape toate procesele muncii sunt mecanizate. Formele sunt transportate pe bandă rulantă. Cuptorul electric e de o putere deosebită.

— Dacă uzina noastră n'ar fi fost mecanizată, era nevoie de un număr de cinci ori mai mare de oameni pentru asigurarea producției, — ne spune inginerul Suško. E un tânăr înalt, simpatic, de numai 28 de ani. Sunt doi ani decând a terminat școala superioară și astăzi este șeful secției turnătorie. Tot el ne arată subsolul unde urmărim răcirea ingenios organizată a pieselor. Protecția muncii este desăvârșită, atât în ceea ce privește hainele de protecție cât și serviciul special care organizează îngrijirea preventivă medicală și controlează măsurile generale

Trecem prin secția întreținere unde încordarea e maximă: o nouă etapă a întrecerilor. Primele rezultate: Iașciuk a realizat 213<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, Variutina 178%, Bezuglaia 245<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, Rudinskaia 246<sup>0</sup>/<sub>0</sub>.

— Sunt accidente de muncă?

— Foarte rar, răspunde tov. Suško. Deobicei din neatenție. Dealtfel, măsurile sunt drastice. În caz de accident mortal, în 2 ore trebuie anunțat Guvernul și în 24, Moscova. Acest fapt însuși, vă arată cât de mult este prețuită la noi viața omului.

Eșim din corpul uzinei în curte. Aci se află un veritabil mastodont al industriei de automobile: autocamionul de 25 tone. Măsurăm uriașul: numai roțile au un diametru care ne întrece cu 1—2 palme (după înălțime). Șoferul demonstrează sistemul descărcării automate. Iată autocamioanele basculante mai mici.

— Ce zici, tovarășe Boeru, ne-ar ușura asemenea camioane munca pe traseul Canalului?

Imi răspunde doar o privire nostalgică. Dealtfel, cu greu îl desprindem pe președintele «Arlusului» de pe Canal de autocamion. În drum, mereu întoarce capul.

— Pe cât știu, ne spune tovarășul Moiboroda, vom livra un număr de asemenea mașini și Republicii voastre. Și încă destul de curând.

Ochii lui Boeru se luminează. Și nu numai ai lui. Cu asemenea ajutor, ce fapte noi și mărețe vor săvârși constructorii Canalului Dunăre-Marea Neagră!

Conduși de președintele comitetului sindical, ne îndreptăm spre creșă. În mijlocul unei adevărate pădurici se înalță clădirea albă, sclipitoare a creșei. Suntem întrebați dacă nu cumva vreunul are guturai și, spre marea lor părere de rău, câțiva trebuie să rămână la ușă. Noi ceilalți, îmbrăcăm halate albe și trecem prin dormitoare luminoase cu paturi și așternuturi albe ca zăpada, cu jucării felurite și desene vesele pe pereți. Iată-i pe cei mai mici: copiii de două luni. Gânguresc satisfăcuți; grija față de ei este exemplară. Mai încolo copiii de un an, rumeni, zâmbitori. În sala de mese mănâncă cei mai mari: copiii între 2 și 3 ani. Nina Alexeeva e foarte supărată; s'a încruntat și ochii ei albaștri aruncă fulgere. Aflăm că s'a certat cu băiețușul de alături. Facem cunoștință cu amândoi și bineînțeles scoatem fotografiile copiilor noștri. Nina vrea să știe cum o cheamă pe fetița cu ochii negri și funda în păr. Ii satisfacem curiozitatea.

— Dar nu vine pela noi să ne jucăm? — și ochisorii te măsoară, prevenindu-te ca nu cumva s'o duci cu vorba.

— Așa repede nu cred. E mititică, tot ca tine, poate un pic mai mare. Dar să știi că ți-a trimis salutări și când veți crește amândouă, sigur c'o să vă întâlniți.

În aceleleași halate traversăm strada și iată-ne la una din grădinile de copii. Aci, copiii au luat masa și așteptând venirea părinților, se strâng grupuri-grupuri în camerele lor spațioase și pun la cale jocurile cele mai năstrușnice. Într'una din clase s'a organizat un cor și glasuri de clopoțel cântă pacea, cântă Uniunea Sovietică, cântă bunăstarea, îl cântă pe Stalin. Rămânem în prag și — pe negândite — unul câte unul ne asociem acestui cor care răsună în inimile noastre. În altă clasă câțiva copii dansează. E un dans vesel, dar cu mișcări line, pe care niciodată nu l-am văzut. Aflăm că este unul din cele mai răspândite dansuri populare bieloruse.

Ne pregătim de plecare. Copiii salută, flutură mâinile, batistuțele. Nu-ți vine să pleci de aici, dar mai avem atâtea de văzut.

Ceva mai încolo se află policlinica. În ușă ne așteaptă medicul șef Piotr Petrovici Berezovschi. Un tânăr simpatic, cu aceeași ochi albaștri lucitori. Conduce o instituție mare, înzestrată cu toate secțiile necesare. Aici, muncitorii uzinei trec în fiecare an printr'un control medical. Clădirea spitalului va avea în curând 8 corpuri noi. Construcția e planificată pe trei ani și va costa 28 milioane de ruble. Principiul activității îl constituie lupta împotriva îmbolnăvirii. Tratamentul preventiv ca și cel curativ se face atât pentru muncitori cât și pentru familiile lor. Întreg serviciul medical se află la un nivel foarte înalt. Policlinica îndrumază larga acțiune profilactic-educativă în mase. Primele inele ale sistemului de

Îngrijire medicală sunt punctele sanitare în ateliere. În uzină sunt îngrijiți cu regularitate între 1500 — 2.000 muncitori bolnavi sau debili; iar în oraș — 4.500 membri ai familiilor lor. Pentru fiecare dintre secțiile policlinicii există specialiști, dar colectivul celor 56 de medici lucrează colaborând tovarășește, consultându-se reciproc. Policlinica este înzestrată cu 6 aparate Roentgen de ultimul tip. Ea are un laborator în care se fac toate analizele necesare și un staționar cu 200 de paturi (în curând vor fi 400) unde bolnavii pot rămâne în caz de nevoie. În marea sală de operații se pot face cele mai complicate operații chirurgicale. Bolnavii cronici urmează tratament de lungă durată. Noaptea se asigură totdeauna garda, din care face parte un chirurg și un medic internist. Intregul personal medical învață continuu. Au loc diferite lecții și debateri cu privire la munca curentă, în cazurile cele mai interesante, la noile descoperiri aflate atât prin presă cât și prin contactul permanent cu instituțiile științifice din Minsc și Moscova.

Pe o colină care domină atât uzina cât și cartierul nou zidit, se înalță impunătorul club muncitoresc — mândria colectivului combinatului. Această mare casă de cultură a fost construită în 1949 din inițiativa comsomolului, în cinstea aniversării a 30 de ani dela înființarea Republicii Bielorusie. Fondurile au fost acordate de Guvern, dar construcția s'a realizat în cea mai mare măsură prin muncă voluntară. E o clădire uriașă, cu fațada monumentală. Cărămizile din care s'a construit au fost ridicate și aduse din dărâmurile de pe urma devastării orașului. Numai într'o singură duminică tinerii au adus aci 2 milioane de cărămizi. Nu departe este parcul tineretului și bazinul de înot.

Ne întâmpină directorul clubului, un tânăr vioi, șaten, nerăbdător. Ne poartă într'un birou unde împreună cu principalii săi colaboratori ne descrie multilaterală activitate pe care o desfășoară. Conducerea casei de cultură este aleasă de adunarea generală a muncitorilor, funcționarilor și tehnicienilor uzinei. Odată pe an conducerea clubului face darea de seamă în fața adunării generale. Munca este planificată și împărțită pe trei cicluri bine definite: muncă politică, activitate cinematografică și muncă artistică de amatori. Sunt șapte cercuri de amatori cuprinzând minunatul cor al uzinei, condus de tov. Maslov, absolvent al conservatorului, o echipă de teatru, o fanfară, mai multe echipe de dans. Echipa de teatru este îndrumată de artistul emerit al Republicii, Arbenin. Dealtfel sala de teatru a clubului găzduiește foarte des spectacolele teatrului rusesc și teatrului bielorus din Minsc. Clubul are o orchestră de instrumente populare, o echipă de baianiști (un fel de acordeoniști), un cerc de artă plastică. Toate activează pe baza unui plan precis, zilnic.

Lecțiile și conferințele sunt foarte frecvente și se organizează pe bază de cicluri pe teme politice, științifice, de cultură generală. La etajul I al clubului, vizităm o sală specială de lecții; dar la nevoie, conferințele se țin în sala teatrului care numără 800 de locuri. Tot clubul organizează cu regularitate „Ziua copiilor“, al cărei program este alcătuit din lecții, dansuri, muzică — adevărate spectacole care se desfășoară dimineața la ora 11.

Activitatea clubului cuprinde și familiile muncitorilor. Astfel sunt organizate lecții pentru gospodine, ele fiind special invitate. Se țin lecții pentru tineret. În fiecare Vineri au loc serile tineretului denumite « Vine-

rea comsomolistă », în cadrul cărora se dau concerte, se țin conferințe. Odată pe săptămână clubul organizează « Marșea Stahanoviștilor », în cadrul căreia au loc prelegeri, întâlniri între frunțașii în producție, schimburi de experiență, etc. La « Marșea stahanovistă » vin câteodată inovatori din Moscova, laureați ai Premiului Stalin. Astfel, pe la uzina de automobile din Minsc au trecut renumiții Macoveev, Cichirev, Vasiliev. Clubul organizează lecții ținute de ingineri, raționalizatori stahanoviști ai uzinei; bunăoară când ne aflam acolo, un brigadier a ținut o lecție pe tema: « *Experiența mea în punerea rapidă a țevilor* ». Pe plan politic, conferințele au teme variate, în care predomină însă tema păcii. In ceace privește cercurile artistice, ele se bucură de atenție deosebită și funcționează sub patronajul teatrului de operă și balet din Minsc. Artiști ai poporului, ca Alexandrovscaia și Bolotin, vin adesea între tinerii artiști amatori pentru a le da sfaturi prețioase. În marea sală a clubului se organizează numeroase vizionări de filme și discuții creatoare.

Un sprijin deosebit în activitatea clubului îl dă « *Avtozavoleț* », care popularizează succesele și critică deficiențele muncii. Clubul organizează deseori excursii, mobilizând mai cu seamă tineretul. Dar în afara muncii la sediu, clubul activează deasemenea în interiorul uzinei, îndrumând activitatea colțurilor roșii din secție. Pe de altă parte clubul se ocupă de activitatea cultural-artistică din cartierele de locuit. Această casă de cultură patronează munca culturală a unui întreg raion — Bigomelski, așezat la 150 kilometri depărtare de Minsc. Raionul Bigomelski a fost literalmente nimicit de nemți, pentru că era o importantă zonă de activitate a partizanilor. Clubul deplasează aci conform unui plan bine stabilit lectori, echipe artistice și câteodată organizează concerte întregi.

Secția tehnică se ocupă de sprijinirea a tot ce este nou în activitatea productivă a uzinei; ea organizează și asigură schimbul de experiență. Secția politicii de masă organizează lecțiile și conferințele. La club se află și o filială a cabinetului de partid. Secția bibliotecii conduce întregul complex bibliotecar care mănuește fondul de 35.000 de volume. La sediul clubului se află 12.000 de volume, iar restul a fost împărțit prin bibliotecile volante care se află pe lângă colțurile roșii. În mod regulat clubul se ocupă de organizarea discuțiilor cu privire la diverse cărți literare. Astfel, cu câteva zile înainte de venirea noastră, s'a discutat în prezența autorului romanul « Curentul adânc » de laureatul Premiului Stalin, Șemiachin. În activitatea cercului literar s'au remarcat doi poeți tineri: Ștepanov și Șarakov. În activitatea teatrală și coregrafică s'au ridicat adevărate talente. Am admirat bunăoară pe tânărul Rimmer, orfan de război, înfiat de uzină și actualmente unul din cei mai buni dansatori ai orașului. În domeniul coral și solistic ca și instrumental, uzina este o adevărată mină nepuizabilă de talente. Aci sunt specialiști în declamație, virtuoși la instrumente populare, soliști vocali admirabili. Am ascultat un bariton valoros care abia venise dela lucru și urcase pe scenă. Sectorul cinematografic organizează proiectarea filmelor și discutarea lor. Sectorul sportiv îndrumază activitatea de cultură fizică a mii și mii de tineri.

Am văzut activitatea clubului în plină campanie de pregătire a mării sărbători de aniversare a Revoluției din Octombrie. Echipa teatrală,

corul și echipa de dans se pregăteau pentru marele concurs unional care avea să se desfășoare în Octombrie la Moscova. Știrile citite în ziar au confirmat că uzina de automobile din Minsc a cucerit acolo un loc remarcabil.

Însoțiți de tovarășul Dlugașevski, președintele sovietului orașului Minsc, de directorul uzinei Moiboroda, de frunțași în producție, am intrat în sala de teatru unde avea să se desfășoare festivalul organizat de echipele artistice ale clubului. Cuvântul de bun sosit rostit de conducătorul artistic a fost însoțit de uralele nesfârșite ale celor peste o mie de oameni prezenți. Era aclamată Republica Populară Română, Partidul Muncitoresc Român și tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej. În picioare, cu fețele strălucitoare am scandat împreună numele scump al marelui Iosif Vissarionovici Stalin. Și când, la încheierea spectacolului, șeful delegației A.R.L.U.S. a adresat eroicilor constructori ai comunismului salutul poporului român și i-a încredințat că oamenii muncii din R.P.R. vor duce până la capăt lupta comună împotriva incendiatorilor unui nou război, pentru pace în lume, pentru socialism — zeci de minute au continuat uralele nesfârșite. La plecare am strâns nenumărate mâini prietenești, ne-am îmbrățișat frățește cu muncitori și ingineri, cu funcționari și tehnicieni, urându-ne reciproc noi și noi succese în munca noastră pentru fericirea popoarelor, noi și noi succese în lupta pentru pace.



— Astăzi vă vom arăta o întreprindere a unei ramuri de producție care n'a existat la noi înainte de război, — ne spune tovarășul Zaițev. Vom vizita combinatul textil, a cărui construcție a început în 1945.

Autobuzul se îndreaptă spre periferia orașului, unde se înalță zidurile cărămizii ale combinatului. În poartă ne întâmpină tovarășa Necipor, directoarea. Este o femeie de statură mijlocie, voinică, cu o frunte lată, inteligentă, cu ochii întunecați. Intreaga-i făptură emană energie și încredere. Ne strânge puternic mâinile; simțim astfel prietenia-i sinceră, trainică. Vorbește perfect rusește, cum dealtfel vorbește majoritatea zdrobitoare a bielorușilor. Ne conduce în biroul ei ticsit de colaboratori. Aici se află șefele de secții, muncitoarele stahanoviste, frunțașele în producție. Pe masa din mijloc, trei albume, ale căror fotografii sugestive povestesc scurta dar glorioasă istorie a combinatului. Prin fereastra din spatele directoarei se vede curtea cu clădirile, dintre care unele încă nu sunt terminate. Domnește o atmosferă de voie bună care nu împieteează asupra seriozității discuțiilor.

— Pe locul unde se înalță combinatul nostru, în 1945 erau numai dărâmături. Dar populația avea nevoie de îmbrăcăminte. Și așa cum ne-am luat angajamentul, lucrând între zidurile netencuite, noi am dat în 1946 prima noastră producție. Nu erau cadre de textiliști și nu aveam de unde să le luăm. Am chemat fete din colhozuri și-am organizat aici, la fața locului, prima noastră școală de câteva luni. Așa s'a pornit totul.

Actualmente, combinatul depășește producția cu 40% și împlinește planul și pe sortimente. Președinta comitetului de fabrică ne povestește despre larga dezvoltare a întrecerilor și mai cu seamă a luptei pentru



economie. Micșorarea prețului de cost este în atenția tuturor. În acest domeniu s'au distins mai ales stahanovistele Lida Grințevici, torcătoare și Olga Sumarova, țesătoare. Prima a dobândit rezultate deosebite în economisirea materiilor brute, a doua în creșterea productivității muncii. Olga Sumarova este deputată în Sôvietul Regional. Dealtfel combinatul textil are 11 deputați în sovietul orașului Minsc. Țesătoarea Maicovscaia, deputată și ea, a fost delegata combinatului la Conferința Partizanilor Păcii din Moscova.

— Trebuia să dăm grabnic producție. De aceea am folosit și metode neobișnuite de lucru. Construiam. Mașinile mergeau din plin și noi așezam podelele. Nicio clipă n'am neglijat munca culturală, ridicarea politică și creșterea profesională a muncitoarelor.

În secții sunt întreceri individuale, iar secțiile se întrec între ele. Vizităm una după alta secțiile de bobinat, țesătoria, boiangeria, etc. Prețutindenii sunt gazete de perete și alături, mari panouri cu angajamentele în cadrul întrecerii a fiecărei secții și brigăzi. Deasupra fiecărei mașini se află un panou cu angajamentele și rezultatele obținute de muncitoarele care lucrează acolo. Tocmai în timpul vizitei noastre se afișează o ediție specială a gazetei de perete, așa numita ediție «*Molnia*» (Fulgerul) care anunță succese noi dobândite de unele muncitoare în cadrul schimbului păcii. Întreaga întreprindere se află în întrecere cu combinatul textil din Grodno. 136 muncitoare au luat mașinile în păstrare socialistă (80% din personalul combinatului îl compun femeile). Clubul este abia în construcție, dar munca culturală se desfășoară din plin. Biblioteca numără mii de volume, iar lecțiile se țin lanț. Intrucât n'au sală proprie, muncitoarele vizionează colectiv spectacolele teatrelor din centru. Se desvoltă și activitatea artistică de amatori în cadrul echipei de cântec și dans.

Combinatul patronează un colhoz în care pe vremuri conducerea era slabă. Se deplasează brigăzi mixte însoțite de lectori și echipe artistice. Odată cu acestea pleacă și muncitori specialiști, contabili, care ajută colhoznicilor în treburile gospodărești. În cadrul întrecerii de primăvară stabilite prin contract între colhoz și întreprindere, combinatul se obliga să îndeplinească planul 107%, iar colhozul să termine înainte de vreme muncile de primăvară. Rezultatul a fost cât se poate de pozitiv. Evident — întreprinderea și-a ținut cuvântul; iar colhoznicii, pe lângă îndeplinirea planului înainte de termen au semănat și cocsagâz \*) care le-a dat o recoltă bună și venituri neașteptat de mari. Totodată combinatul a ajutat colhozul să organizeze întreceri între brigăzi și i-a dat un drapel care se acordă brigăzii fruntașe. În momentele grele, în toiu străngerii recoltei, combinatul ajută colhozul prin împrumutare de camioane.

Iată-ne la torcătoria. Facem cunoștință cu Nadejda Sporiș, stahanovistă fruntașă, cea mai bună torcătoare din oraș. În 1945 ea nu era decât o fată dela țară care a venit ca muncitoare necalificată și participa la construirea combinatului. Aici a învățat meseria, aici a făcut școala. Decurând a hotărât să se mărite și combinatul o înzestrează cu o frumoasă casă de locuit. Până acum, cu astfel de case au fost înzestrate

\*) Cocsagâz = plantă din care se face cauciuc.

aici 50 de fete. Ania Voronciuk a venit și ea la combinat ca simplă salahoare, iar acum este prim-țesătoare stahanovistă, renumită în tot orașul. Muncind la ridicarea combinatului, ea a făcut cunoștință cu un tânăr constructor stahanovist. S'au căsătorit în 1947.

O întrecere interesantă au organizat fruntașii Kașchin și Scobchina. Ei și-au luat angajamentul de a reduce revizuirea utilajului numai la două ori față de cele trei reglementare. Utilajul este dintre cele mai moderne. În săli uriașe, lucrează mașini de scărmanat lână, care într'un proces complectamente mecanizat dau materia necesară întregului combinat. O uriașă hală cuprinde mașinile de răsucit unde se folosește larg metoda Coroliiov. Acolo unde este nevoie de cinci oameni, lucrează aici trei stahanoviști. Întregul combinat este cuprins în întrecere socialistă. Iat'o pe Nadejda Sporiș alături de rivalele ei Golencik și Sosunkevici: discută prietenește și râd împreună. Prindem insigna A.R.L.U.S. de bluza Lidei Grințevici. Ea strânge călduros mâinile întinse și spune rar, cu hotărâre:

— Noi am cunoscut războiul. Și nu-l dorim. Nici măcar dușmanilor. Noi știm că prietenii păcii se numără în lume cu sutele de milioane. Vă vedem, și știm că acolo, în patria voastră e un popor care vrea pacea și luptă pentru ea alături de noi. Transmiteți salutul nostru poporului român și mai ales muncitoarelor textile.

Ieșim în curte însoțiți de urările și semnele de prietenie ale acestor oameni ospitalieri, gata să ne arate tot ce-au realizat în munca lor nestăvilită, slujind patria. Și nu găsim cuvinte care ar putea exprima marea noastră recunoștință pentru tot, tot ce a dat și continuă să dea poporului nostru, marea Uniune Sovietică și minunații ei oameni.

★

Tovarășul Bulat este în genere un om tăcut. Nu are obiceiul să-și pună decorațiile și mereu ferește brațul amputat dela jumătate, în timpul războiului. Privirea sa cercetătoare nu pierde nici un amănunt. Imbrăcat modest, cu părul puțin ciufulit, s'ar părea că e unul din zecile de milioane de oameni obișnuți. Și cu toate acestea tovarășul Bulat este erou al Uniunii Sovietice. De mulți ani lucrează în calitate de director al fabricii de șocolată și dulciuri «*Comu arca*». Ospitalier, ne invită să luăm loc și cu vorba molcomă, nițel tăgănată, spune povestea acestei întreprinderi cunoscute în Republica întreagă.

— Fabrica nu este tânără. A fost construită încă în 1934 sub directa supraveghere a tovarășului Micoian, pe atunci ministru al Alimentației U.R.S.S. Vizitând întreprinderea, ministrul a propus să fie înconjurată de un parc. Șapte ani mai târziu, hitleriștii au distrus parcul și au ars fabrica până la temelie. Înainte de război noi am dat o producție zilnică de 50 de tone pe zi. La eliberare ni s'a pus sarcina refacerii grabnice.

Urmează povestea efortului eroic, asemănător atâtor fapte întâlnite de noi în timpul șederii în U.R.S.S. Cu mâinile lor, aceiași muncitori care lucraseră în fabrică înainte de război au ridicat zidurile, au instalat mașinile și au pornit producția. Actualmente clădirea și dependențele sunt aproape terminate. Dar fabrica a reintrat în producție cu mult înainte de terminarea clădirii. În clipa de față planul se îndeplinește

cu regularitate; în luna Septembrie s'a realizat 108%. Nouăzeci la sută din muncitori sunt stahanoviști și udarnici.

— Ne luptăm să devenim o fabrică a muncii stahanoviste colective, — intervine o femeie de vârstă mijlocie, cu părul castaniu și ochi adânci. Este secretara organizației de Partid, tovarășa Olejko. Ea desfășoară o muncă grea, fără să fi părăsit producția. Lucrează în postul de șefă a secției de prăjire și măcinare a boabelor de cacao.

— În munca noastră sprijinul principal sunt comuniștii și comsomoliștii. Dealtfel, cum vă veți convinge, majoritatea lucrătorilor noștri o formează tineretul. Cincizeci la sută din totalul muncitorilor și funcționarilor sunt comsomoliști. Reușim a îndeplini planul de producție crescând mereu nivelul profesional și cultural al colectivului fabricii. Avem mai multe grupe de învățământ de partid și desfășurăm o activitate artistică-culturală destul de mare.

Călăuziți de directorul Bulat și tovarășa Olejko, vizităm secțiile fabricii, după ce am îmbrăcat halate albe și bonete de parcă am fi la spital sau farmacie. Într'adevăr, totul sclipеște de curățenie, dela uriașele cazane în care se fierbe pasta de șocolată, până la formele în care se toarnă bomboanele. Cele mai multe din procesele de muncă sunt mecanizate. În mers suntem invitați a gusta din produse, pentru a ne da seama de calitatea lor. Nu ne dăm înlături...

— Dăm bătălia pentru a deveni fabrică de bună calitate, — ne spune tovarășul Bulat. Până acum aveam numai 52 de brigăzi de bună calitate. Sper însă că datorită ajutorului organizației de Partid, a comsomolului și sindicatului, vom putea atinge scopul pe care ni l-am propus.

— Ne-am prins cu adevărat într'o luptă grea, — intervine zâmbind secretara de partid. — Suntem în întrecere cu fabrica de bomboane din Gomel și acolo e un colectiv puternic, bine organizat.

Intr'o sală mare cu pereții de faianță, ne oprim în fața unei mașini curioase, lungă de vreo cincisprezece metri, un fel de balaur de metal. Dintr'o parte, printr'o deschizătură largă se introduce automat o cantitate mare de pastă. Alunecând în jos, pasta se subțiază mereu și treptat-treptat, făcând câteva ocoliri aproape în spirală, devine un fir gros cât degetul. La capătul celălalt, se taie mecanic și se încarcă automat pe niște tăvi rulante. Privim în dreapta, privim în stânga, — nici o lucrătoare. Într'un târziu apare o femeie tânără, cu mișcări sigure, zâmbind larg, cu ochii râzând. Este stahanovista Ostrouh. E cunoscută nu numai în Bielorusia, ci în toată Uniunea Sovietică. Și într'adevăr, această lucrătoare modestă produce zilnic 10,3 tone de bomboane în schimb. Calificată la «Comunarca», tovarășa Ostrouh a terminat aici și școala de meserii. Ea a introdus în fabrică metoda «mișcării grăbite» (*Scorostnoie Dvi-jenie*). Dacă pe vremuri producția maximă era de 68 bomboane pe minut (stahanoviștii din Moscova), Ostrouh obține acum 110 bucăți pe minut. Cu multă grijă ea transmite experiența ei muncitoarelor întreprinderii.

Vizităm secția lustruitului bomboanelor, secția ambalajului, secția expediției. Pretutindeni domnește ordine desăvârșită, curățenie exemplară și spiritul întrecerii.

Delegați și fruntași ai întreprinderii, ne-am strâns în cabinetul directorului, într'o prietenească și caldă convorbire. Se schimbă insigne, se pun întrebări, se dau răspunsuri.

— Apoi eu cunosc fabrica dumneavoastră de multă vreme, — zâmbeste un tovarăș din delegația noastră.

— Ați mai fost prin Minsc ?

— Nu tovarășe, a venit Minsc-ul în Republica Populară Română, ducând vestea muncii voastre în nenumăratele cutii de șocolată și bomboane care astăzi sunt cele mai apreciate pe la noi. Noi cunoaștem «*Comunarca*». Dar mai cu seamă copiii noștri.

— Este adevărat, tovarăși — rostește rar directorul — Muncind aici, noi lucrăm pentru binele poporului nostru și al Patriei Sovietice. Dar gândul că munca noastră aduce folos poporului român, ca și altor popoare ce luptă să construiască socialismul, ne umple de bucurie. Pentru că noi avem aceeași dorință: pacea în lume. Și avem un singur țel: viața fericită a oamenilor.



În camera spațiosului hotel din centrul orașului Minsc așteptăm cu nerăbdare scriitorii bieloruși cu care urmează să stăm de vorbă. Scurtă bătaie în ușă și ne zâmbim ca prieteni de când lumea. Și cum să fie altfel, dacă avem bucuria de a-l cunoaște pe laureatul Premiului Stalin, Arcadie Culeșov, ale cărui poezii le-am citit cu nesaț în rusește și în traducere românească. Mic de statură, tuns la piele, Culeșov zâmbeste mereu, povestind despre activitatea Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Bielorusă, despre secțiile de creație, despre nouile succese ale prozatorilor și poezilor bieloruși.

— Aveți o revistă literară groasă?

— Fără îndoială. Numai că despre astea să vă povestească mai bine Maxim Tank, aci de față. El este redactorul șef al revistei noastre «*Polîmea*».

— Adică, așa cum s'ar spune pe românește, tovarăș de nenorocire — glumește Nagy Istvan.

Dar Maxim Tank nu se simte deloc nenorocit. Dimpotrivă, se însuflețește povestind despre activitatea redacției, despre planurile de viitor, despre numere consacrate în întregime literaturii poloneze și maghiare:

— Din păcate, până acum n'am prea primit material literar din România. Și ne-ar interesa în mod deosebit să cunoaștem literatura voastră nouă, oglindind lupta pentru pace și socialism a poporului român. Ca redactor șef, vă asigur că am vrea să închinăm literaturii din R.P.R. un număr al revistei noastre.

Discuția se lărgeste. Întrebările se încrucișează cu răspunsurile. Problemele teoretice generale se îmbină cu unele aspecte ale istoriei literare. Am vrea să cunoaștem atât de multe, iar timp avem așa de puțin! Privesc atent statura atletică a lui Maxim Tank, fața lui tinerească, deschisă. Este din Bielorusia Occidentală și a cunoscut de timpuriu mizeria și jugul aristocrației poloneze. A intrat în mișcarea revoluționară și, pentru activitate comunistă, a fost aruncat în temniță unde a stat ani în șir. În 1939, la eliberarea Bielorusiei Occidentale, Maxim Tank aducea odată cu entuziasmul său creator și voința sa de luptă, două volume de versuri scrise în închisoare. Actualmente este laureat al Premiului Stalin și unul dintre conducătorii Uniunii Scriitorilor din Bielorusia.

Literatura bielorusă își are originea în vechea literatură scrisă a Rusiei Kievului (veacul al X-lea). În perioada secolelor XVI-XVII, atât literatura populară, cât și cea cultă oglindesc lupta ascuțită îndeosebi a țărănimii împotriva feudalismului. Alipirea la Rusia a dat un imbold important dezvoltării literaturii bieloruse. În veacul al XIX-lea apar cunoscutele lucrări anonime «*Taras în Parnas*» și poemul «*Eneida pe dos*». Se ridică un număr de poeți care cântă lupta împotriva iobăgiei. Sub influența puternică a marilor democrați revoluționari ruși se dezvoltă și aici primele creații ale realismului critic (poetul Bogușevici). Luptele revoluționare din perioada primei revoluții ruse — 1905, aduc în prim plan pe scriitorii luptători Ianka Cupala, Iakub Kolas și Tiotka (Alioșa Pașkevici). În creația lor apare reflectarea realistă a vieții, muncii și luptei maselor poporului bielorus — și mai ales ale țărănimii — împotriva țarismului, boerilor și capitaliștilor. Operele lor sunt pătrunse de dragoste pentru patria și poporul lor și cu toate că oglindesc grele condiții de viață, sunt îmbibate de optimism, de încredere în viitor. Pentru participare la lupta revoluționară, Iakub Kolas este aruncat în închisoare. Ianka Cupala, prin versuri și piese de teatru, continuă să cheme la lupta de eliberare. Poetul Bogdanovici, un realist de mare putere, dăruiește volumele pline de încredere în viitor «*Deasupra Mării*» și «*Haturi*». Odată cu dezvoltarea mișcării muncitorești în Bielorusia și participarea poporului la marea Revoluție Socialistă din Octombrie, un șir întreg de scriitori se alătură luptei pentru o viață nouă. Dramaturgul Condrat Krapiva, prozatorul Mihas Lînicov, Cuzma Ciornâi, zugrăvesc participarea maselor populare în războiul civil. Petrus Brovka și Petro Glebka înfățișează construcția socialismului. Romancierul Lînicov redă viața muncitorilor din orașe, Ianka Cupala scrie renumitele sale poeme consacrate planurilor cincinale. Iakub Kolas publică nuvele zugrăvind efortul constructiv al poporului bielorus, iar scriitorul Baidulea demască viguros chiaburimea în romanul său. Până la izbucnirea celui de al doilea război mondial, Cuzma Ciornâi tipărește romanele «*Sora*», «*Pământul*», «*Primăvara*», «*Treizeci de ani*», «*Generația a treia*». Petrus Brovka scrie marele poem «*Caterina*», iar Arcadie Culeșov ciclul poemelor despre colectivizare. În clipa când hoardele hitleriste cotropesc teritoriul bielorus, mulți dintre scriitori intră în armată, iar alții fac parte din redacțiile ziarelor de front. Impreună cu toți scriitorii sovietici, poeții, romancierii, dramaturgii bieloruși lovesc în dușman și chiamă pătimaș poporul la luptă. Condrat Krapiva scrie piesele de teatru «*Cine râde la urmă*» și «*Partizanii*», Cuzma Ciornâi — drama «*Patria*». Maxim Tank închină bielorușilor asupra de șleahta poloneză câteva cicluri de poezii, cântă lupta eroică a partizanilor așa cum o face și Iakub Kolas. Mai multe nuvele despre partizani scrie Ciornâi, iar Brovka compune «*Poemul despre Smolsacikov*». Faptele vitejești ale Armatei Sovietice sunt cântate de poeții Kolas, Culeșov, Tank, Brovka, Glebka.

Iată că războiul a trecut. Steagul victorios al Uniunii Sovietice fâlfâie deasupra Reichstagului berlinez. Însă tema luptei de apărare rămâne mereu în literatura bielorusă, ca și în toată literatura sovietică. Krapiva scrie piesa «*Cu poporul*», Mavzon — drama «*Constantin Zaslouov*», Lînicov — romanul «*Zile de nouitate*». Este premiat romanul lui Semiachin «*Curentul adânc*». Petrus Brovka primește Premiul Stalin pentru poemele «*Pâineas*»

și «*Jasnii kut*». O operă monumentală, distinsă cu Premiul Stalin, realizează Iakub Kolas în marea descriere epică a luptei poporului din Bielorusia Occidentală în romanul «*Casa pescarului*». Rolul comuniștilor ca organizatori ai luptei este înfățișat de Arcadie Culeșov în poemul «*Albie nouă*» zugrăvind emoționant caracterul conducător al Partidului Bolșevic. Pline de vigoare sunt poeziile distinse cu Premiul Stalin din volumul «*Dacă ar ști*» de Maxim Tank. Mărturie de dragoste pentru pace și ură împotriva incendiatorilor unui nou război sunt volumele «*Oamenii simpli*» de Culeșov și «*Jurnalul păcii*» de Maxim Tank. În cadrul tabloului vast al muncii și luptei pentru comunism a întregii Uniuni Sovietice, scriitorii bieloruși descriu cu dragoste nemărginită succesele poporului lor în construirea vieții fericite. Profund pătrunse de spiritul internaționalismului proletar, operele scriitorilor bieloruși sunt adevărate modele ale literaturii realismului socialist, constituind exemple demne de urmat. În aceste opere apare chipul luminos al marelui Stalin, conducătorul Uniunii Sovietice, îndrumătorul întru pace și socialism al oamenilor muncii din toată lumea.



— Pesemne că asta mi-e soarta, să fiu mereu președinte de colhoz, — râde și clipește din ochi uriașul Volotiko, președintele colhozului «*Gastello*» din regiunea Minsc. Și adevărat, sunt 17 ani încheiați decând colhoznicii, acordându-i toată încrederea, îl aleg mereu în acest post.

Am făcut mai bine de 20 de kilometri pentru a vizita colhozul care poartă numele eroicului căpitan aviator. Așezat pe un teren vast în bună măsură șes, dar brăzdat de coline, colhozul se întinde pe o suprafață de 1.500 hectare. Cotropitorii naziști l-au distrus cu desăvârșire. Toți bărbații au plecat pe front. Unii au luptat în cadrele Armatei Sovietice regulate, ceilalți în detașamentele de partizani. Din cei 175 bărbați, 94 au căzut pe câmpul de onoare.

La izgonirea cotropitorilor, colhozul nu mai avea decât o singură vacă și aceea stearpă. Aici, unde înainte de război se realizau zece centneri de cereale la hectar, 120 centneri de cartofi, 1.300 litri de lapte dela o singură vacă, — acum trebuia începută reconstrucția fără fonduri și fără brațe de lucru. Până și pământul ars, sărăcit, nu dădea decât 3,3 centneri de grâu la hectar.

Cu ajutorul Partidului și guvernului, cu sprijinul frățesc al celorlalte Republici Sovietice, prin efortul colectiv al colhoznicilor, astăzi viața nouă pulsează pe meleagurile din «*Gastello*». Se realizează 16-17 centneri de cereale la hectar, 170 centneri de cartofi iar cele 181 de vaci dau în mijlociu câte 2.800 de litri de lapte pe an. Dacă în 1945 venitul colhozului nu era decât de 40.000 de ruble, în 1950 el înscrie 839.000, iar în anul 1951 — 1.200.000 de ruble. Pentru anul 1952, colhoznicii prevăd ridicarea venitului la 3 milioane ruble. Anul acesta colhoznicii au primit drept avans la zile-muncă 540.000 de ruble și 195 tone de grâu.

Stăm de vorbă liniștit, gospodărește. Venită direct dela muncă, Liubov Antonova ne povestește despre ferma ei de porci. Fruntașă pe colhoz, ea a adus colhozului un câștig deosebit și deaceea, pentru munca depusă de ea numai în cadrul primului semestru al acestui an, a câștigat mai mult

decât președintele colhozului. I s'au înmânat 4.500 de ruble, 2,5 tone de grâu, orz și seară. Deasemenea a primit ca premiu 5 purcei. Fiindcă a crescut o nouă serie de purcei de rasă, Liubov Antonova va primi drept premiu alți 8 purcei. Pentru faptul de a fi dat înainte de termen întreaga parte ce se cuvenea statului, această fruntașă a mai primit un premiu: un «purcel» de 180 kgr.

Vizităm ferma. Aici totul este curat, sclipitor. Sistemul de adăpare a vitelor e ingenios: fiecare vacă își are un vas din care bea apăsând cu botul o plachetă de metal — la apăsare apa țâșnește și încetează de îndată ce animalul și-a potolit setea. În felul acesta se economisește și munca omului și apa. Facem cunoștință cu Veronia Lanievskaja care a realizat în cursul acestui an 815 zile muncă. Îngrijind zece vaci, ea a obținut dela fiecare între 4.000 și 5.000 litri de lapte. În afară de faptul că fruntașei i s'a dat partea care i se cuvine în bani și grâu, ea mai primește un vițel și 900 litri de lapte.

În activitatea colhozului se simte puternic înaintarea spre comunism. Pe lângă recolta de cereale și cartofi, pe lângă îngrijirea vitelor (și «Gastello» este renumit pentru vacile de lapte și porcii săi), colhoznicii au plantat o grădină de pomi fructiferi pe o întindere de 25 hectare. Înainte de război aveau o grădină de 13 hectare din care însă, în urma ocupației naziste n'au mai rămas decât două. Doi câte doi, apoi în grupe, trecem prin livada de meri. Fructele sunt mari, gustoase, unele ating 500 — 600 de grame. Pe vremuri pomii fructiferi creșteau anevoie pe pământul bielorus, datorită climei prea umede și lipsei de soare. În vremea regimului sovietic însă, metodele micuriste au permis dobândirea unor varietăți de mere specific bieloruse. Astăzi livezile bieloruse de pomi fructiferi nu numai că asigură nevoile populației Republicii, dar contribuie și la alimentarea regiunilor nordice.

Iată-ne în fața garajului. Tovarășul Volotiko zâmbeste mândru. Intr'adevăr, aci admirăm cai frumoși, bine îngrijiți. Pentru munca depusă în creșterea cailor, colhozul a cucerit drapelul roșu al comitetului raional și în câteva rânduri diplome de onoare.

Inzestrat cu cinci camioane și un număr mare de mașini agricole, colhozul colaborează cu stațiunea de mașini și tractoare. Munca se face pe cinci brigăzi și anume: o brigadă de câmp, două brigăzi pentru creșterea animalelor, o brigadă de construcții și o brigadă a întreținerii. Între brigăzi se desfășoară o întrecere încordată pentru dobândirea primului loc. Numele colhoznicilor fruntași evidențiați sunt trecute la sfârșitul anului în cartea de onoare a colhozului. Colhozul «Gastello» este în întrecere socialistă cu colhozul «Cuibășev». Anul acesta întrecerea a fost câștigată de «Gastello» și, evident, întregul colhoz este mândru de asta. În spiritul prieteniei desăvârșite, învingătorii au ajutat colhozului «Cuibășev» să facă față unor sarcini în îndeplinirea cărora a rămas în urmă.

Majoritatea colhoznicilor, tineri și vârstnici, femei și bărbați, învață. 80 de colhoznici studiază în școala de agricultură fără a părăsi producția. 70 de tineri au fost trimiși la oraș de unde se vor întoarce ingineri, medici, agronomi, veterinari. Colhozul construiește acuma clubul unde se va muta și biblioteca mare care cuprinde autori clasici și sovietici, scriitori progresiști străini, literatură tehnică, etc. Cu regularitate se organizează lecții pentru care vin conferențieri dela oraș. Am vizitat stadionul sportiv în-

zestrat cu tot ce este necesar pentru diversele ramuri ale sportului. Colhozul posedă o creșă și o grădiniță de copii.

Munca se desfășoară pe baza unui plan aprobat de adunarea generală. Cu toate că astăzi, în urma războiului, sunt mult mai puține brațe de lucru, mecanizarea muncii permite îndeplinirea sarcinilor. Acum 2-3 ani, colhoznicii realizau pe an circa 297 zile-muncă de om; anul acesta în mijlociu s'au realizat 320—330 zile-muncă. Intreaga masă participă activ la viața obștească. Se fac nenumărate construcții. Se clădesc locuințe atât pentru colhoznici cât și pentru specialiști: agronomi, zootehnicieni, etc.

Intreaga muncă este organizată pe baze științifice. Colhoznicii citesc, studiază; ei leagă mereu practica zilnică de îmbogățirea cunoștințelor teoretice. Recolta bogată este asigurată printr'o justă politică a asolamentelor, prin realizarea arăturii adânci, a semănării în cruce și a creșterii suprafeței de însămânțare prin folosirea îngrășămintelor minerale. Dar, în primul rând, succesele se obțin prin munca plină de devotament și abnegație a colhoznicilor.

Și într'adevăr, aici nu există oameni de prisos. Iată-l de pildă pe Vasili Pavlovici Șimanschi. În timpul războiului el a pierdut o mână. A urmat cursul de recalificare și acum e contabilul colhozului.

— Calculează milioane și, ca să nu se plictisească, cere să fie mereu mai multe, — râde tovarășul Volotiko.

Șimanschi lucrează conștiincios, așa cum l-a învățat Partidul. Este mereu în fruntea muncii, cu toate că-i lipsește un braț. Numai în anul acesta a primit 50.000 de ruble, în afara pensiei sale de invalid.

Decorat pentru eroism în timpul războiului, Vasili Pavlovici este între primii și în munca pașnică. Învață neîncetat.

— N'are el o mână, dar lucrează cât patru... spune președintele colhozului, în timp ce contabilul se trage modest la o parte.

— Dar cum ați reușit în atât de scurtă vreme să construiți atât și să obțineți succesele pe care le constatăm la fiecare pas ?

— Asta ar putea să vă spună fiecare din colhoznicii noștri. La început ne-a ajutat statul, acordându-ne credite pe termen lung. Astăzi toate datoriile noastre sunt achitate, am construit câte vedeti; am dat mereu mai mult de o zi de muncă; ba totodată am achiziționat și diverse mașini necesare. Și ca să vă spun drept, tare ne bate gândul să cumpărăm la anul și câteva autoturisme.

Președintele pășește vârtos. Îl urmărim spre ferma de găini unde admirăm diversele rase de păsări. Mai la deal, pe vastul loc de pășune, se află cireada de vaci dătătoare de mii de litri de lapte. Șeful fermei, Grigori Zaharâci Seleh este un om bătrân. A făcut patru războaie. Rănit destul de greu la Stalingrad, a continuat să slujească Patria muncind în spatele frontului. Zâmbește bucuros când îl întrebăm despre copii. Da, are doi fii: unul în armată, celălalt inginer.

Ne luăm rămas bun dela gospodării ospitalieri. Președintele zâmbește mereu și ne roagă să transmitem tinerilor gospodării colective din R.P.R. salutul frățesc al colhoznicilor bieloruși.



Acelaș autobuz ne duce deastădată pe un drum mai abrupt spre cealaltă parte a raionului. Vicepreședintele comitetului pentru Așezămintele



Culturale de pe lângă Consiliul de Miniștri al Republicii S. S. Bielorusne informează asupra vastei activități pe care o desfășoară așezămintele culturale regionale, raionale, orășenești și sătești. Satul Papernia, unde ne întâmpină un mare număr de colhoznici, este înzestrat cu un club sătesc. Pe vremuri, aici a fost o simplă *izba-citalnia* (casă de lectură). Acuma este un adevărat club. Are și o sală de teatru. La intrare ne oprește o fată care ne îndreaptă cu bunăvoință spre o masă. Este așa numită «*masă de informații*», unde la orice oră poți primi lămuririle necesare în orice problemă. Acest club sătesc deservește necesitățile culturale la 6 colhozuri, 3 sovhozuri și a unei stațiuni de mașini și tractoare. Activitatea sa se desfășoară în 12 case. Cercul de lecții organizează 42 de conferințe pe lună în 6 puncte locuite. Conferențiarilor sunt recrutați dintre localnici, dar pentru anumite teme sunt repartizați de raion și regiune. Clubul este condus de un sfat care aprobă întreaga activitate în conformitate cu un plan bine stabilit. În cadrul clubului funcționează trei brigăzi de agitatori, mai multe cercuri artistice de amatori. Activitatea se desfășoară atât în cadrul localului propriu, cât și în deplasare, în diferite sate și la câmp, atunci când campania agricolă este în toi. Pe timpul campaniei agricole clubul scoate gazeta «*Foate de luptă*», în afară de gazeta de perete care apare cu regularitate. Clubul are 12 cercuri: politic, literar, broderie, croșetat, croit, foto, agronomie, cultură generală, zootehnie, cor, dans și teatru. În cadrul clubului există o foto-vitrină specială care organizează asemenea vitrine și în diferite sate. Localul pune la dispoziția colhoznicilor proiecții de filme de trei ori pe săptămână. Pentru activitatea culturală locuitorii satelor se unesc pe colhozuri. Conducerea clubului se compune din 9 oameni, fiecare având sarcini concrete. Sub îndrumarea lor activează colectivele redacționale ale gazetelor de perete în colhozuri, asigurându-se apariția de două ori pe lună. În limita necesităților se scot și ediții speciale. Activitatea devine mai grea în perioada recoltării; atunci se formează brigăzi speciale de tineret. Clubul posedă un colectiv de artiști amatori. Se prezintă piese într'un act, dar se încearcă și punerea în scenă a unor piese mari. Clubul pregătește lecții care se transmit prin stațiile de radioficare. Deasemenea au loc seri speciale pentru popularizarea științei, lecțiile fiind însoțite de proiecții cinematografice. Sâmbătă și duminică au loc deobicei spectacole.

Biblioteca se află sub patronajul filialei din Minsc a bibliotecii «*Lenin*». Ea se aprovizionează dela biblioteca raională și regională. Activității clubului urmează cu regularitate seminariile raionale. Direcția clubului este absolută de învățământ mediu.

Suntem invitați la repetiția care tocmai se desfășoară pe scena clubului. Ascultăm cu plăcere cântecele executate de un cor de zece fete. Cântecul popular bielorus «*Țip Țip Țirulea*» smulge aplauzele noastre spontane. Urmează cântece rusești. Două soliste foarte bune, tinerele Voitec și Rudac dela ferma de păsări, execută câteva cântece populare bielorus. Într'un ritm îndrăcit, echipa de dansuri execută jocul popular bielorus «*Brijaciok*». Liusea Semionova, fetiță de 13 ani, declamă cu putere versurile «*Nu vor scăpa de răzbunare*». Corul execută «*Nu va fi război*» și cântecul bielorus «*Mulțumim lui Stalin*». Treptat se formează mai multe grupe. Suntem înconjurați de tineri, băieți și fete, care se interesează de activitatea artistică din satele noastre. Le povestim despre

echipele noastre artistice, despre concursul care a avut loc înainte de plecarea noastră în U.R.S.S. Intrebările curg una după alta; abia prididim cu răspunsurile. Cu toate că cei mai mulți dintre noi nu cunosc limba rusă, contactul s'a stabilit repede și înțelegerea este deplină. Însoțitorii grăbesc plecarea, dar colhoznicii vor să ne arate și școala și creșa. Ne împărțim în grupe și vizităm aceste instituții unde îmbrățișăm copiii vioi, inteligenți, plini de dorința de a cunoaște cât mai multe și cât mai repede.

În jurul autobuzului e lume multă, câteva sute de persoane. Strângem multe mâini, schimbăm zâmbete prietenești. Câțiva dintre delegați au și uitat că limba română nu se cunoaște prin partea locului și vorbesc colhoznicilor în cea mai neaoșe românească. Lumea râde. Ne despărțim în mijlocul urărilor calde și uralelor în cinstea poporului sovietic și marelui Stalin. Autobuzul pornește; rămânem multă vreme la geamuri, fluturând batistele, pălăriile, șepcile. O cotitură. Papernia nu se mai vede. Dar niciodată nu vom uita primirea caldă și bucuria cu care ne-au întâmpinat oamenii minunați ai acestui sat, unul din multele sute de mii de sate ale Uniunii Sovietice.



Minsc este un oraș nou. Așa apare el, în plin proces de reconstrucție. Dar asta nu înseamnă că a dispărut tot ce e legat adânc de tradiția înaintată a acestui vechi oraș. Observi aceasta vizitând casele în construcție și studiind arhitectura lor, cât și colțurile care au scăpat distrugerilor, sau monumentele de cultură pe jumătate ruinate. Urmele vechilor biserici și catedrale vorbesc despre arhitectura veche înaintată. Diferitele garnituri de lemn împodobite cu splendide sculpturi arată măiestria dobândită de meșterii bieloruși. Importante succese au înregistrat pictura și sculptura bielorusă în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, dezvoltându-se sub influența puternicei picturi realiste ruse. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, plastica din Bielorusia se desvoltă cu pași giganti. Activitatea pictorilor este legată și de nevoile concrete, industriale, de munca revistelor și ziarelor, de sarcinile mari ale propagandei vizuale. Sculptorii participă activ la proiectarea și realizarea monumentelor, la realizarea marilor clădiri împodobite cu basorelieful, fresce și sculpturi propriu zise. Dintre realizările plasticilor bieloruși își atrage atenția tabloul lui Ahremcik «*Ședința C.C. al P.C. (b) al Bielorusiei după cuvântarea lui I. V. Stalin la 3 Iulie 1941*», sau puternica realizare a lui Modorov — «*Partizanii primiți de I. V. Stalin*». Pictorii Țivirko, «*Neînfrânții*» și Zaițev «*Au luptat până la moarte*», închină tablourile lor temelor luptei pentru eliberare, iar Volkov atacă o problemă nouă în tabloul sugestiv «*Studentii*». Renumit este sculptorul Z. Azgur, ale cărui busturi «*Molodcev, erou al U.R.S.S.*» și «*Mao Țze dun*» se bucură de o înaltă apreciere. Foarte valoroase sunt sculpturile «*Iark Cupala și Maxim Gorchi*» de Glebko și «*Alexandr Matrosov*» de Bembel. Sub conducerea sculptorului Azgur un colectiv lucrează la statuia monumentală a lui I. V. Stalin, iar renumitul sculptor Manizer a condus un colectiv de tineri în realizarea monumentului lui V. I. Lenin.

O sală de teatru spațioasă oferă spectatorului posibilitatea de a asista la spectacole de un înalt nivel artistic. Aci — la teatrul purtând numele

marelui scriitor Ianka Cupala — se pot vedea cele mai bune realizări ale dramaturgiei autohtone, repertoriul clasic rus, piesele din repertoriul sovietic în general, piese clasice. Am admirat valoroasa punere în scenă a piesei lui Gorchi, «*Cei din urmă*». Directorul de scenă Sannikov, laureat al Premiului Stalin, ne declara cu modestie că «spectacolul a fost într'adevăr apreciat». Am aflat apoi că tocmai pentru această punere în scenă colectivul a fost evidențiat în mod deosebit. Și pe drept cuvânt, în realizarea spectacolului, atât regisorul cât și actorii au dovedit un nivel înalt, egal cu acela al interpretării lui Gorchi pe scenele Moscovei. Având o tradiție realistă însemnată, teatrul bielorus se dezvoltă continuu și a dat actori mari de valoarea lui Molceanov, Glebov, Platonov, Jdanovici, Vladomirski, Râjețkaia, etc, regisori ca Mirovici și Sannikov. Folosind în mare măsură aceleleași cadre, se dezvoltă și cinematografia bielorusă care a realizat filme de înaltă valoare ideologică și artistică cum este de pildă «*Constantin Zaslouov*».



În frumoasa sală a marelui hotel din Minsc, sovietul orașului a organizat o masă prietenească. Sunt de față fruntași ai vieții politice, economice și culturale din Bielorusia. Cu unii dintre ei ne-am întâlnit în timpul scurtei șederi în Bielorusia, pe alții îi cunoaștem acum. Cuvinte calde adresează delegației A.R.L.U.S., tov. Kiselev, secretar al C.C. al P.C. (b) al Bielorusiei, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de externe al Republicii. Fruntașul poporului bielorus a întâlnit delegația română în 1946 la Paris. Iși deapănă amintirile. Și din ele apare din nou puternicul sprijin acordat poporului nostru de delegația U.R.S.S., delegația bielorusă și delegația ucraineană. Emoționant e cuvântul stahanovistei Metlițkaia, care închină în sănătatea femeilor din R.P.R. și le urează deplin succes în lupta pentru pace. Despre prietenia popoarelor care luptă dârz pentru o viață liberă și fericită vorbește Petrus Brovka, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Bielorusia. Cuvinte pline de prietenie sinceră ne adresează actorul Rahlenko. Se apropie ora plecării. Maxim Tank amintește despre suferințele pe care bielorușii din partea vestică le-au îndurat până în 1939, suferințe prin care a trecut și poporul român până la eliberare; el arată misiunea măreață a scriitorilor care au datoriat sfântă și sarcina de onoare de a lupta cu dârzenie pentru pace.

Au rămas doar 30 de minute. Ne luăm rămas bun. Am vrea să spunem atât de multe, să putem mulțumi pe măsura sentimentelor care ne cuprind sufletele. Dar limba pare atât de săracă, vorbele atât de banale și simple!

Plecăm spre gară. Rămânem mult timp pe peron, strângând mâinile acestor prieteni de nădejde, luptători și constructori cum numai în Uniunea Sovietică se pot găsi. S'a dat semnalul. Trenul pornește încet. Pentru ultima dată strângem mâna mare, puternică, a tovarășului Dlușevski și urăm cu căldură:

— Pe cât e de măreață Uniunea Sovietică, pe atât de mari să vă fie succesele!

— Să ne scrieți, tovarăși, să ne povestiți cum luptă poporul român pentru pace, pentru socialism. Să știți că ne interesează tot cece se petrece în R.P.R. și că succesele voastre le socotim și ale noastre.

Sărim în vagon după ce trenul s'a pus în mișcare. Pe peron rămân oamenii cu ochii albaștri, cu zâmbetul sincer și larg, oamenii pe care i-am îndrăgit numai în câteva zile, dar pe care niciodată nu-i vom uita. Și deodată răsună vocea puternică a președintelui Sovietului Orașenesc:

—V'așteptăm peste doi-trei ani ! Să vedeți atunci orașul nostru, țara noastră ! Să veniți neapărat !...

Vom veni. Dacă nu noi, alți români. Vom veni să admirăm realizările uriașe, vom veni să învățăm. Stăm la ferestre până ce se topesc în întuneric luminile capitalei Republicii Bielorusie. Și multă vreme stăruie în fața ochilor chipurile dragi ale oamenilor pe care nu-i vom uita niciodată.

Privesc în întunericul și deodată îmi răsună în urechi cuvintele tov. Volotico, președintele colhozului «Gastello» :

— Spuneți-le cât am pățimit noi de pe urma războiului. Povestiți-le cum am muncit și ce avem de gând să facem ca viața noastră să fie mai frumoasă, să devină strălucitoare ca soarele. Spuneți-le că tot ce-am făcut cu brațele și cu mintea noastră nu se poate măsura nici în cuvinte, nici în aur. Aici este inima noastră. Și dacă vreodată niște agresori nebuni vor voi să distrugă ce-am făcut cu mâinile acestea, îi vom strânge de gât.

Apar în fața ochilor mâinile întinse, mari și noduroase. Și parcă omul se înalță, crește mereu, ca o imagine a întregului popor sovietic luptător pentru comunism. Cine poate iubi pacea mai mult și cine o poate apăra cu mai mare dârzenie decât oamenii aceștia cu sufletul larg, cu gândirea înaltă, cu nemărginită dragoste pentru umanitatea chinuită atâtea veacuri de-a rândul !

# TEORIE ȘI CRITICĂ

MIHAI GAFIȚA

## EXEMPLUL LITERATURII SOVIETICE

În toamna lui 1944, când poporul nostru sărbătorea pentru prima dată în libertate aniversarea Marelui Revoluții Socialiste din Octombrie și când ostașii români participau alături de eroicii ostași sovietici la nimicirea hitlerismului, literatura noastră a dat glas năzuințelor care însușeau masele largi, cântând bucuria eliberării și avântul nădejdlor.

*Ne vine dreptatea, ne vine,  
Destul cu scrâșniri și suspine,  
Nălțați grele frunți aplecate  
Robaci, din a muncii cetate...*

*... voi toți cei cu râvna fierbinte —  
Sus pumnii; Nălțați jurăminte.  
Scut falnic să-i faceți din piepturi  
În sfântu-i război pentru drepturi;  
Voința, unirea sunt arme  
Ce pot asuprirea s'o sfarme —  
Rob trudnic, fii gata! Fii altul!  
Fii om! Dăm asaltul!*

Cu aceste cuvinte se adresa poetul A. Toma, masele largi eliberate de curând, vestindu-le un nou asalt, acela către o viață fericită. Numai cu câteva luni înainte — în Iulie 1944 — A. Toma scriese avântatul cântec: « M'ăș vrea doinarul unui veac ferice ». Începutul acestui « veac ferice » întrezărit de poet, era chezașuit de eliberarea poporului de sub fascism, de încrederea cu care poporul își privea eliberării.

*Iată, azi, cu mii de cai putere  
Timpuri mari s'anunță pentru noi.*

*Eu voi fi — se cere, nu se cere —  
Toboșarul timpurilor noi.*

*Zâna mea deprinsă cu tristeți,  
Pune peste jale nou altoi:  
Bucurii să cânti ai să te 'nvești,  
Toboșar al timpurilor noi.*

— spunea poetul Mihai Beniuc la 3 Septembrie 1944. Eliberarea țării noastre de către biruitoarea Armată Sovietică, conținea în ea perspectivele drumului de viitor al poporului nostru și chezașua realizarea lor: un drum de bună stare și progres — drumul construirii socialismului. Această siguranță este evidentă în versurile poezilor, care devin astfel patetice îndemnuri pentru toți scriitorii de a se pune în slujba « timpurilor noi » ce se vesteau țării noastre.

Despre mării dascăli care l-au ajutat să gândească și să scrie în acest fel, M. Beniuc notează mai târziu: « Trebuie să mulțumesc pentru aceasta în mare măsură poeziei sovietice... Această poezie m'a învățat în mare măsură să vorbesc pe limba poporului și despre popor »<sup>1)</sup>. Cuvintele acestea le gândesc și le spun astăzi toți scriitorii noștri. Literatura sovietică a devenit pentru literatura noastră un nesecat izvor de învățăminte, un uriaș rezervor de experiență. Așa cum progresele realizate de oamenii muncii din țara noastră în toate

<sup>1)</sup> Mihai Beniuc, *Ce am învățat dela poezia sovietică*, « Contemporanul », Nr. 210/1950.

domeniile de activitate, nu s'ar fi putut înfăptui — și încă într'un timp atât de scurt — fără experiența sovietică, așa cum munca științifică n'ar fi ajuns la noi la nivelul de astăzi fără însușirea cuceririlor savanților sovietici, așa cum refacerea economiei și prosperarea țării noastre nu se putea realiza fără sprijinul masiv și multi-lateral al Uniunii Sovietice — tot astfel marile succese înregistrate de literatura noastră după 23 August nu s'ar fi putut obține fără însușirea și folosirea exemplului strălucit al literaturii sovietice.

Metoda strungarilor sovietici Băcov și Bortchevici, de tăiere rapidă a metalelor, a permis muncitorilor noștri, ca frezorul Emerik Teleki sau strungarul Ion Furtună, să obțină rezultate nemaiîntâlnite în țara noastră; metoda Antoninei Jandarova de preluare a lucrului din mers, a Ninei Nazarova, de preluare în păstrare socialistă a utilajului și alte asemenea metode înaintate ajută neasemuit dezvoltarea producției. Zidarii noștri Ujvaroș și Luigi Strenatti au folosit metoda zidarului sovietic Orlov și a inginerului Lobanov, de zidărie rapidă. Colhoznicii sovietici au transmis țăranilor noștri muncitori metoda semănatului în cruce, metoda Brediuc, a graficului orar la treier — și în primul rând le-au transmis exemplul vieții colhoznice. Savantul micurinin Lisenco a descoperit metoda iarovizării grâului, folosită azi din plin în țara noastră, savantul oculist Filatov a descoperit metoda transplantării corneei, pentru redarea vederii. Pe șantierul Canalului Dunăre-Marea Neagră, pe șantierul hidrocentralelor dela Stejarul-Bistrița, dela Moroeni, sunt folosite nu numai metode, dar și mașini sovietice. Experiența și ajutorul oamenilor sovietici se întâlnesc pretutindeni, în toate sectoarele de activitate din țara noastră. Experiența aceasta se manifestă puternic și în domeniul literaturii: scriitorii sovietici transmit scriitorilor noștri metoda cea mai înaintată în creația artistică, metoda realismului socialist. În realizarea succesorilor tot mai importanți ale literaturii noastre în ce privește oglindirea veridică a vieții

oamenilor muncii care construiesc socialismul, un rol deosebit de important l-a avut și-l are însușirea de către scriitorii noștri a experienței literaturii sovietice. Și nici n'ar putea fi altfel.

Literatura noastră zugrăvește efortul oamenilor muncii de a construi socialismul în țara noastră. Drumul acesta a fost deschis de oamenii sovietici, experiența lor avansată o folosim noi astăzi. Numai folosind întreaga experiență a acestei literaturi, care a oglindit și oglindește lupta eroică și munca celor care, cei dintâi, au construit socialismul, numai folosind experiența literaturii care vorbește despre oamenii sovietici, despre lupta lor pentru pace și comunism, va putea literatura noastră să se apropie mai mult de viața de azi a poporului nostru, să o pătrundă mai adânc și să o zugrăvească în toată măreția ei. Devine astfel clar că însușirea experienței literaturii sovietice este pentru scriitorii noștri o condiție esențială — nu numai pentru cunoașterea unui meșteșug literar avansat, nu numai pentru lărgirea orizontului lor, ci pentru însăși apropierea de realitate, pentru însăși înțelegerea acestei realități, pentru sesizarea și redarea în chip artistic a ceea ce este esențial în ea.

Realismul socialist vorbește în primul rând despre om, despre viața de luptă și muncă pe care o duce omul pentru a lichida cu trecutul de înapoiere și exploatare, pentru a-și făuri o viață nouă, o viață pe care să o facă din ce în ce mai frumoasă.

«*Realismul socialist* — spunea Gorchi în 1934 — *concepe existența ca o acțiune, ca o creație, al cărei scop este dezvoltarea neîntreruptă a celor mai înalte aptitudini ale omului, tinzând spre biruința forțelor naturii, pentru a-și asigura o viață lungă și prosperă și pentru a dobândi sublima fericire de a trăi pe acest pământ, pe care el vrea să-l transforme într'o minunată locuință a unei singure familii — omenirea — potrivit creșterii neîncetate a propriilor lui trebuințe* »<sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> Citat după V. Bialic, *Gorchi și estetica realismului socialist*, « Probleme de literatură și artă » — Nr. 2/1948, pag. 7.

Și niciodată n'a existat o mai frumoasă, mai înălțătoare definiție a rolului scriitorului, decât aceea pe care a dat-o I.V. Stalin. Scriitorul este privit ca «inginer al sufletelor omenеști» — al sufletelor acelora care luptă pentru transformarea pământului «într'o minunată locuință a unei singure familii — omenirea» — cum spunea Gorchi.

În țara noastră au apărut și înainte de 23 August 1944 unele — prea puține — din operele literare sovietice care zugrăveau pe acest om nou, omul cel mai înaintat al vremii noastre. În această vreme scriitorii legați de popor, călăuziți de învățătura Partidului ca: A. Toma, Al. Sahia, M. Beniuc, M. R. Paraschivescu, ș. a. au căutat să-și înstruneze cântecul lor și pe calea exemplului scriitorilor sovietici. Ei au căutat să facă cunoscute în țara noastră realizările din Uniunea Sovietică (Al. Sahia, U.R.S.S.-azi), precum și operele scriitorilor sovietici. În revistele «Bluze Albastre», «Veac Nou», «Cuvântul liber», au apărut fragmente din creațiile literare sovietice.

Cu toată interdicția cenzurii, cu toate opreliștile regimului burghez-moșieresc, au fost traduse în acest timp nuvele ale lui Gorchi, poeme ale lui Maiacovschi, romane ca «Cimentul» de F. Gladcov. Dar abia după eliberare, literatura sovietică a putut fi cunoscută de masele largi, iubită din ce în ce mai mult, ajungând o necesitate a însăși dezvoltării lor ideologice; abia după eliberare ea a putut deveni pentru scriitorii noștri, călăuză în redarea artistică a vieții oamenilor. Căci întreaga literatură sovietică este o măreață cântare închinată omului, omului luptător, omului liber.

Din cărțile scriitorilor sovietici, l-am cunoscut pe Pavel Corceaghin, minunatul erou pentru care cea mai de preț cale în viață, e lupta pentru fericirea oamenilor și ai cărui tovarăși, uciși de contrarevoluționari, muriseră «pentru ca viața să devină frumoasă»; l-am cunoscut pe fostul luptător în războiul civil, Gleb Ciupalov, însuflețitul constructor al socialismului în Uniunea Sovietică.

*«Trebuie aprins focul și trebuie să înceapă din nou să cânte toate cablurile, țevile și motoarele — spune Gleb privind uzina distrusă de război. Totul este să realizăm! În fața noastră se deschide o lume întreagă, pe care am și cucerit-o în parte. Vor trece anii și lumea aceasta va străluci prin palate mărețe și prin nemaivăzute înfăptuiri tehnice. Omul nu va mai fi rob, ci stăpân...»*

Viața aceasta fericită, dorită de Pavel Corceaghin și Gleb Ciupalov, viață pentru care ei au luptat cu entuziasm și abnegație, a fost construită în Uniunea Sovietică. Pe a șasea parte a globului a fost realizat visul de veacuri al omenirii muncitoare, a fost instaurată o viață pașnică și fericită. Oamenii sovietici au fost siliți să ia din nou arma în mână, pentru a o apăra împotriva agresiunii hitleriste. Am cunoscut în cărțile sovietice pe apărătorii Patriei Socialismului, pe cei care s'au jertfit pentru ea și au murit cu icoana scumpă a Patriei lor în ochi: «Ea zăcea cu brațele desfăcute, cu fața spre cer; Malașa cea cu ochii negri, cea mai frumoasă fată din sat. Ea mai strângea încă pușca în mână...» — ne povestește W. Wasilevsca în nuvela «Curcubeul» despre eroismul unei fete sovietice căzută în lupta împotriva nemților, tot pentruca «viața să fie frumoasă».

Treptat apoi, în anii care au urmat după eliberare, cititorii din țara noastră au descoperit în operele literaturii sovietice mereu alte și alte trăsături ale chipului omului sovietic. L-am cunoscut pe primul erou muncitor-comunist în literatura lumii, pe Pavel Vlasov din romanul lui Gorchi, «Mama». Ne-a impresionat tenacitatea comandanților bolșevici Ceapaev (D. Furmanov, «Ceapaev») și Cojuh (A. Serafimovici, «Torentul de fier»), oameni ai faptei, iubiți de ostași, credincioși popoului lor.

I-am cunoscut pe Oleg Coșevoi și pe ceilalți luptători ai «Tinerei Gârzi», în romanul lui A. Fadeev; pe «omul adevărat», Alexei Meresiev, din romanul lui Boris Polevoi; în romanul «Departee de Moscova» de V. Ajaev, am cunoscut pe

eroicii constructori ai conducerii de petrol dintre insula Taisin și orașul Novinsc, măreață înfăptuire vestind zorii comunismului în Uniunea Sovietică. Pe oamenii care construiesc comunismul i-am întâlnit în romane ca « Secerișul » de Galina Nicolaeva, « Oamenii la volan » de Anatoli Rîbacov, în poeme ca ale lui N. Gribaciov, « Primăvara în colhozul Pobeda » și « Cântarea colhozului « Bolșevic ».

Omul acestei noi ere în istoria lumii, omul comunismului, « arde și se mistuie », cum spune N. Gribaciov, în lupta pentru fericirea oamenilor — și în ea își găsește propria sa fericire.

O minunată caracterizare a omului nou, o găsim în filmul sovietic « Marele cetățean ».

« Necruțarea față de anumiți indivizi, în numele fericirii a milioane de oameni — iată ideea pentru care a trăit, a luptat și a fost ucis mișelește Piotr Mihailovici Șahov — spune muncitorul Saveli Catz la catafalcul lui Șahov, făcându-i apoi următorul portret: *Era la fel cu noi, doar un pic mai înalt. Avea ochi ca ai noștri, doar ceva mai ageri. Gândea ceea ce gândim și noi, doar mult mai adânc. Era un cetățean ca și noi, numai cu mult mai mare. El era « Marele Cetățean ». El nutrea o credință mare, o dragoste mare și o ură mare, pe care ni le-a lăsat drept moștenire. Ură mare față de dușmani! Credință mare în victoria noastră! Dragoste mare pentru popor, pentru Partid, pentru Stalin ».*

Cuvintele acestea caracterizează în esență eroul, omul nou al vremii noastre, omul sovietic. El este un om ridicat din masele poporului, trăind viața poporului, dar înțelegându-i-o mai adânc și luptând pentru a i-o îmbunătăți, având năzuințele lui dar într'un grad deosebit, ridicate la nivelul de conștiință revoluționară. El întrunește cele mai alese calități ale poporului, calități pe care le folosește tocmai pentru a le înapoia poporului sporite, multiplicare, în vederea realizării unor înalte idealuri de fericire și progres uman. Prin aceste calități, el devine în chip firesc conducător al masei, rămânând

și mai departe un om al masei, perfect contopit cu ele.

Ceea ce ne-au arătat toate cărțile sovietice ca o trăsătură esențială a omului nou — omul epocii staliniste, constructor al socialismului și al comunismului — este *dragostea sa nemărginită pentru muncă, eroismul său în muncă*. În regimul bazat pe exploatare, omul nou este luptător pentru a dobândi libertatea sa, în vederea *libertății muncii*; Pavel Vlasov dorește cu toată ardoarea sufletului său o orânduire în care *munca să fie eliberată*. Odată liber, omul nou, omul sovietic, iubește munca și o privește ca singura cale pentru a realiza *fericirea*. Gleb Ciumaiov, Pavel Corceaghin ne dau astfel de pilde. Nu faptul că nu va mai vedea îl îngrozește pe Pavel Corceaghin, ci că, din cauza orbirii, el nu va mai putea munci — îi aduce o clipă gândul sinuciderii. El birue acest gând și recapătă dorul de viață, nu prin recăștigarea vederii, ci prin recăștigarea *capacității de muncă*, a posibilității de a fi prezent din nou *prin muncă* printre tovarășii săi de luptă. *Munca în colectiv* este astfel baza existenței oamenilor sovietici. Avdotia Bortnicov din romanul « Secerișul » este gata să se despartă de soțul ei, care-i răpise posibilitatea muncii în colectiv; fericirea ei revine atunci când Vasili Bortnicov își înțelege greșala. Problemele personale ale oamenilor își găsesc rezolvarea, aspirațiile lor se implinesc numai pe acest teren, numai prin munca dusă în colectiv, în munca obștească. Până și în conștiința egoistei, individualistei Stepanida (din acelaș roman) încep să pâlăie noi gânduri, încep să apară licăriri de demnitate umană când este pusă într'o muncă colectivă. Oamenii sovietici au simțit grozăvia războiului impus de hitleriști, în primul rând în aceea că li se răpea posibilitatea *muncii libere creatoare*, erau distruse rezultate ale muncii lor libere, creatoare. Tocmai deaceia unul dintre cele mai izbutite romane sovietice, a cărui acțiune se petrece în timpul Marelui Război de Apărare, este « Departe de Moscova », roman care are drept personaj principal



un colectiv de muncă care realizează o uriașă construcție a comunismului.

În procesul muncii omul transformă natura și se transformă pe sine, devenind *om nou*. Această înaltă concepție despre muncă ne-au transmis-o toate operele literaturii sovietice și în primul rând cărțile lui Gorchi.

Omul care muncește — arată Gorchi — este adevăratul OM. «Dacă aș fi critic și aș scrie o carte despre Maxim Gorchi — spunea marele scriitor în 1928, — aș arăta într'însa că forța care a făcut dintr'însul ceea ce este el... constă în faptul că el, cel dintâi în literatura rusă și poate, în viață, a înțeles uriașă însemnătate a muncii; care constituie tot ceea ce este mai de preț, mai măreț și mai sublim în această lume.<sup>1)</sup>»

Munca realizează cea mai puternică legătură a omului sovietic cu urmașii săi, cu viitorul; ea asigură continuitatea firească între generații, baza prețuirii și prieteniei pentru alte popoare. De aici marea dorință de pace a popoarelor sovietice, de aici efortul lor consecvent pentru sprijinirea, întărirea și apărarea păcii.

## ★

Oamenii noi care făuresc o viață nouă transformându-se pe ei în procesul de făurire a noii vieți — se întâlnesc din ce în ce mai mulți în țara noastră. Ei au început să apară încă din timpul când poporul nostru trăia în neagră mizerie și exploatare. Din rândurile muncitorilor și țăranilor — arată Lenin — se ridică adesea «eroi necunoscuți contopiți în chip indisolubil cu mulțimea și care se pătrund tot mai adânc de nobilul fanatism al eliberării poporului». <sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> Discurs rostit în ședința plenară a Sovietului din Tbilisi, la 27 VII. 1928. Citat după V. Bialic, *Gorchi și Estetica realismului socialist*, vol. cit. pag. 11

<sup>2)</sup> V. I. Lenin, *Opere*, Vol. 17, pag. 199. Citat după V. Ozerov, *Chipul bolșevicului în proza sovietică din perioada 1920—1930*, vol. «Pentru o înaltă principialitate în literatură și artă», Ed. «Cartea Rusă» 1951, pag. 173.

De înalta conștiință a luptei pentru eliberarea poporului au dat dovadă eroii populari Gh. Doja, Horia și Bălcescu, eroii clasei muncitoare Ștefan Gheorghiu și I.C.Frimu, comuniștii Pavel Teacenco, Vasile Roaită, Ilie Pintilie, Filimon Sârbu și alții. După eliberare, după 23 August 1944, «nobilul fanatism al eliberării poporului» a devenit eroismul în lupta pentru construirea socialismului, pentru apărarea păcii.

Literatura noastră ne-a dat unele tablouri izbutite asupra creșterii și dezvoltării acestui om nou. Și trebuie subliniat ca o caracteristică de bază, ca o cucerire a literaturii noastre, faptul că, cele mai bune realizări de până acum sunt tocmai acelea în care scriitorii au folosit mai mult și cu mai multă îndemănare experiența literaturii sovietice, metoda de creație a scriitorilor sovietici, exemplul lor în cercetarea și cunoașterea vieții, în alegerea conflictelor și problemelor de viață, în conturarea oamenilor și faptelor. Succesele literaturii noastre nu pot fi așadar despărțite de însușirea de către scriitori a experienței sovietice. Și nu e întâmplător faptul că primele opere conținând elementele realismului socialist au apărut abia atunci când capodoperele literaturii sovietice au fost cunoscute și înțelese în adâncime de scriitorii noștri, pe baza unor analize amănunțite și a unor discuții la care au participat și masele de oameni ai muncii. Dezvoltării revoluționare a realității noastre și însușirii de către scriitori a principiului spiritului de Partid, a dorinței fierbinți de a face din operele lor arme pentru popor, și folosirii tot mai largi a experienței sovietice în cunoașterea și redarea acestei realități, se datoresc în primul rând lucrări ca «Mitrea Cocor», «Lazăr dela Rusca», «Noaptea din Iunie», «Ziua cea Mare», «Vântul nu se stârnește din senin», «Negura», «Sfârșitul Jalbelor», «Minerii» și «Cetatea de Foc», «Oțel și pâine», «Iarbă rea», «Temelia», «În satul lui Sahia», «Drum fără pulbere» și, în sfârșit, «Cântec despre tov. Gh. Gheorghiu-Dej», «Pentru fericirea poporului»,

« Minerii din Maramureș », « Cumpăna Luminilor », etc.

Înșușirea experienței scriitorilor sovietici în folosirea metodei realismului socialist a devenit pentru scriitorii noștri o activitate sistematică și conștientă. Ei află în operele scriitorilor sovietici o aplicare practică a marxism-leninismului, ei învață în mod concret să folosească învățătura Partidului clasei muncitoare în munca lor creatoare, de cunoaștere a vieții și de redare a ei în imagini de înalt nivel artistic, în vederea participării efective la educarea oamenilor muncii în spiritul socialismului. Ei învață să descopere *noul* în realitate, să-l deosebească de ceea ce e vechi și moare, să surprindă și să sprijine activ lupta noului împotriva vechiului, în vederea victoriei noului.

Două trăsături de bază caracterizează literatura noastră actuală, în drumul ei către însușirea deplină a metodei realismului socialist—și aceste două trăsături sunt în cea mai mare măsură, rezultate ale însușirii experienței scriitorilor sovietici: în primul rând preocuparea de a zugrăvi *omul*, problemele și frământările omului în însușirea conștiinței socialiste, lupta lui împotriva elementelor vechii orânduirii și pentru făurirea noii orânduirii, cea socialistă—și în al doilea rând, preocuparea de a zugrăvi acest om nou, formarea noii sale conștiințe în *procesul muncii* constructive.

Cu cât scriitorii noștri au pătruns mai adânc experiența literaturii sovietice în cunoașterea și redarea omului și a formării noii sale conștiințe, în redarea procesului muncii care transformă realitatea și oamenii—cu atât și realizările lor au fost mai la înălțime. Dimpotrivă, atunci când ei au folosit superficial sau parțial experiența scriitorilor sovietici, atunci când ei au încercat să aplice mecanic această experiență—când deci, în mod practic, nu și-au însușit-o—atunci ei au dat lucrări slabe, sau chiar greșite.

Pentru crearea unei literaturi realist-socialiste, corespunzătoare epocii noastre înaintate, experiența scriitorilor sovietici este tot atât de indispensabilă cum este

pentru construirea socialismului într-o țară experiența și ajutorul primului stat socialist. « *Fără Uniunea Sovietică, mersul nostru spre socialism ar fi de neînchipuit* »<sup>1)</sup>—a spus tov. Gh. Gheorghiu-Dej, Secretarul General al Partidului Muncitoresc Român. Acest adevăr este valabil în întregime și în domeniul literaturii.



Să examinăm câteva aspecte ale felului cum—alături de cunoșterea vieții și de însușirea învățăturii Partidului clasei muncitoare—experiența sovietică a sprijinit puternic procesul făuririi literaturii noastre noi, fiind o călăuză și un ajutor în cunoașterea și redarea artistică a vieții.

Încă Maiacovschi a arătat poezilor care este adevăratul, unicul drum al literaturii:

« ... chiar acum,

aici,

Versul meu vreau să-mi fie,

armă,

baionetă

și bici »

« Cu tot ce sânt

ce pot

ce cânt

ce fac

Mă dăruiește—

clasă în atac »

spune Maiacovschi în altă parte, arătând apoi că poezia sa va fi totdeauna cântecul despre oamenii care, întărind și înfrumusețând Patria de azi, o clădesc și o întăresc pe cea de mâine.

De partea-acelora eu sunt

care-au ieșit

să construiască pe pământ,

și'n febra zilelor de muncă

— fără zăbavă—

ce-i vechitură, mătură și aruncă.

<sup>1)</sup> Gh. Gheorghiu-Dej: *Articole și Cu-vântări*, Ed. P.M.R., 1951, pag. 342.

...Dau slavă  
 Patriei de astăzi  
 și  
 de trei ori slavă  
 celei ce va fi!

Iar Scipaciov adaugă:

Să mai ghicesc? Rămâne vie  
 Nu strofa scrisă'nfumurat  
 Anume pentru veșnicie  
 De vreun poet de mult uitat

Aici și nu în depărtare  
 Sunt și dureri și bucurii  
 Eu cred în versul fără care  
 Noi astăzi n. putem trăi.

Indemnuri ca acestea, adăugate exemplului luptei consecvente duse de Gorchi pentru ca scriitorii să se apropie de viață, să scrie despre oamenii obișnuiți, acei oameni capabili de un neasemuit eroism, au devenit și pentru scriitorii noștri călăuze în activitatea lor creatoare. Încă înainte de 23 August 1944, poetul A. Toma dorea să fie «doinarul unui veac ferice», ideal căruia și-a închiat viața, lupta și opera sa. Tot atunci versurile lui Mihai Beniuc adresau chemări înflăcărâte poezilor:

Aici, și acuma, cât mai sunt în viață,  
 Aș vrea să aibă versul meu un rost.

După 23 August, poetul arăta că dorește să fie «toboșarul timpurilor noi»; Maria Banuș chema pe toți oamenii cinstiți — și pe scriitori — «să mărim puterea de-asalt a forțelor păcii»; Marcel Breslașu căuta să cuprindă în poezia sa noi idei și aspirații:

Grai cu aspru iz de coarnă  
 Mers-am să culeg,  
 Ca să fie steag și goarnă  
 Neamului întreg.

Cei mai mulți dintre scriitori și-au mărturisit dorința lor de a scrie despre noua viață a Republicii noastre care pornea

să construiască socialismul. Orientarea deschisă și plină de avânt către viața maselor largi, scriitorii o datoresc chemării Partidului, o datoresc realității noi din țară noastră, dar această orientare este călăuzită, concretizată de experiența literaturii sovietice. «Și lucrul acesta l-am învățat tot dela poezii sovietici — spune Dan Deșliu. — Dela Maiacovschi, care în timpul Mării Revoluții din Octombrie lucra zi și noapte, scria poeme, epigrame, catrene satirice, texte în versuri pentru afișele de propagandă, pe care adesea el singur le picta. El se considera «un funcționar al comunismului», înțelegând prin asta că trebuie, în fiecare zi, în fiecare ceas aproape, să înfăptuie cât mai mult, pentru victoria mărețului Partid care conduce masele»<sup>1)</sup>.

«Datorită ajutorului neprețuit pe care-l am dela scriitorii sovietici, încerc și voi izbuti să scriu așa cum trebuie să-mi fie literatura, o armă de luptă puternică, un avânt către orizonturile de belșug ale socialismului»<sup>2)</sup> — spune Eusebiu Camilar.

«...Știu limpede de unde trebuie să pornesc» — spune Aurel Baranga precizând: «...dela încredințarea că astăzi se clădește o lume nouă și de nesdruncinat pe care artistul trebuie s'o servească cu toate puterile sale, dela conștiința mereu trează, că omul de artă trebuie să fie un luptător angajat...»<sup>3)</sup> El arată că această înțelegere i-au dat-o cărțile scriitorilor sovietici.

Urmărind astfel calea indicată de literatura sovietică, scriitorii noștri de azi devin cu adevărat continuatori ai marilor clasici care au scris pentru popor.

Sunt suflet din sufletul neamului meu  
 Și-i cânt bucuria și-amarul...<sup>4)</sup>

<sup>1)</sup> Dan Deșliu: *Marii noștri prieteni și sfătuitori — scriitorii sovietici*, «Viața Românească», Nr. 10/1/1950, pag. 24.

<sup>2)</sup> Eusebiu Camilar: *Pe drumul deschis de Gorchi*, «Viața Românească», id. p.13

<sup>3)</sup> Aurel Baranga: *Știu limpede de unde trebuie să pornesc*, Id., ibid., p. 30

<sup>4)</sup> Gh. Coșbuc: *Poetul*, «Poezii», Ed. de Stat, 1951, pag. 445.

spunea despre sine G. Coşbuc — mărturisire care caracterizează atitudinea şi năzuinţele marilor noştri scriitori din trecut.



Răspunzând chemării Partidului de a crea opere care să oglindească la un înalt nivel artistic faptele eroice ale oamenilor muncii, continuând tradiţia marilor noştri clasici în ce priveşte orientarea către popor, manifestând dorinţa fierbinte de a scrie despre el şi pentru el — scriitorii noştri s'au apropiat cu dragoste şi entuziasm de viaţa clocotitoare a constructorilor socialismului. Inuşierea învăţării Partidului îi duce pe scriitori la înţelegerea acestei realităţi noi, îi ajută să se orienteze asupra drumului de viitor al oamenilor muncii din ţara noastră.

Învăţătura Partidului le arată că ei trebuie să fie mereu de partea a ceea ce e nou în viaţă — aceasta constituie pentru scriitori garanţia că vor crea, prin operele lor, în adevăr arme de luptă pentru transformarea realităţii.

Metoda realismului socialist şi exemplul scriitorilor sovietici le indică scriitorilor căile concrete de zugrăvire a acestui nou, în imagini artistice veridice, convingătoare, emoţionante.

Incepând cu nevelele lui Gorchî şi cu romanul său « Mama », continuând cu poeziile lui Maiacovschi, literatura sovietică a oglindit cu consecvenţă *noul*, lupta şi biruinţa lui împotriva vechiului.

Urmând exemplul acestei literaturi, scriitorii noştri se preocupă să zugrăvească ceea ce e mai nou, mai înaintat în realitatea noastră.

Apariţia conştiinţei socialiste a oamenilor muncii, lupta pentru construirea noii orânduiri în focul luptei de clasă, căutarea înfrigurată de către oamenii muncii a unor noi metode şi procedee, pentru a spori productivitatea muncii, pentru a mări randamentul maşinilor, uşurând munca lor şi a tovarăşilor, relaţiile tovarăşeşti în muncă, bazate pe o înaltă prin-

cipialitate, considerarea treburilor obşteşti ca propriile lor preocupări, dorinţa fierbinte de a fi de folos Patriei, poporului, Partidului — iată doar câteva din formele sub care se manifestă *noul* în viaţa poporului nostru, şi care au fost oglindite de literatura noastră în imagini artistice puternice.

Tovarăşul Matei (din poemul « Tovarăşul Matei a primit Ordinul muncii » de Veronica Porumbacu), este un inovator; el se străduieşte să aplice în muncă metode noi, înaintate. El birue până la urmă neîncrederea unora, şovăiala altora, şi, cu ajutorul Partidului, ajunge să-şi antreneze tovarăşii, să-i convingă şi pe ei de folosul inovaţiei sale.

Bartha Iosif din poemul lui A. Baconsky este un maestru al sporirii producţiei, el împlineşte planul anual de stat în şase luni. Ce reprezintă ei, dacă nu *noul*, conştiinţa socialistă? Ținta lor supremă este de a produce cât mai mult, cât mai bine, pentru că numai așa Patria lor va fi întărită, pentru că așa va fi înfrumusețat, îmbunătățit, traiul lor, al fiecăruia. Patriotismul înalt al unor astfel de oameni stă la baza puterii lor de jertfă pentru fericirea celor mulți. Lazăr dela Rusca și Toader, minerul din Maramureș, tocmai pentru că se contopesc cu idealul mare al Patriei, cu idealul obștesc, tocmai pentru aceasta ajung până la sacrificiul conștient. Tovarășii lor găsesc în faptele lui Lazăr și Toader pilde strălucite de comportare cetățenească.

Scriitorii noştri au fost ajutați în zugrăvirea unor acte eroice ca acestea, datorită faptului că ei au găsit în operele scriitorilor sovietici exemplele vii de felul cum trebuie înfățișată lupta plină de abnegație a oamenilor înaintați, viața lor pilduitoare. Viața lui Pavel Corceaghin este un exemplu de comportare cetățenească înaltă, a unui om care luptă pentru o nouă orânduire și care ajunge să trăiască în această orânduire. Eroismul membrilor tinerei gărzi, al Zocii, al tuturor partizanilor din Marele Război de Apărare, ca și eroismul strădaniei de fiecare zi

a unor oameni ca Davădov (« Pământ deștelenit ») Jenea Sizov (« Atelierul de foc ») Serghei Tutarinov (« Cavalerul Stelei de aur ») care muncesc în producția pașnică industrială sau colhoznică — sunt pilde tot atât de vii, care au ajutat scriitorilor noștri să construiască tipul omului nou în țara noastră.

Pavel Ilie, energicul director care conduce cu dibăcie o uzină în vederea redresării ei, biruind toate greutățile cauzate de urmele războiului, toate atacurile dușmanului de clasă (« Oțel și Pâine » de Ion Călugăru); Achim, Mitică Rusu, Iordan, constructori ai Canalului Dunăre-Marea Neagră, oameni care luptă cu îndârjire împotriva dușmanilor socialismului, împotriva naturii și a propriilor lor mentalități învechite (« Drum fără pulbere » de Petru Dumitriu); Mladin, Dragoș Voinea, Toma Dobândă, îndrăzneți făuritori ai uneia dintre primele hidrocentrale („Cumpăna luminilor“ de N. Jianu), aceștia și nenumărați alții sunt oameni ai vieții noi, luptători pentru construirea noii orânduiri în țara noastră, eroi cu o nouă atitudine față de muncă, față de tovarășii lor, față de avutul tuturor.

Numai un om cu o conștiință pătrunsă de spiritul socialismului va sta neclintit să păzească averea *obștească*, în timp ce averea sa personală cade pradă flăcărilor. El știe că ceace aparține *tuturor* este și baza fericirii sale, că această avere obștească va isbuti să îmbunătățească bunul trai al fiecăruia. Așa gândește Onufrie din romanul « Temelia » de Eusebiu Camilar, și în acest fel de a gândi, cititorul recunoaște apariția conștiinței socialiste la țărănul colectivist din țara noastră.



Scriitorii noștri caută să urmeze exemplul scriitorilor sovietici de a merge către problemele cele mai importante ale vieții, către temele fundamentale pe care le indică viața și lupta de toate zilele a oamenilor muncii pentru construirea socialismului. Aceasta dă literaturii noastre

caracterul de actualitate și oferă masselor largi muncitoare adevărate arme de luptă. Acestei preocupări i se datoresc numărul mare de opere care dezvoltă teme din cele mai diverse sectoare ale vieții poporului nostru.

Din mulțimea acestor teme ne vom referi în special la una dintre cele mai importante pe care viața le indică literaturii și în dezvoltarea căreia scriitorii noștri au învățat nespuse de mult dela scriitorii sovietici. Este vorba de tema luptei pentru pace.

*Societatea sovietică a apărut în istorie cu cuvântul pace!* Primul decret dat de Puterea Sovietică a fost decretul păcii, prima sa manifestare față de toate popoarele lumii a fost dorința fierbinte de pace. Din Octombrie 1917, politica Uniunii Sovietice a fost și este o consecvență luptă pentru asigurarea și apărarea păcii. Pentru a realiza importante construcții ale socialismului și comunismului, pentru sporirea producției, pentru îmbunătățirea și ridicarea continuă a nivelului de trai, pentru desfășurarea revoluției culturale, pentru toate acestea oamenii sovietici au nevoie de *pace*.

Tema aceasta a devenit tema fundamentală, trăsătura caracteristică a oricărei opere sovietice.

Maiacovschi cântase cu impetuoasă sa forță poetică dorința de pace a oamenilor sovietici, ura lor împotriva războiului. Gorchi, în mare sa dragoste pentru om condamnase războiul, provocator al atâtor orori și crime. Ostrovski, Gladcov, Demian Bednâi, Serafimovici, Fadeev, Ehrenburg, Tihonov, Șolohov, Isacovschi, Scipaciov, — toți scriitorii sovietici a fost și sunt frunțași ai luptei pentru pace în lumea întreagă. Omul sovietic iubește pacea, luptă pentru ea, printrucă ea îi asigură posibilitatea dezvoltării tuturor înalțelor sale calități, ea îi crează condițiile pentru făurirea unui viitor strălucit, ea îi deschide căile unei prietenii strânse și rodnice cu oamenii muncii de pretutindeni.

Cât de înaltă și demnă, cât de umană este dorința de pace a acestui om sovietic,

om care luptă ca să lecuiească rănilor  
pricinuite de război, luptă pentru viața  
pașnică:

*Poftesc pe Națiunile Unite  
Să înfiereze fără întârziere  
Pe toate pușlamalele smintite  
Ce-și fac din provocare o plăcere.*

*Voi face casei mele gard de fier  
Cu vorbe aspre, de mânie pline.  
Eu stau acuma într'un cartier  
Clădit pe unde-au fost ruine.*

*Și voi opune cu 'ndârjire  
Afurisitei bombe- un veto absolut.  
Am un băiat abia născut  
Și vreau să știe asta întreaga omenire!*

(A. Culeșov, « Cuvânt către Națiunile  
Unite »)

Literatura sovietică fiind literatura unei  
societăți care a apărut și s'a dezvoltat  
cu cuvântul pace, este ea însăși o cântare  
a păcii, un îndemn către toți oamenii  
cinstiți de a lupta pentru pace și în acelaș  
timp este un avertisment către toți provo-  
cătorii la război:]

*Nu-i va scăpa pe tâlhari de osândă  
banul și-atomicul nor —  
văd cum popoarele liber cuvântă  
peste înfrângerea lor.*

*Ca să oprim criminalilor pasul,  
marșul de tunuri și căști,  
oameni cinstiți, ridicați-vă glasul,  
smulgeți a hoșilor mâști —*

— spune poetul A. Surcov. Nenumărate  
sunt operele scriitorilor sovietici care  
îndeamnă la luptă pentru pace. Nepieri-  
toare este pilda vieții lor de luptă în  
slujba poporului, alături de popor. Litera-  
tura noastră și mai ales poezia noastră au  
exprimat la un înalt nivel artistic, cu  
multă forță, dorința de pace a poporului  
nostru muncitor.

« Semnați apelul păcii » cheamă A. Toma  
pe toți oamenii cinstiți din țară; « In

numele vieții, semnează » — spune și poe-  
tul Dan Deșliu în poemul său cu prilejul  
semnării apelului pentru un pact al păcii.  
Această idee, a luptei pentru pace dusă  
« în numele vieții », străbate toate poemele  
cu această temă, scrise de poezii noștri.

Ce sfâșietoare dramă omenească evocă  
versurile de mai jos ale poetului Eugen  
Jebeleanu, câtă sete de viață și dorință  
de pace deșteaptă ele, tocmai pentru că  
sunt amintiri ale vieții, resturi ale vieții  
distruse de război:

*Sub sticlă 'ntr'o cutie adunate  
Un pumn de lucruri mici, carbonizate:  
Un toc, un ban, o sgară ruginită,  
Un fluer sfărâmat de dinamită,*

*O clanță, niște ochelari betegi  
de sârmă pentru ochii de moșnegi,  
o verighetă neagră, de aramă,  
un târnăcop, un degetar, o ramă...*

*Și într'un colț, sub sticlă, lângă ușă,  
Două patine mici și o păpușă...*

(« Lidice »)

Câtă ură deșteaptă în cititor « Balada »  
Veronicăi Porumbacu despre suferința  
poporului coreean, poemul « Fântâna din  
Coreea » de Eugen Jebeleanu sau « Genera-  
lul nostru » de Cicerone Theodorescu,  
poeme care vorbesc despre asasinatele  
comise de piraiții aerului, americani și  
englezi, în Coreea, dar și în țara noastră  
în timpul bombardamentelor din Aprilie-  
Iulie 1944.

Demascarea imperialiștilor atomiști, a  
uneltelor titoiste și a lacheilor papali este  
unul din aspectele tematicii legate de  
lupta pentru pace, și pe care literatura  
noastră — în special poezia — le tratează  
în numeroase opere. Experiența scriitorilor  
sovietici e folosită de scriitorii noștri ca un  
nesecat izvor de învățătură și în această  
privință. Prozatorii, dramaturgii noștri  
oglesc deasemenea năzuințele de pace  
ale oamenilor muncii, după exemplul  
scriitorilor sovietici. Ce altceva dacă nu  
în primul rând un luptător pentru pace  
este ofițerul sovietic Ceica din romanul

«Chezășia păcii» de V. Sobco? Ce altceva decât asemenea luptători sunt conducătorii Batmanov, Zalkind, Beridze, Covșov, din romanul «Departee de Moscova» de V. Ajaev, sau toți luptătorii antihitleriști — ostași și partizani — din romane ca «Oțel și Sgură», «Tânăra gardă», «Insemnările unui partizan», «Obcomul clandestin în acțiune», etc? Și nu tot vajnici apărători ai păcii sunt oamenii constructori ai comunismului din romane ca «Secerișul» de Galina Nicolaeva, «Oameni la volan» de A. Ribacov, «Apă vie» de V. Cojevnicov, «Oameni de azi» de T. Sădăbecov, etc.?

În țara noastră construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră este o construcție uriașă a socialismului, deci o acțiune puternică de întărire a Patriei noastre, factor activ în apărarea păcii. De acest lucru sunt conștienți muncitorii și tehnicienii de pe șantierele canalului, și acest lucru este evident în romanul lui Petru Dumitriu. Hidrocentralele sunt verigi puternice ale industrializării țării și aceasta nu poate să le convină trădătorilor titoiști, slugi plecate ale imperialismului american și englez. Muncitorii de pe șantierul hidrocentralei dela Corund, despre care vorbește romanul «Cumpăna Luminilor» de Nicolae Jianu, sunt convinși de acest lucru; deaceia cu cât ei muncesc mai avântat pentru terminarea lucrărilor, cu atât ei devin mai mult ostași ai păcii, pentrucă realizarea lor este o construcție a păcii, o replică dată dușmanilor păcii și fericirii oamenilor.

Lupta pentru pace devine astfel și în literatura noastră, ca și în literatura sovietică o preocupare centrală a tuturor personajilor, o temă care se leagă de orice manifestare, de orice faptă, de orice năzuință a oamenilor muncii. Și pe acest teren, al luptei pentru pace, scriitorii noștri dau expresie internaționalismului proletar, care leagă pe oamenii muncii de pretutindeni, zugrăvesc sentimentul ce însufleștește poporul nostru, de nesdruncinată solidaritate cu toate popoarele lumii și în primul rând cu popoarele sovietice.

Scriitorii noștri urmează exemplul scriitorilor sovietici zugrăvind dragostea poporului român pentru eroicul popor coreean, în poeme cum sunt cele amintite mai sus; ei exprimă admirația masselor din țara noastră pentru lupta actuală a poporului german din zonele ocupate de cotropitorii americani și englezi, precum și pentru oamenii cinstiți din Statele Unite, care se ridică împotriva exploataților și ațâțătorilor la un nou război («Stewart Martin descoperă America», piesă de C. Constantin și A. Rogoz).

În operele scriitorilor sovietici au găsit scriitorii noștri exemple de minunate cântece închinete marilor conducători ai poporului. Dragostea mare a scriitorilor noștri pentru oamenii Patriei noastre, pentru conducătorii lor, s'a revărsat în poeme cum sunt acelea despre tov. Gh. Gheorghiu-Dej, despre tov. Ana Pauker. În scrierea acestor poeme au stat ca exemple nenumărate opere ale scriitorilor sovietici.

În întreaga sa poezie, Mihai Beniuc a folosit experiența sovietică și mai ales exemplul lui Maiacovschi. Poemele lui Maiacovschi despre Lenin, l-au sprijinit și călăuzit pe Mihai Beniuc în conceperea și scrierea poemelor închinete tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Poemul lui Tvardovschi, despre eroul sovietic Vasili Terkin, i-a dat deasemenea un ajutor concret. «*Dacă visezi să întruchișezi pe versuri omul nou dela noi, omul care pune bazele socialismului, aș fi bucuros s'o fac în maniera lui Tvardovschi, în Vasili Terkin*», spunea Beniuc în 1950. El s'a ținut de cuvânt și a realizat minunatele poeme «Cântec despre tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej» și «Fiul Patriei». Căci, în adevăr, cine este cel mai bun, cel mai avântat, cel mai luminat constructor al socialismului, cel mai nou om din țara noastră, dacă nu tov. Gh. Gheorghiu-Dej, iubitul conducător al Partidului nostru.

Sentimentele acestea aparțin întregului nostru popor muncitor. Și ceea ce trebuie subliniat ca o trăsătură importantă a literaturii noastre, este faptul că scriitorii se

apropie din ce în ce mai mult de omul simplu al Patriei noastre, acel om care a trudit veacuri întregi, a suferit și a năzuit, care s'a eliberat și acum merge cu pași siguri către socialism, simțindu-se în adevăr gospodar al țării sale.

Acestor oameni li se adresează scriitorii noștri, pe ei îi cântă.

«Azi țara ta e casa ta» — spune poetul A. Toma.

*Sub talpa casei tale zac,  
Cum dorm și 'n pieptul tău, comori,  
Tac și așteaptă veac de veac,  
Pe meșterii desgropători.*

Oamenii aceștia, care construiesc socialismul după exemplul oamenilor sovietici, au devenit astăzi eroii literaturii noastre. Ei se numesc Mitrea Cocor, Lazăr Cernescu de la Rusca, Mihai Buznea, Iosif Bartha, Onufrie, Pavel Ilie, Achim, Spânu, etc. și sunt capabili de un neînchipuit eroism, de o uimitoare putere de muncă și sacrificiu.



Literatura noastră, oglindind aspectele unei noi realități, noile năzuințe și preocupări ale masselor care construiesc socialismul, oglindește de fapt procesul de formare a omului nou, apariția vieții noi socialiste în țara noastră. Conducerea acestui proces o au oamenii cei mai înaintați ai vremii noastre, comuniștii. Către această concluzie ne duce cercetarea atentă a vieții pe baza învățaturii Partidului. Oricare scriitor, care vrea să zugrăvească viața în mod veridic, nu va putea face acest lucru dacă nu va pune la baza muncii sale învățătura marxist-leninistă, dacă nu va fi pătruns de dorința de a face din opera sa o armă de luptă pentru masele largi muncitoare. Aceasta înseamnă că scriitorii trebuie să fie pătrunși de spiritul de Partid. Literatura sovietică este o strălucită aplicare a spiritului de Partid în cunoașterea și redarea vieții, și prin aceasta ea constituie o pildă vie pentru scriitorii

noștri. Ea oferă strălucite exemple de zugrăvire veridică a realității, tocmai în vederea scopului măreț de a da poporului arme de luptă pentru transformarea realității; ea este «o parte integrantă a cauzei generale proletare»; cum învăța Lenin pe scriitorii că trebuie să fie creația lor. Numai urmând învățătura Partidului lui Lenin și Stalin, scriitorii sovietici au devenit în adevăr «ingineri ai sufletelor omenesti».

La noi, numeroase lucrări apărute dovedesc că literatură noastră aplică din ce în ce mai consecvent, din ce în ce mai adânc, învățătura Partidului nostru, că studiază realitatea așa cum îi învață Partidul, pentru a o putea reda veridic, în dezvoltarea ei revoluționară, pentru a reda adevărul vieții. Scriitorii sovietici dovedesc prin toată activitatea lor socială și prin creația lor că știu să aplice învățătura leninist-stalinistă și prin aceasta ei oferă exemple scriitorilor noștri. «Poetul — și desigur orice scriitor, spune Mihail Isacovschi — este obligat să se pregătească, să devină (nu în vorbe, ci de fapt) un om înaintat al timpului său, care să cunoască și să înțeleagă profund realitatea»<sup>1)</sup>.

«Legătura scriitorului cu viața nu poate fi pasivă — spune Ilya Ehrenburg. Nu este suficient să observi, trebuie să participi la viață»<sup>2)</sup>.

Scriitorii sovietici participă intens la viață și tocmai de aceea opera lor devine o armă și un exemplu. Ei au luptat cu arma în mână în războiul civil, ei au luat parte la Marele Război de Apărare, au făcut parte din detașamentele de partizani, au fost corespondenți de război, au fost luptători pe frontul intern, ingineri, medici, profesori — ei sunt deputați în soviete, duc munci în redacțiile ziarelor și revistelor, în organizații de masă.

<sup>1)</sup> M. Isacovschi, *Despre secretul poeziei*, vol. «Cea de a doua consfătuire unională a tinerilor scriitori sovietici». Cartea Rusă 1951, pag. 60.

<sup>2)</sup> Ilya Ehrenburg, *Scriitorul și viața*, vol. cit., pag. 46.



Sentimentul solidarității internaționale în lupta pentru pace însuflețește poemul lui Dan Deșliu « În numele vieții, semnează », care se adresează atât negrilor, cât și celor galbeni și albiilor, atunci când exprimă entuziasmul poetului pentru semnarea apelului păcii, acțiune în care ei simte alături, interesat deopotrivă în victoria cauzei comune, pe toți oamenii cinstiți de pretutindeni.

În spiritul internaționalismului proletar, scriitorii noștri combat șovinismul, rasismul, operele lor sunt chemări puternice la lupta pentru lichidarea rușinoaselor persecuții și desbinări rasiale și șovine. Literatura noastră oglindește cum înfrățirea și înțelegerea între constructorii socialismului se înfăptuiește în lupta pentru făurirea unei noi vieți] fericite pentru omenii muncii, cum în combaterea înverșunată a dușmanului de clasă, toate naționalitățile din țara noastră pășesc unite.

Lupta pentru pace nu admite o atitudine pasivă, resemnată. Poporul nostru știe că dușmanii păcii nu se mulțumesc numai cu atăturile și calomniile, ci că ei nu se dau în lături nici dela agresiuni armate, cum e cea din Coreea.

« Noi nu cerșim pacea, dar vom ști să o impunem » — a spus scriitorul sovietic N. Tihonov la o conferință a Comitetelor de luptă pentru pace din America. Această frază, care exprimă siguranța și hotărîrea tuturor popoarelor iubitoare de pace, de a-și apăra liniștea și libertatea, conține mesajul pe care-l transmit toate operele literare sovietice, pentru că ea exprimă năzuința întregului popor sovietic. Aceasta exprimă și dorința, hotărîrea poporului nostru, atât de expresiv formulată de Mihail Sadoveanu la Wroclaw: « Lumea păcii va impune pacea lumii ». Pătruși de această convingere sunt toți oamenii muncii din țara noastră. De aici dragostea lor pentru armata populară, pavăză a cuceririlor poporului pe drumul construirii socialismului. De aici e clar pentru ce temele din viața ostașilor apărători ai Patriei se leagă direct de lupta pentru pace, de construirea socialismului. Sentimentul

că ei contribuie la întărirea Patriei însuflețește pe ostașii din romanul lui Alex. Jar, « La borna 203 ».

Dragostea de Patrie, dragostea pentru toate popoarele lumii, dorința fierbinte pentru pace, se împletește cu sentimentul înălțător de admirație și iubire pentru marele Stalin, conducătorul și învățătorul tuturor celor ce luptă pentru pace și viață liberă.

Scriitorii sovietici au exprimat totdeauna în operele lor dragostea și nemărginita încredere a poporului pentru I. V. Stalin:

*Îți mulțumesc că 'n vremi de cumpeni pline,  
De fier, în luptă dărză ne-ai crescut.  
Towardș Stalin, am crezut în tine  
Cum poate nici în noi nu am crezut.*

spune poetul sovietic Mihail Isacovschi. Chipul lui I. V. Stalin apare zugrăvit în numeroase opere sovietice. În piesa « Neuitatul an 1919 » de V. Vișnevschi, în romanele « Aurora Boreală » de N. Nichitin și « Fericirea » de P. Pavlenko, în scenariile « Bătălia Stalingradului » de N. Virta și « Căderea Berlinului » de Ciaureli și Pavlenko — pentru a ne referi doar la câteva opere și numai dintre cele mai recente — marele Stalin este prezent, însuflețind, îndrumând, conducând.

Dar și în toate celelalte opere ale scriitorilor sovietici, chiar când marele conducător nu apare în mod direct, el este prezent în inimile personajilor. Să ne gândim numai cu câtă sporită energie pornesc la lucru constructorii conductei de petrol din romanul « Departe de Moscova », atunci când ascultă discursul lui I. V. Stalin.

Dragostea poporului nostru pentru I. V. Stalin este cântată de scriitorii noștri în poeme puternice. A. Toma, M. Beniuc, Maria Banuș, Dan Deșliu, Eug. Jelebeanu, Veronica Porumbacu și alții au închinat marelui Stalin, creații străbătute de o puternică dragoste. Ei au dat expresie, în aceste creații, celor mai alese sentimente ale oamenilor muncii, din țara noastră:

*Stalin, gând măreț ce 'n unde,  
De lumind de desface,*

*Și în inimă pătrunde,  
Azi, în lupta pentru pace,  
Brațului tărie dându-  
Să lucreze cu nădejdi,  
Să se bată — atuncea cându-și  
De dușman pus în primejdii . . .*

Aceste cuvinte ale lui Mihai Beniuc (« La Gori »), exprimă însăși gândurile oamenilor muncii, însăși încrederea lor în marele Stalin. Iar meșterul oțelar Francisc din poemul « Reșița cântă slavă lui Stalin » de Dan Deșliu, gândește:

*Cinci vieți de-aș trăi . . . cinci vieți . . .  
Tie, pe toate . . . oțelar de popoare!*

Scriitorii noștri, deasemenea, au răspuns cu convingere, cu entuziasm, chemării Partidului de a participa la lupta oamenilor muncii, atât prin opera lor, cât și prin activitatea lor obștească. Numeroși scriitori au astăzi responsabilități în organizațiile largi, de masă, mulți sunt deputați, începând dela sfaturile populare comunale, până la Marea Adunare Națională. Ei sunt corespondenți și redactori la ziare și reviste, membri în colective organizatorice. Aceste activități le asigură posibilitatea de a cunoaște direct eforturile oamenilor muncii, de a înțelege adânc viața lor, ceea ce le permite o zugrăvire tot mai plină de adevăr a realității din țara noastră.

Aceasta îi face totodată să știe a aplica învățătura Partidului în cercetarea realității, să știe a folosi cu îndemănare învățăminte moștenirii literare, ale literaturii populare, aceasta îi face să-și însușească în mod just exemplul literaturii sovietice, să folosească în mod creator experiența scriitorilor sovietici.

Evident că, a analiza felul în care scriitorii români au folosit exemplul literaturii sovietice nu înseamnă a face o simplă comparație între două sau mai multe cărți, care tratează o tematică asemănătoare. Aceasta, în primul rând pentru că scriitorii noștri nu preiau în mod mecanic oameni și fapte din cărțile sovietice pentru a le transpune în realitățile noastre, ci e

oglundesc viața popoului nostru și se conduc în zugrăvirea acestei vieți de exemplul literaturii sovietice. A pune față în față personajii și întâmplări cu o oarecare echivalență, din cărțile noastre și cele sovietice, înseamnă a ajunge la o neînțelegere a însăși folosirii exemplului sovietic, a experienței scriitorilor sovietici, nseamnă a face comparativism steril, care ar duce la concluzii false.

Pentru scrierea nuvelei « Noaptea din Iunie », a pieselor « Ziua cea mare », sau « Mireasa Desculță », a romanului « Temelia » — care zugrăvesc un aspect esențial al realității noastre de azi, și anume întemeierea unei gospodării agricole colective — autorii Petru Dumitriu, Maria Banuș, Sūto Andraș și Hajdu Zoltan, E. Camilar nu au mers doar la « exemplul romanului « Pământ deștelenit »; ei au căutat să folosească și alte opere sovietice pentru a învăța cum e zugrăvit comunistul, organizatorul de Partid, cum sunt zugrăviți oamenii care pășesc pe drumul socialismului. Cu toate acestea, este evident că, în primul rând, romanul Pământ deștelenit a constituit o călăuză pentru scriitorii noștri care oglundesc formarea gospodăriilor agricole colective — și nici nu putea să nu fie așa, de vreme ce în primul rând aici găsim scriitorii noștri exemplul concret al unor oameni care au preocupări asemănătoare celor din cărțile lor. Romanul lui Mihail Șolohov a ușurat scriitorilor noștri interpretarea și selectarea justă a materialului de viață pe care-l oferea realitatea noastră, le-a întregit perspectiva asupra satului în care apar mișcările socialismului, le-a dat un exemplu concret de aplicare bolșevică a învățaturii leniniste asupra politicii Partidului la sate în condițiile transformării socialiste a agriculturii: « Ne sprijinim pe țărâtimea săracă, strângem alianța cu țărâtimea mijlocasă și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii ». Raporturile dintre Davădov, Negulnov, Razmiatov, și țaranul sărac Liubișchin, mijlocășul Maidanicoș sau chiaburii Titoc, Frol Rvanâi — sunt imagini concrete ale acestei politici. Experiența de luptă a comu-

niștilor, a țăranilor săraci și mijlocași din romanul lui Șolohov, o folosesc scriitorii noștri în conturarea unor tipuri ca Nelă Lepădat, Avram Saizu (« Nopțile din Iunie »), Tudor Bocșa (« Ziua cea mare ») Onufrie, Cocoran (« Temelia »). În felul acesta, deși între oamenii aparținând diferitelor categorii sociale există inevitabilul paralelism între cărțile românești și opera lui Șolohov, — totuși, așa cum personagiile din « Pământ desțelenit » sunt reprezentative pentru satul căzăcesc rus, tot astfel personagiile din « Nopțile din Iunie », « Ziua cea mare », « Temelia », « Mireasa descultă » sunt reprezentative pentru *satul românesc*, din diferite regiuni ale țării noastre în care apare forma aceasta de viață socialistă, care este gospodăria agricolă colectivă.

Experiența scriitorilor sovietici a arătat scriitorilor noștri că, pentru a realiza opere de artă puternice, ei trebuie să redea pozițiile de clasă prin oameni vii, cu frământări și probleme specifice fiecăruia, în condițiile creării formelor socialiste de viață. Astfel, Maria lui Cebuc, Neagu S. Neagu, Cocoran, nu sunt tot una cu Pavel Liubișchin, din romanul lui Șolohov; Avram Saizu, Uțu, Ion Costea, Clip și Fosăilă nu sunt tot una cu Maidanicoș, după cum Gădea și Scăpău, Bulbucea sau Tăun nu sunt tot una cu Titoc, Frol Rvanâi sau cu unealta lor Ostrovnov.

Scriitorii noștri izbutesc astfel să redea conținutul nou socialist al vieții poporului nostru, în imagini tipice care respectă specificul lui național, nu numai în ce privește exprimarea, ci în primul rând în ce privește formele concrete de construire a socialismului.

În procesul muncii de construire a socialismului în țara noastră, apar relații noi între oameni, relații datorită comuniștilor care duc o intensă activitate de îndrumare și transformare a caracterelor. Tocmai datorită lămuririlor date de ei, muncitorii din fabrici și uzine alcătuiesc puternice colective de muncă, țăranii muncitori se unesc în gospodării colective, intelectualii cinstiți se leagă puternic de popor. Lite-

ratura sovietică este plină de asemenea pilde. Chiar în cărți apărute în primii ani ai Puterii Sovietice (D. Furmanov, « Ceapaev »; F. Gladkov, « Cimentul »; A. Serafimovici, « Torentul de fier »; A. Fadeov, « Infrângerea », etc.) era evident rolul comuniștilor de conducători și educatori ai masselor, de fruntași între fruntași.

Oameni cum sunt Clăicov (« Ceapaev »), Gleb Ciupalov (« Cimentul ») sau Levinson (« Infrângerea ») transformă colectivele din care fac parte în puternici monoliți care activează ca o singură voință, ca o forță imensă, cuceritoare a victoriei.

Rolul comuniștilor, de educatori ai masselor, este evidențiat de toate operele literaturii sovietice, tocmai pentru că prin aceasta se caracterizează comuniștii și în viața de toate zilele. Cine poate uita minunata figură a lui Zalkind (« Departee de Moscova ») a inginerului Crainee (« Oțel și zgură ») a marinarului Vetrov (« Crângul de Călini »). Deaceia și influența lor în masse este atât de mare, deaceia ei antrenează și sudează întreg colectivul de muncă. Oameni de tip nou din țara noastră apar în relațiile lor noi și în operele scriitorilor noștri. O legătură puternică, o prietenie sinceră și bazată pe relații principiale, o încredere reciprocă leagă pe Mladin și Dragoș Voinea (« Cumpăna Luminilor ») pe Mitiță Rusu și pe Mihai Pangati (« Drum fără puibere »). Relațiile acestea de prietenie sinceră și încredere, de prețuire și recunoaștere a meritelor fiecăruia se răsfrâng și asupra masei, devin exemplu pentru masse și deaceia operele noastre literare oglindesc însuflețirea oamenilor muncii pentru construirea socialismului. Cîntecul unor oameni ca Petru Arjoca (« Cetatea de foc »), ca Moise Ion Chincea (« Oțel și Pâine ») ca Ion Costea (« Ziua cea mare ») etc., îi aduce în mod firesc pe aceștia alături de comuniști.

Nimic nu ni se pare nelogic în entuziasmul care cuprinde pe furnaliștii și minierii din piesele lui Mihai Davidoglu, pe țăranii muncitori din piesa Mariei Banuș sau din romanul lui E. Camilar, pe muncitorii din romanul lui I. Călugăru sau din poemul

« Minerii din Maramureș » de Dan Deșliu. Entuziasmul participării conștiente la construirea socialismului a fost pregătit, format, orientat prin activitatea de fiecare zi a comuniștilor.

Călăuzindu-se de exemplul scriitorilor sovietici, de a fi propagandiștii ideilor lui Lenin și Stalin, prin practica activității lor de creație, scriitorii noștri învață să zugrăvească pe baza acestor idei adevărul vieții, noile relații între oameni, atitudinea lor față de muncă, să zugrăvească forțele înaintate ale vieții.

Scriitorii noștri prezintă lupta de clasă ca fiind motorul acțiunilor duse de oamenii muncii, pentru că și în viața reală ea este motorul care determină lupta și frământările oamenilor, mișcarea vieții înainte. Comuniștii sunt prezentați mereu în fruntea luptei pentru promovarea noului, pentru că așa sunt ei și în viața cea de toate zilele; chiaburii apar răi, agresivi și împotrividu-se creării unei vieți socialiste, pentru că nici în realitate nu sunt altfel. Orice altă prezentare este falsă, necorespunzătoare realității. Literatura sovietică ne oferă exemple concrete de felul cum trebuie înfățișat adevărul vieții. Ea ne învață să aplicăm învățătura Partidului în cunoașterea oamenilor și a luptei lor, în aprofundarea experienței clasicilor noștri și ai literaturii universale, care și ea ne-a transmis modele de zugrăvire realistă a vieții. Tocmai pentru că scriitorii sovietici se călăuzesc de ideile lui Lenin și Stalin în cunoașterea, interpretarea și redarea artistică a vieții, în vederea transformării realității și a educării oamenilor, tocmai pentru că ei continuă și dezvoltă cele mai bune tradiții ale literaturii ruse și universale — tocmai pentru aceasta cunoașterea operelor și experienței scriitorilor sovietici este o adevărată școală de creație artistică.

Fiecare nouă carte sovietică vorbește explicit scriitorilor că zugrăvirea *veridică* a realității, a ceceae este cu adevărat nou și esențial în realitate, nu este o treabă atât de ușoară, nu se petrece « dela sine », fără eforturi din partea scriitorului, ci că este nevoie de muncă stăruitoare, de multă

învățătură, de studiu adânc și multilateral al vieții.

*Cunoașterea vieții*, are un rol fundamental în realizarea operei de artă. În această privință scriitorii sovietici se conduc după învățăturile marilor conducători ai proletariatului. Lenin arată că atunci « *când un autor își închină povestirile unei teme pe care nu o cunoaște, iese un lucru neartistic* »<sup>1)</sup>. « *Scrieți adevărul* » — îi învață I. V. Stalin pe scriitori.

Preocuparea de a scrie adevărul este preocuparea de bază a scriitorilor sovietici. A reda adevărul despre oameni este posibil numai printr'o cunoaștere amănunțită a vieții lor, prin aprofundarea a ceceae este în fiecare moment *nou* în viața lor. Căci, ceceae este mai adevărat în viață, este tocmai *noul* care apare și crește biruitor în fiecare loc și în fiecare clipă.

« *Autorul este obligat să știe totul despre fiecare om care apare în paginile cărții* — spune Boris Gorbaciov. *Nu-i important dacă toată această cunoaștere va intra sau nu în roman, dar să cunoști, — trebuie negreșit. Și atunci, cu o singură frază mărunțită, vei putea caracteriza omul. Și vor fi cărți și nu registre de stare civilă* »<sup>2)</sup>.

Aceste cuvinte sunt deosebit de prețioase pentru noi. Activitatea scriitorilor sovietici este o continuă muncă de cunoaștere în amănunțime a vieții. Scriitoarea sovietică Marietta Șaghinian a muncit patru ani pe un șantier atunci când a scris romanul « *Hidrocentrala* », a călătorit în Asia Centrală cu o expediție științifică, pentru a putea reda o asemenea acțiune. Scriitorul Boris Polevoi a coborât în fundul Niprului, atunci când a vrut să scrie reportajii despre construirea Dneproghesului.

Toate marile opere ale scriitorilor sovietici au la baza lor un bogat material de viață cunoscut de ei în amănunțime.

<sup>1)</sup> « Lenin despre literatură » Ed. P.M.R. 1948, pag. 152.

<sup>2)</sup> Boris Gabatov, *Viața și Cartea* « Vol. Cea de a doua Conf. Union. a tiner. scriitori sovietici », Cartea Rusă, 1951, pag. 29.

Prima întrebare care se pune aici este însă următoarea: e suficientă oare o bună documentare asupra activității oamenilor pe care scriitorul și-a pus în gând să-și zugrăvească în opera sa? Asigură această documentare o oglindire veridică a realității? Asigură ea singură respectarea adevărului vieții?

În modul acesta, problema este pusă greșit. Căci a cunoaște viața oamenilor nu înseamnă a cunoaște — chiar și în amănunte — doar tehnica muncii lor, ci și viața lor personală, gândurile lor, în așa măsură, încât scriitorul să aibă el însuși *perspectiva* pe care o au oamenii muncii asupra diferitelor probleme ale lor și ale altora — mai mult sau mai puțin legate de procesul muncii lor. Scriitorul trebuie să-și asigure o « cunoaștere » a vieții atât de largă, încât el să exprime punctul de vedere al nu cât mai larg număr de oameni ai muncii, să exprime punctul de vedere al poporului muncitor. Reacțiile față de anumite evenimente, reacții pe care le au personajii diferitelor opere literare, trebuie să fie cele pe care în viața reală le au sau le *pot avea* oamenii muncii, să nu fie niște reacții imaginare, aparținând mai mult scriitorului și mai puțin personajilor lucrării sale.

« Se înțelege că scriitorul nu poate să trăiască tot ceea ce descrie, tot ce au trăit și trăiesc eroii lui — spune Ilya Ehrenburg — Dar scriitorul trebuie să trăiască ceva care să-i permită a înțelege viața eroilor lui. El trebuie să aibă chei și pentru inima altor oameni »<sup>1)</sup>. Ceea ce ne învață scriitorii sovietici — și ceea ce reiese cu limpezime din citatul de mai sus este, pe deoparte, că scriitorul trebuie să cunoască viața cât mai multor oameni, din cât mai diverse sectoare de muncă — aceasta îi va mări posibilitatea de înțelegere a preocupărilor tuturor oamenilor — și, pe de altă parte, că scriitorul, pentru a realiza opere de înalt nivel, convingătoare și emoționante, pentru a crea tipuri, oameni vii, reprezentanți ai tendințelor și

năzuințelor care însuflețesc masele, trebuie să scrie numai despre ceea ce cunoaște mai bine. Toate operele scriitorilor sovietici sunt modele de cunoaștere multilaterală a vieții și de justă interpretare a ei, pe baza învățaturii Partidului clasei muncitoare.

Munca asupra operei literare a fost o preocupare continuă a scriitorilor noștri clasici. Eminescu, Caragiale, Creangă, sunt exemple de ceea ce înseamnă munca asupra manuscrisului.

O trăsătură importantă a stilului de muncă de care dau dovadă scriitorii sovietici este deasemenea preocuparea de continuă șlefuire a formei de exprimare din operele lor literare. Gorchi, Maiacovschi, au sfătuit totdeauna pe scriitori să nu încezeze nicio clipă de a îmbunătăți forma de expresie, de a vorbi într-o limbă cât mai frumoasă și mai îngrijită. Intreaga lor creație e un exemplu în acest sens. Totodată, ei au îndemnat pe scriitori să folosească exemplul marilor creatori realiști din trecut, și ei înșiși au folosit consecvent acest exemplu.

Devine astfel clar că însușirea experienței scriitorilor sovietici în această direcție îndeamnă în același timp la preluarea și dezvoltarea învățămintelor pe care ni le-au transmis scriitorii noștri clasici.

Poezia,  
cu extracția de radium  
seamând,  
Te trudești anu'ntreg  
și-ai un gram în total.  
Pentru 'n singur cuvânt  
ce cu altul se 'ngeamând,  
Înosești mii de tone  
din minereul verbal,

— spunea Maiacovschi poetilor. « Ar trebui — adaugă A. Surcov care citează rândurile de mai sus — ca poezii să atârne aceste versuri deasupra biroului lor de lucru, ca un învățământ pentru ei și pentru tovarășii din jur »<sup>1)</sup>. Indemnul acesta îl adresează și S. Babaevschi scriitorilor: « Ți se pare că ai cuvintele în buzunar — numai să le iei și să scrii. Dar conștiința că aceste cuvinte

<sup>1)</sup> Ilya Ehrenburg, *Scriitorul și viața*, vol. cit. pag. 47.

<sup>1)</sup> A. Surcov, *Tândra poezie sovietică*, vol. cit. pag. 78.

*necesare, parcă ar fi închise într'o lădă de fier, într'o pivniță îndepărtată, iar cuvintele paraziti se înmulțesc singure, încât e greu să te scapi de ele. Este nevoie de o muncă perseverentă, dărză, spre a scăpa de ele »<sup>1)</sup>.*



Am arătat până aici câteva direcții în care s'a manifestat însușirea de către scriitorii noștri, a exemplului scriitorilor sovietici, în folosirea metodei lor de creație, metoda realismului socialist. Dacă nu am vorbit însă de unele lipsuri și greșeli în această muncă, nu înseamnă că aceste lipsuri și greșeli nu ar exista. Pentru cine parcurge literatura noastră este evident că s'a învățat mult, dar că încă mai este mult de învățat.

Și nici n'ar putea fi altfel, devreme ce literatura noastră este abia la primele ei realizări pe drumul realismului socialist. În primul rând, problema zugrăvirii omului nou rămâne problema de bază a scriitorilor noștri. Ei încă n'au izbutit să contureze pe deantregul figura omului nou al vremii noastre, deși această figură ne este oferită de viața Patriei noastre. Cu toate calitățile lor, opere ca: «Drum fără pulbere», «Temeiă», «Oțel și pâine», «Ziua cea mare», etc. au deficiențe în zugrăvirea chipului omului înaintat, al conducătorului de masse. Uneori, scriitorii dau dovadă de ușurință în alegerea materialului de viață, în selectarea faptelor, în prezentarea lor. Aspecte formaliste, naturaliste, intimiste ale unor opere, au fost criticate adesea în paginile ziarelor și revistelor noastre.

Urmând și aplicând învățătura Partidului în cunoașterea și zugrăvirea veridică a vieții, folosind experiența scriitorilor realiști din trecut, scriitorii noștri găsesc exemple de zugrăvire plină de viață a oamenilor și faptelor în operele literare sovietice. Numai pe acest drum ei vor putea combate toate pericolele care pândesc literatura, vor ajunge să dea opere de înaltă artă, expresie a năzuințelor poporului nostru.



<sup>1)</sup> S. Babaevschi, *Despre eroul viu* vol. cit. pag. 34.

Este limpede că n'ar fi cu puțință să cuprindem în spațiul restrâns al unui articol bogăția experienței transmise de literatura sovietică, literaturii noastre, care se află pe drumul realismului socialist. Rămân nenumărate aspecte din care doar amintim unele. Să ne gândim că poemul epic de largă respirație a apărut și s'a dezvoltat în țara noastră călăuzit de experiența poemelor mari ale lui Maiacovschi, N. Gribaciov, A. Luconin, S. Scipaciov, ș. a. Să ne gândim că la noi cântecul de masă se dezvoltă după exemplul literaturii sovietice. Pamfletul politic în versuri și în proză, are străluciți înaintași și dascăli în Maiacovschi, Ehrenburg. Scenariul cinematografic a apărut în literatura noastră datorită experienței literaturii sovietice. Numeroși poeți ca Dan Deșliu, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Mihai Dragomir, Cicerone Theodorescu și alții și-au perfecționat mijloacele de expresie, și-au lărgit orizontul lor poetic prin traducerea capodoperelor literaturii sovietice. La crearea pieselor anti-imperialiste (ca de ex. «Stewart Martin descoperă America» de C. Constantin și A. Rogoz) autorii lor au căutat să se orienteze după experiența pieselor lui Boris Lavreniev și Serghei Mihalcov.



Drumul poporului nostru merge mereu înainte. Acest drum îl cântă poezii, îl zugrăvesc prozatorii și dramaturgii noștri. Oamenii noi ai patriei noastre, constructori ai unei vieți noi, luptători pentru pace, au devenit eroii literaturii noastre. Ei pășesc înainte, mereu înainte, către socialism, către comunism, călăuziți de experiența popoarelor sovietice, de marele Iosif Vissarionovici Stalin, geniul omenirii muncitoare. Călea literaturii noastre care-și însușește din ce în ce mai mult noua metodă de creație, realismul socialist, este călea deschisă de popoarele sovietice și de marele Stalin și pe care merge întregul popor, condus de Partidul Muncitoresc Român, — așa cum spune cântecul devenit atât de popular:

*Lui Stalin, slavă, slavă-i cântăm,  
Pe drumul lui mai dărz ne-avântăm!*

## AICI S'AU INFRUNTAT DOUĂ LUMI

*«Cumpăna luminilor... mi se pare că exprimă o realitate. Aici s'au înfruntat două puteri. Puterea noastră, a Corundenilor, cu puterea lui Cortobius și Gașpar. O clipă au stat în cumpână, dar iată, a învins lumea noastră, într'un veac când se vorbește de două lumi, când acestea se înfruntă aprig, aici la Mujna, în toate văile, pe câmpuri, până în miezul pământului».*

Așa grăiește inginerul Slatcu, lămurindu-și gândul care-l îndemnase să numească astfel barajul hidrocentralei.

Și gândul acesta este totodată acela care stă la baza romanului «Cumpăna luminilor», primul nostru roman despre construirea unei hidrocentrale.

Nicolae Jianu și-a propus și a izbutit să oglindească, într'o operă epică de mari proporții, lupta eroică a constructorilor de pe șantierul hidrocentralei, luptă ce se încadrează în ansamblul acțiunii de construire a socialismului și este purtată în condițiile unei înverșunate ciocniri cu dușmanul de clasă.

Romanul lui N. Jianu are meritul de a fi sesizat din vreme importanța covârșitoare a utilizării energiei electrice și de a fi anticipat astfel dezvoltarea ulterioară a evenimentelor.

Dar «Cumpăna luminilor» nu are numai meritul pioneratului. Nu este numai primul nostru roman despre hidrocentrale, ci — în seria încă puțin numeroasă a operelor care înfățișează vastele șantiere ale socialismului — unul dintre primele romane care oglesc veridic realitatea luptei de construire a socialismului, subli-

niind prin imagini artistice caracterul ofensiv al acestei lupte.

Dintre cele două forțe care se înfruntă pe acest șantier, în țara întreagă, în lume, inițiativa o dețin făuritorii păcii și progresului, apărătorii vieții, nu dușmanii ei.

Dominantă în roman — ca și în viață — este forța în ofensivă a maselor de oameni mobilizați de partid. Din ce în ce mai numeroși și strânși într'un colectiv din ce în ce mai încheșat, ei pornesc la asalt împotriva elementelor naturii, izbutind să le supună voinței omului; ei clădesc astfel, prin efort colectiv, o viață mai bună, mai fericită, pentru întreg poporul muncitor. Insufiețiți de acest țel măreț, conștienți că lupta lor e sprijinită de mersul înainte al istoriei, nici o piedică nu-i poate înspăimânta, nu-i poate opri. Și, fără îndoială, nici încercările disperate ale dușmanului, care încearcă prin orice mijloace, oricât de josnice și criminale, să se împotrivească acestui avânt vijelios.

«Cumpăna luminilor» este povestea ofensivei constructorilor hidrocentralei din valea Corundului pentru transformarea naturii, pentru clădirea unei vieți mai bune, pentru zdrobirea dușmanului de clasă. Conform proiectului și planurilor întocmite cu grijă, se începe clădirea stăvilăruului dela Mujna, captarea apelor la Gropșoara și Turia. Trebuie transportate conductele până sus la Mujna. Șoferii înfruntă cu îndrăzneală greutățile drumului ce urcă în serpentine scurte spre locul barajului; conductele ajung cu bine și la timp. Șantierul are nevoie de energie electrică. In

plină iarnă, echipele de electricieni construiesc linia aeriană care va aduce acum curent dela Reșița pentru ca mai târziu, când lucrările vor fi gata, pe aceeași linie să vină la Reșița curentul furnizat de hidrocentrală. Chiaburii din sat încep să se miște, ațâțând camenii. Sătenii cer despăgubiri exagerate și amenință să strice conductele ce trec prin ogorul lor. Dintre țăranii care se angajaseră la muncă pe șantier, unii dau bir cu fugiții. Se simte lipsa mânei de lucru. Preotul catolic Cortobius, agent al imperialismului americano-englez, trage din umbră sforile. În solda lui intră inginerul Gașpar și «comandorul» Isbășoiu, care întreprind acțiuni de sabotaj. Dar partidul veghiaază. Uneltirile dușmanilor nu-și ating țelul. Avântul ofensiv al maselor mobilizate de partid mătură din cale toate piedicile. Se vedește că alunecarea betonului în tunelul de control nu constituie — așa cum afirma Gașpar — un pericol atât de grav încât să necesite mutarea barajului într'alt loc. Inginerul Vancu, sosit pentru a studia această problemă, ajunge la aceeași concluzie la care se opriseră inginerul șef Voinea, secretarul de partid Mladin și toți cei care, alături de ei, munceau cu entuziasm la realizarea construcției; tunelul de control poate fi reparat, lucrările nu trebuiesc luate dela început. Cu ajutorul organelor securității, care de mult erau pe urmele agenților imperialismului, sabotorii sunt descoperiți și arestați. Construcția hidrocentralei continuă în același ritm năvalnic. Și într'o zi de 7 Noembrie, constructorii, împreună cu delegații din regiune și din București, sărbătoresc îndeplinirea angajamentului luat: hidrocentrala intră în funcțiune și apele îmblânzite ale Corundului, adunate în bazinul barajului, pornesc cuminiți să alimenteze cup-toarele Reșiței.

Nu se poate vorbi aci, în același chip ca în romanul «Drum fără pulbere» de pildă, despre denaturarea raportului real de forțe prin înfățișarea acțiunilor dușmanului ca deținând o inițiativă, comuniștii

mulțumindu-se să parze" dela caz la caz loviturile îndreptate împotriva lor.

N. Jianu a știut să redea o trăsătură esențială a realității socialiste: caracterul ofensiv, nu defensiv, al luptei pentru construirea socialismului. În «Cumpăna luminilor» acțiunea dușmanului de clasă este înfățișată în toată complexitatea ei, ca o acțiune organizată, cu vaste ramificații, desfășurându-se în genere după un plan bine chibzuit. Lucrul acesta îl întâlnim și în «Drum fără pulbere» și e veridic. Dar, spre deosebire de «Drum fără pulbere», în «Cumpăna luminilor» se accentuează din plin faptul că acțiunea comuniștilor este încă mai bine organizată, mai bine planificată și condusă de partid, Statul Major al clasei muncitoare, care prevede științific acțiunile dușmanului și deaceia are întotdeauna inițiativa și cucerște victoria finală. Pretutindeni în «Cumpăna luminilor» acțiunea dușmanului, deși puternică, nu apare decât ca o încercare, inevitabil sortită eșecului, de a stăvili avântul ofensiv al construcției socialiste. Este semnificativ de pildă faptul că planurile au fost bine alcătuite și șantierul se găsește în plină ofensivă, supunând natura și cucerind inimile oamenilor, iar dușmanul caută să împiedice mersul înainte al colectivului șantierului. (Isbășoiu, Caliga, Cortobius, etc. intervin după începerea lucrărilor, după transportarea conductelor prin efortul eroic al muncitorilor).

Oglindind veridic viața pe care s'a străduit să o cunoască și să o înțeleagă, învățând din experiența literaturii sovietice (în special dela Ajaev și Leonov), N. Jianu a știut să înfățișeze marea pe un mare șantier socialist ca o mare bătălie însuflețită de avânt eroic. O bătălie ce se desfășoară după un plan bine stabilit, o bătălie condusă de comandanți capabili, clarvăzători și îndrăzneți, o bătălie purtată de mase de oameni care știu din ce în ce mai bine pentru ce luptă și împotriva cui luptă.

Patosul construcției este înfățișat emoționant în paginile care povestesc cu mare



forță dramatică transportul conductelor pe serpentinele abrupte ce urcă spre locul barajului, sau cele care povestesc instalarea, în luptă cu pădurea și cu gerul, a liniei de înaltă tensiune, sau aducerea curentului la îndepărtatul sector Turia, înfruntând hățișurile și stâncile din cale.

« Cumpăna luminilor » izbuteste să redea concret modul cum se desfășoară munca pe un mare șantier: conducerea fermă și înțelegătoare este realizată prin conlucrarea armonioasă a inginerului șef Voinea cu secretarul de partid, Mladin, care se completează reciproc. Voinea și Mladin dau șantierului întreaga lor energie, tot ce au mai de preț; pricepera tehnică și mâna fermă a unui șef sever, clarvăzător: celălalt, viziunea largă politică și dragostea pasionată de oameni.

În contact permanent cu oamenii, cu viața șantierului, urmărind pas cu pas realizarea planului de luptă dinaintea stabil, ei se comportă ca niște adevărați comandanți pe front. Ii conduc pe muncitori la asalt împotriva forțelor naturii și ale dușmanului de clasă, înflăcăându-i în luptă și stimulându-le inițiativa, intervin direct acolo unde situația pare o clipă primejduită, luând hotărâri rapide și inteligente, folosind în modul cel mai potrivit resursele de care dispune întregul front de luptă.

Astfel, inițiativa îndrăzneată de a transporta conductele până sus pe munte cu tractoare, le aparține. Când inginerul Buna delă cariera de piatră sporește producția, dar nu se preocupă să obțină acest lucru prin folosirea inteligentă a tuturor resurselor, ci își supune oamenii la eforturi inutile, Voinea intervine criticându-l cu severitate.

Deasemenea, când sectorul îndepărtat Turia nu-și poate îndeplini la timp angajamentul, întârziind perforarea tunelului de aducțiune, comandanții regrupează forțele, trimițând în punctul periclitat o echipă de electricieni care să ducă până acolo, într'un timp record, curentul electric necesar pentru accelerarea lucrărilor.

Este pusă și rezolvată cu această ocazie o problemă care ar fi meritat să fie adâncită mai mult: problema unor șantiere care deserveșc un țel comun, dar care, fiind foarte îndepărtate, necesită o gestiune separată. Se ivește în acest caz pericolul manifestării unor tendințe separatiste, de concurență burgheză și îngâmfare individualistă. O mai profundă cunoaștere a realității, o documentare mai amplă i-ar fi permis scriitorului să nu treacă atât de ușor peste această chestiune (tipul inginerului Pahonțu delă Turia este abia schițat) și să nu o rezolve prea simplu, aruncând majoritatea vinilor asupra sectorului îndepărtat și tratând cu mai multă îngăduință vinile esențiale ale celor de pe șantierul principal. Punerea problemei în toată complexitatea ei ar fi îngăduit și soluționarea mai concretă, valoarea de cunoaștere și de educare a cărții ar fi crescut.

În genere, se poate spune că pe alocuri scriitorul nu s'a ridicat la înălțimea faptelor realității, nu a exploatat din plin sugestiile pe care le cuprindea realitatea. În loc de a alege ceea ce era mai esențial, mai semnificativ, el a mers uneori pe panta minime rezistențe, exploatând mai mult aspectul « pitoresc ». Cine cercetează șantierele din regiunea Reșiței, delă care a pornit scriitorul, dar și alte șantiere similare din țară, constată că realitatea este cu mult mai presus de oglindirea ei în literatură. În loc de a insista atât de mult asupra pitorescului traiului în mijlocul pădurii (la Gropșoara, Turia) autorul ar fi trebuit, credem, să pună în centrul atenției faptele de muncă eroică: perforarea tunelului de aducțiune lung de 1 km, cu lupta împotriva surpărilor (la Nera, de pildă, s'a lucrat săptămâni întregi, zi și noapte, pentru a stăvili o surpare care transformase tunelul într'o peșteră uriașă care amenința să se prăbușească din clipă în clipă); bucuria întâlnirii echipelor ce străpung muntele venind din direcții contrare; sacrificiile pe care le-a cerut o atare muncă (tunelul 2 delă Nera poartă numele Marina, în amintirea minerului

ucis într-o explozie); transportul, în special al utilajului greu printr-o pădure neumblată, pe drumuri desfundate în care te cufundai în noroi până la genunchi (butoaiele cu benzină erau transportate cu boii înjugați la jo cărui căreia i se păstrase numai trenul din față; compresorul a fost târît din loc în loc cu macaraua de pe o șeniletă ce era legată în prealabil cu lanțuri de stâncile sau de copacii din cale, etc.); greutatea rezultate din faptul că, pentru a da în timp util apa necesară Reșiței, lucrările efective de săpare a tunelului au început concomitent cu lucrările de prospectare a terenului (împreună cu primele echipe de muncitori, inginerii au dormit la început sub cerul liber; pentru a nu întârzia nici măcar cu o singură zi, străpungerea tunelului a fost începută cu unelte de mână, înainte să poată fi aduse compresoarele); munca de turnare a betonului în timpul iernii (podul dela Prislop) devenită posibilă prin admirabila organizare tehnică a pregătirilor și prin utilizarea metodelor noi, sovietice; crearea treptată a unor condiții de viață din ce în ce mai bune (confortul locuinței, îngrijirea sanitară, sportul, viața culturală), etc.

Se simte faptul că autorul nu a trăit destul de îndelungat și mai cu seamă destul de intens viața șantierului: deaceia nu a putut înfățișa destul de concret și în toată complexitatea lor probleme importante ca aceea a raporturilor cu un șantier îndepărtat, deaceia i s'a întâmplat uneori să dea precădere elementelor de « pitoresc » în loc de a înfățișa pe oameni în procesul muncii, înfruntând eroic dificultățile prin eforturi susținute și prin descoperirea unor soluții inovatoare; deaceia, așa cum vom arăta mai departe, lipsesc în roman chipuri puternic realizate de muncitori; deaceia nu a fost înfățișată în toată amploarea ei acțiunea partidului ca forță motrice, nu au apărut deplin veridic oamenii cei mai înaintați ai vremurilor noastre, comuniștii, activiștii de partid.

Să cunoști cât mai bine faptele despre care scrii este o condiție esențială. Pentru

a-și scrie « Hidrocentrala », Marieta Șaghi-nian a stat vreme îndelungată printre constructorii, participând efectiv la munca, la lupta și la bucuria constructorilor: « Am luat parte — povestește ea — la lucrările de terasament, la punerea șinelor căii ferate, am cercetat desenele inginerilor, am făcut excursii geologice și în cele din urmă am participat la lupta șantierului pentru un echipament adecvat ».

Dar cunoașterea realității nu se poate reduce la simpla « documentare », fie ea chiar ceva mai prelungită. Nu e vorba numai de a merge pe teren și a-ți nota pe carnet cât mai multe detalii tehnice. E nevoie ca această cunoaștere să depășească orizontul limitat al documentării într'un caz anumit, e nevoie ca ea să îmbrățișeze aspectele multiple ale realității, e nevoie de o cunoaștere adâncă a vieții în general; o cunoaștere activă, rezultat al participării efective și pasionate la lupta de construire a socialismului, o cunoaștere luminată de însușirea vie a învățăturii marxist-leniniste și eliberată de influența ideologiei dușmanului.

Trebue să recunoaștem că, în special în stadiul actual al literaturii noastre, a crea opere care să fie la înălțimea realității mărețe a construirii socialismului, nu este deloc ușor. Si este evident că Nicolae Jianu a făcut mari eforturi și a înregistrat succese însemnate întru atingerea acestui țel.

Merită să fie subliniat de pildă, ca încă o victorie a sa, felul în care a rezolvat problema ședințelor. Depășind cu mult ceea ce s'a făcut la noi în această privință, el a izbutit să dea ședințelor, și în literatură, importanța pe care ele o au în viață. Fără a le ocoli ca neindicate în cadrul operelor artistice, așa cum au procedat unii; fără a le transforma în anoste înșiruiți de discursuri abstracte care țin în loc acțiunea, așa cum au procedat alții, Nicolae Jianu a făcut din ședințe momente nodale ale acțiunii. Atunci când ceea ce se spune într-o ședință interesează în mod direct soarta personajilor, determinând schimbări în viața și în atitudinea acestora și deci

în desfășurarea acțiunii, ședința, departe de a fi plictisitoare, devine emoționantă, pasionantă, dramatică. Să ne amintim, de pildă, ședința de lucru în care Gașpar ajunge să fie strâns cu ușa de către toți cei de față, începând cu chimista Rujița Peia și sfârșind cu betonierul care, prinzând curaj, înfruntă cu bunăcuviință dar și cu fermitate pe bătrânul inginer socotit până atunci infailibil:

*«Tovarșă are dreptate. Nu prea este control. Eu, de câte ori n'am voit să torn betonul pentru că era prea moale. Asta-i o lucrare cu beton vârtos...»*

*Gașpar nu mai putu răbda și strigă mârșos:*

*— Umplutura nu se face cu beton vârtos...*

*— Dar nici cu lapte, tovarășe inginer, răspuse betonarul — întorcându-se pe jumătate către el. Slavă domnului, de douăzeci de ani tot asta fac. Eu nu zic, dumneavoastră știți mai mult decât mine, numai că ar trebui să lucrăm cu mai multă socoteală. Să se împartă cimentul pentru fiecare betonieră și oamenii să răspundă de compoziție. Asta-i...»*

Ședințele acestea îi îngăduie lui N. Jianu să înfățișeze contribuția însemnată a muncitorilor simpli, cu un nivel din ce în ce mai ridicat, din ce în ce mai conștienți și de drepturile și răspunderea lor în realizarea unei opere ce servește întregului popor, lor înșile. (Aspectul acesta esențial al unei construcții socialiste nu a fost însă suficient de amplu prezentat). Ii îngăduie totodată să arate din interior felul cum se conduce o mare lucrare, faptul că ea este realizată nu prin efortul, oricât de important, al unuia singur, ci prin efortul unui colectiv din ce în ce mai organizat, mai deplin sudat.

Conducătorii nu-și pot îndeplini sarcina decât în măsura în care reușesc să închege un atare colectiv. Dreptul lor de a conduce, autoritatea lor, decurge din capacitatea de a sintetiza eforturile colectivului, de a se contopi cu colectivul și de a realiza țelurile colectivului. Un conducător se verifică în muncă, colectivul este cel care îi confirmă autoritatea reală. Deaceia socotim ca o greșeală a romanului promovarea lui

Vancu în postul de șef al șantierului. Nimic nu îndreptățește acordarea acestei înalte răspunderi. Vancu s-a dovedise un om slab, care abia începuse să-și modifice atitudinea. Colectivul nu avusese vreme să-l verifice îndestul și numai o atare verificare ar fi constituit pentru noi motivarea valabilă a finalului imaginat de autor.

Prin munca sa, colectivul supune forțele naturii, schimbă fața pământului.

Nicolae Jianu a izbutit să redea atât frumusețea naturii sălbatice, neatinsă de mâna omului, cât și frumusețea superioară a naturii care a fost transformată prin intervenția creatoare a muncii omenești. Pre-tutindeni, în unele ca și în celelalte, în toate aceste admirabile peisagii, omul e în centrul tabloului: așteptat sau prezent, prin năzuințele sau realizările sale. Iată cât de nou ne apare chipul naturii prin continua referire la datele abstracte ale unui proiect:

*«Paginile uscate ale proiectului, calculele și perimetrele înfățișate cu o voluptate sgârșită, trăind doar în lumea abstracției unde totul pare ușor și cu puțință, înviaseră sub suflarea fierbinte a miilor de oameni...»*

*... Fiecare colțisor putea fi recunoscut. Și planul înclinat dinspre amonte, și aripile de protecție, intrate adânc în maluri, și aglomerarea uriașelor cantități de gresie între cele două ziduri de beton, ca niște contra-forturi privite cu telescopul. Deși betonul și oțelul stau strânse într-o mușenie moartă, întreaga vale geme sub semnul puterii lor.»*

De o înălțătoare, reală poezie, sunt paginile în care natura ne apare indirect, prin comentariile constructorilor, comentarii ce deschid largi perspective, dând realității aripi de vis:

*— «Nu, zise Slatcu hotărât. Mă duc. Trebuie să dăm drumul în curând la apă. Ai s'o vezi cum vine și ai să-ți aduci aminte de mine. Așa, noi ne întâlnim aici, mereu, sub creasta barajului. Nu degeaba îi spun oamenii cumpăna apelor. Aici, la baraj, se întâlnesc visurile noastre. Vine apa de pe toți munții ăștia, dela mine, dela Pahonțu, și vă strigă pe voi, vă aduce aminte. Vancu rămase gânditor.»*

— *Cumpăna apelor, frumos...*

— *Da, corundenii știu să-și cheme frumos visurile. Dar nu i-ași mai spune așa. Știi cum ași numi eu clădirea asta a voastră de beton și fier? Mi-a venit azi noapte în minte.*

*Vancu înalță iute capul. Slatcu zâmbi și adăugă:*

— *I-ași spune cumpăna luminilor. Apa s'a prefăcut în lumină și oici, la Mujna, e cheia acestei minuni. Da, e o minune veche, oamenii se închină la ea de multă vreme, dar vezi, aici, la Corund, ea capătă un înțeles nou, pentru țărani din valea asta, pentru « lupii carpațici » cum am citit odată într'o carte ».*

Dacă în atari descrieri, stilul autorului izbutește să ne comunice întreaga bogăție de gânduri și sentimente, alteori stilul e prețios, artificial, necomunicativ; alunecând pe panta formalismului, scriitorul îngrămădește figuri politice cu nemiluita, într'o imagistică goală de înțeles.

Tabloul rezultat nu mai are atunci nimic de a face cu realitatea unui șantier, realitate care impune o cu totul altă coloratură afectivă. Așa, de pildă, ce rost au într'un cadru muncitoresc, în locul unde va avea să se desfășoare o aprigă luptă cu natura, referirea la *echipagii* nobile, la *volănașe de malacof*, etc.? Mai mult: uneori, imaginile sunt nu numai nepotrivite cu conținutul, dar contradictorii între ele. Cum se împacă *sudura* (imagine luată din lumea muncii) cu *volănașele de malacof*?

Și este semnificativ faptul că în astfel de descrieri formaliste apar elementele unei viziuni pansexualiste, cu obsesii erotice. Natura devine o femeie care se oferă ca o prostituată, ademenind pe constructori. Nimic din realitatea muncii nu justifică o atare viziune și totuși, involuntar, ea rezultă din stilul ambiguu al autorului:

« *Valea se oferea nudă și îmbietoare, gata să se lase străbătută de fiorul nou al mașinilor, să primească îmbrățișarea bărbătească a oncasoarelor și râsul tânăr al compresoarelor.* »

« *Jignită că oamenii s'au oprit la unul din mădulele ei cele mai sărace, valea*

*și-a ardat mai în sus farmecele ei necunoscută. Inginerii, geologii, topometrii și pădurarii au căzut în capcană » (sublinierile noastre).*

Astfel de inadvertențe stilistice se întâlnesc nu numai în descrierea naturii. Și în prezentarea unor scene ce ar trebui să rămână până la capăt emoționante, scriitorul introduce, prin stilul său, o notă discordantă. Secretarul Mladin și Rujița Peia, chimista dela laboratorul de analize, întâmpină zorii după prima lor noapte de dragoste. Sunt fericiți și simt crescându-le puteri noi de muncă. Auzind sirena, Rujița spune:

« *Hei, auzi, ne cheamă...* »

Dar scriitorul adaugă comentariul său: « *sirena hidrocentralei cuprinse văzduhul și-i înțepă îndelung cu sunetul ei înalt. Cum îi înțepă îndelung? Și de ce îi înțepă, fie și chiar scurt, cum este firesc pentru « înțepătură »? Sirena le provoacă neplăcere dureroasă? Nu este pentru ei, în această clipă, chemarea spre o viață de luptă și muncă mai deplină, mai bogată, cu puteri unite?* »

Alteori, stilul coboară spre exagerări naturaliste. Ce rost au de pildă aceste amănunte, inutile când este vorba de directorul Chirtoș, unul dintre eroii cei mai înaintați ai romanului și pe care scriitorul — deci și cititorul — a învățat să-l admire ca atare? « *Mladin ascultă atent și privea mișcările rare ale fălcilor lui Chirtoș.* »

Nu lipsesc nici expresiile tari (« *fecior de curvă* ») sau care insistă asupra unor aspecte respingătoare. (« *Trebuie să împingem cu mâinile noastre în hoituri* »).

Mai frecvente sunt însă expresiile improprii și repetate la infinit ca o obsesie. Verbele *a isca* și *a scăpăta* apar de zeci de ori: « *plecapa vânăta s'a adâncit, iscând măruntaiele adormite dela începuturile lumii* »; « *părul alb era pieptănat cu grijă, iscând un cap rotund* »; « *mâneca rochiei de cameră scăpase spre umăr, iscând o mână foarte albă* »; etc., etc. Sau: « *scăpăta puțin pleoapele*, » « *scăpăta mâna pe masă*. »

Construcția frazei lasă deasemeni de dorit uneori, îngreunând înțelegerea clară.

a conținutului de idei și sentimente, prin jocul nefiresc al timpului verbelor: «... Vancu *nădăduia*, fie că s-a înșelat asupra adevăratului său caracter, fie că viața de șantier *stabilește* între oameni relații noi, camaraderest. »

Punctuația neglijentă — din vina autorului și a redacției — îngreunează și mai mult desprinderea sensului. Nu numai că lipsesc virgule acolo unde sunt necesare (ar putea fi o eroare tipografică), dar ele sunt folosite greșit. Uneori virgula înlocuiește punctul, denaturând înțelesul. Dacă n'am cunoaște contextul, propoziția: « *Să trăești, Mladin* » n'ar putea fi interpretată altfel decât ca un salut adresat lui Mladin (virgula despărțind vocativul, conform regulii). De fapt, autorul vrea să spună că Mladin saluta pe Vancu (să trăești) și apoi se recomandă (Mladin).

Ciudată ni se pare deasemenea perseverența cu care autorul și redacția încearcă să introducă noi reguli de folosire a virgulei, substituind-o cu regularitate semnul de întrebare, ori de câte ori după interogație mai urmează o lămurire.

Pretutindeni găsim scris astfel: « *Ce s'a întâmplat, întrebă Mladin* ». « *Ce, s'a mai aflat ceva nou în legătura cu el, întrebă Secui* », etc. Evident, această ortografie derutează, căci despre sensul interogativ și nu afirmativ al propoziției află numai când ajungi la precizarea monotonă « *întrebă* ». Înlocuirea acestui cuvânt cu « *spuse* » sau « *strigă* », etc., ar face imposibilă recunoașterea caracterului interogativ al propoziției.

Din fericire, atari « *inovații* » și neglijențe stilistice sau chiar strict gramaticale nu sunt prea numeroase. Și prin limba folosită, lucrarea oglindește în genere veridic realitatea unui șantier socialist, transmitând în mod adecvat conținutul de idei și sentimente, atitudinea scriitorului față de realitatea înfățișată, față de eroi.

Construcția aduce nu numai transformarea celor ce participă direct la muncă, nu numai transformarea naturii, ci și a vieții oamenilor din regiune, din țara întreagă. Dintre sătenii din împrejurimi,

mulți vin să lucreze pe șantier, alții se lasă înșelați de uneltirile dușmanului. Sosesc pe șantier și oameni din regiuni mai îndepărtate: viața unui grup de moși conduși de Crișan Modorcea — figură plină de vitalitate — este descrisă pe larg folosindu-se elementele de pitoresc, dar pătrunzând și dincolo de ele pentru a sublinia transformările care se petrec sau sunt pe cale a se petrece în întreaga țară, chiar și în ungherele cele mai îndepărtate, lăsate în păragină de regimul burghezo-moșieresc.

Tipică pentru caracterul ato biruitor al acestor transformări este povestea călugărilor dela schit, care vin să se angajeze ca lucrători pe șantier, dându-și seama că viitorul, singura cale deschisă spre viață, aci este.

Dar și în această privință s'ar fi putut face mai mult. Nu asistăm efectiv decât în foarte mică măsură la transformarea regiunii. Problema rămâne oarecum periferică. Ici colo câte o scenă în care ni se înfățișează aprinderea becului în casa lui Onuț, un spectacol teatral la Căminul din sat, ridicat de către « *șantariști* », participarea sătenilor din Dipșa electricată la sărbătoarea inaugurării barajului. Legătura cu Reșița e mai strânsă, concretă: șantierul e o întreprindere a serviciului de investiții al Sovrommetalului; scopul imediat al barajului este să asigure apa necesară a cupoanelor, iar scopul mai îndepărtat să furnizeze Reșiței și întregii regiuni energie electrică din plin. (Este un merit al romanului faptul că nu a alunecat pe panta obișnuită a literaturii noastre despre electrificare, literatură care neglijează aspectul esențial: utilizarea în industrie a energiei electrice și vorbește aproape exclusiv despre aspectul secundar: folosirea electricității la iluminarea locuințelor).

Dacă necesitatea economică a construcției este astfel demonstrată concret, nu simțim totuși suficiența legăturii afectivă a șantierului cu regiunea, cu țara întreagă; nu simțim că oamenii, masele de oameni din regiune urmăresc cu pasiune ce se petrece pe șantier, că se bucură de fiecare

succes și se necăjesc de orice piedică ivită în cale, că recurosc în fond — rațional și afectiv — lupta șantierului drept o luptă a lor, a tuturor. În privința aceasta, cât de mult m mai avea încă de învățat dintr' o carte ca « Hidrocentrala » Margaretei Șaghinian ! Acolo simți că șantieru. Mezinghesului este o preocupare constantă a oamenilor muncii din orașul învecinat Masis. Zi de zi, profesoara Ana Mahazian a inițiat pe elevii ei în problema pasionantă a folosirii apelor din regiune, le-a vorbit despre uriașă hidrocentrală ce se construște nu departe de orașul lor. Elevii sun tot mai dornici, mai nerăbdători să vadă înfățișat cu ochii lor povestea de vis a unei minunate realități în care vor fi chemați să trăiască. În cele din urmă, entuziasta profesoară pleacă împreună cu grupa ei de elevi să viziteze șantierul hidrocentralei. Vizita aceasta reprezintă concretizarea artistică, emoționantă, a legăturii vii afective între șantier și regiune, și țara întreagă, cu tot ce are ea mai bun, cu viitorul ei, copiii.

Semnificația măreață a construcției barajului, sugerat din ce în ce mai puternic prin faptele acumulate dealungul sutelor de pagini ale romanului « Cumpăna luminilor », se vedește răspândit în momentul culminant din Epilog. Aci, într'adevăr, scriitorul izbucnește să transmită cititorului fiorul unei clipe de intensă emoție. E ziua de 7 Noembrie. « Șantariștii » și prietenii lor s'au adunat în sala cea mare a hidrocentralei dela Crăinice. Inginerul-șef se urcă pe scara metalică ce duce la tablourile de comandă:

— « *Tovarăși, a venit ceasul în care puterea electrică dela Corund pornește spre Reșița. În cîntecul Mării Revoluției Socialiste din Octombrie, în cîntecul mărețului plan de electrificare a țării, făvuit de Partidul nostru, constructorii dela Corund și-au îndeplinit angajamentul*

*Tăcu o clipă, își roti privirea peste capetele oamenilor și aflându-l pe Mladin, ridică puțin brațul, zicînd:*

— *Tovarășul nostru Victor Mladin, comunistul care a pus viață din viața lui*

*la construirea hidrocentralei, este rugat să facă legătura cu Reșița...*

*O clipă tunară aplauzele, apoi se făcu o liniște mare. Se auzeau doar bătăitul turbinelor și gemătul înfundat al roții generatoare. Palid, cu mâna adusă spre piept, Mladin urcă scărița de metal. În urma lui se ivi Toma Dobândă, îi făcu un semn iute și-i șopti ceva. Mladin își trecu înfrigurat mâna prin păr, apoi apucă maneta întrerupătorului și o trase cu putere în jos. În lumina difuză a sălii clipiră câteva becuri. Pesemne se aprinseseră și afară, căci izbucniră aplauzele multimei. Mladin coborî și-l îmbrățișă pe Dragoș Voinea. Șeful șantierului își ștergea pe furie ochii și sălta din uneri. Mai departe, rezemat de grilajul de fier care înconjură dinamul, inginerul Vorobchin, cu capul plecat spre dreapta, privea liniștit vâlvătaia de bucurie a constructorilor dela Corund. Stanislas Smola se apropie de el și spuse în rusește:*

— *Anatolii Mironovici, nu vom uita niciodată.*

*Vorobchin îi prinse brațul cu blîndețe și porniră spre ușile mari de cristal. Sirena începu să sune prelung.*

Poate ar fi fost și mai bine dacă despre acest măreț plan de electrificare s'ar fi vorbit mai mult în cuprinsul cărții, dacă oglindindu-se veridic ceace se petrece în realitate, cuvântul conducătorului partidului ar fi constituit și în romanul un eveniment horăritor, un moment nodal al acțiunii.

Dar și așa, momentul acesta rămâne profund impresionant, prin emoția sinceră, adânc omenească și de înaltă valoare morală, care sgudue pe acești oameni înaintați ai vremurilor noastre, constructorii cutezători ai unei lumi mai ferice.

Și este semnificativ că în această clipă de bucurie pentru victoria dobândită și care deschide drumul altor cuceriri, gândul muncitorilor se îndreaptă spre Uniunea Sovietică, fără de al cărei ajutor victoria n'ar fi fost posibilă. În această scenă ca și în multe altele, însemnătatea ajutorului sovietic este redat concret, convingător. Autorul a știut să arate practic, pe teren,

cum cele mai grele probleme, dificultățile ce păreau de neînvinș au fost soluționate prin folosirea experienței sovietice, prin îndrumarea directă dată de consilierul tehnic Vorobchin. El propune soluția surprinzătoare ca, până la punerea în funcțiune a hidrocentralei, Reșița să furnizeze curent șantierului pe aceeași linie aeriană de înaltă tensiune pe care, mai târziu, curentul va face drumul invers. Și tot el este acela care sugerează ideea atât de simplă și de eficace, pentru transportarea conductelor pe panta abruptă către Groșșoara. Din păcate, dacă însemnătatea ajutorului sovietic este arătată destul de concret, omul sovietic — consilierul Vorobchin — este conturat foarte palid. Figura lui nu este nici pe departe la înălțimea realității, rămâne mult mai jos de imaginea veridică pe care ne-o dă despre constructorii comunismului literatura sovietică.



Eroii pozitivi ai romanului își caută și-și găsesc fericirea, deplina înflorire a personalității lor umane, în munca pentru construirea socialismului desfășurată în cadrul colectivului. Astfel, fericirea lor personală se împletește cu îndeplinirea în cât mai bune condiții a activității obștești.

Ca și eroii din viață care le-au slujit drept model, eroii aceștia nu se simt cu adevărat fericiți — chiar personal fericiți — decât atunci când depun o activitate intensă și rodnică; atunci când, luminați de un scop înalt, conștient urmărit, muncesc cu o încordare ce pare că întrece puterile omenești. Căci această muncă și nu mai această muncă le dă senzația că trăiesc din plin, că participă la ritmul uluitor, nemaîntâlnit în istorie al epocii socialismului.

Când muncește greu, dar din plin, Voinea trăiește clipe de bucurie entuziastă: « *Voinea veni spre drum, era rumen la față și vesel. Deși ploua încă, își ținea mantaua de cauciu pe braț și pe frunte-i tremurau broboane de sudoare* ».

Trebue să notăm și aci pricepera lui N. Jianu de a alege amănunte concrete, semnificative pentru conținutul de idei.

Bucuria entuziastă, își găsește un corespondent în portretul fizic al eroului (rumen la față). Pelerina uitată pe braț deși plouă, marchează concret intensitatea sentimentului de bucurie care-l face pe Voinea să nu simtă picăturile de ploaie. Broboanele de sudoare de pe frunte dau imaginea efortului încordat, al neostenitei activități. De altfel, replicile ulterioare vin să întărească această impresie. Condamnând încetineala lui Gaspar, inginerul-șef dă poziții să se accelereze și mai mult ritmul lu-rărilor:

— « *Vom turna mai multe masive în același timp. Avem betonari, oameni pricepuți, dumneata trebuie să controlezi doar materialul înainte de turnare. Ești inginer, tovarășe Gaspar, nu șef de echipă* »

Drumul pentru a cuceri fericirea adevărată, fericirea de esență superioară, specifică omului nou, este munca creatoare în cadrul colectivului. Ideea aceasta pe care o confirmă la fiecare pas realitatea vieții, oamenii minunați ai vremii noastre, rezultă cu claritate din roman. O întăresc prin fapte concrete toți eroii pozitivi ai romanului « Cumpăna luminilor ». Ea apare însă deosebit de convingătoare în acele pagini în care ni se înfățișează încadrarea lui Vancu în munca șantierului. La început, Vancu este nu numai desorientat, dar direct nefericit. Cititorul simte că eroul este urmărit de un continuu sentiment de nemulțumire. Și aceasta durează atâta vreme cât Vancu e preocupat mai mult de măruntele probleme de vanitate și încearcă să folosească șantierul ca un simplu prilej de valorificare a năzuințelor sale individualiste. Pe măsură însă ce el începe să înțeleagă importanța colectivului de muncă, și mai cu seamă atunci când el își găsește un loc precis în cadrul colectivului, viața lui capătă sens, devine plină, frumoasă: « *Incepea să înțeleagă că aici, la Corund, nu geniul unui om, nu știința concentrată în câțiva creeri era hotărâtoare, ci puterea mulțimilor, râvna deosebită către o viață nouă, graba fierbinte de a înfrânge întunericul vieții lor trecute. Se inserase. Steaua roșie de pe acoperișul hidrocentralei se zărea printre brazi. Vancu*

*se întreabă aproape cu voce tare: «oare când voi semăna cu acești oameni?»*

Acestui drum, urmat de eroii pozitivi, scriitorul îi opune răspicat drumul urmat de personajile negative : Cortobius, Gașpar, Isbășoiu, etc. Aceștia nu numai că se izolează de viața nouă, așa cum fac șovăelnicii, dar urăsc această viață care crește împotriva lor. Beneficiari ai regimului bazat pe exploatare, ei se străduie din răsuputeri să reinvie acel regim. Pentru ca să poată exploata mai departe, sunt gata să săvârșească orice crimă. «Fericirea» lor presupune nefericirea maselor de oameni ai muncii. Pentru această «fericire», sunt dispuși să sacrifice fără nicio remușcare liniștea, viața milioanelor de oameni simpli.

Idea aceasta cu privire la cele două concepții antagonice despre fericire — ideile care rezultă convingător din înseși imaginile artistice — constituie principiul de organizare al lumii personajilor din roman. Unii eroi urmează o cale, alții pe cealaltă. De aci, atitudinea clară a autorului — și implicit a cititorului — față de cele două categorii de eroi, categorii care reprezintă forțele ce se înfruntă azi în lume.

Lumea de personaje în care acest principiu introduce organizarea este complexă și variată. Într'adevăr — și aceasta constituie o dovadă evidentă a capacității de creație epică a scriitorului — cartea lui N. Jianu excelează prin mulțimea și varietatea personajilor care o populează.

Puternic diferențiați sunt în primul rând numeroșii ingineri cari apar în roman. O atât de bogată și variată galerie cu portrete de ingineri n'am mai avut până acum în literatura noastră.

Ea ilustrează diferitele chipuri în care s'au comportat intelectualii, tehnicienii în special, după ce clasa muncitoare a cucerit puterea. Problema este văzută just, în lumina principiilor staliniste, arătându-se necesitatea de a folosi pe inginerii din școala veche care pot fi încadrați în munca de construire a socialismului. Este evitată astfel în «Cumpăna luminilor» prezentarea nejustă și unilaterală a problemei tehni-

cienilor. Ingerii nu sunt condamnați în bloc, nu se aruncă asupra acestei categorii o lumină defavorabilă, așa cum s'a petrecut uneori în viață și în cărțile noastre. Autorul ține seamă de principiul stalinist : «*Ar fi prostesc și neînțelept să socotim acum aproape pe fiecare specialist și inginer din școala veche ca pe un criminal sau sabotor ce n'a fost prins asupra faptului*». («Problemele leninismului» p. 555). Și I. V. Stalin precizează : «*Sabotorii există, și vor exista atâta vreme cât vor exista, la noi, clase, cât va dăinuî încercuirea capitalistă*». Dar, în noile condiții create după ce victoria clasei muncitoare a devenit un fapt necontestabil, «*a rămas un număr mic de sabotori activi care sunt izolați*».

Profesorul Prale este tipul inginerului în vârstă, care însă a rămas tânăr prin puternicile sale legături cu viața și de aceea se simte bine printre cei tineri, construind — alături de ei și chiar în fața lor — viitorul. Geniul său creator, dorința sa pasionată de a transforma natura, supunând-o cu ajutorul științei ; entuziasmul și simplitatea sa, dragostea sa de oameni, ne cuceresc inima. Tipuri de ingineri ca Prale, pe care i-am întâlnit adesea în viața reală, confirmă, prin puterea de convingere a imaginii artistice tipice, adevărul profund al tezei staliniste amintite mai sus.

Opusul lui Prale este Gașpar. Inger în vârstă și el, Gașpar e bătrân în deplinul înțeles al cuvântului. El reprezintă acea categorie de tehnicieni sabotori, tot mai puțini la număr și mai izolați, despre care vorbea I. V. Stalin. Strâns legat de foștii patroni, — beneficiar al regimului de exploatare din trecut — și dușman neîmpăcat al regimului de democrație populară ; izolat de viață, anchilozat în formule și metode învățate odinioară, refractar oricărui element ce reprezintă noul, incapabil de o viziune largă care să-i deschidă orizontul unei activități creatoare pusă în slujba omenirii, el nu vede decât interesul său mărunț, egoist, și sprijini tot ce este vechi, tot ce e ostil vieții noi ce înfloreste în patria noastră.



« Comandorul » Isbăsoiu, — fusese comandor de aviație în timpul lui Antonescu — urmează un drum asemănător, în linii mari, cu acela a lui Gașpar. Și el a rămas la metodele vechi de lucru : drept punct de reper pentru comparații îi servește felul cum a construit aerodromuri pe vremea lui Antonescu ; iar când i se reproșează că, în repetate rânduri a pus în pericol viața muncitorilor din echipa lui, el declară semnificativ : « Eu n'am venit să dădăcesc oamenii. Eu așa știu să lucrez ». Intr'o altă formă — bine surprinsă de autor în nuanțele ei diferențiatore — regăsim aci, dus la ultimele ei corsecințe și manifestată cu brutalitate cinică, atitudinea de dispreț față de om a lui Gașpar. Ascuns de obicei sub masca bunei cuviințe — Gașpar, mă rog, e om « civilizată » — și a unei fățarnice supuneri față de directivele primite, la Gașpar acest dispreț nu izbucnește la suprafață decât în clipele de furie. În general, tot ce la inginerul Gașpar păstra măcar aparența luptei în favoarea unei anumite concepții asupra vieții, se rezolvă la Isbăsoiu pe planul meschin al interesului imediat. Amândoi urăsc viața nouă ce crește în jurul lor, împotriva lor ; amândoi comit acte directe de sabotaj, punându-se în slujba imperialiștilor, amândoi sunt la fel de odiiși. Dar forma concretă în care-și manifestă atitudinea criminală, diferă de la unul la altul. Mai cult și mai inteligent, beneficiind de o poziție socială care-i conferă un anumit prestigiu, Gașpar folosește arme mai subtile : discuții « înalte » cu privire la concepția asupra vieții, critica regimului socialist în ansamblul ei, sau împunsături veninoase strecurate ici colo în cadrul unei conversații de salon :

« — Doamna are dreptate. Tinerii noștri ingineri sunt prinși de un fel de febră a construcției. Ce au mai bun, consumă în treburi mărunte, fără să se întrebe dacă merită sau nu. Și generația mea a fost entuziasată, dar făcea totul cu socoteală, urmărind deopotrivă să-și aranjeze o viață personală, tihnită și îmbelșugată. Cred că e o tendință fi-

reasă. Acum, totul pare nebunesc, toate mișcărilor sunt accelerate, oamenii sunt smulși din mijlocul familiei, vânturați pe drumuri, mânăți către o lume de iluzii, dar cu atât mai așătoare. Liberul arbitru nu mai există, indivizii nu mai pot dispune de ei. Și peste toate, un ideal măreț, redus la eforturi fizice excepționale. Totul pentru pace. Hidrocentrale pentru pace, drumuri pentru pace, oțel și cărbuni pentru pace, cui : sau macaroane pentru pace.... nu, zău, e caraghios. Recunoaște, dragă colega, că se cam exigerează.... »

Isbăsoiu nu e nici el lipsit de un anumit fel de inteligență șmecherească. El trece dela un servilism respingător la acte de ostilitate directă, brutală, atunci când i se pare că nu va avea nimic de suferit. Singura problemă pe care și-o pune este : « Cât câștig din asta ? Merită pentru ce sunt plătit ? » Deaceia, la el, faptul că acțiunea criminală, o comite după ce a fost plătit de Cortobius este deplin motivat, după cum bine motivate psihologic sunt și calculul pe care și le face după ce este prins. (Aparenta « lealitate » față de complici se dovedește a fi o simplă socoteală interesată). Ni se pare însă exagerată insistența cu care, la un moment dat, autorul începe să vorbească pe neașteptate despre lăcomia de bani a lui Gașpar. N. Jianu are dreptate să procedea astfel pentru a marca substratul comun al acțiunii amândorua (amândoi își vând serviciile), precum și treptata decădere morală a lui Gașpar. Nu apare totuși conform cu linia de conduită a acestui personaj un fapt lăcșos că se duce la Cortobius și formulează deschis cererea de bani. Scriitorul a mers aci pe liniile minime rezistențe, folosind, pentru a ingera scopului propus, nu zugăvirea veridică a realității în complexitatea ei (modurile de comportare a dușmanului sunt variate), ci un șablon gata confecționat.

Tipurile de ingineri tineri sunt deosebite puternic diferențiate, ilustrând astfel viața reală în complexitatea ei, chipurile diferite în care tinerii de curând ieșiți din politehnicile burghize au întâm-

pinat viața nouă ce s'a deschis în fața lor după dărâmarea regimului burghezomosieresc. Fiecare are o personalitate bine distinctă. Poziția inginerului Vancu era ușor de definit ; în timp ce colegii săi de promoție au devenit participanți activi la munca de construire a socialismului, el mai șovăie încă, păstrează rezerve serioase în ceea ce privește noul stil de muncă, pe care numai târziu începe să-l înțeleagă și să-l practice. Vom reveni mai târziu pentru a discuta în ce măsură poziția aceasta distinctă a fost realizată artistic prin personajul respectiv, și cum se integrează el acțiunii romanului.

Dar și între ceilalți ingineri ce participă din plin la munca de pe șantier, diferențele individuale sunt puternic marcate, ceea ce face din ei nu simple abstracțiuni, ci oameni vii, eroi tipici, prin care generalul e redat în trăsături individuale, concrete.

Diagoș Voinea, inginerul șef al șantierului, luptă pentru realizarea acelorași obiective care stau și în fața colaboratorilor săi : Bunea dela sectorul carierei de piatră, Slatcu, dela îndepărtatul sector de peste culme, unde se captează apele, subinginerul Toma Dobândă, electricianul, etc. Totuși, sarcinile precise ce le are de îndeplinit fiecare, și mai cu seamă felul de a le îndeplini, diferă dela unul la altul. Poate și mai puternic reliefată din acest punct de vedere este figura inginerului șef Pahonțu, dela Turia. Pahonțu muncește cu energie și pasiune, dar nu ține seamă de nevoile materiale și culturale ale oamenilor, manifestă tendințe individualiste de îngâmfare și concurență burgheză, etc. Din păcate, figura aceasta rămâne abia schițată, ceea ce duce la sărăcirea anumitor aspecte ale romanului.

Trăsăturile distinctive ale personajilor apar nu numai în felul lor de a munci și a acționa în diferite împrejurări, în chestiuni obștești sau privitoare la viața personală și de familie. Pentru scriitor, ca și pentru cititor, ele au o individualitate atât de precisă, încât se detașează net, ca o realitate sensibilă, ca oameni vii în carne

și oase. De aceea, scriitorul a putut și cititorul s'a bucurat să descopere trăsăturile lor fizice. Nu există personajul despre care să nu putem spune cum arată la chip, cum e îmbrăcat.

Iată-l pe subinginerul electrician Toma Dobândă în momentul când se pregătește să facă cunoștință cu noul sosit în baracă :

*« Așteptarea devine chinuitoare. Subinginerul trec din ușă în ușă. Cere aprobarea comunității pentru a porcede la atac. Poartă o cămașă milaneză, prea stămtă pentru trupul lui urieșesc. Pe deasupra, un tricou subțire, cărămiziu. Părul încă ud, i s'a lipit de tâmpile, iscând un obraz de măslină, nici prelung, nici rotund. Se oprește în fața ferestrei celui nou venit și fluieră încetșor un cântec necunoscut ».*

Uneori, portretul e făcut așa fel, încât să rezulte drumul parcurs de personajul respectiv. Despre inginerul Slatcu ni se spune :

*« De după vâlcea, veni în goană inginerul Slatcu. Era îmbrăcat într'un costum de turist, vechi, dar îngrijit. Se apropie zâmbind, strânse mâinile lui Mladin dar în aceeași clipă zări pe Vancu. Făcu ochii ma i, obrazul p rcă îi crescuse deodată, rotunjindu-se. Isbucni :*

*— Vancule, ce i cu tine, măi băiete...*

*Îl strânse în brațe cu putere și-l sărută pe amândoi obrații. Ținându-se de mână, se priviră tăcuți, dar respirând greu din pricina emoției. Abia acum Vancu își dădea seama cât de mult se schimbase Slatcu. Studentul pîrpiriu, timid, totdeauna abătut și flămând, în permanență revoltat și nerăbdător, se transformase într'un bărbat. Obrazul palid se făcuse auriu și barba roșcată îl maturiza și scotea și mai mult în relief gur ar uită, cu buzele crăpate de vânt ».*

E interesant de subliniat aici procedeul folosit: portretul e realizat nu numai în desfășurare, ci colorat afectiv prin faptul că, în cadrul unui dialog, ne sunt arătate impresiile pe care schimbările petrecute le produc asupra prietenului.

De altfel, de fiecare dată autorul re urge la alt procedeu, la cel mai potrivit

în împrejurările date. Să evită astfel sistemul greșit practicat încă de câțiva dintre scriitorii noștri; aceștia, știind că e necesar ca autorul să nu scrie decât după ce cunoaște până în amănunt tot ce se referă la eroii săi, se cred obligați ca, de câte ori intervine un nou personaj, să întrerupă povestirea și să însereze un fel de fișă personală a eroului respectiv, comunicând semnalmintele și câteva date biografice.

Dimpotrivă, N. Jianu știe să ne prezinte personajul în modul cel mai nimerit și la momentul cel mai nimerit. Un amănunt ce pare lipsit de importanță, dar semnificativ, este uneori de ajuns pentru a indica nota caracteristică a personajului. Pentru Anca, soția depravată a inginerului Bunea, e caracteristică replica: «Slatcu e ăla cu alunița?» Replica aceasta atât de scurtă arată totuși cu precizie că singura preocupare a Ancăi este aspectul fizic al bărbaților.

Jianu posedă arta prețioasă de a face personajul să trăiască viu în fața noastră, încă din primul moment când acesta intervine în roman. Câteva trăsături, un gest caracteristic în cadrul unei scene bine alese sunt de ajuns:

— «*Noroc bun, strigă un om năvălind în birou.*

*De pe mantaua de ploaie, îi curgeau șiroaie vinete. Iși dădu gluga pe spate și se ivi un obraz bărbos, cu niște ochi verzui, jucăuși. Tropăi de două ori, scăpără către Vancu privirile lui de brotac și vorbi:*

«— *Bre Voinea, bre, mie-mi place omul să fie om, tu-i aghiasma lui, că dacă nu-i om, mai bine lipsă. Am lucrat toată nopțica în ploaie, vine Corundul mare, trebuie să strângem materialele. Optzeci de oameni au muncit. I-am dat veste lui Scodai să ne trimită hrană rece aici, la șantier. După trei ceasuri, îmi trimete vorbă să mă duc eu până la Crăinicel să semnez de primirea alimentelor. Omul ista e bolând, bre Voinea, bre! Cum adică, să las treaba, să bat glodurile ca să-i dau lui iscălitură? Bre Voinea, apăi eu dacă mă slobod într'acolo,*

*apăi îl apuc de beregată și așa mi ți-l bat de-i ies ochii ca la guzganii».*

Desigur, în cursul romanului vom mai afla multe lucruri de seamă despre acest Costache Spânu, figura lui se va preciza, se va întregi. Dar încă de pe acum, din primul moment când apare, el trăiește ca individualitate precisă, concretă și acesta e esențialul.

Citatul de mai sus ne îngăduie să apreciem și priceperea cu care scriitorul folosește limba pentru a-și caracteriza personagiile. Și nu e vorba numai de alegerea cuvintelor celor mai potrivite în cadrul comentariului făcut de scriitor (năvălind, se ivi un obraz bărbos, scăpără privirile, etc.). E vorba în primul rând de limbajul utilizat de personajul însuși: folosirea repetată a popularului «bre» sau «apăi» și a dativului etic (mi ți-l strâng), întrebuințarea unui provincialism caracteristic și cu sens ușor de descifrat în context (bolând) sau a formei „ista“ în loc de „acesta“ sau „ăsta“. Caracteristică e și structura frazei. Întâlnim propozițiuni scurte, cu o topică specială, afectivă: predicatul înaintea subiectului (vine Corundul mare), circumstanțialul în fruntea propoziției (așa mi ți-l strâng) etc. Deasemenea trebuie notate ca elemente stilistice caracteristice: predilecția pentru interogațiile retorice, folosirea unei înjurături-exclamație («tu-i aghiasma lui») și a unui aforism repetat neconținut, ca un leit motiv caracteristic personajului («mie-mi place omul să fie om, că dacă nu-i om, mai bine lipsă»).

Tot om din popor e și Onuț, care, mic și îndesat, se vără pretutindeni unde e nevoie de o mână de ajutor și veșnic agitat, împarte porunci în dreapta și în stânga. Gata oricând la hartă dar și la glumă, el îi ia la rost pe utemiști, care nu-l prea băgaseră în seamă pe el, om în vârstă:

«— *Ia nu vă mai ocoșiți atâta, măi oțemiștilor, numai gura-i de voi. Lăsați și pe cei mai bătrâni să vorbească. A spus tovarășul Spânu așa, — așa rămâne. Haida, acasă...*

*Un tinerel negricios făcu un pas către el și zise în auzul celorlalți:*

— *Ascultă, uică Onuț, am auzit că te face mai mare pe șantier. Adevăratu-i?*

*Răsete tineresti izbucniră și Onuț se cam încurcă. Iși dădu pălăria pe ceafă și spuse stăpânându-și zâmbetul:*

— *Voi să vă rugați lui Dumnezeu să nu mă facă, cu mine v'ați găsit beleaua, măi oțemiștilor».*

Scena e plină de vioiciune. Și nu puțin contribue la aceasta limbajul care redă cu finețe umorul popular și caracterizează cu justie atitudinea pesonagiilor. Onuț întrebuințează cuvântul pitoresc « *a se ocoși* » și schimonosește puțin termenul « *uțemist* », transformându-l în « *oțemist* », vorbă pe care o rostește desigur cu emfază, cu o nuanță de reproș și ironie. Dar nici tinerelul negricios nu se lasă mai prejos: păstrând buna cuviință — i se adresează cu « *uică* » Onuț — îl sfichiue cu aluzii referitoare la tendința lui Onuț de a face pe mai marele. Formula « *adevăratu-i* », nu numai că păstrează intact izul umorului popular, dar te face parcă să vezi în fața ochilor chipul unui flăcău hâtru, care clipește cu șiretenie din ochi, rostindu-și apăsat întrebarea plină cu subînțelesuri.

Altfel vorbesc muncitorii. Ascultând ce spune minerul Gruji dela Petrița simți nu numai că ai în față un om calm, chibzuit și stăpân pe sine, dar și un om care, tocmai pentru că e muncitor industrial, a luat contact mai adânc cu cultura, cu problemele ideologice. Fraza lui se desfășoară dură, bolovănoasă, ca mâinile v'guroase și bătătorite ale minierului.

Deși limba rămâne în ansamblul ei populară, sfătoasă chiar (« *politica am pus-o binisor deoparte* », « *am zice să ne ajutați, să ne luminăm o țară* »), ici colo un neologism indică pe cel ce a dus viața de partid:

« *Eu știu că dumneata ești în comitetul de partid și de asta vreau să-ți vorbesc. Și eu sunt comunist. Am vrut de multe ori să cobor la Corund și să vorbesc, să vă spun necazul meu. Și nu numai*

*al meu. Mai sunt aici încă trei tovarăși, dar noi n' avem unde activa. Uite, ne-am sălbăticit. Lucrul merge bine, dar vezi, politica am pus-o binisor deoparte. Lucrăm, mâncăm, ne culcăm și iar lucrăm. S'ar chema că merge ca ceasul, ca la armată, nu altceva. Aici, oameni dintr'o bucată, harnici, viteji dar nu știu ce se petrece pe lume. Am zice să ne ajutați, să ne luminăm o țară».*

Mult mai puțin expresivă este uneori limba folosită de mecanicul Vălăduc. Împotriva intenției autorului, care vrea și adesea izbutește să ne facă drag pe acest moșneag inimos, el ne rămâne străin atunci când se exprimă prea doct, cu formule șablon ca în discursuri învățate pe de rost.

Acelaș caracter discursiv îl au uneori și cele spuse de diferiți ingineri și — ceeace e încă mai grav — chiar cele spuse de comuniști. Aici autorul ar fi trebuit să fie deosebit de atent, căci sarcina de a găsi expresia potrivită a gândurilor unor oameni ce reprezintă tipul uman cel mai înaintat, nu-i deloc ușoară.

Aceasta nu înseamnă că toți comuniștii ar vorbi mereu în fraze standard în romanul lui N. Jianu, sau că toți inginerii ar vorbi otova. Iată, de pildă, pe bătrânul inginer Tomuța îl simți cât de colo că-i din regiunea Reșiței și că, refractar oricărei înoini, singura lui preocupare e să ferească mașinile de pericol și pe el însuși de răspundere.

« *Apăi, vezi frate dragă, eu mi-s la Reșița de douăzeci de ani, dar pe drumul acela n'am pomenit alt vehicol, fără numai căruțe și otomobile mici. Drumul are patru metri, în unele locuri chiar mai puțin. Si apoi serpentinele sunt așa în loc, că vezi, n'ai putea dumneata să bagi plat-formele cu țevi. Prăpădim bunătate de mașini și ne-o trage stăpânirea la răspundere».*

Pe inginerul șef Voinea, neînduplecat și adesea impulsiv, îl recunoaștem în fraza svârlită cu mânie:

« *Cu Pahonțu am să mă răfuesc la uzină. Ori își bagă mințile în cap, ori zboară, m'am săturat».*

Toma Dobândă, subinginerul electrician, vorbește tot atât de energic, dar

cu o duritate care nu exclude posibilitatea de a găsi calea cea mai potrivită spre sufletele oamenilor pe care vrea să-i mobilizeze.

«— *Tovarăși, în trei zile trebuie să fim la Turia, cei de acolo au nevoie de curent. S'o spunem răspicat că n'am lucrat cum trebuie. Dacă mergem așa, ne prăpădim, ne înghite pădurea și ne cresc bărbile până la genunchi. Uite, au început să vă astuțe ochii...*

*Câțiva răsără cu hohote stăpânite, alții se privără cu înțeles. Tom se efăcu a nu bă a în seamă aceste semne și spuse mai departe:*

— *Eu mi-am luat în numele vostru angajamentul că în trei zile dăm mâna cu cei dela Turia și-i facem să le treacă supărarea. Putem sau nu?»*

Un personajiu inter sant în ceeace privește limbajul este călugărul Timotei. Ca un călugăr ce se află, el își exprimă stfel hotă.Îrea de a veni să lucreze pe șantier:

«— *Domnul dumnezeu să vă blagoslovească și pe noi să ne ierte de păcatul pe a e lfac m, dar nu mai putem. Trândavi și flământ i untem. Vrem să trăim în rând cu oamenii. Putem sluji celui de sus și așa, în strae de muncitori. Rămâneți cu bine... Măine dimineață oiu veni*

Chiar atunci când devine muncitor în rând cu ceilalți și-și schimbă radical felul de trai, el continuă a vorbi popește. Imbrăcat în salopetă, dar cu pletele încă netunse, Timotei își ia astfel rămas bun dela inginerul Slatcu:

«— *Pleci, fiule? Drum bun, domnul să te aibă în paza lui.*

Scriitorul surprinde aici un fenomen real: persistența o bucată de vreme a deprinderilor de limbaj chiar dincolo de utilitatea lor directă (după încetarea condițiilor care au determinat apariția lor), ca expresie a persistenței vechii mentalități.

Dacă formulele religioase sunt inofensive în gura fostului călugăr Timotei, ele constituie o armă veninoasă, mânăuită cu perfidă abilitate, atunci când sunt

întrebuințate. de preotul catolic Cortobius. Rafinat și onctuos, el răstălmăcește sensul cuvintelor, izbutind să transforme predica pentru liniște, reculegere, în predică pentru sabotaj. Cu multă fineță notează autorul dublul sens al cuvintelor, insinuările camuflate ipocrit și treptat precizare a îndemnului spre acțiuni criminale. La întrebarea lui Gaspar «Cum înțelege biserica catolică să se apere?» Cortobius răspunde:

«— *Prin rugăciune și liniște spirituală. Deaceea, cum vă spuneam, m'am retras în casa mea. Am relații cu foarte puțini oameni. Din acelaș motiv vă prețuiesc pe dumneavoastră și vă cred un om superior, un om care suferă deopotrivă cu mine, dar așteaptă, încrezător în dreptatea divină.*

Accentul cade aci pe rugăciune și liniște spirituală, așteptare, încredere în dreptatea divină. Sensul dublu al acestor cuvinte este ab a sug rat. Curând însă se lămureșe că reculegerea înseamnă poarta deschisă spre acțiunea contra comuniștilor.

«— *Vedeți, sunt oameni care nu pot acționa sau cel puțin cred că nu au nici o armă împotriva dușmanilor lor. E fals, fiecare individ are la îndemână o posibilitate de a lupta. E suficient să se gândească puțin, să raționeze, să se reculegă, așa putea spune...*

Și apoi punctul culminant: sinistră orchestră ieziuitică de o înfiorătoare măiestrie, în care fiecărui ton «divin» îi corespunde, lucrat în contrapunct, un altul, diabolic, care-l domină:

«— *Nu vă grăbiți, gândiți-vă adânc... la noapte, la toți oamenii pe care-i cunoașteți, mai ales la cei apropiați. Vreau să vă ajut să suferiți mai puțin, puterea stăpânului nostru e mare și trece prin sufletele noastre ca o chemare divină.*

Și în sfârșit, finalul care reia motivul inițial și-i dă acum semnificația ce rezultă cu necesitate din perspectiva ansamblului: liniște = uelctire criminală din umbră.

«*Ne vom vedea curând fiți zgârcit la vorbă. Sufletele noastre au nevoie de liniște.*

În general se poate spune că figura preotului Cortobius este una din cele mai bine conturate din roman. Respectând complexitatea vieții, adâncind sensul faptelor din realitate, scriitorul a izbutit să creeze o imagine veridică, neminimizată, a dușmanului de clasă ce se ascunde sub haina preoțească, a isbutit să prevestească, prin forța de generalizare a imagini artistice, desfășurarea de mai târziu a evenimentelor reale. Faptele lui Cortobius și ale acoliților săi prefigurează acțiuni similare ce aveau să se producă realmente și aveau să fie desvăluite în recntul proces de sabotaj intentat unor agenți ai Vaticanului. Recitind paginile respective din roman, acum după ce am urmărit debaterile revelatoare ale procesului acestor trădători și spioni în slujba imperialismului, avem impresia că faptele din roman sunt continuare firească a celor din realitate, că te ajută să pătrunzi mai adânc și mai viu sensul celor petrecute, întreaga semnificație a rechizitorului rostit de acuza-torul public.

★

Subiectul unei opere literare nu este altceva decât istoria personajilor, lanțul de fapte strâns legate între ele, din care se desprind caracterele diferitelor personaje și relațiile dintre ele. Personajii se definesc în acțiune. Este evident dar, că dacă un personaj este conceput just și dacă subiectul a fost astfel construit încât să îngăduie definirea lui în acțiune, subiectul este el însuși just, veridic. Așa se explică faptul că acea parte din subiectul romanului în care se definește în acțiune Cortobius este just, oglindește veridic neltirile dușmanului, scopurile și metodele de lucru ale agenților Vaticanului, legăturile acestuia cu legațiile străine, întreaga acțiune a forțelor imperialismului deslanțuit cu furie împotriva forței crescânde, de neînving, a taberei socialiste.

Sunt însă și personajii greșit concepute, iar urmările în cece privește desfășu-

rarea acțiunii nu întârzie să se arate. Iată o de pildă pe Anca. Deși scriitorul, prin meșteșugul său, încearcă să insufle viață personajului, cititorul simte că are de a face cu ceva fals, contrafăcut. Anca nu este un om viu, ci un surogat. Problema umană dela care pornește autorul, este interesantă. Cine cunoaște viața de pe marile șantiere știe cât de serioase dificultăți creiază sbuciumul acelor ingineri care, întorându-se acasă dela muncă, au de înfruntat scenele mai mult sau mai puțin violente pe care le fac unele soții plictisite de inactivitate și dornice de lux, de petrecere. Dar, în loc de a adânci această problemă, cercetând viața reală și redând-o în toată complexitatea ei, scriitorul a mers și aci pe linia minimei rezistențe: a ales calea mai ușoară, aceea de a înlocui viața printr'un surogat, printr'un clișeu prefabricat. În locul personajului viu pe care-l cereau împrejurările concrete din «Cumpăna luminilor», întâlnim șablonul artificial al «femeii fatale» de genul Sandei din «Iarbă rea», al Dinei din «Drum fără pulbere», etc. Anca este o replică fidelă a Dinei Vorvoreanu: trăgându-se ca și aceea dintr'un neam de boieri scăpătați, e frumoasă și morbidă, dominată de porniri sensuale care o fac să dispară de acasă zile întregi spre surprinderea logodnicului, etc., etc., totul aidoma ca în romanul lui Petru Dumitriu. Și transpunerea mecanică merge mai departe, ca o consecință inevitabilă a folosirii personajului-șablon de femeie fatală. Dacă în «Drum fără pulbere», cel care trebuie sedus era însuși logodnicul, aci, pentru a-și îndeplini misiunea primită dela agenții imperialiști, femeia fatală încearcă puterea farmecelor ei nu asupra soțului, ci asupra altui inginer, Vancu, însărcinat cu refacerea tunelului de control al barajului. Bazat pe premise șubrede, întreg acest șir de scene apare artificial, forțat. În sfârșit, și schema Dona-Mateica este reproducă printr'o schemă echivalentă: după cum Dona i se dă lui Mateica în plin câmp și apoi îi execută ordinele,

tot astfel și Anca se lasă în voia îmbrățișărilor lui Cortobius în mijlocul pădurii și apoi, din ordinul acestuia, încearcă să-l seducă pe Vancu pentru a împiedica refacerea tunelului.

Pornit schematic, tot ce e în legătură cu Anca se rezolvă schematic, pe neașteptate. Vancu, cuprins de remușcări, dă în vileag uneltirile Ancăi; Anca, Cortobius și complicii lor sunt arestați și totul se termină precum se cuvine. Rezultatul: acțiunea dușmanului de clasă care — prezentată la început atât de complex și viu, îndemna efectiv la întărirea vigilenței — apare acum neconvingătoare, minimalizată.

Cele mai importante deficiențe în construcția romanului decurg însă nu din insuficiențe în prezentarea personajilor negative, ci în prezentarea erorilor pozitivi.

În cece privește construcția, începutul e deosebit de reușit. N. Jianu ne introduce în viața șantierului odată cu un inginer nou venit. Procedul acesta — desigur nu unicul posibil — este nimerit pentru a transforma prezentarea expozitivă într-o acțiune vie. Cititorul participă la acțiunea de cunoaștere întreprinsă de erou, ia treptat contact cu aspectele diferite ale muncii pe șantier, pe măsură ce noul venit — cititorul este și el un nou venit — se încadrează în muncă.

În « Cumpăna luminilor », procedul este folosit cu pricepere.

Pentru a-și organiza imensul material de viață legat de o mare construcție socialistă, autorul și-a fixat atenția asupra unei probleme centrale, care să devină centrul de greutate al subiectului, nucleul viu, dramatic, în jurul căruia să se așeze dealungul liniilor de forță, ca într'un câmp magnetic, pulberea de fapte concrete. Și Jianu s'a oprit asupra problemei tunelului de control. Socotim că alegerea a fost nimerită. Lucrările inițiate de «Sovrommetal» Reșița în valea Bârzavei aveau un dublu scop: să asigure apa necesară furnalelor și laminoarelor dela Reșița și să obțină o sursă importantă de energie electrică. Pentru atingerea acestui dublu

scop urmau să fie captate apele dintr'o regiune destul de întinsă (zeci de km), să fie conduse prin canale deschise sau chiar prin tuneluri până la un baraj, iar bogăția de apă adunată în acel uriaș rezervor să servească atât pentru răcirea cuptoarelor dela Reșița cât și pentru acționarea unei puternice hidrocentrale. În ansamblul acestor lucrări, inima o constituie barajul. Un punct nevralgic în construcția barajului era deci cel mai nimerit nucleu dramatic pentru acțiunea romanului. Realitatea însăși l-a sugerat: tunelul de control al barajului, unde s'a produs o deplasare a betonului și care a constituit o problemă ce a frământat pe ingineri și chiar masele de muncitori. Meritul autorului stă în faptul că a sesizat această indicație a realității și că a știut să desvolte toate implicațiile incluse, strângând în jurul problemei tunelului, ca într'un detonator, forțele în luptă, pasiunile ce se înfruntă. Problema aceasta care ar fi putut rămâne secundară, devine astfel esențială, semnificativă.

Urmărind pas cu pas pe inginerul Vancu, nou venitul căruia i se va încredința tocmai sarcina să facă un raport cu privire la chestiunea controversată a tunelului de control, cititorul pătrunde tot mai adânc în viața șantierului, odată cu lupta ce se desfășoară aci în clocotul pasiunilor deslănțuite.

Fiecare scenă aduce un element în plus în conturarea conflictului în care sunt angajate forțe antagonice. Asistăm întâi la scena din baracă. Proaspăt sosit, Vancu face cunoștință cu Toma Dobândă, Isbășoiu și Gașpar, care i-au invadat camera. Câteva afirmații răuvoitoare ale lui Gașpar fac să se profileze umbra primejdiei ce amenință tunelul de control, barajul întreg.

*« A început iar să alunece betonul. Să vedem ce s'o putea face... eh, eh! am spus eu dela început că nu e bine... »*

Urmează apoi insinuarea mincinoasă: « Profesorul Prale nici nu știe ». Iar când se cer amănunte, Gașpar adaugă:

*— « Eu? Dragul meu, eu execut. M'am opus la început, i-am explicat că nu e bine*

*ales locul pentru baraj, le-am demonstrat că straturile alunecă și că vor determina deplasarea betonului. N'am avut cu cine să mă înțeleg. Voinea nu ști decât atât: «Eu sunt șef aici, și răspund».*

Dela început deci bănuim că în jurul problemei tunelului se dă o luptă cu implicații mai largi și începem să întrevădem forțele ce se înfruntă. Curând, cei de față se împart în două tabere; antipaticul Isbășoiu (așa îi apare lui Vancu și, datorită priceperii autorului, cititorii sunt pe deplin de acord) se dovedește un aliat firesc al lui Gașpar. Toma, din contra, se situează de partea cealaltă a baricadei, alături de inginerul șef Voinea, căruiua îi ia apărarea.

A doua scenă se petrece în biroul lui Voinea. Vancu — și odată cu el cititorul — află aci cealaltă față a lucrurilor, problema tunelului văzută din perspectiva inginerului șef:

*«— Ce s'a întâmplat de fapt? Am turnat fundația mai sus decât trebuia. Am sondat greșit. Unul din straturi ne-a înșelat. Se poate discuta cine poartă răspunderea. Dar ceace ne interesează acum este să reparăm. Betonul se tasează încet, prezentând un fenomen normal. Dar pericolul există, fără îndoială. El nu amenință barajul ci doar tunelul de control. Acum eu te întreb pe tine, dragă Vancule...»*

*Glasul inginerului șef se îndulcise și pentru întâia oară Vancu desluși în ochii lui o licărire caldă, de prieten.*

*— Te întreb, renunțăm la ce-am făcut și ne mutăm cu barajul mai sus, după cum susține Gașpar, sau căutăm o altă soluție? Până acum barajul ne costă șaiszeci de milioane. Turnând din nou tunelul de control și mergând mai adânc cu fundația, cheltuim în plus cinci milioane. Câștigăm deci cincizeci și cinci.»*

Însfârșit, în scena a treia, Vancu ia contact direct cu șantierul. Coboară în tunelul de control de sub baraj și-l vede la lucru pe inginerul Gașpar. Atitudinea acestuia față de muncitori e grăitoare: începem să înțelegem ce fel de om e Gașpar și care pot fi forțele de partea

cărora se situează un astfel de om. Prin faptele relatate, prin definirea în acțiune a personajilor, prin stilul său, autorul ne-a transmis ideea operii, concepția lui despre viață, luând atitudine față de personajii și făcându-ne să împărtășim emoțional această atitudine.

Lucrurile se precizează în scena următoare, când Gașpar profitând de atmosfera de intimitate creată (Vancu acceptase invitația sa la masă), pornește la atac pentru a-l atrage pe Vancu de partea potrivnicilor socialismului.

Rând pe rând intervin apoi alte personaje, care se situează dealungul celorlăși linii de forță, grupându-se în tabere antagonice: deoparte cei care se încadrează în viața colectivului, participă la munca de construire a socialismului și-și găsesc astfel adevărata fericire, iar de altă parte cei care se izolează de colectiv din ostilitate față de regimul socialist, ba ajung chiar la acțiuni directe de sabotaj, căci pentru fericirea lor personală, pentru huzurul lor egocentric, sunt gata să distrugă viața, fericirea maselor de oameni ai muncii. Peisajul uman devine astfel tot mai complex în raport cu complexitatea vieții șantierului, dar tot mai clar structurat.

Și totuși, la un moment dat, autorul simte nevoia să părăsească perspectiva lui Vancu. O face împotriva voinței sale: căci, este evident că în intenția autorului, Vancu e un personaj central. Câteva semne neîndoelnice indică aceasta: acțiunea începe odată cu sosirea lui Vancu și se încheie tot cu el (Vancu este numit inginer șef în locul lui Voinea, chemat la un post de răspundere în Ministerul Energiei Electrice), Vancu este însărcinat cu rezolvarea problemei nodale a tunelului de control, diferitele aspecte ale șantierului sunt prezentate prin plimbarea lui Vancu dela un sector la altul, întreg romanul poate fi privit într'un anumit sens, ca povestea transformării lui Vancu și a încadrării sale în viața unui colectiv de muncă.

Dece s'a văzut silit autorul să părăsească la un moment dat pe Vancu? Cre-



dem că explicația trebuie căutată în faptul că perspectiva unui atare personaj era insuficientă pentru a cuprinde viața unui șantier socialist. Se simțea nevoia ca, într'un fel sau altul, în centrul acțiunii să fie așezat nu un om slab, egocentric, dominat de dorința burgheză de a ieși în evidență, ci trebuiau așezați oameni din re cei mai înaintați ai epocii noastre.

Introducerea cap. 2 al părții I-a (« Ce nu se află într'un proiect ») rezolvă tocmai această problemă. Aci, Vancu nu numai că rămâne pe al doilea plan, așa cum se va întâmpla și în alte cazuri, dar dispare cu totul. Acțiunea se petrece fără el, înainte de sosirea sa. În centrul acțiunii stau eroi înaintați ca Toma Dobândă, Voinea, Mladin, Spănu, etc.

Deaceia, — cu toate că acest lung capitol retrospectiv derutează pe cititor, întrerupând prea îndelungat firul de continuitate al povestirii — este totuși, luat ca atare, unul dintre cele mai puternice ale romanului.

În acest capitol în special, dar și în altele, romancierul a izbutit într'o bună măsură să redea viața unui șantier socialist.

Dacă totuși tabloul acesta al unei mari construcții socialiste nu este întru totul la înălțimea vieții, nu e deplin realizat, cauza principală trebuie căutată în prezentarea insuficientă a eroilor pozitivi.

E drept, în prezentarea lor, N. Jianu a făcut un pas serios înainte față de creațiile sale anterioare. Eroii pozitivi din « Viforul », cu toate calitățile lor, aștriau totuși ceva care-i făcea străini de concepția despre lume a comuniștilor: ei păreau să se arunce în fața morții cu un fanatism oarecum morbid, ca și cum mărtaș eroică ar fi scop în sine, nu un mijloc pentru viața să triumfe fie și cu prețul vieții tale *dacă nu se poate altfel*.

Despre atari greșeli nu mai poate fi vorba în « Cumpăna luminilor ».

Eroii pozitivi din acest roman reprezintă un succes destul de însemnat, nu numai în comparație cu creația anterioară a lui N. Jianu, dar și cu aceea a altor

scriitori ai noștri, chiar fruntași. Toma Dobândă, Vancu, Mladin, Spănu, Rujița, etc. nu sunt simple scheme. Așa cum arătam mai înainte, fiecare are o individualitate bine precizată, trăește din p.in. Și, lucru meritoriu, trăește o viață sufletească relativ destul de bogată. Personajele acestea au sentimente reale și profunde, idei la care țin și pentru care luptă. Conflictele dintre personaje sunt și conflicte de opinii; critica și autocritica funcționează cu putere. Chiar dacă pe alocuri autorul alunecă în psihologism și în filosofări sterile prelungite (Vancu), nu se poate contesta faptul că există o viață intensă de idei, o ciocnire dramatică a opiniilor chiar între eroii pozitivi ai romanului. Interesantă este de pildă discuția dintre Voinea și Mladin. Inginerul șef al șantierului știe că nu poți face abstracție de politică, că nu poți construi fără a ține seama de obiectivele luptei generale, fără a privi mai departe, dincolo de un practicism îngust, crescându-ți cadre pentru viitoarele construcții. Dar i se pare că totuși eforturile trebuie concentrate asupra unui singur scop, dacă vrei ca ele să fie eficiente.

*« Privind fără țintă, Voinea zise:*

*— Da, da, cunoscut durerea asta. Dar știi ce greșală facem noi? Gândim multe, tare multe, visăm neîncetat o zi în care poporul nostru să nu mai cunoască durerea, sărăcia, neștiința, dar ne trezim într'un noian de greutăți, și nu știm cu care să ne batem mai întâi. Ne dăm seama că puterea noastră e limitată. Iată, mă gândesc la tine. Ești gata să-ți spulberi puținele puteri pe care le ai. Nu, tovarășe Mladin Aici aici ».*

Mladin însă vede încă și mai departe. El are viziunea largă politică a adevăratului comunist, care știe că omul e cel mai de preț capital și că educarea oamenilor este o problemă ce nu trebuie pierdută din vedere nicio clipă. Înțelegându-l pe Voinea, rămânem de parte a lui Mladin în acest pasionat conflict de idei între doi admirabili constructori ai socialismului. Căci poziția mai înaintată este

aceea a lui Mladin; și autorul izbutește să ne convingă de justetea poziției secretarului de partid.

Cu toate aceste reale succese în prezentarea eroilor pozitivi, nu e mai puțin adevărat că insuficiențele sunt încă destul de importante.

Iată de pildă pe Toma Dobândă, una dintre cele mai reușite figuri de eroi pozitivi din roman. Ce-i drept, îl vedem acționând cu îndrăzneală și perseverență, știind să se apropie de oameni, să le câștige încrederea și să-i conducă în lupta pentru realizarea țelurilor propuse. Instalarea liniei aeriene de înaltă tensiune în plină iarnă, în luptă cu natura și cu uneltirile dușmanului sau aducerea curentului electric la Turia, vădesc eroismul său, patosul său constructiv, calitățile sale de conducător. Mi mult, îl vedem crescând în muncă, învățând să-și îndepărteze greșelile, câștigând în priceperea de a mânui sufletele, oamenii. Scena reorganizării echipelor de electricieni pentru asaltul păduții și stâncilor ce barează drumul spre Turia reprezintă din acest punct de vedere un punct culminant al activității eroului și o frumoasă realizare artistică a scriitorului. Totuși, adnirația autorului pentru eroul său și promovarea lui în postul de secretar al organizației de partid nu apare pe deplin motivată. Fără rost, Toma Dobândă este prezentat la început cam vulgar. El vorbește așa: «*ia scoate brișca, comandorul*»; face glume eftine «*acum să ne ocupăm de tunelul gurii noastre*», iar nemulțumirea și-o manifestă astfel: «*ce te bagi unde nu-ți fierbe oala?*». Și apoi, acțiunea lui rămâne periferică. Nu-l vedem luând inițiative care să intereseze viața întregii colectivități și care să d.vedească astfel că el posedă viziunea largă politică, necesară unui secretar de organizație.

În ce-l privește pe Voinea, nici acesta nu e lipsit de însușiri pozitive convingătoare. Așa cum am arătat mai sus, el ne este înfățișat ca un bun conducător. Și — ca și în cazul lui Toma Dobândă, Mladin, etc., — tocmai în măsura în care

autorul izbutește să contureze chipul acestui erou pozitiv, reuște totodată să dea o imagine veridică a vieții pe n mare șantier de c.nstrucție socialistă. Urmărind faptele și gândurile inginerului șef, cititorii înțeleg adesea convingător importanța muncii de conducere, mecanismul ei complex. Voinea este înfățișat atât în cabinetul său de lucru cât și pe teren, în mijlocul oamenilor. Săvârșește unele greșeli, are unele lipsuri. Dar îl so otim capabil să le lich deze în viitor, să-și în deplin ască și mai bine sarcinile. Căci este un m energic, în drăzneț și pasionat pentru munca lui, a cărei în emnătate o înț lege. De a e a și cere mult c laboratorilor săi, nu-i cruță atunci căi d greșesc. Neînd plinir a datoriei el o cor d imnă nu numai rațional ci și fectiv, cu toată puterea sufletului său pasionat. Resimțind neîr deplire datoriei ca o insultă personală, ca o insultă adusă constructorilor cauzei comune, revolta lui izbucnește cu violență. Intenden-tul Scobai a pro edat birocratic, Voinea îl ch amă imediat la telefon:

«— *Dă-mi pe tovarășul Scobai, se auzea vocea calmă* lui *Voinea. Noroc bun! Ți mite num idecât mă ic re pentru o tzeci de oameni la Mujna... și altă dată să mai judeci și singur, să nu pui oamenii pe dr muri și să-i ții flămânzi în plo ie. E cald în biroul tău? Așa? Foarte bine. Ești gospodar* . — *Dintr' dată ochii lui Voinea sclipiră și mâ a-i tremură pe receptor. Păru că și scândurile barăcii tremură de urletul lui.*

— *Scobai! Să îi tu însuși să aduci mâncarea oamenilor. Ai înțeles? Intr'un sfert de ceas. Pe urmă vreau să ne vedem* .

Voinea ar fi putut deveni imaginea veridică a unui adevărat conducător de șantier socialist. Dar Voinea nu are nimic de seamă în afiă de muncă. Și de aceea nici nu apare suficient ca un om întreg, însăși munca lui suferă, nu e luminată de bogăția unei vieți sufletești c mpl xe.

De altfel ș. viața intimă a altor personaje este înfățișată cam schematic. Se p n probleme, d.ii se rezolvă oarec m «*matematic*», ca într'o ecuație. Relatiile

dintre Verona, ajutorul de mecanic, și Crișan Modorcea moțul sunt bine prinse, dar au un caracter demonstrativ. Perechea inginer Slatcu-Culina fata pădurarului, (deși principial posibilă) are și ea ceva artificial demonstrativ. Iar alăturarea celor două perechi care-și serbează nunta împreună, constituie o schemă demonstrativă de o simetrie nenatural de perfectă, de tipul A B — B A (soție calificată în muncă, soțul muncitor necalificat — soție «sălbatecă», soț inginer).

Problemele cele mai serioase se pun în legătură cu Mladin, secretarul organizației de partid.

Nu se poate contesta faptul că figura acestuia este impresionantă prin nouțatea ei în cadrul literaturii noastre și mai cu seamă prin caldă ei umanitate.

Mladin este într'adevăr sufletul șantierului; din acest punct de vedere, el îndeplinește efectiv în roman rolul care îi revine în viața secretarului organizației de partid. Desfășurând o activitate neobosită el, este prezent pretutindeni, pentru a stimula și îndruma energiile. La nevoie, nu pregetă să pună umărul la muncă. Intorcându-se la vechile-i unelte — Mladin fusese sudor — el pătrunde cel dintâi în conducte pentru a le suda pe dinăuntru, dând astfel o pildă vie sudorilor care se cam codeau. (În paranteză fie spus: din punct de vedere tehnic, întreaga situație apare cam neverosimilă; teama sudorilor e nejustificată; sudura făcându-se pe porțiuni relativ mici, nu după terminarea întregii conducte. Nu înțelegi de ce se vorbește așa de insistent despre spaima de întuneric a sudorilor, de ce se spune că acolo este «ca în pământ»). Fiecare faptă a lui Mladin este luminată de înțelegerea adâncă a însemnătății ei politice, a însemnătății ei ca verigă în lanțul nesfârșit al acțiunilor de luptă pentru construirea socialismului. «*Sudura conductelor constituia pecetea trăiniciei pe o construcție socialistă, era semnul puterii milioanelor de oameni și el era purtătorul acestei puteri. Mâna lui nu conduce o unealtă, ci făurește un destin nou, în afara tuturor legilor false*

*care condamnaseră clasa lui socială și împotriva lor, distrugându-le, anulându-le pentru vecie* ».

Demn de remarcat este și felul în care scriitorul izbutește să ne convingă cât de adânc s'a identificat Mladin cu viața șantierului, cât de firească a devenit la el viziunea politică a lucrurilor. N. Jianu nu se oprește numai la clipele de grea cumpănă, la momentele de tensiune maximă a actelor de eroism. Cu pricepere artistică, el știe să scoată în relief fapte mărunte din viața de zi de zi. Mladin, Voinea și Vancu sunt în drum spre sectorul Gropșoara. Dealungul canalelor stau încă înșirate grămezi de cofraje și stive de grinzi putrezite, adunate de pe jilepurile vechi. Mladin le observă: «*Astea ar trebui transportate, jos la Mujna... le putem folosi la cuptoarele de var și mangal* ». Această remarcă spontană a lui Mladin arată concret nu numai cât de mult și de eficace se ocupă secretarul de toate problemele practice ale șantierului, dar subliniază faptul că el are față de șantier atitudinea unui bun gospodar. Șantierul și în genere opera de construire a socialismului, țin întreagă, este «gospodăria» sa, îi este tot atât de aproape sufletește ca o gospodărie proprie de al cărui bun mers te îngrijești continuu, nu numai în orele de birou.

Preocupat de fiecă amănunt și de fiecare om în parte — dragostea de oameni este ceea ce-l caracterizează în primul rând — Mladin nu se pierde totuși în amănunte. El știe să sesizeze marile probleme ale șantierului și să le aprecieze în lumina problemelor generale ale luptei pentru socialism. Deaceia el intervine direct și cu pricepere în munca de conducere a șantierului, analizând situațiile create, criticând greșelile săvârșite de Voinea sau de alții, sugerând soluții și însufletind pe oameni ca să le pună în aplicare cât mai curând și cât mai deplin.

Toate trăsăturile acestora pozitive ale lui Mladin i-au îngăduit scriitorului să înfățișeze veridic acțiunea unui secretar de partid și implicit viața șantierului, munca

de construire a socialismului, așa cum este ea organizată și condusă de partid.

Dar prezentarea lui Mladin suferă de unele neajunsuri grave, neajunsuri care nu rămân fără urmări pentru ansamblul romanului. Viața lui intimă nu este prea bine înfățișată. Relațiile cu Rujița Peja sunt nemotivate prin fapte, nepregătite. Ai impresia că scriitorul a avut această idee târziu și a rezolvat-o nedibaci, așa că se cunosc lipiturile. L-a iubit Rujița încă dinainte pe Mladin și știa demult că e bolnav, așa cum declară ea? Atunci de ce nu a încercat să intervină măcar indirect? De ce nu a pomenit măcar autorul despre

atare preocupare a ei? Iar atitudinea lui Mladin nu apare nici ea destul de clară, de convingătoare. Scriitorul nu izbuteste să înfățișeze în toată adâncimea lui sbuciumul sufletesc al eroului, nu izbuteste să ne convingă că secretarul de partid nu putea proceda altfel.

Cetitorul rămâne uneori cu impresia că viața sentimentală a lui Mladin conștitue o latură mai slabă a personalității acestuia, că aci se manifestă o relativă rămânere în urmă.

Ceeace e mai grav este însă faptul că rămăneri în urmă reale, neîndoielnice, se manifestă în întreaga activitate a secretarului. Nu mai vorbim de atitudinea pe care o are față de propria-i boală. Nejustă, după părerea noastră, pentru că un scurt concediu l-ar fi făcut capabil să ducă lupta mai bine, ea poate fi totuși verosimilă, explicabilă: prins de vârtejul treburilor, socotind că nu poate părăsi lupta în momente dificile, își amână mereu căutarea sănătății, până cade la pat răpus de boală. Dar, cu prilejul bolii și în alte împrejurări, se vedește la Mladin o tendință individualistă. Mladin lucrează în bună parte de unul singur și, conștient sau inconștient, acționează ca și cum ar fi de neînlocuit. Il critică pe Voinea pentru atare atitudine, dar în fond ea există și la el însuși, deși autorul nu o vede. Faptele însă sunt mai puternice decât spusele eroului său sau chiar ale autorului. Și aceste fapte grăesc dela sine.

Fără a lua atitudine, autorul notează senzațiile lui Mladin bolnav: « *avea chiar impresia că pe șantier totul se oprise și că numai prezența lui ar fi dat viață mașinilor, ar fi desmorțit mâinile oamenilor* ». Sau, atunci când își reia munca: « *lipsise depe șantier o singură zi, dar avea impresia că în răstimpul acesta se petrecuseră aici fapte noi, că oamenii începuseră să-l uite* ». Ce înseamnă această preocupare egocentrică? Aceasta era problema importantă pentru un comunist? Dacă el, individul Mladin va fi uitat? Deși la un moment recunoaște că: « *dacă va nescoti destrămarea propriei puteri înseamnă să lipsească pe alții de ajutorul la care aveau dreptul* », mai târziu, el revine asupra acestei idei, încercând să-și justifice atitudinea din trecut atât față de sine însuși, cât și față de femeia iubită: « *N'am putut pleca, lupta era în toi. Iar acum, uite . . . Viața mea e aici. Și tu ești aici. Nu-ți pot cere nimic . . . singură inima ta te va călăuzi. Să nu uiți ceasul acela, noaptea aceea, să n'o uiți* ».

Dacă despre Mladin se poate spune numai că în această direcție creșterea lui nu e destul de evidentă, există însă alte personaje (Spănu, Vălătuc, etc.) pe care efectiv nu le vedem crescând.

Scrijtorul nu a pătruns suficient de adânc viața sufletească a personajilor sale, nu a arătat în mod concret și consecvent cum se transformă aceste personaje în luptă cu greutățile întâmpinate, în contact cu ceilalți oameni, cu întregul colectiv.

Desfășurarea în timp a ciocnirilor de forțe nu e clară.

Sunt prea multe și prea lungi întoarceri înapoi. În principiu nu s'ar putea de pildă, obiecta nimic împotriva folosirii unui capitol retrospectiv intercalat în cursul acțiunii. Din contra, el ar fi putut servi la motivarea mai adâncă a interesului crescând pe care Vancu îl va arăta față de viața șantierului. Dar în practică, capitolul acesta atât de interesant luat izolat, derutează pe cititor prin lungimea și vigoarea lui, încurcând firul continuității în timp. De altfel nu este

singurul caz. Lucrul se petrece adesea. Scriitorul ajunge să folosească procedeul seriei de cuburi din ce în ce mai mici, introduse unul în altul: el povestește că eroul își aduce aminte, ce își aducea aminte. La pagina 115, Voinea stă în fața ferestrei și-și aduce aminte discuția cu Mladin; apoi își aduce aminte că s'a culcat și că, așa culcat, și-a adus aminte de întâlnirea sa cu Rujița. Revenim în prezent abia la pag. 119, după un saț acrobatic greu de realizat. Cazuri de acestea, ca și intercalarea unor lungi și inutile « analiz » psihologice, ne fac să ne amintim de anecdota pe care o povestea Caragiale, ironizând pe scriitorii care nu știu să urmărească firul logic al acțiunii, ci se pierd în digresiuni și analize psihologice. E vorba de doi prieteni care sunt gata să se omoare pentru o femeie. Soțul gelos ridică halba ca să izbească în capul prietenului ce l-a înșelat. Și tocmai atunci scriitorul își găsește să introducă nestârșite digresiuni și analize psihologice. Indignat, Caragiale exclamă:

*« Toate priveleștiile și toată banala d-tale ingeniozitate de a-mi compara chinul sufletului omenesc cu al talazurilor, îți sunt gratuite. și mie chiar nule. Eu voiu s'aud pocnetul paharului spart în capul lui Paul... Mă smulgi de lângă el printr'un marafet uzat. îmi oprești brutal o mișcare pornită; mă plimbi pe la ecuator, pornind artificial o altă mișcare de un ritm disperut. și, pe când eu port grijă de soarta lui Paul, îndesată într'un colț strâmt, d-ta cauți a mă face să plâng soarta unui corăbier pierdut în pustiul talazurilor. Dar ce sunt eu? Ce e capul meu, să te joci cu el ca un copil cu o minge. pe care o bate fără socoteală de toți pereții, lovind-o când cu mâna când cu piciorul? »*

Faptul că desfășurarea în timp a ciocnirilor de forțe nu e urmărită cu consecvență și claritate se vedește și în risipiarea în fapte mărunte a acțiunii dușmanului, cât și sfârșitul romanului, ceea ce duce la minimalizarea acestuia. Și, ceea ce e în a mai supărător: acțiunea nu se desfășoară pe baza forțelor acumulate cea-

lungul romanului, ci prin intervenția neașteptată a unor factori noi, sau care abia acum trec pe primul plan. Dacă există unele personaje care sunt pierdute pe drum în decursul povestirii (țăranul Filipaș, diferiți șoferi, etc.), despre care nu mai aflăm nimic după ce și au îndeplinit misiunea impusă de schema scriitorului, — apoi exiță altele care încep să acționeze abia în final, aproape ca un fel de « deus ex machina ».

Desnodământul romanului nu este rezultatul desfășurării forțelor îndelung pregătite și cumulate în cursul povestirii. Acțiunea de demascare și înlăturare a dușmanului apare mai mult ca o acțiune a miliției (plutonierul Sava, Schneider transformat brusc în căpitanul Roșca, etc.), și numai în insuficiență măsură ca o acțiune a maselor largi, conduse de comuniști.

Se vădese aci din plin unele lipsuri mai adânci ale romanului în ceea ce privește înfățișarea eroilor celor mai înaintați, comuniștii: aceștia acționează fără legătură suficientă cu organizația de partid și fără legături suficiente cu masa constructorilor. Nu se vede clar în roman de unde-și trag puterea comuniștii: ar părea că și-o găsesc în ei înșiși, în structura lor deosebită, nu în organizația de partid ca atare. Deaceia, deși vedem acționând comuniști în « Cumpăna luminilor », nu vedem acționând organizația de partid, ca o unitate superioară, monolitică.

Deasemenea, lipsesc în roman tipuri reprezentative ale masei constructorilor, care să fie situate pe primul plan al acțiunii, să crească și să se transforme odată cu ea. Puținele personaje din masă oarecum conturate nu sunt elementele cele mai înaintate, muncitori calificați, ci oameni care abia se ridică spre înțelegerea mai justă a problemelor, odată cu încadrarea lor în muncă (Moldorcea, Onuț, etc.). Insuficient sunt prezentați și tinerii, utemiștii, deși câteva chipuri sunt schițate (Ghiuri, Moise Găldău).

Din cauza acestor lipsuri ale personajilor secundare, eroii pozitivi și înșiși

apar sărăciți, căci nu-și pot desfășura din plin, ca în realitate, însușirile, acționând în numele partidului și conducând în luptă clasa muncitoare, masa constructorilor.

Neconturarea puternică a eroilor celor mai înaintați are urmări grave pentru întreaga structură a romanului. Căci în viața rolul acestor eroi este covârșitor. Ei, care reprezintă noul, determină mersul înainte al societății, ei sunt elementul motor care influențează pe ceilalți eroi, antrenându-i în iureșul năvalnic spre cucerirea viitorului. În viață sunt elementele cele mai înaintate, dețin inițiativa, acțiunea lor este aceea care are caracter ofensiv.

Pentru a zugrăvi veridic realitatea pe baza metodei realismului socialist, scriitorul trebuie deci să privească lucrurile în spirit partinic, din perspectiva acestor elemente înaintate. Numai astfel, ca de pe înălțimea unui munte care îngăduie cuprinderea întregului peisagiu și aprecierea justă a proporțiilor, el poate înțelege și oglindi raportul real de forțe, procesul de transformare, desfășurarea revoluționară a realității.

Așa se explică faptul că neconturarea puternică a eroilor celor mai înaintați, duce la îngustarea tematicii, la nerelifarea ideilor de bază ale întregii opere; duce totodată la inevitabile insuficiențe în prezentarea celorlalți eroi, (care ar trebui să fie influențați de cei dintâi) și în însăși desfășurarea subiectului, prin care se definesc în acțiune toți eroii, dar al cărui element motor, ofensiv, îl constituie eroii pozitivi.

În lipsa unor puternici eroi comuniști, se întâmplă și în «Cumpăna Luminilor» ceea ce se întâmplă în «Drum fără pulbere», de pildă: centrul de greutate al acțiunii trece asupra unor eroi mai puțin înaintați, șovălenici (Pangrati-Vancu). Și, într'un anumit sens, urmările sunt mai grave în romanul lui N. Jianu. Căci, pe lângă inconvenientul principal amintit mai sus, situarea lui Vancu în centrul acțiunii mai prezintă și altul care decurge din faptul că acest personaj nu este numai șovălenic, ci *nerealizat* artistic. Vancu nu acționează

ca un om viu, în virtutea trăsăturilor sale de caracter și a contactului cu mediul înconjurător; el acționează ca o marionetă mișcată exclusiv de voința autorului. Problemele lui sunt neconvingătoare și prelungite fără rost, cu nesfârșite repetiții: din voința neexplicabilă a autorului, personajul se sbate inutil, pe loc. Creșterea lui nu apare ca rezultatul direct al unei influențe statornice a eroilor înaintați. El e o fantoșă, o problemă ambulată, urcată apoi oficial, prin voința arbitrară a autorului pe pedestalul de conducător. Ceea ce, evident, nu este nici just și numai efect educativ nu poate avea. Pangrati din «Drum fără pulbere» era cel puțin un om viu, iar ridicarea lui la rangul de erou se producea numai indirect, prin aureola ce i se crea ca victimă a unui atentat. Petru Dumitriu nu și-a permis să-l investească pe un Pangrati cu funcția de inginer șef al șantierului!

Situarea pe primul plan a unui personaj nu prea înaintat și după toate fals construit, ca Vancu, explică multe din neajunsurile de structură amintite în cursul acestui studiu: baterea pe loc a acțiunii prin lungimi inutile, procedeu derutant al neconținutelor întoarceri înapoi, psihologismul, perspectiva confuză în prezentarea desfășurării în timp a ciocnirilor de forțe.

Cum de a ajuns Vancu pe primul plan? De ce nu a redat autorul cu toată vigoarea necesară pe eroii cei mai înaintați? Cum s'a ajuns la acele rezolvări pe linia minimei rezistențe pe care le-am semnalat în cursul analizei noastre, arătând că umbresc valoarea romanului?

Nu este vorba aci de un caz izolat. Fapte asemănătoare cu cele întâlnite în romanul lui N. Jianu, apar în multe dintre operele în proză din ultima vreme. Iar în ultimă analiză, explicația trebuie căutată în influența ideologiei burgheze.

Cum se manifestă concret această influență? Scriitorul se isbește de anumite dificultăți, în strădania sa de a oglindi veridic realitatea măreață a epocii socia-

lismului. Și, în loc de a rezolva aceste dificultăți printr'un efort susținut pentru a înțelege mai adânc viața și a o zugrăvi apoi realist în toată complexitatea ei, scriitorul se simte ispitit să recurgă la soluții pe linia minimei rezistențe. El scoate din trusa de voiaj a artistului burghez câteva șabloane gata confecționate, câteva passe-partout-uri ruginite, dar care i se pare lui că ar mai putea fi încă întrebuințate la caz de nevoie. Nici nu-și dă poate îndeajuns seama că făcând această mărunță concesie « tehnică », a cedat în fond influenței ideologiei burgheze.

Evident, este comod să recurgi la scheme și procedee formale, pentru aplicarea cărora nu e nevoie să faci eforturi pentru a înțelege adânc viața. Dar tocmai caracterul antirealist al acestor soluții comode vădește legătura lor cu ideologia burgheză, ne arată pericolul la care ne expunem, adoptându-le. Atari procedee tocesc ascuțișul ofensiv al creațiilor noastre ce pot fi, trebuie să fie arme eficiente în lupta tot mai îndârjită dintre cele două lumi ce se înfruntă azi pe toate fronturile, inclusiv cel al artei.

Recurgerea la soluții pe linia minimei rezistențe, alunecările pe panta formalismului (înlocuirea vieții complexe prin scheme, nemotivarea transformării eroilor, lipsa unității organice în construcție, imagistica excesivă neadecvată conținutului, etc.) și naturalismului (nereliefarea suficientă a esențialului din viață, insistența asupra unor aspecte ne semnificative sau chiar vulgare) — toate aceste scăderi care, așa cum am văzut, ies la iveală într'o anumită măsură și în romanul lui N. Jianu, — sunt deci rezultatul influenței ideologiei străine și trebuiesc combătute ca atare. Numai astfel îi putem ajuta autorului unei opere valoroase cum e « Cumpăna luminilor », să lupte cu succes împotriva acelor elemente ce-i întunecă încă întru cânta creația.

Și este semnificativ faptul că la Nicolae Jianu, ca și la alți scriitori, toate aceste

scăderi se strâng ca într'un focar în problema centrală a înfățișării eroului pozitiv.

Scriitorii se simt încă insuficient pregătiți și se tem să atace din plin, cu curaj, problema grea dar vitală pentru literatură, a eroilor pozitivi, nu izbutesc să-i înfățișeze veridic, dinlăuntru, în toată bogăția vieții lor sufletești.

La Nicolae Jianu, lucrul acesta se manifestă prin neadâncirea suficientă a vieții sufletești a eroilor celor mai înaintați și în deosebi prin timiditatea sa față de acești eroi. Autorul nu îndrăznește să ia atitudine față de faptele lor, nu îndrăznește să-i judece, să-i critice.

Încă în secolul trecut, Saltâcov-Scedrin spunea: « *Pe cât de ne semnificativă este rezerva interioară a unui om negativ, și pe cât ușurează această sărăcie interioară studiul lui, pe atât de bogată în conținutul real este lumea interioară a omului nou și cu atât mai puțin accesibilă studiului devine ea. Condiția firească și necesară pentru orice scriitor-artist este de a se găsi cel puțin la același nivel cu personajul înfățișat* ».

Scedrin avea dreptate: nu-i lucru ușor să înfățișezi lumea interioară a oamenilor celor mai înaintați. Dar nu e nici imposibil. Calea ne-o indică el însuși: trebuie ca scriitorul să se găsească la același nivel cu personajele înfățișate.

În societatea de azi, calea este acum deschisă pentru a îndeplini această condiție. Trebuie numai ca scriitorul să trăiască din plin viața eroilor muncii socialiste, să lupte pasionat alături de ei, căci numai așa, pătruns de spirit partinic, se va putea elibera de influența ideologică a dușmanului și va putea înfățișa din perspectiva justă, cu pasiune sinceră, emoționantă, viața epocii noastre și pe cei care constituie elementul motor al acestei vieți.

Prin ultimul său roman — operă amplă și impresionantă, izvorâtă din clocotul viu al luptei pentru construirea socialismului — N. Jianu a pășit hotărât pe acest drum.

## DANTE ALIGHIERI

În 1893, în prefața la prima ediție italiană a Manifestului Comunist, Friedrich Engels scria:

*« Incheerea Evului Mediu feudal și zorile erei moderne capitaliste sunt caracterizate printr'o figură grandioasă: aceea a italianului Dante, care e în același timp ultimul poet al evului mediu și cel dintâiu poet al erei noastre »<sup>1)</sup>.*

Dante a participat nemijlocit la evenimentele epocii lui; a trăit viața cetății, a cunoscut-o, a luptat pentru realizarea unor idealuri politice. Angajarea pe o poziție de luptă explică pasiunea cu care Dante a iubit viața, oamenii, prietenii, idealurile lui politice, dar și violența cu care ataca pe dușmanii lui și ai partidului său, — vigoarea urei lui active împotriva dușmanilor; acestea constituie fondul de idei și izvorul măestriei artistice a operei lui. Într'adevăr, spre a exprima belșugul de pasiune și ură, spre a milita pentru idei politice noi, spre a face din artă un mijloc de cunoaștere a realității, spre a cuprinde în cuvinte și imagini sentimente umane mărețe — erau necesare mijloace artistice viguroase. Și Dante le-a găsit pentru că însuși conținutul operei sale le cerea.

Opera lui Dante reflectă epoca istorică a luptelor dintre comunele italiene, lupte sociale caracterizate prin asaltul dat de burghezia în ascensiune împotriva nobililor feudali care se străduiau să-și mențină pozițiile subrezite.

<sup>1)</sup> Marx-Engels: *Manifestul Partidului Comunist*, Ed. P.C.R., 947.

În lupta ei împotriva feudalității, comuna orășenească luase măsuri hotărâte pentru îndepărtarea nobililor dela viața politică a comunei. Astfel e hotărârea luată de « Consilio del Popolo » (Consiliul Popular) în 1289 prin care se interzice vânzarea și cumpărarea iobagilor sau a drepturilor asupra iobagilor în cuprinsul teritoriului Florenței. Corpul de gardă format din 1000 de soldați și numit « Gonnafaloniere di Giustizia » avea menirea de a înnăbuși un eventual atac al nobililor. « Gli Ordinamenti di Giustizia » — legiuire echivalând cu prima constituție a Florenței — dată de Giano della Bella care ridicase poporul la lupta politică — ținește să înlăture nobilii dela conducere, nepermițându-le să ia parte la viața politică; numai cei înscrisi în bresle — așa dar meșteșugarii sau noii negustori iviți din rândurile acestora — pot deține o demnitate în Stat.

Comuna luptă pentru eliberarea țăranilor iobagi, pentru că dezvoltarea economiei sale, și dezvoltarea meșteșugurilor crează o mare nevoie de mână de lucru liberă. Deasemenea, ea trebuie să se înconjoare cu un cordon de gospodării țărănești libere, ca să-și asigure aprovizionarea cu produse de primă necesitate, ceeace nu se putea obține în condițiile proprietății feudale asupra pământului.

Nobilii — magnații sau Granzii — ruinați, au fost siliți să cedeze pentru datoriile lor sau să vândă către « popolo grasso » (burghezii ce se ridicau) pentru un preț de nimic, domeniile lor împreună cu ță-



rării de pe aceste domenii. Tipul popolanului orășean care se ocupă de comerț, cămătărie, meșteșug, fiind în acelaș timp și proprietar de pământ — e frecvent.

Atât procesele care se petrec înăuntrul domeniului feudal cât și dezvoltarea rapidă a Comunelor orășenești au drept rezultat eliberarea țărănimii iobage, dezvoltarea meșteșugurilor, lărgirea breslelor, crearea unor mari corpuri de manufacturi ai căror meșteri elaborează forme de conducere complexe. Ei nu asudă la războiul de țesut, ci doar dirijează numerosul și variatul personal al întreprinderilor, ei dirijează comerțul produselor lor cu piețele străine, manipulează capitaluri mari și nu mai participă direct în procesul muncii. Apar pentru întâia dată în istorie registrele de contabilitate, agenții comerciale, de legătură, administratorii, etc. Unii dintre acești meșteri devin capitaliști, reprezentanți ai acelor « Cavaleri ai profitului ». Ei formează rândurile celui « popolo grasso » care intră pentru prima dată în arena istoriei, cu buzunarele pline de bani câștigați vertiginos și fără trudă (« subiti guadagni » (câștiguri rapide, cum avea să spună Dante) — și care luptă necruțător cu Granzii, nobilii. Aceștia din urmă sunt puși în situația de a lupta pentru păstrarea puterii, a conducerii, ei se sbat, dau din mâini. Inutil! Vor învinge negustorii, banii, noua economie bazată pe o puternică expansiune spre marile piețe comerciale străine.

În Florența din anii lui Dante, luptele de clasă se desfășoară cu violență, Partidul Ghibelinilor reprezintă grupul magnaților, al nobililor epuizați economic și învinși pe plan politic de Ordinamenti di Giustizia. Partidul Guelfilor reprezintă grupul « popolo grasso » (negustorii) cu care se aliase « popolo minuto » (poporul de jos), sperând să obțină astfel o participare mai directă la conducere. Guelfii se împărțeau în Albi și Negri. Împărțirea aceasta în Negri și Albi reprezintă — respectiv — însăși diviziunea breslelor, în Bresle mari (Arti maggiori) aparținând marilor negustori și Bresle mici

(Arti minori) în care intră micii negustori, meșteșugarii.

În rândurile Albilor se găesc « popolanii grassi », dar și « popolanii minuti » (poporul de jos), iar în cele ale Negrilor numai popolanii grassi bancherii, cămătarii. Guelfii Albi constituiau deci gruparea politică mai progresistă.

Dante era Guelf alb. Și lucrul acesta nu va rămâne fără urmări în opera sa. Deși, trebuie să o spunem deja început, autorul Divinei Comedii a depășit pozițiile partidului respectiv, criticând chiar și burghezia.

Dante s'a născut în 1265, la Florența. Și-a făcut studiile sub îndrumarea lui Brunetto Latini, un cetățean de valoare al timpului, poet și erudit. Dante se simțea atras și de muzică și de pictură, care-i erau chiar familiare. În 1285 ia parte la o expediție militară trimisă de Florența în ajutorul Sienei. În 1281, ia parte la bătălia dela Campaldino, care consacră victoria Guelfilor asupra Ghibelinilor. Biograful și istoricul Leonardo Bruni ne spune că Dante a dat dovadă de mult curaj cu acest prilej. La vârsta de 30 ani, vârstă cerută de lege pentru a se putea bucura de drepturile politice, Dante se înscrie în breasla medicilor și spițerilor (care includea în afară de aceștia și alți intelectuali) pentru a putea lua parte la viața publică, politică a orașului. A fost astfel ales în diferite consilii. În 1300, e trimis ambasador la San Gemignano ca să invite această Comună să ia parte la viitoarea alegere a conducătorului guelfilor. Misiunea lui reușește. El primește titlul de « *Nobilem virum* » (bărbat nobil) care în comunele italiene se acorda numai în legătură cu funcția ce avea de îndeplinit, și care era retras purtătorului dacă era desărcinat din funcție. Între Iunie și August 1300, Dante este ales Priore (fruntaș) al breslei din care făcea parte, pentru a reprezenta în consiliul Comunei interesele acestei bresle.

În Iunie 1301, s'a discutat în consiliul Comunei cererea Cardinalului Matteo d'Acquasparta adresată comunei Flo-

rența de a obține 100 de cavaleri înarmați ca ajutor în serviciul Bisericii. Dante a intervenit vehement în dezbateri, opunându-se satisfacerii acestei cereri. În vreme ce Dante se afla într-o misiune, ca ambasador trimis de Comuna Florenței la papa Bonifaciu VIII, Guelfii Negri, partidul politic advers Guelfilor Albi din care făcea parte Dante, iau cu asalt casele Albilor, obligă Priorii să demisioneze, pun stăpânire pe instituțiile administrative. Se ia hotărârea ca Priorii din ultimii ani să fie reprimați. În 1302, se pronunță sentința de condamnare a lui Dante care fusese prior: *exilul*. Încep pregătirile exilului, străbătute de speranța permanentă a reîntoarcerii în patria dragă; dar poetul a trăit, a luptat și a creat marile lui opere în exil, fără ca să se fi putut întoarce în patrie.



În «*Decăderea feudalismului și ridicarea burgheziei*» (Ed. P. C. R. 1945). Engels a arătat că banul a fost arma irezistibilă cu care clasa negustorilor, bancherilor și industriașilor (proprietarii marilor ateliere de manufactură) a surpat puterea economică a seniorilor (proprietarii, laici și clerici de moșii) «Mai înainte ca noile tunuri să fi doborât castelele cavalerilor, acestea au fost subminate de bani». (Op. cit. pag. 8).

Imaginea oficială despre lume în evul mediu era sacră (religioasă). Universul însemna numai o manifestare a voinței divine. Imaginea despre lume a capitalismului ascendent este în esență profană. Fără a i se contesta existența, Dumnezeu este însă expulzat din univers, în mecanismul căruia nu are a interveni. Lumea devine în sfârșit... ceea ce este: o realitate materială și obiectivă. Biserica, furnizorul ideologic al sistemului feudal, impusese omului disprețul față de viață în general și față de sine însuși, în special. Viața, altădată generatoare întunecată a păcatului, ajunge acum un izvor luminos de bucurie și creație neîntreruptă. Idealul monar-

hic, după care omul, spre a se «mântui» trebuie să se izoleze de societate printr-o asceză monștruoasă, este înlocuit treptat cu idealul dragostei de natură și om. Iar acesta, considerat drept «o umbră trecătoare de pe pământ spre cer» redobândește înțelesul, pierdut atâta vreme — de ființă vie, socială, activă. Scuturându-și lenevia mistică omul se întoarce spre el însuși. De unde preocuparea exclusivă a cugetării era divinitatea (Teocentrism), omul devine un subiect demn de studiu (antropocentrism).

Această tendință de bază, caracteristică forțelor de-atunci ale progresului, este cunoscută sub numele de umanism.

La oglindirea laică și în general mai aproape de adevăr a lumii, au contribuit în mod decisiv, împreună cu noul spirit de filosofie, cercetarea științifică și creația artistică.

Sprîjinită de descoperirile geografice care largesc hotarele pământului și implicit orizontul uman, pe cuceririle tehnice și ale științelor fizico-matematice mai ales, (între altele confirmarea pe cale matematică și experimentală a ipotezei lui Copernic cu privire la rotația pământului în jurul soarelui) orientarea materialistă aplică lovituri hotărâtoare concepției dominante, adică idealismului neoplatonic și teologiei propriu zise. Capete îndrăznețe ca Giordano Bruno și Galileo Galilei, formulează teze materialiste. Astfel, materia socotită substanța sau esența lumii, apare unitară, infinită, dinamică.

Pe drumul reprezentării veridice a vieții se succed, într'un ilustru cortegiu, generații de mari talente și chiar genii. În arhitectură dela Bramante și Leo Baptista la Michel Angelo, în sculptură dela Donatello la același Michel Angello, în pictură dela Giotto la Leonardo da Vinci, Tițian, Veronese, Correggio, etc. toți caută cu extraordinar patos creator să reproducă natura și mai ales omul. Folosind în acest sens experiența antichității ei o depășesc, însă, deoarece izbutesc să individualizeze generalul într'un grad superior predecesorilor lor elini — să lege mai strâns pe

om de mediul social și fizic și, mai ales, să întipărească în forme nemuritoare sentimentele și atitudinile contemporane dintre cele mai nuanțate dar și mai tipice. (Chiar atunci când narează situații sau se inspiră din motive biblice). Totodată este de observat că în regiunile în care la ciocnirea dintre forțele retrograde și forțele înaintate au participat de dreptul masele populare, operele de artă au înregistrat prezența activă a acestora din urmă pe scena istoriei. (În țările de jos Breughel, în Anglia Shakespeare, în Germania, unde a avut loc războiul țărănilor, — Dürer).

Întreaga perioadă, care este caracterizată printr'o imensă creștere a curentului laic, umanist și materialist precum și prin predominanța metodei realiste în artă și literatură, s'a fixat în memoria omenirii ca una din cele mai nobile biruințe ale poporului.

Evident, nu trebuie să ne închipuim că Renașterea este scutită de o examinare critică. Dacă ținem seama de împrejurarea că motorul social al epocii a fost burghezia, înțelegem de ce țelurile și realizările Renașterii rămân totuși limitate. Clasa exploatare care a intrat în istorie cu «măinile pline de sânge» (K. Marx) burghezia, nu putea să împingă prea departe, dincolo de propriile ei interese, elanul Renașterii. Astfel, mișcarea umanistă rămâne prizoniera individualismului, spiritul anticlerical nu se ridică decât rareori până la treapta ateistă, curentul materialist este mecanicist iar realismul nu reușește să evoce esența vieții sociale, lupta de clasă.

Deasemenea este necesar să menționăm printre motivele principale care explică mărginirea relativă a ambițiilor Renașterii — considerată în ansamblul ei — nivelul încă scăzut al științelor și tehnicii productive.

Dar, nu putem aprecia semnificația unui fenomen trecut în comparație cu sarcinile prezentului, ci cu acelea ale momentului istoric corespunzător. Din acest punct de vedere, aportul Renașterii este uriaș. Dacă

banul a ruinat zidurile castelelor, ideile Renașterii au ruinat zidurile spirituale ale «întunecatului Ev. Mediu», deșteptând omenirea din lungul somn feudal.

Iată de ce Engels era pe deplin îndreptățit să scrie cu entuziasm: (Renașterea) «a fost cea mai progresistă transformare pe care a trăit-o omenirea până atunci» (Marx - Engels: «Über Kunst und Literatur»). Și unul din cei care a pregătit acest important fenomen cultural, unul din cei care a contribuit la înflorirea deosebită a perioadei Renașterii în Italia, a fost Dante Alighieri.



În opera lui Dante ca și în operele tuturor marilor creatori care și-au ogliindit profund epoca, se deslușesc contradicții care sunt contradicțiile epocii respective.

Unul dintre personagiile cele mai puternice din vasta frescă a Divinei Commedii — Ulișse — exprimă foarte lămurit fondul acestor contradicții. El e omul care pe de o parte se avântă spre lumea nouă ce răsare, iar pe de altă parte, e tras înapoi de lumea veche. Figura legendarului Ulișse este reluată de Dante în Cântul XXVI din «Infernul» pentru a-i da un conținut nou.

În tovarășia unui mic număr de oameni, Ulișse pleacă să descopere dacă dincolo de coloanele lui Hercule (strâmtoarea Gibraltar) care erau considerate în sistemul astronomic medieval sfârșitul lumii, se află o lume nouă, încă necunoscută. Gestul pe care îl face Ulișse era îndrăzneț. El pornea să cunoască lumea prin proprie experiență, nu se mai mulțumea cu lumea revelată: «Nu vă refuzați vouă experiența» (Inf. C. XXVI) spune Ulișse tovarășilor săi de drum, în fața spectacolului mării furtunoase.

Mai mult: el le cere să nu uite că sunt fii ai oamenilor, că însăși «semnția» lor, condiția lor de om le împune să meargă până la capăt, să se avânte spre lumea nouă de dincolo de hotar, să spargă limitele și să «cuncască», să afle, să vadă cu ochii lor, să descopere, pentru a da

oamenilor care-i așteaptă cece se cuvine  
omului: urcușuri noi, posibilități noi:

*Voi fii sunteți ai nobilei semințe  
și nu născuți spre trai de brute  
ci-onoare căutați și cunoștințe<sup>1)</sup>*

(Inf. C. XXVI.)

Bărbăția eroicului Ulișse «dă aripi sbo-  
rului îndrăzneț», tovarășii lui se alătură  
îndrăznelii lui Ulișse și toți întorc corabia  
spre lumea nouă pe care o bănușesc dincolo  
de granițele strămtorii Gibraltar.

*Și 'ntoarsēm prora iar spre soare-apune  
și tot la stānga 'n larg pentru alergare  
făcurām din lopeți aripi nebune.*

(Inf. C. XXVI.)

Convingerea că fără îndrăzneală, fără  
bărbăție și eroism, nu se pot sparge limi-  
tele, că nu se pot smulge vălurile,—îndrăz-  
neala aceasta creatoare, arată Dante, încă  
nu e suficientă pentru a depăși granițe  
care încă n'au fost trecute în experiență,  
pentru a cunoaște oamenii cu «viciile»  
lor și «valoarea» lor. E un lucru care nu  
se poate face fără sacrificiu și care cere  
uneori chiar jertfa de sine.

În inima lui Ulișse, bate dragostea  
pentru soția dragă, Penelopa, pentru bătrā-  
nul tată lăsat în urmă, pentru fiul lui,  
dar ele nu pot stăvilii «ardoarea» de a  
cunoaște prin proprie experiență:

*Nici dor de fiu, nici milă de-un părinte  
bătrān, pe-atunci, nici dragostea datoare  
să curme al Penelopei plāns fierbinte*

*N'au fost în stare-a 'nvinge a mea ardoare  
să plec în lume ca să știu și eu  
și-a altor neamuri vicii și valoare.*

(Inf. C. XXVI, v. 194—199).

Marea furioasă se va închide peste cora-  
bia lui Ulișse și jertfa lor pare a fi inutilă.

<sup>1)</sup> Dante: *Divina Commedia*, trad. Gh.  
Coșbuc. (Toate versurile din *Divina Com-  
media* sunt citate după traducerea lui  
Gh. Coșbuc).

Rămāne totuși din episodul dantesc al  
lui Ulișse ideea măreață, mereu actuală  
și valabilă că voința de a sparge limitele,  
de a smulge vălurile cere bărbăție, îndrāz-  
neală, eroism, ba chiar jertfa de sine. Și  
respectul pentru capacitatea și măreția  
omului, căruia Dante îi recunoștea meritul  
uriaș de a putea da aripi visurilor sale  
celor mai îndrāznețe, ni-l apropie pe Dante,  
cu toate că-l despart de noi cele șase  
secole.

Dar se pune întrebarea: de ce Ulișse al  
lui Dante nu biruie? De ce nu rămāne  
din visul lui decât faptul că a îndrāz-  
nit numai să-și realizeze visul, numai voința  
și bărbăția în acțiune? De ce visul măreț  
nu trece în viață? De ce în momentul  
când Ulișse și tovarășii lui, înfiorați de  
bucurie că au văzut pământ în față și  
dāndu-și seama că strămtoarea era doar  
un obstacol în drumul spre o lume care  
există *realmente*, trebuie să piară în valuri  
cu corabia sfărāmată?

Aici Dante este tras înapoi spre lumea  
teologală a evului mediu care nu admitea  
altă cunoaștere decât cea revelată. Tearna  
de această divinitate îl face pe Dante să  
vadă în Ulișse un erou care nu biruie, a  
cărui jertfă nu dă rod.

Suntem în momentul istorico-economic  
în care se naște cea dintâi «națiune capi-  
talistă», cum spune Engels despre Italia.  
Suntem în momentul în care burghezia  
ridicāndu-se spre putere are nevoie să  
cunoască *realitatea* prin experiențe noi ca  
să desvolte forțele de producție; în momen-  
tul când cunoașterea de lumi noi este o  
necesitate vitală pentru a dobāndi piețe  
de comerț. În momentul în care prin  
forța revoltei lor, masele populare împing  
omenirea înainte. În măsura în care eroul  
lui Dante întruchipează și reflectă aceste  
împrejurări, Dante aparține noii epoci;  
în această măsură este el «primul poet al  
erej moderne». Ulișse al lui Dante este  
un Columb timpuriu, este prefigurarea și  
preanunțarea lui.

În măsură în care Dante nu-l lasă pe  
Ulișse să biruie, el alunecă spre epoca ce  
începe să piară.

Și dacă pornind dela figura lui Ulisse, vom trece mai departe, să urmărim pe plan mare în toată opera lui Dante această idee, nu vom face decât să adevărim din nou geniala învățătură leninistă că în creația marilor artiști, în moștenirea lor, există « și ceea ce a alunecat spre trecut și ceea ce aparține viitorului »; (Lenin despre literatură, Ed. P.M.R. p. 75) iar « *contrazicerile în concepțiile marilor creatori nu sunt contradicții ale propriei lor gândiri, ci oglindirea condițiilor contradictorii ale epocilor lor* » (Ibid. pag. 73).

Vom găsi astfel în Dante, pe de o parte un luptător activ, un teoretician al monarhiei care reprezenta pe atunci « un element de progres » în « fărâmișarea feudală » (Engels), vom găsi protestul social împotriva corupției oficialilor vremii, a venalității, a cămătarilor, împotriva corupției papilor, a amestecului papalității în treburile pământești, vom găsi angajarea pe o poziție de luptă, afirmarea ideii libertății umane, prețuirea filozofilor antici materialisti — iar pe de altă parte, vom găsi în Dante un mistic.

Pe de o parte, un critic vehement al societății lui, un artist care și-a judecat timpul și epoca cu luciditate și forță realistă în creație, — iar pe de altă parte un vizionar extatic.

Pe de o parte vom găsi una din cele mai mari opere ale vremii și chiar ale vremurilor, o operă care oglindește veridic viața clocotitoare de pasiuni, de lupte, epoca însăși cu tot ce este nou în ea; pe de de altă parte, prezentarea acestui conținut bogat în tiparul religios al schemei: Infern Purgatoriu, Paradis. Învățătura marxist-leninistă ne arată că un artist e cu atât mai mare, mai actual, cu cât e mai ancorat în epocă, cu cât își trăiește mai intens epoca. El poate astfel s'o reflecte realist și să facă din arta lui un puternic mijloc de cunoaștere a realității.

Dante a izbutit să oglindească în « Divina Commedia » realitatea, punând în centrul Divinei Commedia omul. Intr'adevăr, eroul principal al operei sale capitale este omul; omul cu toate pasiunile și avânturile lui,

dela « păcat » până la aspirațiile cele mai înalte precum: dorința de a cunoaște (Ulisse), lupta pentru un ideal (Farinata, C. X. Inf.), iubirea (Paolo Malatesta și Francesca da Rimini, C. V. Inf.), durerea despărțirii de patrie, (C. VIII. Purg.) etc. Eroul principal este omul și divin este omul în « Divina Commedia » pentru toate înălțimile pe care vrea să le cucerească depășind « păcatele » — pentru a ajunge la perfecțiune, la lumină, pace, liniște.

Schema: Infern, Purgatoriu, Paradis, în care e prezentată materia Divinei Commedii nu este decât un tipar foarte răspândit al timpului. Dar bogăția de viață sparge tiparul și se revărsă ca o realitate vie și dinamică în așa fel, încât în cele din urmă scena pe care se prezintă Divina Commedia este întregul Univers.

Divina Commedia izbutește să dea o frescă realistă a epocii și oamenilor ei. Tocmai pentru că poetul nu a trăit în turnul de fildeș, izolat de viață, — a izbutit să prezinte o vastă galerie de tipuri umane, să creeze o operă ce intră în patrimoniul literaturii universale.

Pe eroii a căror sentimente sunt puternice, nebiruite de judecata și prejudecata timpului — pedepsele nu-i strivesc. Sub ploaia de foc, un Capaneo afirmă cu mândrie că ceea ce a crezut în viață, crede și-acum: « *Cum am fost în viață, așa sunt și aici unde sunt mort* » (Inf. C. XIV. v. 5).

Un Farinata degli Uberti, conducător ghibelin, deși zace într'un mormânt de foc până la brâu, își apără totuși, cu vehemență ideile; un Paolo Malatesta și o Francesca da Rimini, a căror iubire fusese considerată vinovată de contemporani, sunt învăluiți de simpatia și atenția lui Dante pentru că iubirea lor a fost mai adâncă decât opreliștile și pentru că, în Infern chiar fiind, ei spun unul despre celălalt: « *Cel care de mine niciodată nu va fi despărțit* » (C. V. Inf); un Catone, care pune libertatea mai presus de viața lui, pe care arși dat-o preferând să moară decât să nu fie liber:

*El caută libertatea scumpul dar* (Purg. C. I., v. 70/71).

Iar cu alții, Dante simpatizează profund, exprimând toată înțelegerea lui umană pentru condiția lor tragică, protestând împotriva celor care i-au ucis. Așa e cazul cu Ugolino (inf. C. XXXIII), care sub motivul unei pretinse trădări, a fost închis într'un turn împreună cu copiii lui și lăsat să piară de foame. Așa e cazul cu Pier della Vigne pedepsit pe nedrept pentru un închipuit furt (Inf. C. XIII). Pia dei Tolmei (Purg. C. XIV) — ucisă de propriul ei soț care voia să ia în căsătorie o altă femeie — e înconjurată de compătimirea și simpatia lui Dante. In gura ei, Dante pune un vers care întruchipează omeneasca dorință de a fi prezent celor dragi, de a fi amintit lor. Ea îi cere lui Dante s'o pomenească celor rămași pe pământ, rugându-l:

*De mine-ți amintește; eu sunt Pia*  
(Purg. C. XIV).

In tiparul medieval al Divinei Commedii, omul nu mai este totuși sfântul cu viziunile mistice și extazele sale: omul are o patrie, are un partid, familie; omul e plin de pasiuni și trăiește din plin. Femeia nu mai e considerată doar ca o ființă care plutește între vis și realitate. Privim la Francesca și ne dăm seama: « e prima femeie a lumii moderne », cum spune criticul italian De Sanctis. Ea își trăiește iubirea și e mândră că, depășind urile și falsele judecăți, stă alături de cel pe care-l iubește.

Vasta frescă critică a societății timpului, prezentată în Divina Commedia nu i-a cruțat pe nobilii dedați la jaf și înșelăciune, a demascat corupția eclesiaștilor. N'au scăpat de critica acerbă, plină de ură a lui Dante nobilii, regii, eclesiaștii nu numai din Italia, dar din întreaga Europă. Tot neamul de regi ai Franței, începând cu Hugo Capet este acuzat de « avariție ». Așa numește Dante setea de dominație și averi a acestor regi, violența și înșelăciunea lor, uzurpările pe care ei le-au produs în Flandra, în Sicilia cu Carol d'Anjou, tot ceea ce au luat Englezilor, și însuși faptul că regele Carol al

II-lea și-a vândut fiica, Beatrice, lui Azzo VIII d'Este în schimbul unei mari sume de bani. Ceea ce Dante numea la regi « avarizia », numește la eclesiaști « cupidigia ». Ei, care pe plan ideologic au aceleleași interese cu nobilimea coruptă, sunt tot atât de corupți în setea și goana lor după averi. Galeria papilor corupți este zugrăvită cu atâta forță critică încât stârnește revolta și indignarea. Sunt arătați la rând, în adevărata lor lumină de corupători și simoniaci, papii Bonifaciu VIII, Clement, Nicolo III, Adriano V, etc. cărora le spune: « *Vi-ați făcut Dumnezeu din aur și argint* ». (Inf. C. XIX v. 106—109).

In punga a treia din Infern stau cu capul vârit în niște puțuri cu smoală papii simoniaci, corupți, venali. Tălpile lor ard sub un foc eteru. Aici stă de douăzeci de ani Nicolo III. Acelaș loc îl pregătește Dante lui Bonifaciu VIII și lui Clemento V. Invectiva lui Dante împotriva Papilor este de o violență, de un sarcasm și de o revoltă care găsește imagini răscolitoare. Iată-i pe papii care se prostiuează cu regii:

*Pe voi, pe papi, vă vede'n cartea legii*  
*Ioan, în chipu-acelei mare mișele*  
*ce sta pe ape și curvea cu regii.*  
(Inf. C. XIX. v. 106—108)

Curia Romană care se unise cu regii puternici pentru a aduna averi, este reprezentată de poet ca o prostituată care se vinde pe bani, iar cei cu care Curia se unește pentru a-și satisface pofta de bogății sunt reprezentați printr'un uriaș cu care prostituata se sărută, în vreme ce-și rotește privirile de jur împrejur, în căutare de noi amanți care să-i dea alți bani:

*Și singură ca și-un castel pe munte*  
*obraznică pe monstru-o curvă stând*  
*plimba'mprejur lascive-ochiri mărunte*

*Și-alături lângă ea, străjer pârând*  
*Să nu i-o fure, o nami!ă'n picioare,*  
*și-așa ei se pupau din când în când.*

(Purg. C. XXXII, v. 148—154)

Cârdășia între Vatican și clasele exploatare — cârdășie existentă și în Italia zilelor noastre — începuse să fie demascată în urmă cu aproape 650 ani de Dante. Imaginea, aspectul sub care ne este prezentată unirea aceasta de interese venale este necruțătoare.

Împotriva Papilor corupți, Dante a dus o luptă acerbă. Deaceia șirul lor e nesfârșit în Divina Commedia. Iată-l pe Adriano V în Cântul XIX din Purgatoriu (Vers 99), pedepsit pentru păcatul avariției; iată-l pe Martinio IV în Cântul XXIV din Purgatoriu, pedepsit pentru păcatul lăcomiei. Iată-l pe Bonifacio VIII, acuzat de Sf. Petru de a fi făcut din cimitirul cu relicve sfinte o cloacă de sânge și murdărie, în care violența și corupția și-au dat frâu liber:

*Făcu din cimitirul meu ospiciu  
de sânge și putori, cari pentru-acel  
pervers svârlit de-aici sunt un deliciu.*

(Paradis C. XXVII. v. 25—28)

Intr'o perioadă de dominație a Bisericii, Dante îndrăznește să-i critice pe Papi, — îndrăznește să critice Curia Romană. Luptând împotriva acesteia, Dante a luptat implicit împotriva feudalismului. Nu numai pentru că această Curie Romană era în Italia — atunci ca și astăzi — posesoarea celor mai mari latifundii, dar și pentru că reprezenta însăși ideologia feudalismului, pentru că atunci ca și astăzi ea masca exploatarea prin iluzii religioase. Ori, în măsura în care a criticat feudalismul, opera lui Dante a jucat un rol progresist pentru distrugerea bazei vechi feudale și victoria noii baze. Critica Papalității posedoare de bunuri, hulpavă dar și avară în acelaș timp, coruptă ca o «prostituată» și mergând mână în mână cu puterea regilor pentru acapararea de avuții, este unul din aspectele cele mai pregnante ale criticii vremii în Divina Commedia.

Dar există în Divina Commedia și critica viciilor burgheziei care se ridică.

Dante critică din noua Florență aspectul bogăției desfrânate, al luxului, al desfrâului

celui mai josnic «sardanapalic», cum îl numește el, critică trândăvia doamnelor recent îmbogățite care disprețuiesc torsul lănei ca fiind treabă de servitoare, critică faptul că prin introducerea zestrei, căsătoria devine un act de vânzare-cumpărare (Paradis, C. XV, v. 100-109). Dante critică acel «cavalierism», acela «melancolie» acele «relații idilice», pe care le va ironiza mai târziu Marx în Manifestul Comunist.

Continuând tradiția poezilor realiști, a poezilor anonimi Goliarzi, Dante folosește puternice imagini realiste, o limbă colorată cu expresiile cele mai directe, mai neînvaluite. Limbajul realist al lui Dante a fost creat de însăși necesitatea de a descrie aspectele josnice ale acelor pături.

Erau astfel svârlite cât colo canoanele răsuflete ale artei medievale, proslăvind teama de exprimare a realității.

Dante a văzut și aspectul negativ al nouilor rândueli care începeau să se înfiripe, bazate pe comerț și puterea banului.

Dacă la critica socială, adăugăm printre altele și invectivele pline de sarcasm și luciditate la adresa diferitelor cetăți ale Italiei, prin care se înfieră tot ce era mai josnic, mai demn de dispreț în ele, e lesne de judecat valoarea educativă, valoarea etică a Divinei Commedii. Intr'adevăr, desvâluirea rânduelilor antiomane are o valoare educativă pentru toate timpurile.

Astfel, de exemplu, societatea Genevei e înfierată pentru corupția ei, pentru perversitatea ei (C. XXX Ib. V. 151—152); în cetatea Lucca, un alt aspect al aceleiași societății corupte îl prezintă banii care fac din «nu» da; aici dreptatea se vinde pe bani:

*In urbea lor, că-i bine garnisită  
sunt toți pungăși, afară de Bontur  
din «nu», pe bani fac «da», într'o clipită,*  
(Inf. C. XXI, v. 40—43)

În societatea cetății Siena, Dante vede cuibărită «vanitatea» marile dorinți de cucerire, întemeiate pe lacome pretenții.

Iar între zidurile cetății Pisa, (C. XXXIII Inf. v. 79) cruzimea acestei societăți se manifestă în chipul cel mai barbar. Aici a fost lăsat să piară de foame într'un turn, contele Ugolino cu copiii lui. După ce copiii muriră, Ugolino înebunit de foame i-a mâncat, pentru ca în cele din urmă să piară și el. Pentru Pisa care a tolerat această nelegiuire, Dante are cuvinte de adâncă indignare:

*Ah, Pisa, Pisa, mlaștină a rușinii*

*Că dacă de Ugolin ei s'von făcură  
că el prin cetățui te-ar fi trădat  
ce-aveai să pui copiii-așa'n tortură?*

(Inf. C. XXXIII, v. 79—88)

Asupra Pistoiei, Dante chiamă focul, pentru ca răul ce domnește acolo să fie stârpit; iar pe stăpânitorii din Arezzo li demască drept niște violenți care urlă și rag mai mult decât îi țin puterile, amenințând veșnic cu războiul.

Bolognezii sunt înfierați pentru « avaritia » lor (Inf. C. XVIII v. 63). Padova dă infernului tributul său de cămătari care sug sângele cetățenilor. Puglia suferă din cauza sgarceniei conducătorilor și din cauza lăcomiei oficialilor.

Intr'o scrisoare către Mina Kautsky, Engels l-a caracterizat pe Dante drept un poet cu tendință.

*« Părintele tragediei Eschil, și părintele comediei, Aristofan, au fost amândoi în mod hotărît poeți cu tendință, tot așa cum au fost Dante și Cervantes ».*<sup>1)</sup>

Dante a scris de pe poziția unui artist angajat, care a făcut din cuvânt o armă, din arta lui un mijloc de luptă pentru triumful unor idei, pentru ca omul să fie eliberat din ignoranța și obscurantismul medjeval, să cunoască realitatea și să fie stăpânul ei. A susținut necesitatea participării la luptă combătându-i pe adepții căii de mijloc.

Așa numiții « Ignavi » (Indiferenți), despre care Dante vorbește în C. III din

Infern, credeau tocmai că se pot ține deoparte și trăi astfel liniștiți. Dar numindu-i niște « nenorociți care niciodată n'au fost vii », Dante a subliniat că *de fapt ei nici n'au trăit*. În concepția lui Dante, viața înseamnă luptă — a trăi înseamnă a te situa de o parte sau alta a baricadei; a nu face aceasta, înseamnă a fi un vierme care se târâște pe pământ. Pedepsa la care acești Ignavi sunt supuși în Infern este de a fi înțepați de viespi și muște mari care le brăzdează obrazul cu sânge. Sângele se amestecă cu lacrimile lor de durere. Iată aprecierea plină de dispreț a poetului:

*Nici Drept, nici milă pentru ei în veci;  
nici unu'n lume nicio faimă n'are;*

*Prea mult vorbim de ei, tu-i vezi și treci.*

(Inf. C. III. v. 49—52)

Dealtminteri, conceptul acesta care-și găsește exprimarea pe plan artistic în « Divina Commedia », fusese expus teoretic de Dante și în « De Monarchia » și « Convivio ». El arătase în « Convivio » (Banchetul) că omul nu-și ajunge sie-și și deaceea e necesar să fie cetățean. Dar fiindcă omul învață prin ajutorul « intelectului posibil », scopul colectiv al umanității ar fi, după el, virtutea « intelectivă », dar nu aceea care se oprește la idei, ci aceea care cuprinde și practica. Dacă activitatea intelectuală este coordonată cu cea practică, viața politică capătă caracter de știință. Politica, arată, Dante, trebuie să realizeze practic ideile înaintate. Dreptatea nu există, a arătat Dante, acolo unde există lăcomie de bogății dar mijloace sărace, lipsă de bunuri. De aceea, dreptatea va trebui s'o împartă, după părerea sa, un monarh, pentrucă are virtute și dragoste, adică acele calități pe care el le pune în seama mult așteptatului conducător, despre care vorbește în cântul dela începutul « Infernului ».

Monarhul acesta, care în concepția lui Dante trebuia să fie « supusul supușilor săi » (il servo dei servi) urma să restabilească pacea mult frământatei lui cetăți, urma să aducă unirea și unitatea tuturor

<sup>1)</sup> Fr. Engels: *Scrisori către Mina Kautsky*, 26 Nov. 1885, op. cit.



cetățenilor Italiei, ba chiar a lumii întregi. Vederile lui Dante în această privință erau conforme cu mersul firesc al istoriei. În acel talmeș-balmeș general — cum spune Engels — «*regalitatea era elementul de progres — aceasta este limpede*». ) Pentru unitatea între acele cetăți risipite și sfâșiate de discordie și vrajbă, Dante a luptat din toate puterile lui, a suferit și a trebuit să cutreere ca exilat politic pământuri depărtate de scumpa lui cetate. Patria și-a cântat-o Dante asemuind-o cu o grădină, la amintirea căreia suie în el fiorul sfânt al dorului de pământul natal:

*Era pe timpul care aduce dor  
și inima'n vâslaşi de jale-o frânge,  
În ziua când le-au zis: Drum bun, ai lor*

*Când inima'n pelerini se strânge  
Când cânt'un plop dulce în depărtare  
ce-a zilei moarte acolo parc'o plânge.*

(Purg. C. VII)

Dante a dat glas durerii sfâșietoare resimțite de cel ce pleacă departe de tărâmul iubit, neștiind când se va întoarce. Sunt versuri care dau glas durerii resimțite de el însuși, în vremea exilului. Amintirile de cei dragi «*înmoaie*» inimile în faptul serii; dorul te «*străpunge*» în clipa când revezi în minte chipul prietenilor scumpi lăsați departe. Aici, ca și în alte părți ale operei lui, se simte cum inima poetului bate puternic pentru prieteni, pentru prietenia între oamenii cu idei comune. El va vorbi cu aceleași accente calde despre Guido Cavalcanti, despre Lapo, — poeți cu care a fost prieten toată viața.

Tabloul vrajbei care «*roade*» cetățile Italiei — cetăți pe care poetul le-a cunoscut în timpul exilului — e puternic reliefat în cântul VI din «*Purgatoriu*». Mânia lui Dante se amestecă aici din belșug cu durerea în fața trupului fărâmițat al Italiei care nu vrea să recunoască un

conducător unic, care să frâneze urile, să o îmblânzească, să-i vindece răniile și să unească laolaltă pe cei care au de fapt «*un singur șant și zid de apărare*» comun. «*Realizarea arzătoarei dorinți a lui Dante ar fi însemnat — așa cum mai târziu s'a și petrecut — un pas spre unitatea Italiei, înăuntrul imperiului condus de acel monarh în stare să asigure pacea. El numește Italia un «han al durerii» din cauza luptelor interne, un «furnicar» al luptelor politice între diferitele cetăți conduse de diferiți prinți, lupte care o împedica de fapt să se desvolte și să prospere economiceste:*

«*Nici o țară din lume — arată I. V. Stalin — nu poate spera într'o serioasă dezvoltare economică și culturală dacă n'a reușit să se elibereze de fărâmițarea feudală și «de certurile dintre prinți»<sup>1)</sup>.*

Iată tabloul desbinării între cetățile Italiei care nu-și recunosc un «*pilot*» și sunt exploatare de «*baroni*»:

*Oh! slujnico Italie! Trist ospel  
și navă'n viscol ce-ai pierdut pilotul,  
nu doamnă de provincii, ci bordel.*

(Purg. C. VI. v. 76—79)

*Și-acum trăiesc în focul desbinării  
cei vii ai tăi, mâncându-se cănește  
câți au un șant și-un zid de apărare,*

*Ai mării țărmi, nemernico-i privește  
în jurul tău, și caut'apoi în tine  
de-ai vreun partid ce'n liniște trăiește*

(Ibid, v. 82—88)

*Hai vezi cum plite cum îți sug poporul  
baronii tăi și curm'a lor păcate*

(Ibid, Vol. 109—111)

*Hai vezi cum la Roma plângând se sbate  
și zi și noapte, o văduvă săracă:  
decă nu ești cu mine Împărate?*

*Hai vezi cum se iubesc ai tăi.*

(Purg. C. VI. v. 109—116)

<sup>1)</sup> Fr. Engels: *Decăderea feudalismului și iridicarea burgheziei*, Ed. P.M.R. pag. 13.

<sup>1)</sup> I. V. Stalin: *Salut adresat cu prilejul aniversării de 800 de ani ai Moscovei*, — «*Pravda*», 7 Sept. 1947.

Exilul pe care l-a suportat atât de greu departe de Florența în care se născuse, nu este totuși pentru poet un prilej de resemnare și de încetare a luptei. În exil fiind, el a scris epistole cu un conținut de luptă, dintre care unele reprezintă un adevărat manifest ce cheamă la încetarea hărțu- elilor dintre cetăți și la crearea unității Italiei sub conducerea unui monarh.

Aproape în toate epistolele sale, Dante a îndemnat popoarele și principii Italiei să renunțe la războaie, să recunoască un singur conducător.

*«Voi cei care plângeți asupriți, avântați-vă inimile, pentru că salvarea voastră e aproape (venirea lui Henric VII — N.A.)... frângeți răzoarele urilor care au copt în voi... și nu alungați dela voi bunătatea celui de Sus, ca piatra care în dimineți alungă roua; ci lăsați să încolțească și să ia viața în voi, ca într'o vale fecundă, verdeața colcând de sevă; verdeața, spun vouă, roditoare de pace adevărată».*

(Epistola către popoarele și principii Italiei)

Cât de consecvent a mers Dante pe linia luptei pentru realizarea păcii între chinutele cetăți ale Italiei și pentru realizarea unității Italiei, o dovedește printre altele și epistola adresată Florentinilor, în momentul când aceștia se pregăteau de război împotriva lui Henric VII pe care Dante îl considera tocmai monarhul indicat să asigure unirea. Este epistola care începe cu celebrele și dureroasele cuvinte: «*Dante Alighieri, Florentin, exilat pe nedrept... către Florentinii dinăuntrul cetății...*»

«Cetățeanul Alighieri» este printre aceia care au suferit cel mai mult de pe urma luptelor de partid între cetăți, tocmai pentru că fusese exilat odată cu cucerirea puterii de către Ghibelini. Durerea de a fi departe de patria lui, Florența, străbate opera lui Dante dela un capăt la altul. Dante amintește la tot pasul de dorul ce-l mistuie departe de oamenii dragi lui din cetate, de tristețea peregrinărilor printre străini, care, chiar când sunt ospitalieri, rămân totuși niște străini pentru el, de apriga soartă pe care o creează condiția de exilat. Dar durerea lui are în ea puterea combativității. Într'a-

devăr, în exil fiind, Dante n'a renunțat nici un moment la luptă; în acest timp a scris el «*Il Convivio*», Epistolele către Firenze, «*De Monarchia*», operă de teorie în care precizează verirea unui monarh care să asigure pacea, iar în cele din urmă opera care a rămas moștenire veacurilor, «*Divina Commedia*». Biograful lui Dante, Leonardo Bruni, citează, printre altele epistole și una rămasă pierdută, care începe cu vintele: «*Popor al meu, ce ți-am făcut eu ție?*» În aceste puternice cuvinte răsună apelul patetic al lui Dante către poporul de lângă care a fost obligat să plece; iar dureroasa întrebare «*Ce ți-am făcut eu ție?*» înseamnă revendicarea unui drept, cererea ca un popor pentru care el lupta din afară să-l readucă în sânul lui, în cetatea dragă, reparând astfel nedreptatea comisă.

Iată cum, în câteva rânduri din «*Banchetul*», descrie Dante condiția tragică a exilului:

*«... Sunt ca o corabie fără pânze și fără cârmă, mânată din port în port, din țară în țară de vântul uscat care trece prin dureroasa mea sărăcie... aproape peste toată întinderea pe care se vorbește această limbă am cutreierat, rătăcitor, aproape neori cersind, arătând astfel, împotriva voinței mele, rana pricinuită de destin... (Le opere minori di Dante Alighieri, comentate de Domenico Guerni, «Convivio», p.152).*

Amărăciunea exilului, Dante a gustat-o din plin. În cântul XVII din «*Paradis*» ea este exprimată în cuvinte rămase celebre:

*Vedea-vei tu cersită pe cărări  
Ce pâne-aduni, și cât de-amară cale  
să urci și să scobori străine scări.*

(Par.C.XVII,v.58—61)

Durerea aceasta atât de mare pe care Dante a purtat-o cu sine în exil, a fost în același timp și măreață. Ea a știut să învingă chemarea spre patrie, atunci când i s'au oferit condiții de amnistiere nedemne și rușinoase. A recunoaște că a defraudat și delapidat, a recunoaște această falsă învinuire și a se căi public — iată un preț pe

care Dante n'a acceptat să-l plătească. Demnitatea lui de om cinstit și mândru de a fi luptat neîncetat pentru întoarcerea într-o patrie așa cum o visa el, liberă și unită, îl face să refuze cu indignare și revoltă această «invitație» de reîntoarcere. În epistola adresată «Unui prieten florentin», răspunsul lui e răspicat și hotărât: preferă să nu se mai întoarcă niciodată, decât să-și încalce demnitatea:

*«Aceasta-i așadar revocarea prin care e chemat în patrie Dante Alighieri, după ce a pătimit exilul timp de atâția ani...»*

*Nu, nu aceasta este calea întoarcerii în patrie. Dar de se va găsi vreo altă cale care să nu întoarne sau să nu clinească întru nimic faima și onoarea lui Dante, atunci pe această cale eu voi păși cu pas grăbit. Dar de cumva o altă cale nu există ca în Florența să mă întorc, atunci eu în Florența nicio dată n'o să mai intru!»*

Această atitudine demnă și fermă, Boccaccio o va aprecia în cuvinte de admirație:

*«Oh! Dispreț demn de laudă — cu câtă bărbăție ai răspuns, îndăbușind arzătoarea dorință a reîntoarcerii în patrie pe o cale mai mult ca nedemnă pentru un om hrănit în sânul filosofiei.»*

Cât de puternic și de adânc a trăit în Dante sentimentul iubirii de patrie, ale cărei pământuri le-a cântat, se poate vedea în nenumărate versuri din «Divina Commedia». Obsesia dorinței de a fi împreună cu oamenii dragi ai Florenței o aflăm în acele versuri din C.VI din Purgatoriu unde Dante cântă regăsirea între cei născuți pe același pământ. A fost destul ca Virgiliu să rostească numai cuvântul «Mantova» pentru ca acest sunet drag auzului lui Sordello, poet născut și trăit tot la Mantova, să-l facă atent la cererea poetului antic de a-i arăta un drum mai bun. «Mantova», spune Virgiliu; «Mantova» sunt, îi răspunde Sordello. E cuvântul cheie care-i apropie unul de altul, cuvântul poartă de intrare în sufletul lui Sordello.

Iar întâlnirea cu Farinata, cetățean florentin ghibelin este la rândul ei un prilej

ca Dante să amintească de noblețea patriei lor:

*Te rog, Toscan, oprire'n pas să pui,*

*.....*  
*Căci ești născut cum graiul te arată*  
*din nobila cetate cărui eu*  
*povară poate-i fui odată.*

(Inf.C.X.V.22 — 288)

Dante a iubit poporul Florenței: și avem toate motivele să ne dăm seama că atunci când e vorba despre «poporul Florenței», înțelegea pe acei a căror noblețe sufletească era câștigată prin merite personale, îndrăzneală și bărbăție în luptă, prin muncă pentru creșterea și prosperitatea cetății. Dante disprețuia noblețea sângelui și prețuia noblețea meritelor, așa cum reiese din adeziunea sa la principiile aceluși «Doice Stil Nouvo»: (gingașului stil nou) pe care îi prețuia, «il cor gentil» — adică nobilimea. Acelaș lucru îl dovedesc aceste versuri din «Paradis», care subliniază cât de neînsemnată (poca) este noblețea sângelui față de noblețea inimii:

*O tu sărmand ești a sângelui noblețe*  
*Deși faci pe om înfumurat să fie...*

Dar nu numai atât. Dante a înțeles să-și scrie poemul în limba poporului, cum era denumită pe atunci italiana în raport cu latina care era limba păturilor de sus, a păturilor culte. Și-a scris «Divina Commedia» adică opera capitală a vieții sale, în graiul popular, fără a se gândi dacă astfel va căpăta sau nu cununa de lauri cu care erau încununați pe atunci poeții la modă. A renunțat la această glorie pentru că îi era clar că numai scriind într-o limbă accesibilă tuturor celor care vorbesc Italiana va putea da circulație largă ideilor și sentimentelor nobile exprimate de el.

Dante este astăzi primul mare poet italian, în deplinul înțeles al cuvântului.



ascunde dincolo de ele, ideia folosirii motivelor artei populare, (Dante a folosit în Divina Commedie legende și motive populare) sunt idei care împing înainte dezvoltarea societății, spre progres.

Opera lui Dante este în acelaș timp o înaltă școală a unor astfel de idei: dragostea de pământul natal către care dorurile poetului se îndreptau cu aprindere în exil, prietenia nezdruncinată, dorința

de cunoaștere și experiență, iubirea nebiruită de niciun obstacol, și atâtea altele.

Realismul operei dantești precum și valoarea ei durabilă reprezintă un triumf al artei care și-a extras conținutul din viață, al participării nemijlocite a artistului la viața cetății, al faptului că Dante a fost — așa cum spune Goethe — că sunt toți marii artiști ai lumii «ochii, urechile și vocea» epocii lui.

## ÎN LAGĂRELE MORȚII \*)

Mauthausen — lagărul morții, în zori, sub un cer de cenușă, pe care soarele nu s'a ivit încă.

Imprejmuiți de ziduri grele de granit, în curtea interioară a lagărului stau mii de oameni. Oameni goi. Hainele sunt lăsate în barăci. Sadism nazist.

Pe ziduri, pe clădiri, soldați și mitraliere. Deasupra lagărului, tăcere.

Trec orele. Tăcerea înghețată e spartă de o voce puternică, răzbind din megafone. Se anunță agresiunea fascistă împotriva Uniunii Sovietice. E o veste tragică adusă unor oameni despuiați.

« Rămânem nemișcați, tăcuți. Aproape că ai putea auzi aerul încălzit cum pâlăie și vibrează pe pietrele de granit. Peste patru mii de oameni stăm în pielea goală și ascultăm acest eveniment care va răscoli istoria.

Suntem cu mâinile goale între zidurile de granit. Sute și mii de pumni se înclătează. Ochii privesc scânteetor către mitraliere ».

Prin imaginea aceasta — pe care o întâlnim în paginile însemnărilor grupate sub titlul « Unde este Unire » — I. Nedelcu a izbutit să înfățișeze artistic cele două tabere care se înfruntau în lagărul dela Mauthausen. Deoparte naziștii — cruzime, bestialitate, sadism rece ; de cealaltă, internații — rezistență surdă, opoziție organizată și încredere ; mai ales încredere. Încredere în puterile proprii, încredere în forțele vii ale istoriei, încredere în viitor.

« Toate cuvintele sunt poetice dacă sunt cuvintele vieții » spunea Louis Aragon. Lăr-

\*) I. Nedelcu : *Unde este Unire*. E. S. P. L. A., 1950.

gind aria de aplicare a cuvintelor marelui poet francez, ajungem la adevărul cunoscut că toate faptele brute, nude, ale vieții, pot deveni fapte literare dacă sunt transmise în chip plastic prin ceea ce au ele mai tipic.

Însemnările lui I. Nedelcu confirmă acest adevăr. Materialul de viață cuprins în paginile volumului este uriaș. O adevărată epopee este transmisă direct, fără artificii. Eroii epopeii sunt comuniștii, luptătorii antifasciști, voluntarii brigăzilor internaționale din Spania.

« Unde este unire » constituie un rând în marea istorie a brigăzilor internaționale. E istoria unui grup de foști voluntari din războiul de independență din Spania, ajunși în lagărele hitleriste de exterminare.

Viața de infern a lagărelor, în care singurul curent de aer proaspăt, curat, îl constituie lupta comuniștilor, speranța în viitorul luminos, e redată prin mijloace simple. Ele nu diminuează dramatismul situațiilor, nu scad temperatura momentelor de viață.

Să ne amintim imaginea oamenilor goi, cărora li se aduce vestea războiului fascist împotriva Țării Sovietice. Imaginea este impresionantă, cu toată simplitatea ei. Am spune chiar, tocmai datorită acesteia. Orice « literaturizare », orice încercare de a « stiliza » materialul de viață, de a-l comenta, ar fi însemnat sirop dulceag turnat peste esența tare, aspră, a vieții.

Scriitorul nu a procedat însă astfel. Simpla opoziție a oamenilor despuiați de haine și a soldaților mânuitori ai mitralierelor de pe ziduri și clădiri e elocventă. Ea sugerează înfruntarea a două lumi. De o parte, forța brutală și neomenoasă ; de cealaltă, umanitatea despuiață, dar înarmată cu curaj, conștiință și încredere.

Nimic nu e de prisos în construcția imaginii. Nici zidurile de piatră, nici pavajul rece și nici măsurile militare transmise prin megafoane unor oameni înfometați, pe care-i pândește moartea. Toate aceste detalii completează atmosfera.

Imaginea o întregeste un cer cețos, cenușiu.

La întâlnirea acestor linii, imaginea se desvăluie, bogată în înțelesuri. Ea sugerează cruzimea hitleristă și forța morală a internaților din marile țăruri de sârmă ghimpată.

Și cititorul capătă convingerea că zidurile grele de granit se vor prăbuși înaintea oamenilor despuiți și că un alt cer, luminos, senin, va priveghia deasupra.

Pentru ca scriitorul să construiască o asemenea imagine a fost necesar un proces de triere, de selectare a faptelor vieții. Au trecut prin ciur amănuntele minore și au rămas marile momente ale vieții. Transmiterea lor în chip sugestiv stă la baza frumuseții imaginii.



Mauthausen... Lublin... Auschwitz...  
Trei lagăre naziste de exterminare. Trei uzine monstruoase ale morții.

De acolo au fost rupte fragmentele de viață cuprinse de cartea lui I. Nedelcu. Paginile însemnărilor sunt grele de fapte. În ele sunt consemnate într'o formă directă, abruptă, nenumărate momente care au valoarea faptului trăit direct, cu putere.

I. Nedelcu declară că nu și-a propus să creeze o operă literară. Atitudinea de modestie a scriitorului față de propriul său scris nu este deplin justificată. Autorul însemnărilor nu a fotografiat în chip plat realitatea. De cele mai multe ori, din vălmășagul vieții de lagăr au ieșit la iveală — în paginile cărții — doar acele fapte și momente care cuprind în ele miezul, semnificația existenței de suferințe și luptă duse în lagărele hitleriste. În general, făcând aceasta, scriitorul nu a mers pe linia interpretării seci, ci a căutat și a găsit mijloace artistice prin care și-a înfățișat materialul de viață.

În ultimă analiză, două sunt aspectele puse puternic în lumină: cruzimea nazistă și rezistența internaților, rezistență luminată de focul încrederii în triumful cauzei drepte. Atunci când a izbutit să dovedească aceasta, scriitorul a făcut și operă artistică. Operă artistică, pe care o caracterizează construcția îndrăzneată, cu desmodăminte neașteptate și contraste izbitoare, operă în care adevărul vieții iese la iveală, transmitând cititorului certitudinea că acest adevăr va triumfa.

Și atunci se poate vorbi de măiestrie artistică. Ea înseamnă — cum arăta C. Fedin la a doua consfătuire unională a tinerilor scriitori sovietici — «arta de a reda marele adevăr al vieții».

În cartea sa I. Nedelcu a izbutit de cele mai multe ori să redea acest «mare adevăr». Există pagini zguduitoare în care cruzimea nazistă apare în toată hidoșenia ei. Pentru a demonstra aceasta, efortul scriitorului s'a desfășurat pe linia găsirii celor mai semnificative fapte.

Iată doar câteva din acestea:

Lublin... Au sosit deportații evrei din Varșovia. Printre ei, mulți copii. Inapți pentru muncă — după formula hitleristă —. Și.... într'o primăvară frumoasă, încolonați câte doi, au pașit printre straturi de flori spre ușa crematorului. «De acolo n'au mai ieșit niciodată».

«Crematoriul n'a fost în stare să mistuie atâtea trupuri omenești. Pe hipodromul comandamentului, împrejmuț cu parapeturi înalte, se înălțau stive imense de trupuri omenești și lemne. Peste ele s'a turnat gaz lampant. Nici așa n'au putut fi nimicite toate cadavrele. Resturile au fost aruncate în camioane și transportate în pădure.

Baia și gazarea se făceau noaptea. Pentru asigurarea strigătelor și țipetelor se punea în funcție un tractor puternic, marca Bullog; sgomotul motorului întrecea țipetele oamenilor.»

Treblinka... un lagăr ascuns între păduri. Lângă Vistula. Barăci mari și lungi. «Întră în ele trenuri întregi. Se închid porțile. N'au ferestre. Se dă drumul la gaze. Apoi

se deschid porțile, se scot morții din vagoane și trenul pleacă mai departe gol... și echipele care lucrează acolo, sunt omorâte din când în când... Nimceni nu scapă de acolo... »

*Tot Lublin. Dimineață călduroasă de vară. Pe o aleie din lagăr un deținut și o deținută stau de vorbă. Apare comandantul adjunct al lagărului. O bestie SS însoțită de o altă bestie, un câine lup de o mărime și cruzime neobișnuită. Câinele este asmuțit ; se repede asupra deținuților, le rupe vestimintele, le sfâșie carnea. Jocul diabolic continuă până când pornirile sadice ale comandantului sunt satisfăcute.*

*Victimele sunt culcate la pământ și silite să stea astfel până la apelul de seară.*

*Acelaș comandant SS pândește ore întregi așteptând ca fructele din arbori să-i ispitească pe internați : și-i ispitec.*

*Atunci trage cu revolverul...*

*În mîntea cititorului se întipăresc puternic aceste crâmpee întunecate de viață. Ele nu vor putea fi șterse cu ușurință. Sămânța urii drepte va încolți pe un teren prielnic.*

*Se poate vorbi aci de o valoare artistică autentică. În spatele răcelii aparente, a consemnării seci, se ascunde un cunoscut procedeu artistic. Scriitorul nu comentează faptele. Le lasă să vorbească singure. Și faptele sunt grăitoare.*

*Măestria scriitorului constă însă în selectarea lor din materialul brut al vieții și în felul în care utilizează contrastul ca procedeu artistic. El pune în relief cruzimea și bestialitatea, le face mai hâde, mai respingătoare.*

*I. Nedelcu, folosește adesea în construcția contrastului, natura:*

« Pe la sfârșitul lui Octombrie, ne-am bucurat de o toamnă frumoasă. Zile senine, un soare strălucitor. Seara, pe când stăteam la apel, apusul fermecător al soarelui ne îmbăta privirile. Munții din depărtare parcă se răsfrângeau pe cer prin nouri delorizant, desfășurați în lanțuri lungi. Fiecare șir era de o altă culoare, albastru, verde violet, portocaliu, pictat pe un fond colorat în nuanțele unui azur

viu, mai întunecat pe măsură ce se apropia de zenit.

Apelul se sfârșise și totuși ne țineau mai departe în formație, cu șapca în mână. După o așteptare mai lungă, iată că de dincolo de gard vedem trecând un grup de civili urmați de S. S. Se duceau îndărătul atelierului de fierărie, care era în apropierea noastră. Îi auzim când se opresc. Comenzi. Tropăit de bocanci. Țăcănitul închizitoarelor de arme. O scurtă tăcere.

Soarele coborîse sub linia orizontului. Ultimele sale raze scăpau printre nouri aurii, lucind tot mai slab. Culorile de cer deveneau tot mai bogate, mai închise, mai calde.

Deodată, se auzi răpăitul unei salve.

Nuanțele închise luau cu încetul locul celorlalte. Galbenul deschis începea să bată în portocaliu, acesta în roșu, în violet. La intervale scurte, se auzea din nou răpăitul salvei.

Când ultimele culori se stinseră pe cer, salvele încetară și ele ».

*Același procedeu este folosit și în episodul în care este relatată gazarea copiilor. Nevinovăția, curățenia acestora se conturează și mai puternic prin prezența straturilor de flori printre care pășesc încolonați.*

*Ochiul parcă vede șirurile de copii pășind mână în mână, printre straturile de flori, spre ușa neagră a crematoriului.*

*Și ura crește atunci mai puternic, mai fierbinte.*

*De multe ori forța contrastului e dată de opoziția între sentimentele curate de dragoste ce se infiripă și între puterea brutală și opresoare.*

*Așa se întâmplă în episodul cu cei doi deținuți asupra cărora este repezit câinele lup al comandantului S. S.*

*Cine știe câte cuvinte duioase și dragi n'a întrerupt năvala brutală a câinelui...*

*Există în paginile cărții lui I. Nedelcu o imagine care generalizează în chip artistic, cu o mare putere de convingere, viața lagărelor hitleriste:*

« Fără ca cineva să fi clipit din ochi, fără o mișcare, în cea mai mare liniște, se face numărătoarea tuturor internaților



din lagărul Mauthausen. Și ținând seama că programul zilei este același în toate lagărele, se poate spune că în toată Germania, în clipa aceea, sunt numărați în cea mai mare ordine, liniște și curățenie, sutele de mii de oameni înfometați, rași în cap, aliniați la umbra crematoriilor cu hornuri înalte și negre, mirosind a carne arsă. Comandantul de raport primește raportul dela fiecare S. S. în parte...

Postul de radioemisiune anunță în acest minut numărul total al internaților la comandamentul central din Berlin al lagărelor de concentrare. Acolo, cifrele cresc în fiecare zi; dar un monstru cu ochelari, privind cifrele crescânde, își freacă bărbia nemulțumit și spune sacadat, cu vocea lui ca de gheață: —Nu e încă destul! Ritmul trebuie mărit! Dușmanii imperiului sunt încă numeroși ».

*Imaginea izbutește să precizeze cu multă forță aspectele esențiale ale vieții lagărului de exterminare. Contrastul, procedeul obișnuit al lui I. Nedelcu, este folosit și aci în chip sugestiv.*

*Oameni înfometați, goi, vecini cu moartea, slăbănuind în crematorii, sunt aliniați, numărați în ordine și curățenie ».*

*Imaginea are valoare și prin aceea că ea izbutește să dea, — pornind dela momente trăite într'un lagăr — perspectiva largă, generală, a lagărelor morții.*

*Nu toate aspectele vieții de lagăr sunt însă la fel de plastic, de sugestiv înfățișate. Unele din ele sunt înregistrate doar în chip plat, sec, niște simple informații, în care dispare tragismul situațiilor. Aceasta pentru că autorul n'a mai prezentat faptele, ci s'a mulțumit să vorbească doar despre ele. În felul acesta ele au fost stoarse de sevă.*

*Iată un exemplu: « În lagăr au fost aduși vreo două sute de partizani. Operau în regiunea păduroasă din Zamosci. Au fost internați într'o baracă special păzită, din sectorul trei, îngrădită cu sârmă ghimpată și având ferestrele acoperite tot cu sârmă ghimpată. Nimeni n'are voie să se apropie de baraca lor. Interogatoriul li se ia ziua, când majoritatea internaților*

sunt la lucru. Cei rămași pentru corvoadă ne povestesc lucruri înspăimântătoare despre cele ce se petrec în baracă.

După zece zile dela sosirea lor au fost duși pe jos, undeva. Nimeni n'a aflat ce s'a întâmplat cu ei ».

*Deasemeni, evadările, adevărate evenimente ale vieții de lagăr sunt adesea descrise într'o manieră înghețată, lipsită de interes. În felul acesta, lupta dusă de către internați apare sărăcită, perspectiva ei limitată.*

*Chiar în prezentarea ororilor comise de hitleriști, este utilizată uneori o manieră seacă: « crematoriul răspândește într'una coloane groase de fum, cu un miros înăbușitor, greșos ».*

*Toate aceste deficiențe decurg din felul cum Nedelcu a interpretat — rareori — materialul factual cuprins de însemnările sale. Scriitorul nu a acordat atunci suficientă atenție momentelor puternice, semnificative. Neacordându-le locul cuvenit în construcția imaginii, veridicul a fost redus și prin aceasta a pierdut și artisticul.*

*În prezentarea vieții de lagăr, I. Nedelcu a accentuat asupra cruzimii hitleriste, asupra neomenoasei « ordine » prusace, asupra mecanizării morții pe baze « științifice ».*

*În această direcție autorul a izbutit să dea imaginii veridice emoționante.*

*În prezentarea celuilalt aspect al vieții de lagăr, (care, firește, nu poate fi conceput în chip izolat de primul) — în prezentarea oamenilor și a luptei lor — autorul a adoptat procedeul schițării. Notația aceasta, care nu exclude adâncimea, face parte din specificul însemnărilor literare, care nu urmăresc o desfășurare epică de natura celei existente în roman sau nuvelă. Există în lucrarea lui I. Nedelcu unele figuri care trec prin fața ochilor cititorului, dar nu se pot șterge cu ușurință, deși sunt prezentate doar în câteva linii. Atunci când la baza schiței stăruie fapte care pot contura o latură a personalității umane, omul se desvăluie ca o ființă autentică.*

*Așa se întâmplă cu Bogen; bătrânul muncitor german, care luase parte la campania de ajutorare a tinerei republici sovietice, este un personajiu de care sunt legate*

unele din momentele de desfășurare a acțiunii. Chipul lui Bogen nu este introdus artificial în economia acțiunii. El se reliefează din însăși desfășurarea ei, fie că este vorba de emoționanta întâlnire a bătrânului muncitor german cu internatele sovietice, sau de discuția cu soția diplomatului polonez, care se bucură de exterminarea evreilor.

Un personaj la fel de viu apare tânărul Encke. Figura lui este luminată de legătura de dragoste — floare încolțită pe câmpurile morții — cu tânăra evreică Halinka. Encke moare. Felul în care-și sfârșește viața, dăltuiește și mai adânc contururile comunistului Encke, demn și curajos până în ultimele clipe ale vieții.

Luminoasă este figura doctorului Mesey — omulețul grăsun și vesel care în Spania, sub ploaia de schije, alerga « să-și facă datoria de om și medic ».

Printre figurile care cresc în viața de lagăr se reliefează în chip deosebit cehul Zdenek. Atitudinea sa față de diversele probleme ale lagărului îl indică drept cel mai înaintat dintre personaje. Specifică pentru Zdenek este umanitatea sa, înaltul său simț tovarășesc.

Unele personaje însă (ca Vlad, Pons, ș. a.), sunt prezentate în chip prea sumar. Sunt figuri care apar ca pe un ecran, fac o serie de afirmații, au legături cu un fapt de viață și apoi se estompează, fără ca cititorul să poată reține o trăsătură specifică personalității lor.

I. Nedelcu a intenționat să creeze și un personaj de care să se lege toate firele acțiunii. Acesta este Iordache. El ar fi trebuit să fie cel mai avansat erou. Pentru a ajunge la aceasta însă, I. Nedelcu procedează în chip schematic. Iordache este pomnit adesea, dar fără o legătură precisă cu faptele prezentate.

Iată un exemplu: S'a produs un sabotaj. Panică, cercetări. Și deodată . . . « Iordache respinge acuzarea. — Eu sunt tot atât de vinovat ca Papa dela Roma sau ca împăratul Japoniei ».

Lui Iordache îi sunt atribuite cuvinte de « orientare politică ». El este acel care spune

« și aici e o tranșee ». Tot lui îi sunt atribuite unele inițiative care nu sunt pregătite cu nimic de desfășurarea anterioară a acțiunii.

Uneori, pentru a aminti de existența lui Iordache, autorul îl aduce ad-hoc pe scenă, afirmând de pildă « Iordache primi o scrisoare » sau « Iordache nu primi poșta ».

Cu Iordache, care trebuia să fie elementul nodal al acțiunii, ia sfârșit calvarul anilor de lagăr. După aproape opt ani, Iordache își revede soția. Episodul acesta, care putea fi și trebuia să fie puternic redat pentru valoarea lui umană, este expedit în câteva fraze convenționale:

« Ea stătuse un an și jumătate în temniță. Fusese eliberată de Armata Roșie.

— Cine o să ne redea anii pierduți? — Cine o să plătească suferințele îndurate? întrebă ea.

Iordache își aminti de cuvintele lui Pons:

— Lupta împotriva fascismului nu s'a sfârșit: ea și-a schimbat numai centrul de greutate ».

Dar în carte există momente în care Iordache încetează de a fi o schemă și devine un om autentic. Aceasta se întâmplă de pildă atunci când el își cedează sângele pentru a i se face o transfuzie lui Encke, care era grav bolnav de tifos.

Indărătul eforturilor și luptei eroilor cărții lui I. Nedelcu, se simte acționând o forță organizată. Organizația colectivă apare atunci când paralizează unele acțiuni ale conducerii lagărului, sau când își plasează activiștii în verigile de activitate administrativă. Ea acționează însă uneo în umbră, în spatele scenei. Din această pricină nu totdeauna acțiunile pe care le îndeplinește, sunt redată în toată amplitudinea lor.

★

După ani de chinuri, de pribegie prin lagărele de exterminare dela Mauthausen, Lublin, Auschwitz, mănunchiul de voluntari internaționaliști, rărit de prigoană, ajunge din nou la Mauthausen.

Aici îi vor prinde zilele luminoase ale eliberării.

Sub loviturile armatei sovietice, frontul hitlerist se prăbușea. Cuprinse de panică se retrăgeau hoardele fasciste. Internații au pus stăpânire pe lagăr. Sosesc trupe americane. Contactul cu reprezentanții în uniformă ai imperialismului american prilejuiește internaților reflecții amare.

Ofițerii americani se înduioșează la priveștiștea gardienilor S. S. închiși în fostele barăci ale deținuților.

Față de foștii internați, ofițerii americani au o atitudine care nu diferă — decât ca treaptă de afirmare — de aceea a foștilor stăpâni ai lagărului.

Astăzi, patronii ofițerului care, la Maut-hausen, se înduioșase de soarta hitleriştilor, pregătesc o nouă armată a morții. Iar acolo unde mai stăpânesc — prin groază și teroare, există lagăre ale morții ca cel dela Makronis, copii ale lagărelor lui Hitler. Lecția care se desprinde însă din paginile însemnărilor lui I. Nedelcu e aspră. Ea arată că pumnul vânjos al popoarelor aruncă în fundul prăpastiei pe dușmanii vieții, criminali învâșiți, fie ei fasciști germani sau americani!

Insemnările lui I. Nedelcu pot fi asemuite unui vast tablou.

Pe fundalul său capătă contur viața lagărelor morții, a oamenilor care «au înfruntat moartea».

E un tablou în care sunt pete de întuneric și lumini. Petele întunecate sunt imaginile sumbre ale lagărului nazist — crematoriile cu coșurile veșnic fumegânde, sinistrele camere de gazare, cruzimea rece și sistematică, procesul de umilire și zdrobire a ființei umane.

Sunt și lumini însă. Strălucesc chipurile comuniștilor. În atmosfera întunecată a lagărului, luminează uneori, asemeni unor fulgere, momente de adâncă duioșie, ca logodna lui Encke cu Halinka, sau șezătorile din lagăr.

Și mai ales luminează încrederea nețărmurită în viitorul care va aduce semnele «primăverii omului» descătușat.

Nu s'au înșelat oamenii cărora, cu ani înainte, în curtea împrejmuată de grele

ziduri, li se vestea — ca să-i descumpănească — agresiunea criminală împotriva țării socialismului.

Libertatea a venit până la urmă, adusă de eroicii ostași sovietici. Purtată pe drumurile însângerate ale Europei de către omul sovietic, mesagerul vieții noi, biruitoare.

Sorin Arghir



## POEZIA ELECTRIFICĂRII

Când unul dintre sătenii din cunoscuta poezie a lui I. Păun-Pincio, «Pe stradă», își mărturisește uimirea pricinuită de lumina «strașnică» a orașului în care a venit, adus de cine știe ce nevoi, celălalt îi răspunde:

Dar ce socoți că ești în sat la noi  
Să cazi în gropi mergând pe lângă boi?

Iar mai apoi adaugă cu amărăciune, privind geamurile ce sclipesc până departe:

La noi acasă bré, chiorâm de fum!...

A trecut mai mult de o jumătate de veac de când Pincio a scris versurile acestea și beznele au continuat să stărue în satele și în multe din orașele noastre, datorită dușmăniei față de popor a claselor exploatatoare. Astăzi oamenii muncii care construiesc în Patria noastră socialismul, răspunzând cu elan chemării Partidului, au pășit la realizarea planului de electrificare, astfel că, încă de pe acum, în numai un an, s'au și pus în funcțiune uzine electrice noi și microcentrale în multe sate. Electrificata duce astfel lumină în sate și în cartiere în care a stăpânit până acum întunericul, dar mai ales furnizează energia electrică trebuitoare fabricilor și uzinelor.

În acțiunea de realizare a planului electrificării, ca în toate sectoarele edificării socialismului, cresc și se dezvoltă oamenii,

ies la iveală calităţi şi energii încătuşate atâta amar de vreme sub apăsarea exploataării.

Neajmura e bucuria oamenilor muncii când, prin truda lor, obţin încă o victorie în lupta împotriva duşmanului de clasă şi pentru supunerea naturii. Gândul că fiecare pas înainte — adesea greu — în realizarea planului de electrificare constituie un succes pe calea construirii unei vieţi noi, a socialismului, însufleţeşte şi îmbărbătează pe constructori, muncitori şi tehnicieni. Acest gând dă tărie de neînfrânt comunistului Victor Mladin, inginerului Voinea şi muncitorilor de pe şantierul Corund, din romanul «Cumpăna luminilor» de Nicolae Jianu. Că «lumina porneşte din inima şi din braţul omului» au înţeles şi tărani muncitori de pe Valea Corundului, iar bucuria ce-i cuprinde, când se pune în funcţie hidrocentrala ce va alimenta Reşiţa şi satele din împrejurimi, răsună aprig în cântecul tulnicelor şi flutură luminos în borangicul ştergarelor aduse în dar constructorilor. Aceeaşi bucurie a biruinţei însufleţeşte şi pe Zamfir, secretarul organizaţiei de Partid din satul Râpa-Oarbeii, în recenta năvălă cu acest nume a lui Eusebiu Camilar.

Este un merit al scriitorilor noştri de a fi relevat acest aspect esenţial al aplicării prevederilor planului de electrificare, şi anume felul în care realizările aduc lumină, nu numai pe uliţi, ci şi în inimile şi minţile oamenilor. Literatura având ca temă procesul de electrificare a înscris astfel până acum unele succese, între care mai amintim dintre lucrările în proză, reporiagiile «Porţile măreţiei» şi «Şantierul dela cumpăna apelor» de Geo Bogza, schiţe ca «La noi pe Hălăuca» de I. Istrati, «Luceferii de sub grîndă» de G. Sidorovici, etc. Dacă proza a înregistrat succese în acest domeniu, nu acelaş lucru se poate spune şi despre poezia închinată electrificării.

O cercetare critică de ansamblu a acestor lucrări ar fi utilă pentru a sublinia ceace este isbit şi a arăta ce nu e realizat, dar mai ales pentru a aduce din nou în discuţie pe baza unui material concret, felul în care scriitorii şi-au îndeplinit ma-

rile sarcini ce revin literaturii în realizarea planului de electrificare,

După A. E. Baconsky, care a salutat în versuri înflăcărâte<sup>1)</sup> chemarea partidului la realizarea planului de electrificare, alţi poeţi — printre care Eugen Frunză, Victor Tulbure, Polgâr Istvan, Aurel Gurghianu, Dragoş Vicol — au scris poeme în care au căutat să arate importanţa electrificării în general, sau să cânte numai un aspect al acesteia. Se poate vorbi — pentru lunile imediat următoare publicării planului — de o fază de început, caracterizată prin versuri care manifestă entuziasmul cu care a fost întâmpinat planului de electrificare de poporul nostru. Poate numai cu excepţia lui Aurel Gurghianu, care în ciclul «La Vadu-Crişului»<sup>2)</sup> a încercat să zugrăvească oamenii în munca lor pe şantier — poezii şi-au îndreptat atenţia spre aspecte limitate atunci când nu s'au mulţumit să definească teoretic fazele electrificării, privită în de sebi sub aspectul iluminatului electric. Mai târziu s'au făcut paşi înainte, adâncindu-se întrucâtva tema, în sensul că poezii au adus în versurile lor alte aspecte şi faze ale electrificării, şi anume: electrificarea uzinelor, contribuţia electrificării la întărirea alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănimă muncitoare, dezvoltarea agriculturii prin folosirea energiei electrice la treier, aspectul hotărâtor al ajutorului sovietic. O uriaşe însă mână<sup>3)</sup> prezintă electrificarea pentru satele noastre chemate la o viaţă nouă. Poezii au sesizat cu deosebire acest aspect al electrificării. În «Se sbate Bicazul»<sup>4)</sup> Constanţa Tudorache zugrăveşte un moment care relevă întărirea alianţei dintre muncitorime şi ţărănimă muncitoare prin mijlocirea şantierelor electrificării: un ţăran du-e, prin vifor, darurile colectiviştilor pentru «ortacii» dela Bicaz. Vremea e deosebit de aspră, dar cu atât mai impresionant apare efortul oamenilor muncii

<sup>1)</sup> «Anii care vin», «Scântea», Nr. 1882 din 5 Noembrie 1950.

<sup>2)</sup> In «Almanahul Literar» Cluj, Nr. 13, Decembrie 1950.

<sup>3)</sup> «Flacăra» din 13 Ianuarie 1951.

care, înfruntând crivățul, muncesc pentru construirea hidrocentralei.

Tot despre foloasele electrificării satelor scri Sanda Movilă poemul «Lumini»<sup>1)</sup>, în care urmărește ecoul pe care-l are vestea despre plan în mintea unui copil de la țară tocmai în clipa în care regreta cu deosebită intensitate că, dela căderea noștii, n. mai poate continua lectura minunatei cărți sovietice «Copiii din Siojari». Ceiace este isbit în poemul Sandei Movilă este faptul că poeta argumentează foloasele electrificării, printr'o imagine desprinsă din viață.

Dar electrificarea constituie și o biruință împotriva exploatații. Această idee străbate poemul «Râul din satul meu» de Nicolae Nasta, poem construit pe antiteza între epoca în care boie ul răpea satului râul pentru a-și face plajă, și vremea noastră, când acelaș râu va dăruî țărânimii muncitoare miile de kilowați.

Pentru țărâncea muncitoare, electrificarea înscamnă în acelaș timp și cultură. Cu un humor plin de simpatie, G. Ghiban zugrăvește în poezia sa «Moș Lazăr știe carte» chipul unui bătrân țaran muncitor, care de curând a învățat să citească și care se simte întinerit la gândul că în satul său se va ap. inde «lampa lui Ilici».

«Lampa lui Ilici» — nume pe care țărâncea sovietică l-a dat becului electric, în semn de recunoștință față de marele Lenin, inițiatorul mărețului plan de electrificare a Uniunii Sovietice — este o expresie ce revine adesea în poeziile noastre despre electrificare. Ea exprimă aceeași recunoștință a oamenilor muncii dela noi față de Lenin, față de tovarășul Stalin și de Uniunea Sovietică, dela care primim un ajutor prețios și în realizarea planului nostru. Un sfat pe care țărânii muncitori îl țin despre electrificare în preajma bustului lui Lenin, îl surprinde poetul Ion Bănuț în poezia «Sfat»<sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> «Viața Românească», Nr. 2, Febr. 1951.

<sup>2)</sup> În «Educația artistică», Nr. 2—1951.

<sup>3)</sup> «Viața Românească», Nr. 1—1951

Colectiviștii au privit în sus:

— «Cum luminează a lui Ilici frunte,  
pe drumul nostru fără de apus!»

...Și bustul s'a'nălțat deodată, munte.

În realizarea planului de electrificare a țării noastre se întrupează — așa cum ne arată Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej — marea învățatură leninist-stalinistă despre importanța electrificării în construirea socialismului. Asupra acestui adevăr, bătrânul dulgher din poemul «Meeting la hidrocentrala Lenin» ) îl lămurește pe flăcăul Culai, care e cuprins de mâhnirea că n'a fost contemporan cu Lenin :

Cu'ai băiete, chiar aicea tu  
Privirea de-o lași slobodă să umble,

Il vei afla pe Lenin. Timpul lui  
Aprinde tot lumini de pace'n cale-i.

Recunoștința față de tovarășul Stalin față de Partidul clasei noastre muncitoare și de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej este exprimată de Toma Ionescu în finalul poemului său «Aprindem lumini în sat»<sup>2)</sup>

Poezia electrificării nu a pășit însă, în mod hotărât, la zugrăvirea, caracterizată de un elan mai robust încă, a unor imagini desprinse din acțiunea însăși a realizării planului. Observația aceasta este valabilă în primul rând pentru unele din poemele publicate în primele luni ale anului acestuia. Lipsa efortului necesar de a se ține în pas cu viața, este astfel vizibilă la Eugen Frunză. După ce a scris «Cal-putere», E. Frunză a dat la sfârșitul lunii Ianuarie poezia «Nu e putere să-i stea în cale». Construindu-și poezia pe o alegorie — un muncitor anunță Bistriței mănoase că va fi stăvilită pentru a furniza energie unei hidrocentrale — poetul nu depășește formulările teoretice, deși munca începuse pe șantiere chiar la vremea când și-a scris poemul. În timp ce, în condițiile aspre ale iernii, muncitorii și

<sup>1)</sup> «Caietul literar», Nr. 1 — Martie 1951.

<sup>2)</sup> «Educația artistică» Nr. 2. — 1951

tehnicienii începuseră bătălia grea, eroică, cu stâncile și apa, E. Frunză vorbește despre «sondeză cu fredelel tainic» care, de îndată ce a pătruns în fundul Bistriței, a și domolit-o, așa cum s liniștește «apa răcită din ceaiinic»; ceea ce nu ne spune nimic despre eforturile oamenilor.

Dar observația în legătură cu rămâne-rea în urmă a poezilor este valabilă și pentru poeziile scrise mai recent. Rezultatul firesc al neadâncirii temei, al lipsei unui contact strâns cu realitatea, îl aflăm în insuficiența prezenței în poezia electrificării a omului, a constructorului educat de partid, însușeștit de elan patriotic și eroism.

O sinteză a lipsurilor poeziei electrificării poate fi considerată «Balada Bicazului», publicată de Ion Istrati în «Editura Tineretului». Scrisă în vers popular, balada e alcătuită din două părți: povestirea legendei lui baș Bicaz și zugrăvirea șantierului hidrocentralei «V. I. Lenin». Utilizarea unei vechi legeri de ca introducere a unui poem despre electrificare, este justificată în măsura în care, depășind pitorescul și elementul de natură strict toponimică, această legendă evocă cititorului vremuri tulburi de apăsare și întuneric, de prădăciune și exploatare, dar și de luptă eroică pentru eliberarea oamenilor de exploatare. Numai în acest caz legenda — ca imagine a unui trecut întunecat, în care împotrivirea maselor constituia raza de lumină — poate alcătui fundalul pe care să se proiecteze imaginea luminoasă a muncii libere a oamenilor eliberați de exploatare. Este vizibil efortul lui Ion Istrati de a valorifica conținutul social al prototipului folcloric al legendei despre baș Bicaz. În dialogul dintre Corbița și haiducul Gheorghe Dălcăuș, în descrierea bogățiilor țării care cad pradă năvălitorului baș Bicaz, în sublinierea semnificației gestului suprem al Corbiței, privit ca un act de luptă, în toate acestea identificăm contribuția pozitivă a autorului în sensul creerii fundalului de care vorbeam.

«Balada Bicazului» este însă o lucrare construită defectuos: prima parte depășește aproape de două ori, ca întindere, partea a doua care trebuia să constituie piesa cen-

trală a baladei. Captat de pitorescul legende și dovădind superficialitate în înțelegerea importanței construcției dela Bicaz, Ion Istrati pune accentul pe ceea ce trebuia să-i folosească numai drept mijloc de adâncire a temei alese, zugrăvește fundulul cu mai multă grijă decât tabloul propriu zis. În ce privește partea a doua a baladei, nu e vorba numai de o simplă chestiune de întindere, ci mai ales de adâncime. Aci, versurile nu zugrăvesc realitatea, ci o ocolesc, o în-năbușă într'o revărsare de vorbe de care autorul se lasă dus la vale. Nu se poate spune că în a doua parte a «Baladei Bicazului» nu e vorba de oameni. Dar dacă ei există, sunt priviți în general nediferențiați, iar munca lor este amintită sumar, în fuga conde-iului:

C'au venit voinici din țară,  
Cu cazmale, cu topoară,  
Cu ciocane și cu spângi,  
De-au pornit cu munții trântă  
Și mi-i bat măr, de mi-i zvântă  
Și în mază sap'adânc,  
Ceas cu ceas Bistrița 'nfrâng.

Asemenea platitudini nu pot comunica nimic din patosul muncii constructorilor dela Bicaz, ele nu ne vorbesc cu seriozitatea îndreptățită, despre muncitorii și tehnicienii care întrec normele, înfrâng și stăpânesc timpul în lupta aprigă împotriva naturii aspre, căreia îi smulg comori de energie pentru poporul nostru muncitor. Autorul afirmă că poporul «abia azi putere are, s'arate cât e în stare», dar nu s'a străduit să cunoască această putere și să ne dea imaginea ei artistică. Iar simpla enumerare versificată a foloaselor electrificării nu suplânește lipsa de conținut a baladei. Cu aceeași superficialitate trece autorul și peste aspectul luptei de clasă: «Și-om lovi cu sete/pe orice erete/burjui, chiaburaș/Câți ne sunt vrăjmași/și caută pizmași/ori din țară, /ori de-afară».

Este necesar ca poezii noastre să depună mai multe eforturi pentru a cunoaște viața bogată, interesantă și complexă, adevărată luptă eroică, de pe șantierele electrificării. Aniversarea unui an dela publicarea Rapor-

ului tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej asupra planului de electrificare și folosire a apelor țării, a fost întâmpinată de muncitorii și tehnicienii dela Bicaz, de pe șantierelor dela Doicești, dela Ovidiu II și Sadu, cu noi și noi succese. Aplicând metode stahonoviste, folosind mașini perfecționate sovietice, ucenicul-tunelist Ștefan Cristea și echipa lui de pe șantierul V. I. Lenin-Bicaz lucrează în contul anului viitor, zidarul Mihai Macarie de pe acelaș șantier realizează depășiri ale programului de 120—150% și ca ei, atâția alții, oameni ai muncii, obțin noi succese în muncă. Ei sunt vrednici să devină eroi ai unor mari poeme ale electrificării. Dacă unii dintre poeții noștri au manifestat până acum un interes ce nu li se poate contesta pentru problemele electrificării, oamenii muncii așteaptă dela ei pași înaintea în dezvoltarea acestei teme de mare însemnătate. Electrificarea trebuie cunoscută în aspectele ei concrete, ceea ce va ajuta pe poeți să evite alunecarea în formalism. Cântând electrificarea în general, unii poeți au repetat expresii sau chiar figuri de stil construite greșit, prin aceea că nu slujesc reflectării veridice a realității. Astfel, legenda lui baș Bicaz ne e povestită și de N. Țațomir în « Cablul telefonic »<sup>1)</sup>. Bistrița e aproape întodeauna asemuită cu un mânăz nărăvaș, căruia i se pune pentru prima dată frâul. În amintirea poezie a lui Țațomir, — ca de altfel și în alte poezii ale autorului — există serioase elemente formaliste: compasul unui inginer « saltă nalt pe catalige », iar în poezia « În Munții Sibiului »<sup>2)</sup> de Mircea Avram, un compas face « pîruete », trop ce trebuia evitat nu numai pentru că a mai fost folosit, ci și pentru că dansul compasului nu e potrivit pentru a sugera munca de concepție a inginerilor de pe șantierelor socialismului. Este timpul ca în poezia electrificării, poeții să evite înlocuirea omului și a muncii prin unealtă și prin formulări ca « brațele noastre », « piepturi voinice », « se'nalță barajul unind cei doi munți », etc.

Viața este marea școală a poporului. Viața aceasta nouă, năvalnică, realitatea ce se dezvoltă în fiecare zi, îi va învođa să cânte eroismul muncii în aspectele ei mărețe, să cheme la vigență revoluționară prin demascarea manevrelor dușmanului de clasă, contribuind astfel la realizarea planului de electrificare a țării, pas hotărâtor pe calea construirii socialismului și a apărării păcii.

Cunoașterea vieții și înțelegerea adâncă a planului de electrificare vor asigura poezilor posibilitatea de a lărge și aprofunda tema, în special în sensul sesizării uriașei însemnătăți a electrificării pentru industrializarea socialistă. În acelaș timp, cunoașterea vieții va ajuta pe poeți să evite verbalismul, falsul optimism, neconvingător tocmai prin aceea că nu ține seama de piedicile înfrânte concret de bravi constructori

Fruntașii în muncă de pe șantierelor electrificării, minierii-tuneliști, zidari, dulgheri, fierari-betoniști, electricieni, tehnicieni, muncesc încă de pe acum în contul anilor viitori. Pe aceste șantiere se face mereu mai simțită necesitatea prezenței poezilor.

Ion Manole



#### INVINGĂTORII DEȘERTULUI \*)

Legendele poporului uzbek amintesc truda lui Murgab și a tribului său, uzbekii, care strâneau pământul din crăpăturile stâncilor și-l presărau pe costișe, pentru a mări ogoarele lor sărăcicioase. Legendele mai spun că Murgab și ai săi scobeau cu greutate canale de irigație, până ce mâinile deveneau carne sângerândă, pentru ca micile lor porțiuni de pământ să devină fertile.

Legendele acestea au fost odinioară o realitate dureroasă. Uzbekii, tadjiicii și turcmenii duceau o aprigă luptă cu vitregia

<sup>1)</sup> « Iașul Nou » Nr. 1—2, 1951.

<sup>2)</sup> « Almanahul literar Nr. 8, 1951

\*) N. Biriucov: *Apele Nârînului*, Premiul Stalin 1950, Edit. Tineretului, 1951

naturii. Pământuri sgârcite pe care ploaia nu le uda cu anii. O imensitate uniformă de dune, întrerupte în răstimpuri de cumpana fântânilor preistorice. Asta fusese Uzbekistanul. Azi se construiește pe o lărgime de 1000 km. dela fluviul Anu-Daria prin Kransnovodsc până la Marea Caspică, cel mai mare canal din lume. Marele canal Turcmen ce va transforma Asia Centrală, țara deșerturilor nesfârșite, « într'o nevisată grădină », precum nădădăuia poetul Djambul Djabaev. Acest grandios plan de transformare a naturii îl înfăptuiesc oamenii sovietici — uzbeki, turcmeni, tadjici, — care trăiseră atâția ani ca teama ca soarele să nu ardă recoltele și ca apa sălcie și noroioasă a vechilor fântâni să nu sece. Și transformarea lor, a vieții întunecate de ieri în cea luminoasă de azi, o urmărim—cu încordare în momentele dramatice, — cu bucurie în ceasurile de izbândă ale eroilor, în paginile romanului « Apele Narînului », de N. Biriucov.

★

Intr'un articol publicat cu câțiva ani în urmă, N. Biriucov desvăluia cititorului intenția sa de a scrie un roman al marilor construcții socialiste. « Aceasta va fi pentru activitatea mea creatoare perioada sintezelor epice—spunea scriitorul. N. Biriucov a izbutit să sintetizeze într'o valoroasă operă literară amplul material oferit de construirea Canalului Fergan, acțiune petrecută acum câțiva ani.

De mii de ani valurile furtunoase ale Narînului încercau în zadar să sfarme piatra ce-i zăgăzuia drumul spre câmpie. Din strămoși, localnicii n'au simțit decât gustul amar al vieții. Satele lor — ulițe strânte și înguste, veșnic întunecate de pânza deasă a colbului. De abea când a venit Puterea Sovietică, stâncile au fost surpate și Narînul a început să curgă spre ses. Locuitorii au prins să pășească pe căile noi, pe care omul își făurește singur bucuriile, iar nisipurile fierbinți devin înfloritoare grădini prin munca lui. Așa s'a petrecut și cu uzbekii din satul Cara-Vadî.

După numai trei ani dela începerea construirii canalului, Mirza Ragibi, unul dintre

eroii principali ai romanului, vede, în locul vechiului chișlac, cu ogoarele năpădite de bălării și oameni apăsați de pâcla obscurantismului, vede satul cu casele proaspăt văruițe, cu străzi drepte, țivite cu copaci umbroși, cu școala și câminul cultural.

Măestria artistică a lui Biriucov constă în primul rând în aceea că, zugrăvind schimbările petrecute în colhozul Cara-Vadî, el a pătruns profund în sufletul oamenilor și ne-a arătat cum transformând natura, ei se transformă pe ei înșiși, devenind oameni cu idei înaintate, oameni noi.

Scriitorul surprinde într'o imagine de o impresionantă veridicitate, unitatea morală de neînfrânt a colectivității socialiste. Canalul va deveni o parte integrantă a acestei vieți. Eroismul cotidian în muncă pe șantierul canalului, nu semnifică numai procesul nașterii unei noi conștiințe, ci și odăncă dragoste a celor ce muncesc pentru fructul eforturilor lor, menite să-i ducă înainte pe o treaptă superioară a vieții. Scriitorul arată cu bogăție de exemple—cum poporul răspunde acțiunilor criminale ale dușmanului de clasă prin noi și noi victorii, conștient că și prin construirea canalului sortește eșecului lamentabil încercările celor ce vor să întoarcă roata istoriei. Sabotorul Muhiddin reușește să scoată temporar din uz o pompă. Dar actul este zădărnicit de Mirza, care neprecupețind nici un efort o repară. Fapta lui nu este nici izolată, nici surprinzătoare.

Nenumărate mici episoade dovedesc că o înfrângere vremelnică a constructorilor nu periclitează victoria lor viitoare. În această grandioasă înclăstare, înfrângerea dușmanului de clasă nu este rezultatul acțiunii unui for administrativ superior, ci fapta unui colectiv unitar, care a ajuns la o înțelegere profundă a perspectivei istorice. Eroii, membri ai acestui colectiv, sunt urmăriți în dezvoltarea lor, Semnificativă este transformarea lui Mirza Ragibi. la început simplu tractorist, resemnat să-și vadă cerul preocupărilor restrânse la problemele elementare ale gospodăriei sale, devenit mai târziu tehnician constructor. Acest erou este o imagine vie a descătușării energiei tinerești a milioane și milioane de oameni care for-



mează — după expresia lui Ostrovschi — «neînfricată armată capabilă de sacrificii sublime».

Cu cele mai bune mijloace realiste, Biriucov opune eroilor pozitivi, personajii negative. Din ciocnirea, înfruntarea personajilor pozitive și negative reiese în mod clar superiori. Atea morală, înfinita bogăție sufletească a eroilor pozitivi, dar și goliciunea, trivialitatea, egoismul feroce al oamenilor ce întruchipează lumea trecutului.

Muhtidin este un neîmțâcat dușman al regimului sovietic. Ura și-o ascunde sub masca otrăvită a ipocrizei. Este rafinat, stăruitor, pândind cu răbdare prada. Iată un monolog dramatic care exprimă un moment din ciocnirea dintre Mirza și Muhtidin: acest din urmă plănuia să-l asasineze pe Mirza. «Inima lui Muhtidin prinse să svâcnească neliniștită. Mare prostie am făcut... o greșeală... trebuia să fi tras. Sunt tare singur însă. Cu mine nu-i nimeni». Acest monolog comunică cititorului starea de deprimare a dușmanului care simte că nu mai are șanse de victorie. Și iată în cadrul aceeași ciocniri, care este starea de spirit a eroului pozitiv: «Mamed-Sali simți cu fiecare nerv al lui cât de ascuțită era situația în care se afla. Gândurile lui fierbinți îmbrățișară deodată mai multe fețe ale momentului. Ce anume, nu și-a mai putut aminti mai târziu, căci totul a fost umbrat de simțământul îmbucurător că are alături de el tot Partidul; și a prins deodată să privească prin ochii Partidului pe acest om care de mult de tot încă punea piedică în drumul tuturor celor care mergeau spre înflorirea vieții colhoznice. Zvâcnetul ușor, care îi bătuse tot timpul în tâmpale, se destrămă făcând loc unei neobișnuite limpezimi de conștiință.

— Te înlătur din acest post !

...Ochii lui Muhtidin alergau din colț în colț. Se simțea încolțit !»

Reușita realizării artistice a tipului negativ (Muhtidin) rezidă în faptul că personajul semnifică prăbușirea iremediabilă a vechii lumi în agonie, dar și împotrivirea ce o opune lumii ce-i pregătește groapa.

Analizând cu pătrundere sufletul omenesc, romanul luminează diferite trăsături ale caracterului eroilor săi, eroi urmăriți în atitudinea lor față de muncă, față de colectivul în care-și duc activitatea.

Mirza este cu mult superior lui Tapsulat, nu numai pentru că munca a devenit pentru el o necesitate organică, dar și pentru faptul că în muncă el vede temeiul vieții, sensul ei major, mijlocul de a păși neconținut înaintea. Tapsulat consideră greșit munca drept o trambulină spre glorie; el privește gloria ca un scop în sine și nu ca o emulație către o continuă autodepășire.

★

Problema eroului pozitiv, așa cum am arătat mai sus, este una din cele mai importante probleme ce se pot discuta în legătură cu romanul «Apele Narînului». Și lucrul e firesc pentru romanul unei mari construcții comuniste. O lucrare de proporții ample, o vastă frescă socială, aduce cu necesitate în centrul său eroi cu destine, cu probleme de viață variate.

În mersul glorios al poporului sovietic spre comunism, forța ce conduce oamenii spre o viață prosperă și fericită și care prin acțiunea sa nemijlocită asigură biruința socialismului în conștiința oamenilor, este Partidul. În «Apele Narînului» Nazira Islamova nu este «omul cu scurtă» care dă ordine sau face inspecții. Șoferul se întreabă adeseori: «Eh, dar când apucă să doarmă, să-și îngăduie o clipă de odihnă? Parcă n'ar fi om, ci oțel ce nu se frânge vreodată». Nazira Islamova, secretara raionului de Partid este o eroină care ilustrează cele mai bune calități ale omului sovietic: severă cu sine, de o energie neostenită, ascunzând sub expresia severă a feței, bunătate și iubire de oameni. Ea știe să găsească vorbele, atitudinea care convinge și emoționează oamenii și face ca ei să devină un colectiv disciplinat și îndrăgostit de muncă. Prezența Nazirei se simte permanent vie, activă în mijlocul oamenilor. Care sunt mijloacele prin care a realizat Biriucov în Nazira Islamova, un caracter uman, complex, un om

autentic? A contura un erou, a-i da un nume și a-l pune în posesia unei serii de calități, evident nu este prea dificil. Eroul va exprima unele idei juste, dar năndoios va fi lipsit de personalitate, va fi inert, deci inexpresiv. Figura Nazirei este reușită deoarece autorul arată prin fapte că ea știe să sesizeze inițiativa maselor și să-i dea amploare, deoarece ea știe să găsească și să stimuleze în oameni spiritul creator, tenacitatea, aptitudinile fiecăruia. Destăinuindu-se inginerului Vasiliiev, Nazira spune: «Nu-mi concep viața în afara colectivului». In aceste cuvinte se rezumă drumul pe care îl au de urmat și scriitorii noștri în construirea eroului pozitiv. Cu cât eroul va fi mai puternic legat de colectiv și va dăruia colectivului puterea sa de muncă, de jertfă, cu atât calitățile sale se vor dezvolta. Pentru realizarea artistică a tipului activistului de Partid trebuiesc eliminate «șabloanele»; el trebuie să participe efectiv la rezolvarea disputelor, conflictelor și frământărilor oamenilor, să realizeze în mod efectiv apropierea de oameni. Iată o discuție între personajele romanului «Apele Narînului», care pune puternic în lumină felul în care se comportă cu oamenii secretarul de Partid: «Da, tovarășe Sulimov, un candidat de partid nu poate fi un om mic. N'are dreptul să fie un om mic...»

Iuldas bagă de seamă fără să vrea, că ea, deși-i voinică, e totuși svelță și atrăgătoare. «— Vrei apă? Asta-i foarte bine, roști cu blândețe Nazira. Numai că apa singură, tovarășe Sulimov, nu face viața fericită. Lucrul de căpetenie se află în oameni. Voi le țineți pe nevestele, surorile și fiicele voastre sub feregea... Vreți să vă spun eu de ce? Pentru că voi înșivă purtați o feregea... țesută din prejudecăți respingătoare, groaznice... Eu te sfătuesc prietenește, să începi chiar cu tine. Cum te întorci în cășlac spune-i nevastei: «Ei bine, unde ți-e giulgiul? Fă focul în vatră...»

Asemenea episoade nu sunt izolate, ele abundă în dezvoltarea acțiunii.

Cât de semnificativă este descrierea unei nunți din Cara-Vadî, unde, întâmpinată la început cu dușmănie de bătrânii satului,

Nazira știe apoi să le spulbere nemulțumirea și să o transforme într'un sentiment de regret pentru fapta lor. Dar mai presus de toate acestea, romancierul a realizat în Nazira Islamova un militant de partid cu o viață sufletească deosebit de bogată, de intensă, pasionată, un adevărat «educator și tribun al poporului».

Prin contactul permanent cu masele, prin cunoașterea desăvârșită a sufletului omenesc, Nazira știe să vadă în dosul cifrelor de producție și a graficelor pe cei ce îndeplinesc cifrele și graficele, pe oameni vii care trăiesc și poartă bătăliile pașnice ale marșului spre comunism. Creșterea personajilor este urmărită cu atenție de autor dealungul desfășurării acțiunii; rolul fiecăruia este justificat și definit; autorul nu-i pierde pe drum, nu se mulțumește să le dea doar un nume. Portretizările reușite contribuie la conturarea caracterelor, iar descrierile de natură completează tabloul general în interiorul căruia se mișcă, se frământă, năzuiesc și realizează — oamenii. In fraze ample, bogate, — a căror înțelegere e uneori stânjenită de traducerea greoaie și cu termeni improprii, — Biriucov redă pitorescul naturii orientale, alteori însă, notația este în funcție de stările sufletești ale eroilor, de încordarea momentelor dramatice.

Arta de a-și concretiza personajele și din punctul specificului național constă nu numai în redarea limbajului lor, uneori aspru, uneori plin de poezie, totdeauna de o nespusă frumusețe, ci și în exprimarea cu inegalabilă măiestrie a coloritului național al tradițiilor uzebece, în originalitatea folclorului, legendelor ca și a întregului tezaur de expresii, zicători și proverbe, mărgăritare de înțelepciune populară — ce cristalizează cu putere de plasticizare cadrul de viață al eroilor cărții («Novâi Mir», Nr. 7/ 950).



Ajutorul pe care poporul rus îl dă poeziei până nu de mult înapoiate, precum uzbekii, tadjiicii, ș.a. este subliniat în roman ca o caracteristică esențială a realității evocate și constituie o cheazăie

a succesului muncii de educare a oamenilor și de transformare a naturii.

Pentru scriitorii noștri, «Apele Narinului» constituie un izvor de prețioase învățăminte în creația lor. Romanul pune cu ascuțime problema documentării permanente, prezența activă a scriitorului în realitate, drept condiție esențială pentru realizarea unor creații artistice la înălțimea cerințelor poporului nostru muncitor. Prin însuși felul cum este realizat acest roman, se vede cât de greșit este procedeul unora din scriitorii noștri tineri, mai ales cei care vin pe șantiere, în fabrici sau în sate în căutare după «elementul concret», după ce au în buzunar schema de ceea ce și-au propus să scrie de acasă. Numai integrarea, identificarea deplină cu frământările și năzuințele eroilor, participarea activă la munca și lupta lor de fiecare zi, permit scriitorului să studieze aprofundat viața și să dea la iveală nu «simple registre de stare civilă», ci lucrări care să reflecteze veridic patosul vieții noi, biruitoare, ritmul impetuos al marilor transformări pe care le trăim.

N. Biriucov nu a rămas la suprafața vieții. El a urmărit cu atenție procesul de transformare a eroilor, a privit într'un tot insepărabil munca și elanul constructiv, frământările lăuntrice ale fiecărui erou, legându-le în același timp de viața lui socială, de relațiile lui cu ceilalți oameni ai

muncii. Scriitorul sovietic nu ne-a dat «schemă» de oameni, ci oameni vii, prezenți în viața clocotitoare de fiecare zi. Prin aceasta «Apele Narinului» înarmează pe scriitorii noștri cu o armă prețioasă în lupta pentru lichidarea schematismului și a reminiscentelor naturaliste și formaliste ce mai răbufnesc în unele din creațiile noastre literare.

Eroica luptă cu natura nereamintește de bătrânul și înțeleptul Faust, care, pierzându-și fiul, ajunge la concluzia necesității de a supune natura intereselor omului. El elaborează un plan de prefacere a naturii, de vaste irigații, dar Mefisto îl împiedică să și-l realizeze. Prin aceasta Goethe recunoaște neputința vechii lumi de a stăpâni și transforma natura. Oamenii sovietici însă, înfăptuiesc zi de zi înfrângerea și supunerea ei în fața voinței omului liber.

N. Biriucov ne-a prezentat imagini artistice puternice, chipuri de ziditori ai comunismului, ale căror fapte deschid o lumină asă perspectivă asupra viitorului de fericire și prosperitate pe care ei îl făuresc. Eroii romanului «Apele Narinului» pot fi caracterizați pe deantregul cu cuvintele lui Gorchî: «Omul, ce măreț sună acest cuvânt!» Oamenii sovietici despre care vorbea Gorchî cu atâta justificată mândrie, au astăzi fericirea de a urca spre culmi.

H. Zalis.